

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์เพื่อพื้นที่การเรียนรู้
เพื่อชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส

คณะผู้วิจัย

คมวิทย์ สุขเสนีย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บอกเล่าเพื่อความร่วมมือกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การ เริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการ ปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของ ตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่าง เป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการ เปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คน ในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถ นำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคน ในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบ แผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไข ปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือ ทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการ ดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการ บอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่กวิจัย เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับ รูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาใน รูปแบบที่ นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของ รายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย

โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหา หรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์เพื่อพื้นที่การเรียนรู้ เพื่อชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยและคณะ ได้ทำการศึกษาภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ หาแนวทางพัฒนาทุ่งนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ ตลอดจนหาแนวทางสร้างเครือข่ายให้ ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้กับชาวนาอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส และจัดทำ สื่อ/คู่มือการทำนาอินทรีย์ขยายสู่เด็กและเยาวชน

โรงเรียนชาวนาบ้านละหาถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสร้างโอกาสให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เห็นภาพ สะท้อนชีวิตอาชีพของบรรพบุรุษ ได้เห็นวิถีชีวิตของคนผ่านพื้นที่ปลูกข้าว เห็นภาพบรรยากาศย้อนกลับไปใน อดีตที่เห็นความสัมพันธ์ของคนอีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้ที่สนใจทุกวัย

ต้องขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย ที่ให้ความรู้ สนับสนุนและหยิบยื่นสิ่งดีๆ ให้กับนักวิจัย และกลุ่มชาวนาบ้านละหา

ขอขอบคุณโครงการ แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์เพื่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อ ชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คมวิทย์ สุขเสนีย์
หัวหน้าโครงการวิจัย

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ของเยาวชนในหมู่บ้านละหาดำบลแวง อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส โดยมีปราชญ์ชุมชน และชาวนารุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอด 2) เพื่อพัฒนาทุ่งนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหาดำบลแวง และชุมชนทำนาในตำบลใกล้เคียงในอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส 3) เพื่อหาแนวทางขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส 4) เพื่อหาแนวทางสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้กับชาวนาอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส และ 5) เพื่อจัดทำสื่อ/คู่มือการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน พื้นที่ศึกษา หมู่บ้านละหาดำบลแวง อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย 1) กลุ่มชาวนาในพื้นที่ 2) กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในพื้นที่ 3) กลุ่มแม่บ้านชาวนา และ 4) ภาควิชาท้องถิ่น ใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า

ภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์บ้านละหาดำบลแวงมีหลายขั้นตอน แต่สิ่งที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ต้องเรียนรู้ เพื่อนำไปปฏิบัติ มีเพียง 5 ขั้นตอน ได้แก่ การไถนา การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์และเตรียมต้นกล้า การดำนา การดูแลรักษาต้นข้าว และการเก็บเกี่ยวต้นข้าว

ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้มีการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านนาอินทรีย์ในอนาคตชาวบ้านต้องการยกระดับพื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ 3 แนวทาง คือ 1) แหล่งเรียนรู้บ้านควายพื้นเมือง 2) แหล่งเรียนรู้การแปรรูปข้าวเป็นขนมจีน และ 3) ยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ตลอดจนแนวทางการขยายพื้นที่ การสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ คณะวิจัยเริ่มจากฐานเครือข่ายในพื้นที่ และค่อยๆ ขยายพื้นที่ออกนอกหมู่บ้าน ด้วยกระบวนการเวทีสัญจร และสร้างตัวอย่าง เป็นต้นแบบของการปลูกข้าวนาอินทรีย์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และได้ขยายเพิ่มพื้นที่ ด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยมีโรงเรียนชาวนาเป็นแม่เครือข่ายหลักเชื่อมกับลูกข่ายประจำหมู่บ้าน แม่เครือข่ายจะต้องเข้ามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับลูกเครือข่ายด้วยกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถเรียนรู้ร่วมกัน หลังจากนั้นได้จัดทำสื่อการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน ด้วยคู่มือการเรียนรู้ เอกสารแผ่นพับ เฟสบุ๊ก (Facebook) และเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหาดำบลแวง เพื่อนำเสนอสื่อการทำนาอินทรีย์อย่างหลากหลาย ประกอบด้วย วีดีโอ และรูปภาพกระบวนการทำนาอินทรีย์

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
คำนำ	ค
บทคัดย่อ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญภาพ	ช
 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	 1
บทที่ 1 บทนำ	7
ความเป็นมาและความสำคัญ	7
คำถามการวิจัย	8
วัตถุประสงค์	8
ประเด็นศึกษา	9
กลุ่มเป้าหมาย	9
วิธีดำเนินการ	9
พื้นที่ดำเนินการวิจัย	10
ระยะเวลาดำเนินการ	10
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	11
หลักการสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์	11
สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย	14
ปัญหาจากการทำการเกษตรแบบเดิมหรือเกษตรเคมี	19
แนวคิดเกี่ยวกับข้าวอินทรีย์	20
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างค่านิยมรักท้องถิ่น	
และการมีจิตอาสาของเยาวชน	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
พื้นที่ศึกษา	35
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	35
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
การนำเสนอผลการวิเคราะห์	38
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	39
บริบทพื้นที่ในตำบลแว้ง	39
ภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ของเยาวชนในหมู่บ้านละหา ตำบลแว้ง จังหวัดนราธิวาส โดยมีปราชญ์ชุมชน และชาวนารุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอด	80
แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหา ตำบลแว้ง และชุมชนทำนาในตำบลใกล้เคียง ในอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส	94
แนวทางขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส	106
แนวทางสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้กับ ชาวนาอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส	116
สื่อการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน	130
อภิปรายผล	138
บรรณานุกรม	139
ภาคผนวก	141
ภาคผนวก ก ประวัติทีมวิจัย	142
ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม	146
ภาคผนวก ค สื่อการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน	159

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผนที่ตำบลเวียง อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส	39
2 เขตเทศบาลและเขต อบต.	44
3 เฉพาะเขต อบต.	45
4 แผนที่บ้านลุโป๊ะดาลัย ตำบลเวียงอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส	48
5 แผนที่หมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม ตำบลเวียง อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส	52
6 แผนที่หมู่ที่ 4 บ้านกรือซอ	56
7 แผนที่หมู่ 5 บ้านกูวา	59
8 แผนที่หมู่ที่ 6 บ้านบาลูกา	62
9 แผนที่หมู่ที่ 7 บ้านขอเลาะทวอ	65
10 ชาวนารุ่นพี่ถ่ายทอดการทำปุ๋ยอินทรีย์ให้กับนักเรียนในหมู่บ้าน	82
11 นักเรียนนั่งฟังการบรรยายการทำนาอินทรีย์จากชาวนารุ่นพี่	86
12 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงมอบหนังสือให้กับนักเรียนที่มาเรียนรู้การทำนาอินทรีย์	86
13 กิจกรรมสาธิตการเรียนรู้กระบวนการทำนาเบื้องต้นให้กับเยาวชนที่เข้าร่วม	87
14 กิจกรรมสาธิตการเรียนรู้กระบวนการทำนาเบื้องต้นให้กับเยาวชนที่เข้าร่วม	88
15 กิจกรรมให้ความรู้กระบวนการทำนาเบื้องต้นให้กับเยาวชนที่เข้าร่วม	88
16 สาธิตการวิธีการไถนาให้กับเยาวชน	89
17 กลุ่มเยาวชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ทดลองการดำนาอินทรีย์	92
18 ชาวนาบ้านละหาให้ความรู้แก่เยาวชนรุ่นใหม่	97
19 สภาพพื้นที่นาของบ้านละหา	99
20 ประชุมแกนนำเยาวชนนาอินทรีย์	101
21 เยาวชนรุ่นใหม่ร่วมถ่ายรูปกับชาวนาบ้านละหา	105
22 แสดงแผนที่ ปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ก่อนที่จะมีโครงการวิจัย	106
23 แผนที่ แสดงปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ช่วงดำเนินโครงการวิจัย พ.ศ. 2558	107
24 ประชุมสัญจรร่วมกับชาวนาบ้านกรือซอ	108
25 ต้นข้าวที่เตรียมไว้ใช้สำหรับการดำนา	110
26 กลุ่มสตรีบ้านละหารวมกลุ่มกันดำนา	113
27 แผนที่แสดงปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ช่วงดำเนินโครงการวิจัย พ.ศ. 2559	114

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
28 แสดงผลผลิตการทำนาอินทรีย์ของหมู่บ้านละหาในปี 2560	115
29 ประชุมเครือข่าย 6 หมู่บ้านในอำเภอเวียง	116
30 ประชุมเครือข่าย 6 หมู่บ้านในอำเภอเวียง	118
31 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ณ ต้นไม้สูง ตำบลปะลัรู อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา	118
32 คู่มือการเรียนรู้การทำนาอินทรีย์	130
33 ตัวอย่างเอกสารผ่านพับ	131
34 ตัวอย่างเผยแพร่ความรู้การทำนาอินทรีย์	131
35 หน้าหลักของ เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	132
36 เผยแพร่การแสดงเกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	132
37 ออกงานเพื่อแสดงตัวอย่างข้าวอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	133
38 เวทีเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	133
39 จัดกิจกรรมค่ายปลูกฝังการทำนาอินทรีย์ผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	134
40 ตัดต่อวิดีโอ การทำนาอินทรีย์ผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	134
41 สอนการทำนาอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	134
42 ปลูกฝังจิตสำนึกผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	135
43 จัดอบรมเปลี่ยนมุมมองเพื่อการทำนาอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	135
44 เรียนรู้การทำนาอินทรีย์ผ่านการปฏิบัติจริง	136
45 สื่อวิดีโอสาธิตการทำนาอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	136
46 สาธิตการทำนาอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	137
47 เรียนทฤษฎี และสาธิตการทำนาอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา	137

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนอินทรีเพื่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอบัว จังหวัดนครราชสีมา ได้สรุปผลดังนี้

การทำนาครั้งแรกในปี พ.ศ. 2549 เริ่มด้วยการทำนาหว่าน เนื่องจากเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น สภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก ชาวบ้านจะต้องมีเวลาเพื่อทำอาชีพหลายอย่างเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว เช่น กรีดยาง สร้างบ้าน และทำสวน ฯลฯ ประกอบกับเหตุผลขาดน้ำและด้วยวิธีการไม่ซับซ้อน ใช้ทรัพยากรไม่มาก มีผู้ขายคนเดียวสามารถทำงานได้ ใช้เวลาไม่มากแต่หลังจากที่ต้นกล้าสูงประมาณ 1-2 นิ้วจึงปล่อยน้ำเข้านา เมื่อต้นข้าวอายุ 1 เดือนก็ใส่ปุ๋ย แต่ต้นข้าวจะไม่เกิดปฏิกิริยาอะไรมาก ผลกระทบตามมาคือ มีต้นหญ้าจะโตเร็วสูงกว่าต้นข้าวทำให้ต้องใช้สารเคมีพ่นเข้าไปในพื้นที่ปลูกข้าวอาจส่งผลทำให้ต้นข้าวตายบางต้น หรือไม่เจริญเติบโต ซึ่งจะต้องเข้าไปถอนต้นกล้าที่ตายออก และจะมีการนำต้นกล้าต้นใหม่มาปลูกทดแทน ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เสียเวลามาก เป็นกระบวนการที่ต้องทำงานหลายครั้งและอันตรายต่อชีวิต ซึ่งแตกต่างไปจากเดิมที่ผู้อาวุโสเคยทำนาค่าเป็นการปลูกข้าวอินทรีย์ที่ปราศจากการพ่นสารเคมี

ในปี 2558 องค์การบริหารส่วนตำบลบัว ได้เชิญตัวแทนชาวนาในตำบลบัว จำนวนสองคน ประกอบด้วย ประธาน และรองประธานของกลุ่มชาวนา ไปดูงานที่ภาคเหนือจังหวัดเชียงรายทำให้เห็นโรงเรียนชาวนา และการทำนาอินทรีย์เป็นรูปธรรม จึงมีความสนใจที่จะกลับลงมาทำที่บ้าน ผ่านกระบวนการประชุมร่วมกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบัว เพื่อจัดของงบประมาณสนับสนุนสร้างศาลาอเนกประสงค์ เพื่อจัดตั้งโรงเรียนชาวนาแบบไม่เป็นทางการให้แก่กลุ่มชาวนาบ้านละหา

การก่อรูปโรงเรียนชาวนาบ้านละหา กลายเป็นศูนย์รวมตัวของกลุ่มชาวนาบ้านละหาในกิจกรรมต่างๆ เช่น เป็นพื้นที่พูดคุยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของกลุ่มชาวนาพื้นที่พบปะ อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ เช่น เกษตรอำเภอบัว และองค์การบริหารส่วนตำบล บัว จะใช้พื้นที่เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการทำนาและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของภาครัฐ

เมื่อมีโรงเรียนชาวนาเกิดขึ้นทำให้เป็นกระแสความสนใจของผู้คนที่ต้องการมาเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวนา โดยเริ่มจากนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ มีครูนำนักเรียนมาดูวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของชาวนา ช่วงแรกมีเพียงไม่กี่หมู่บ้านที่สนใจมาดูงานมากนัก 3 ถึง 4 หมู่บ้าน แต่หลังจากใช้เวลาไม่กี่เดือนมีเพิ่มมา 4 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลเอราวัณ ตำบลแม่ตง ตำบลบัว และตำบลกาญกละเป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2559 น้ำฝนมาช้ากว่าปีที่แล้ว ฝนตกปลายเดือนพฤศจิกายน ในขณะที่นั้นชาวบ้านทำนา 2 แบบ คือ ทำนาหว่าน และนาดำ ประเภทแรกทำนาหว่าน หลังจากที่มีฝนมาทำให้มีน้ำท่วมก่อให้เกิดความเสียหาย บางแปลงต้องหว่านใหม่ถึง 2-3 ครั้ง ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง กว่าที่จะเก็บผลผลิตได้ก็ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ประเภทที่สอง ทำนาดำ มีกลุ่มแกนนำพื้นฟูนาไร่เป็นต้นแบบในการปลูกข้าวอินทรีย์ โดยใช้พื้นที่ 15 ไร่ จากพื้นที่ทำนาทั้งหมดไม่น้อยกว่า 60 ไร่ ที่มีน้อยเนื่องจาก ในขณะนั้นชาวบ้านยัง

นิยมการทำนาหว่าน เพราะมองว่าการทำนาดำมีหลายขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยาก ต้องใช้เวลา และเป็นงานหนักสำหรับผู้หญิงด้วย

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านได้เห็นถึงความแตกต่างของการทำนาทั้ง 2 วิธี สำหรับผู้อาวุโสที่เคยทำข้าวหนักมาก่อนจะรู้ดีว่าระหว่างนาหว่านกับนาดำวิธีไหนดูง่ายกว่าและดีกว่า แต่คนรุ่นใหม่ๆ เพิ่งทำนาไม่นานพวกเขาไม่รู้

ผลผลิตจากการทำนาดำ 15 ปี ทำให้เห็นว่าการทำนาดำเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว ถือว่าเสร็จจริงๆ ไม่ต้องไปปลูกเสริมต้นกล้าที่ตาย และเห็นต้นข้าวนาดำยิ่งสวยขึ้นทุกวันๆ ซึ่งต่างจากนาหว่านเมื่อไถ่ที่ยังไม่พ่นยาหรือหญ้ายังไม่ตายต้นข้าวก็จะดูดกซึมแฉะดูได้ไม่เต็มที่ทำให้โตช้า หลังจากที่ชาวนาเริ่มเห็นผลผลิตหลายคนจึงร่วมมือกันจะทำนาดำ ปีนี้ พ.ศ. 2560 จะทำนาดำประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์และสิ่งที่สำคัญคือทำให้เกิดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีคนในครอบครัวออกมาช่วยกันทำนาร่วมกัน ด้วยกระบวนการภูมิปัญญาการทำนาดำจึงมีความจำเป็นต้องใช้คนมาช่วยกันหลาย ๆ คน ทำให้ครอบครัว เพื่อนสนิท และเครือญาติ ออกมาร่วมแรงร่วมใจกัน

อีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ชาวนาบ้านละหาทำนาอินทรีย์มีหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอเข้ามาตรวจสอบสุขภาพของชาวนาได้มีการตรวจเลือดแล้ว สรุปว่า มีสารพิษในร่างกายจึงมีข้อตกลงว่า จะทำนาโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการทำเกษตร เพื่อสุขภาพคนและด้วยโครงการวิจัยโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ ได้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานสร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับกลุ่มชาวนา ทำให้สมาชิกวิจัยซึ่งเป็นชาวนาต้องเป็นตัวอย่างให้ชาวนาได้เห็นว่าการทำนาอินทรีย์มีความสำคัญอย่างไร และต่อยอดขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆที่อยู่ในเครือข่ายผลิตนาอินทรีย์ในอำเภอแวงให้มีปริมาณมากขึ้น มีการชักชวนให้คนในอำเภอแวงออกมาทำนาอินทรีย์ และให้ชาวนากลับมาทำนากันมากขึ้น

ประกอบกับหน่วยงานเกษตรอำเภอสนับสนุนให้ทำนาอินทรีย์เช่นกันจนนำไปสู่การทำโครงการนาแปลงใหญ่ขยายผลสู่เครือข่ายในพื้นที่อำเภอแวง

โรงเรียนชาวนาถือเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงานสามารถสนับสนุนทั้งงบประมาณ และความรู้ เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ อยู่แบบพอเพียง ทำให้มีการขยายพื้นที่จาก 8 ครัวเรือนมาเป็น 32 ครัวเรือน

โรงเรียนชาวนาทำให้คนในหมู่บ้านเห็นกิจกรรมและมีงานตลอด เช่น มีกีฬาโรงเรียนชาวนาเชิญชาวนาหมู่บ้านใกล้เคียง มาร่วมเป็นเครือข่ายในระดับอำเภอทางเกษตรได้มีการแต่งตั้งประธาน มีรองประธานระดับอำเภอ กลุ่มชาวนา 7 ชุมชน มีสมาชิกของโรงเรียนชาวนาเป็นกรรมการ ส่วนประธานเป็นของหมู่บ้าน "ฮูเตมาแจ" ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และเป็นอาสาสมัครเกษตรที่อาวุโส

ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแวง ได้สร้างเครือข่ายให้โรงเรียนชาวนาเพิ่มขึ้น โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแวง ได้นำคณะศึกษาดูงาน เพื่อมาดูการบริหารจัดการ การรวมตัวของกลุ่มโรงเรียนชาวนา อีกทั้งยังมีการทำ MOU กับโรงเรียนวิทยาลัยเทคนิคของรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มาเรียนรู้เกี่ยวกับน้ำหมักชีวภาพ นำโดยวิทยาลัยเทคนิคสุโขทัย

ภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์บ้านละหามีหลายขั้นตอน แต่สิ่งที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ต้องเรียนรู้ เพื่อนำไปปฏิบัติ มีเพียง 5 ขั้นตอน ได้แก่ การไถนา การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์และเตรียมต้นกล้า การดำนา การดูแลรักษาต้นข้าว และการเก็บเกี่ยวต้นข้าว

ขั้นที่ 1 การไถนา

การไถนามี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

- 1) การไถตะ เป็นการไถครั้งแรกเพื่อพลิกหน้าดินและกำจัดวัชพืช จะมีการปล่อยน้ำเข้ามายังแปลงนาเพื่อให้ดินไม่แข็งตัว
- 2) การไถแปร เป็นการไถครั้งที่สอง โดยจะไถตามแนวขวางของการไถตะเพื่อพลิกหน้าดินอีกครั้ง และย่อยดินให้มีขนาดเล็กลง
- 3) การไถพรวน หรือการคราด เป็นการกำจัดวัชพืชครั้งสุดท้าย และทำให้หน้าดินแตกตัว ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนเพื่อเตรียมดินก่อนปักดำ

หลังจากที่มีการไถพรวน จะนำต้นกล้าลงปักดำก่อนทิ้งไว้ประมาณ 7-10 วันหรือสังเกตจากสีของใบเป็นสีเขียว ถือว่าสามารถใช้งานได้ การเว้นช่วงเวลาเนื่องจาก รากของต้นกล้า สามารถที่จะยึดเกาะดินได้ดี

ขั้นที่ 2 การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์และเตรียม ต้นกล้า

การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์และเตรียมต้นกล้า

การเลือกเมล็ดพันธุ์เพื่อเก็บไว้ใช้ จะเป็นการเลือกและสังเกตที่ดี เช่น ต้องเลือกรวงข้าวที่มีขนาดข้อใหญ่ เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ลีบ เต็มเมล็ด สมบูรณ์ ไม่มีโรค และรวงข้าวดก แล้วนำไปตากแห้ง 2-3 วัน ชาวบ้านจะช่วยเหลือกัน และมีการแนะนำจากปราชญ์

การเตรียมเมล็ดพันธุ์เพื่อปลูก ควรนำเมล็ดพันธุ์ที่เป็นรวงข้าวไปนวดด้วยเท้า แล้วนำเมล็ดพันธุ์ที่ได้แช่ไว้ในน้ำ 2 คืน ในระหว่างนั้นสามารถสังเกตพันธุ์ที่ไม่มีเมล็ดจะลอยบนผิวน้ำ ควรตักทิ้ง จากนั้นนำเมล็ดพันธุ์เส็ดจมน้ำ และมัดเก็บไว้ในถุงกระสอบประมาณ 2 วัน พันธุ์ข้าวจะออกราก พร้อมทั้งจะนำไปหว่าน

ขั้นที่ 3 วิธีการดำนา

การปักดำควรเว้นระยะห่าง 1 คืบ ประมาณ 50 เซนติเมตรเนื่องจากต้นข้าวไม่สูงมากการแตกกอของต้นข้าวไม่เหมือนข้าวหนัก กอข้าวพันธุ์เบาไม่เหมือนกอข้าวหนักที่ลำต้นใหญ่ ปัจจุบันใช้ข้าวพันธุ์เบาใช้จุดละ 2-3 เส้นถือว่ากำลังดี ถ้าปักดำเยอะเกินไป 5-6 เส้นโคนต้นจะเล็กแล้วก็แตกกอน้อย ถ้าแปลงนาใหญ่ใช้เวลาปักดำ 2 วันต่อ 1 แปลงแต่ถ้าแปลงเล็กๆใช้เวลาแค่ครึ่งวันต่อ 1 แปลง เวลาจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับขนาดของแปลงนากับจำนวนคนที่ลงปักดำด้วย

ขั้นที่ 4 การดูแลรักษาต้นข้าว

หลังจากที่มีการดำนาประมาณ 20 วัน สามารถลงปุ๋ยในแปลงข้าวได้ เอาปุ๋ยมาหว่าน ต้องดูแลไม่ให้แมลงมาทำร้าย ถอนวัชพืช จะหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ทำกับดักหนู ทำกระดังไล่นก และทำหุ่นไล่กา

ขั้นที่ 5 การเก็บเกี่ยวต้นข้าว

การเกี่ยวข้าวที่ต้นวันแรกจะต้องเกี่ยวข้าวในเวลาเช้าตรู่ จะเก็บเกี่ยวได้ ต้นข้าวจะต้องเป็นสีเหลือง ทั้งต้นการเก็บเกี่ยวจะต้องเลือกต้นข้าวที่ใบหันเข้ามาทางบ้านของผู้ดำนาก่อนที่จะมีการเกี่ยวข้าวต้นแรกก็จะต้องหยุดหายใจ แล้วตัดต้นข้าวที่สุกก่อนประมาณ 7 ต้น จากนั้นก็อุ้มข้าวเปลือกมาเก็บไว้ที่บ้านโดยไม่ให้มีใครรู้ หลังจากนั้นสามารถเกี่ยวข้าวได้ตามปกติโดยไม่ต้องดูฤกษ์ยามบางคนจะทิ้งช่วงระยะเวลาห่าง 3 วัน ก่อนที่จะเกี่ยวต้นต่อไปได้

ประโยชน์ของการทำนาดำ (นาอินทรีย์) 7 อย่าง ดังนี้

อย่างที่ 1 ปลอดภัยจากสารเคมี

การทำนาดำไม่ใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืช เพราะใช้วิธีการปักดำต้นกล้าบนที่นาที่เตรียมไว้พื้นที่ต้องมีน้ำขังตลอดเวลาทำให้ต้นหญ้าไม่สามารถเจริญเติบโตได้ และไม่ต้องใช้สารเคมีมาพ่นเพื่อกำจัดต้นหญ้า

อย่างที่ 2 สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว

สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวหลังจากที่ชาวบ้านหันมาทำนาดำมากขึ้นผลที่ออกมาคือชาวบ้านมีความสุข เกิดการแบ่งปันอาหารร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเป็นมิตรภาพ ครอบครัวและญาติพี่น้องจะออกมาช่วยกันทำ

อย่างที่ 3 ต้นข้าวมีผลผลิตที่ดี

ต้นข้าวมีผลผลิตที่ดีการทำนาดำจะทำให้ต้นข้าววันยังเจริญเติบโตสวยงาม สมบูรณ์ และมีลำต้นขนาดใหญ่ก้านยาวเมล็ดข้าวตกและเก็บเกี่ยวง่าย ซึ่งต่างจากนาหว่านจะมีปัญหาเกี่ยวกับต้นข้าวหลายอย่าง ได้แก่ ต้นข้าวจะขึ้นอย่างไม่เป็นระเบียบสวยงาม เมล็ดข้าวจะลีบ ถ้าหากไม่มีการพ่นยาฆ่าวัชแปลงข้าวก็จะได้รับความเสียหาย มีการปลูกต้นข้าวใหม่ทดแทนต้นข้าวที่ตาย

อย่างที่ 4 ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วม

พื้นที่ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วมแปลงนา แต่เนื่องจากการทำนาดำ จำเป็นต้องปักต้นกล้าในพื้นที่ที่มีน้ำ จะมีประสิทธิภาพกว่า ทำให้การทำนาดำดีกว่าทำนาหว่าน เพราะพื้นที่ตรงนี้น้ำไม่แห้ง และไม่เหมาะที่จะทำนาหว่าน

อย่างที่ 5 ไม่ต้องทำงานหลายครั้ง

การทำนาดำเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการก็ถือว่าเรียบร้อยไม่ต้องมาซ่อมแซมงานเดิมๆ ไม่เหมือนกับการทำนาหว่าน เมื่อหว่านข้าวเสร็จยังต้องทำอีกหลายอย่าง อาทิเช่น ต้องใช้ยาฆ่าวัชพืชเพื่อทำให้ต้นข้าวเจริญเติบโตเพราะต้นหญ้าจะแย่งสารอาหารและแร่ธาตุในดินจากต้นข้าวและถ้าหากว่าต้นข้าวตาย หรือไม่เจริญเติบโต ชาวนาต้องไปถอนต้นที่ตายออก แล้วจึงนำต้นกล้าต้นใหม่มาปลูกแทน ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เสียเวลามาก

อย่างที่ 6 ประหยัดพันธุ์ข้าว

การทำนาดำจะช่วยลดต้นทุนการใช้พันธุ์ข้าว โดยเปรียบเทียบปริมาณระหว่างการทำนาดำกับนาหว่าน หากนาหว่านใช้พันธุ์ข้าว 10 กิโลกรัม การทำนาดำจะใช้พันธุ์ข้าวเพียง 5 กิโลกรัม

อย่างที 7 ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น

ถึงแม้ว่านาหว่านกับนาดำ (นาอินทรีย์) จะมีความแตกต่างกัน แต่ปัญหาของชาวบ้านคือเป็นเรื่องของการแข่งขันกับเวลาที่ไม่สามารถสร้างความลงตัวในสถานะเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเหมือนปัจจุบัน ต้องมีการแข่งขันต้องจัดสรรเวลาให้ทันกับปริมาณงานที่สมคูล ต้องมีอาชีพหลายอย่างเพื่อจุลเจือเศรษฐกิจในครัวเรือน ด้วยรายได้มีไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่มีมากกว่ารายรับจึงจำเป็นต้องดิ้นรนทำงานหลายอาชีพ ด้วยกับต้นทุนน้อย

ปัจจุบันชาวบ้านละหาทำนาดำเกือบจะทั้งหมด ชาวบ้านละหาเย็นหยัดที่จะพยายามทำนาดำต่อไป เนื่องจากการทำนาดำมีผลดีมากกว่าการทำนาหว่าน โอกาสประสบปัญหาเรื่องโรค หนู และอื่นๆ น้อยมาก ผลผลิตดีกว่านาหว่าน

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหา ตำบลแว้งในอนาคต

แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทำนาอินทรีย์ ประกอบไปด้วย 3 แนวทาง คือ

1) โครงการบ้านควายพื้นเมือง ชาวนามีความต้องการยกระดับการทำนาด้วยการเลี้ยงควายพื้นเมืองเพื่อใช้ในการไถนาแบบดั้งเดิม ซึ่งในอดีตพื้นที่แห่งนี้เคยมีควายพื้นเมือง ประมาณ 30 ตัว ปัจจุบันได้หายสาบสูญเนื่องจากจำหน่ายไปหมดแล้วเพื่อนำเงินไปซื้อที่ดิน

ด้วยทุนเดิมที่สมาชิกชาวนามีความรู้ และประสบการณ์เรื่องของการเลี้ยงควายพื้นเมืองเป็นอย่างดี ประกอบกับมีที่ดินอีกประมาณ 4 ไร่ พร้อมเพื่อเป็นที่เลี้ยง ในระยะแรกจะเป็นการเตรียมต้นหญ้าประมาณ 2-3 ไร่ ปลูกรุ่น 1 ไร่ สามารถเลี้ยงควายได้ประมาณ 4-5 ตัว ระยะที่สองเตรียมพื้นที่ทำโรงเรือน ส่วนการบริหารจัดการ จะเลี้ยงเฉพาะตัวเมีย 2 ตัว ให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มาผสมเทียม ลูกควายที่ได้จากการผสมพันธุ์มา ผักให้ควายเชื่อง แล้วจึงฝึกการไถนา หากมีการขยายพันธุ์เพิ่มขึ้นก็จะทำให้ชาวนามีรายได้

2) การแปรรูปข้าวเป็นขนมจีน ชาวบ้านต้องการยกระดับข้าวอินทรีย์แปรรูปเป็นขนมจีนอินทรีย์ ทุนเดิมที่ในอดีตชาวนามาทำขนมจีนกินเองในครัวเรือนทำให้มีประสบการณ์การทำขนมจีนประกอบกับมีกลุ่มแม่บ้านที่มีความเข้มแข็ง และมีเครือข่ายชาวนาเพื่อเป็นช่องทางการวางจำหน่ายสินค้า และเป็นแหล่งวัตถุดิบ

3) แหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านต้องการยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยมี "โฮมสเตย์" ลักษณะวิถีชีวิตชาวนา ด้วยการใช้ไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น หลังคาทำด้วยใบจาก หรือใบสาคุ ส่วนการบริหารจัดการโดยรวมให้เป็นของกลุ่ม เครือข่ายชาวนาเข้ามามีบทบาทร่วมกัน เช่น แรกๆอาจจะทำเพียง 3-4 หลัง ในอนาคตอาจจะมีคนมาดูงาน ในปริมาณที่มาก อาจจะได้รับได้ 200 คน มีการขยายออกไป หลักการคือเป็นส่วนรวมและต้องมีการแบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน ในอนาคตมีความมั่นคงต่อไปอาจจะมีโฮมสเตย์ของส่วนตัว เช่น ค่าที่พักแบ่งให้เจ้าของส่วนค่าอาหาร ค่าจัดการเรียนรู้เป็นส่วนกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาระบบให้อำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรชาวนา และการส่งเสริมสุขภาพชาวนา ป้องกันโรค และการรักษาพันธุ์ข้าว
2. กรมการข้าว ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมกระบวนการปลูกข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกรชาวนาโดยสนับสนุนด้านงบประมาณให้ชุมชนดำเนินการ
3. เกษตรอำเภอ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมระบบการดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวนา ระยะยาวโดยเร่งเสริมความร่วมมือของกลไกชุมชน ประชาคมอย่างทั่วถึง และการจัดการสวัสดิการชุมชนของตนเองให้มากขึ้น
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายสนับสนุนสร้างระบบติดตามการปลูกข้าวให้มีประสิทธิภาพ และจัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล มาหนุนเสริมให้เกิดการขับเคลื่อน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาระบบระบบติดตามการปลูกข้าวให้มีประสิทธิภาพ
2. ควรศึกษาแนวทางการช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มชาวนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ศึกษาถึงแนวทางและรูปแบบที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปที่ยังไม่ได้ปลูกข้าวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกข้าว

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

บ้านละหารมีสภาพทุ่งนาที่เคยร้างมายาวนานถึง 20 กว่าปี เป็นที่ดินเปล่าไม่มีการใช้ประโยชน์ ต่อมาเมื่อมีเยาวชนกลุ่มหนึ่ง เล็งเห็นถึงความสำคัญของพื้นที่นา ประกอบกับ ราคาข้าวที่สูงขึ้น และในพื้นที่ยังมีคนเก่าคนแก่ที่มีประสบการณ์การทำนามาก่อนในอดีต พร้อมทั้งจะผลักดันให้เยาวชนหันมาปลูกข้าวกันใหม่ ทำให้เยาวชนบ้านละหาร ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ได้รวมตัวฟื้นฟูนาร้างอีกครั้ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548

การปลูกข้าวในหมู่บ้านละหารได้ก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคมากมาย จนประสบความสำเร็จด้วยกำลังของกลุ่มเยาวชนเพียงไม่กี่คน จาก 9 คน ที่ยืนหยัดต่อสู้ จนทำให้จำนวนคนทำนาเพิ่มขึ้นเป็น 23 คน หลังจากที่ได้เห็นความสำเร็จของเยาวชนกลุ่มนี้ และเยาวชนเหล่านี้ยังได้เข้าไปพูดคุยกับเกษตรอำเภอเพื่อขอสนับสนุนโครงการความช่วยเหลือจากรัฐ ทำให้ทางเกษตรอำเภอได้เสนอส่งโครงการ “ฟื้นฟูนาร้าง” ให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้พิจารณา หลังจากนั้นโครงการนี้ก็ได้รับการตอบรับจากหน่วยงาน ได้งบประมาณมากมายที่จะสามารถทำนา และซื้อเครื่องจักรปลูกเปลี่ยนข้าวสารได้ ทำให้ชาวบ้านสามารถปลูกข้าวได้และสีข้าวได้สะดวกเพราะมีโรงสีของชุมชน

ต่อมาเมื่อกลุ่มสาธารณสุขอำเภอมาตรวจเลือด โดยมีการนัดชาวบ้านหลังจากที่มีการพบสารเคมีในพื้นที่นาข้าว เพื่อตรวจดูสารเคมีในร่างกาย ผลปรากฏว่าชาวบ้านมีสารเคมีในเลือด ชาวบ้านรู้สึกวิตกกังวลถึงอันตรายจากการใช้สารเคมี จนทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนวิถีชีวิตที่จะไม่พึ่งพาสารเคมี ประกอบกับ เจ้าหน้าที่เกษตรได้มาให้ความรู้เกี่ยวกับสารเคมีที่ตกค้าง มีผลเป็นอันตรายต่อชีวิต ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาสเองก็สนับสนุนชาวบ้านให้มีการทำนาอินทรีย์ มหาวิทยาลัยทักษิณได้มาทำวิจัย และเสนอให้มีการทำนาอินทรีย์ ทางอำเภออยากให้มีการผลิตข้าวอินทรีย์ของอำเภอแว้ง พร้อมทั้งจะให้ความรู้เกี่ยวกับการทำถุงบรรจุผลิตภัณฑ์ให้สวยงาม เพื่อไปเผยแพร่ในงาน “วันอำเภอวันโปรดัคส์” ทำให้ชาวบ้านเริ่มที่จะเห็นหนทาง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ชวนเยาวชนแกนนำทำนาไปดูงานที่เชียงราย ดูอาชีพของคนที่นี่ ได้เห็นโรงเรียนข้าวนาอินทรีย์ ซึ่งที่เชียงรายข้าวอินทรีย์มีราคาสูงมาก และราคาต่างกันมากกับข้าวที่ใช้สารเคมี หลังจากทีกลุ่มชาวบ้านได้กลับมาที่ละหาร ก็ได้เรียกชาวบ้านมาประชุมร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำนาเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ชีวิตมีสุขภาพที่ดีขึ้น

ด้วยเหตุผลหลายประการดังที่กล่าวมาข้างต้น ชาวบ้านจึงเล็งเห็นความสำคัญของการทำนาอินทรีย์เพื่อบริโภค จึงได้ร่วมมือกันทำโรงเรียนเยาวชนข้าวอินทรีย์ให้ครบวงจรขึ้น พร้อมกับพัฒนาพื้นที่โรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนทางด้านเกษตรอินทรีย์ เพื่อพัฒนาและสร้างเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่ให้มีความรู้

ด้านเกษตรอินทรีย์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรเครือข่ายที่อยู่นอกพื้นที่ ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ด้วยเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยมีแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานการเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลการทำงานอินทรีย์และการสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นตัวอย่างให้คนทำนาได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการทำงานอินทรีย์ของตน และโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์บ้านละหารยังเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา คนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ได้ศึกษาเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้ จึงต้องการพัฒนาให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ที่รวบรวมองค์ความรู้ ประสบการณ์และบทเรียนของกลุ่มไว้อย่างครบถ้วน

โรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์บ้านละหารจะเป็นพื้นที่การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุขได้นั้น เยาวชน และและชานาชุมชนใกล้เคียง เช่น บ้านกรือซอ บ้านยะหอย และบ้านบาโงฮาเล็ง จะต้องร่วมกันค้นหา แลกเปลี่ยนความรู้ และวิธีการที่เหมาะสม ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงของเยาวชนชาวนารุ่นพี่ ปรชาญชุมชน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทุ่งนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทำงานอินทรีย์ของเยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชน ร่วมกันฟื้นคืน และขยายพื้นที่นาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอแว้ง ให้เป็นแหล่งผลิตข้าวสุขภาพ ที่ครอบครัวชาวนามีกินอย่างเพียงพอตลอดปี

คำถามการวิจัย

1. จะพัฒนาทุ่งนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทำงานอินทรีย์ของเยาวชนได้อย่างไร
2. ภูมิปัญญาการทำงานอินทรีย์ของเยาวชน ชาวนารุ่นพี่ และปรชาญชุมชนเป็นอย่างไร
3. การขยายพื้นที่ชาวนาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอแว้ง จะทำได้อย่างไร
4. แนวทางสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานอินทรีย์ มีกระบวนการอย่างไร
5. วิธีการที่ครอบครัวเยาวชนชาวนาจะสามารถปลูกข้าวอินทรีย์ได้พอกินตลอด 12 เดือน ทำอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทำงานอินทรีย์ของเยาวชนในหมู่บ้านละหาร ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส โดยมีปรชาญชุมชน และชาวนารุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอด
2. เพื่อพัฒนาทุ่งนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทำงานอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหาร ตำบลแว้ง และชุมชนทำนา ในตำบลใกล้เคียง ในอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส
3. เพื่อหาแนวทางขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส
4. เพื่อหาแนวทางสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานอินทรีย์ให้กับชาวนาอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส
5. เพื่อจัดทำสื่อ/คู่มือการทำงานอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน

ประเด็นศึกษา

ประวัติศาสตร์การทำนาของกลุ่มเยาวชน การก่อรูปโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ ศึกษาภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ ขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ หาแนวทางสร้างเครือข่ายให้กับเยาวชนบ้านละหาร ตำบลแวง อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส และถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ร้านาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหาร

กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มชาวนาในพื้นที่
2. กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในพื้นที่
3. กลุ่มแม่บ้านชาวนา
4. ภาควิท้องถิ่น

วิธีดำเนินการ

1. การสร้างความพร้อมของทีมวิจัย การศึกษาข้อมูล และการวิเคราะห์
 - 1.1 ประชุมเตรียมทีมวิจัยชุมชน แบ่งปันบทบาทหน้าที่
 - 1.2 กำหนดประเด็นในการที่จะพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการพัฒนาเครือข่ายให้มีความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้แก่เยาวชนชาวนาบ้านละหาร
 - 1.3 จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มเยาวชนชาวนา ชาวนาในพื้นที่ กลุ่มแม่บ้านชาวนา และภาคีในท้องถิ่น เรื่องนาอินทรีย์
 - 1.4 เชิญผู้ที่มีความรู้ด้านการทำนาอินทรีย์ เพื่อมาให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชน และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ร้านาอินทรีย์โดยเยาวชนบ้านละหาร
2. ขั้นตอนปฏิบัติการ
 - 2.1 จัดกิจกรรมขยายผลองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ร้านาอินทรีย์โดยเยาวชนบ้านละหาร และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนทำนาที่อยู่ภายในพื้นที่ นอกพื้นที่
 - 2.2 เชิญชวนเยาวชนทำนาที่อยู่ภายในพื้นที่ นอกพื้นที่ ร่วมทำนาอินทรีย์
 - 2.3 ปฏิบัติการทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหาร เรียนรู้การทำนาอินทรีย์ด้วยการลงมือกระทำ
 - 2.4 จัดประชุมปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติการทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหาร ร่วมกับเครือข่ายเยาวชนทำนาที่อยู่ภายในพื้นที่ นอกพื้นที่
 - 2.5 ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสวนาเพื่อพัฒนาเครือข่ายร่วมกับศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนอื่นเพื่อวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนชาวนาอินทรีย์ บ้านละหาร

2.6 ประชุมปฏิบัติพัฒนาทุ่งนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเด็ก เยาวชนในตำบลแว้ง และตำบลใกล้เคียง

2.7 จัดทำสื่อ/ คู่มือการเรียนรู้การทำนาอินทรีย์

3. การสรุปและนำเสนอผลการศึกษา

3.1 ขยายผลการเรียนรู้การทำนาอินทรีย์สู่เด็ก เยาวชนในตำบลแว้ง และตำบลใกล้เคียง

3.2 ประชุมทีมงานวิจัยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล สรุป และจัดทำรายงานผลการศึกษาวิจัย

พื้นที่ดำเนินการวิจัย

หมู่บ้านละหา ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลา 18 เดือน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลเชิงวิจัย

- 1.1 เกิดแหล่งเรียนรู้การปลูกข้าวอินทรีย์ให้แก่ชาวนาในชุมชนและผู้สนใจ
- 1.2 เกิดเครือข่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรอินทรีย์ ของเด็กและเยาวชนชาวนาในชุมชนและผู้สนใจ
- 1.3 ชาวนามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการทำนาอินทรีย์
- 1.4 ชาวนาได้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์

2. ผลเชิงพัฒนา

- 2.1 กระบวนการในการศึกษาสามารถเสริมสร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีความเป็นชาวนาบ้านละหา
- 2.2 กระบวนการศึกษาสามารถขยายความรู้และต่อยอดความสำคัญของการเกษตรอินทรีย์และการทำนาอินทรีย์โดยให้ความสำคัญกับพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของตนเอง
- 2.2 ชาวนาเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรมการทำงานเพื่อสุขภาพที่ดีขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ เพื่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์
2. หลักการสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์
3. สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย
4. ปัญหาจากการทำการเกษตรแบบเดิมหรือเกษตรเคมี
5. แนวคิดเกี่ยวกับข้าวอินทรีย์
6. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างค่านิยมรักท้องถิ่นและการมีจิตอาสาของเยาวชน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

มนุษย์รู้จักวิธีการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เมื่อประมาณหมื่นปีมาแล้ว โดยพึ่งพิงธรรมชาติและหมุนเวียนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่เกษตรอินทรีย์สมัยใหม่ อาศัยหลักการวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยเริ่มต้นครั้งแรก Howard (1943) ได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในหนังสือเรื่อง คัมภีร์การเกษตร (An Agriculture Testament) โดยกล่าวถึงหลักการทำเกษตรอินทรีย์ไว้ 7 ประการ คือ

1. สุขภาพที่ดีเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งปวง
2. สุขภาพที่ดีต้องใช้ได้กับทั้งดิน พืช สัตว์และมนุษย์ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
3. ความอ่อนแอที่เกิดขึ้นกับห่วงโซ่อาหารแรก คือ ดินจะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อื่นๆ ที่อยู่ลำดับสูงขึ้นไปตามลำดับจนถึงมนุษย์ซึ่งอยู่บนสุด
4. การระบาดของโรคแมลงพืชและสัตว์ในระบบการเกษตรสมัยใหม่ คือ ปัญหาในห่วงโซ่อาหารที่สองและสาม
5. ปัญหาสุขภาพของมนุษย์เป็นผลมาจากห่วงโซ่อาหารที่สองและสาม
6. สุขไม่ดีขึ้นของพืช สัตว์และมนุษย์เป็นผลต่อเนื่องมาจากสุขภาพที่ไม่ดีของดิน
7. การยอมรับกฎหมายและบทบาทของธรรมชาติโดยสำนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนการพัฒนาให้ถูกต้องโดยไม่ยาก ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการรบกวนต่อกระบวนการสะสมธาตุอาหารในดินที่ดำเนินการโดยจุลินทรีย์ในดิน

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพโดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้ สารสังเคราะห์ที่อาจก่อให้เกิดมลพิษในสภาพแวดล้อม รวมถึงการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย ในขณะที่อีกความหมายหนึ่งของเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกัน คือ เป็นระบบเกษตรทางเลือกแบบหนึ่ง ที่ใช้เป็นพื้นฐานของหลักการทางนิเวศวิทยามาประยุกต์กับการทำเกษตร โดยมีจุดประสงค์หลักในการทำเกษตรแบบยั่งยืนให้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม โดยใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพก่อให้เกิดการผลิตที่เน้นการผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้เศษพืชเป็นอาหารสัตว์ และใช้มูลสัตว์ วัตถุดิบอินทรีย์อื่นเป็นสารบำรุงดินไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นในรูปของปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์เพื่อการผลิตในฟาร์ม รวมถึงการไม่ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ที่มีการตัดต่อพันธุกรรม ที่ยังไม่มีข้อพิสูจน์ว่าจะไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค และจะต้องมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางธรรมชาติของพืช รวมถึงสภาพของพืชในแต่ละท้องถิ่น มุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพที่เหมาะสมทั้งการเกษตรและสิ่งแวดล้อม เกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ต่อทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภค ธัญพืช ผักผลไม้ และละอองดาว แสงหล้า (2546) สรุปได้ว่า

1. เกษตรอินทรีย์เป็นการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้สมบูรณ์ ทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูกทำลายไปโดยสารเคมีกลับฟื้นคืนมา เป็นการลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกษตรกรที่ยากจนสามารถปลดหนี้สินให้ลดลงและหมดไปได้ ทำให้ประชาชนมีอาหารที่เกิดจากธรรมชาติ
2. สามารถขยายผลผลิตในราคาสูงกว่าผลผลิตจากการผลิตโดยใช้สารเคมีทั้งตลาดในและต่างประเทศ ประสิทธิภาพการผลิตต่อพื้นที่เพิ่มมากขึ้นในระยะยาว เพราะดินได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง
3. ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทำให้อัตราการป่วยไข้และเสียชีวิตของประชาชนทั้งประเทศลดจำนวนลงและประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น ทำให้รัฐสามารถประหยัดเงินงบประมาณในการรักษาพยาบาลได้
4. สามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ลดต้นทุนการผลิต และสามารถสร้างงานและรายได้ให้กับคนไทยที่ผลิตปุ๋ยชีวภาพและสารธรรมชาติกำจัดศัตรูพืชได้ด้วย
5. แก้ไขปัญหาการส่งออกสินค้าเกษตรที่มีสารเคมีเป็นพิษเจือปนและถูกประเทศผู้นำเข้ากีดกันการนำเข้าสินค้าการเกษตรจากประเทศไทย

และ (6) ลดภาระงบประมาณของรัฐในการดำเนินการควบคุมตามกฎหมายและตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตร

กระบวนการผลิตและขั้นตอนการปรับเปลี่ยนจากเกษตรเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรอินทรีย์ เริ่มจาก 1) ปรับไปสู่เกษตรผสมผสานเพื่อให้มีความหลากหลายและฟื้นฟูระบบนิเวศการผลิต ลดการซื้อปัจจัยการผลิตสารเคมี และลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร 2) เข้าสู่ระบบเกษตรปลอดสารพิษโดยงดการใช้สารเคมีสังเคราะห์กำจัดวัชพืช ฮอร์โมนสังเคราะห์ และใช้ปุ๋ยเคมีได้ไม่เกิน 20 กิโลกรัมต่อไร่ 3) เปลี่ยนไปสู่ระบบเกษตรปลอดสารเคมี หรือระบบเกษตรอินทรีย์ 4) มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 5) จัดตั้งองค์กรเครือข่ายเกษตร

อินทรีย์และระบบสหกรณ์ เพื่อให้การงานมีประสิทธิภาพประหยัดและมีพลังในการต่อรอง และพัฒนาไปสู่ระดับสากล และ 6) ดำเนินธุรกิจในการแปรรูปผลผลิต เพื่อขายในประเทศและต่างประเทศ

สรุปได้ว่า เกษตรอินทรีย์ เป็นการทำเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี เน้นในเรื่องของการรักษาสมดุลของระบบนิเวศน์ โดยให้เกษตรกรพึ่งตนเองให้มากที่สุด ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อลดต้นทุนการผลิต คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ผลิต ผู้บริโภคและฐานทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อม

เหตุผลที่มาของเกษตรอินทรีย์ รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย และนิยามความหมาย

ศุภกิจ วันโมรี (2552 : 16-18) ได้อธิบายถึงแนวคิดเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย เหตุผลที่มาของเกษตรอินทรีย์ รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย และนิยามความหมาย ดังนี้

1. เหตุผลที่มาของรูปแบบเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์ คือ การทำเกษตรกรรมที่เลียนแบบธรรมชาติ เป็นระบบการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีใดๆ หัวใจของการทำการเกษตรอินทรีย์อยู่ที่ดิน กระบวนการปรับปรุงดินที่เสื่อมโทรมกลับคืนมา เป็นระบบการเกษตรที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีในการปรับปรุงดิน ระบบนี้เน้นความอุดมสมบูรณ์ของดินและของชีวภาพ คือดินที่มีจุลินทรีย์ และสิ่งมีชีวิตเล็กๆในดินที่เป็นประโยชน์ การเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เกษตรธรรมชาติ ตามแบบของประเทศญี่ปุ่น เกษตรอินทรีย์ประกอบด้วยหัวใจหลักคือ “4 ไม่” ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ไม่ใช้สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ไม่ใช้ฮอร์โมนกระตุ้นความเจริญเติบโตของพืชเกษตรกรรมที่มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะเปลี่ยนจากการทำเกษตรกรรม อันมีต้นทุนสูงสู่เกษตรกรรมที่รุ่งเรืองก้าวหน้าและมีสุขภาพอนามัย หรือคุณภาพชีวิตที่ดีเพราะความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีชีวภาพทำให้การเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรแบบเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดด เมื่อปฏิบัติไปได้สักระยะหนึ่ง เมื่อดินได้ถูกปรับสภาพแล้วผลผลิตของเกษตรอินทรีย์จะผิดไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง คือ รสชาติอร่อย เก็บไว้ได้นาน น้ำหนักดี สีสวย ไร้สารพิษปราศจากอันตรายต่อผู้ผลิต และผู้บริโภค เมื่อดินถูกปรับสภาพจะทำให้ผลผลิตตลอดปี ปัญหาโรคแมลงจะลดน้อยลง เพราะดินที่มีการสะสมจุลินทรีย์จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน

2. รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

แนวคิดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยได้รับการพัฒนามาจากประสบการณ์ในทางปฏิบัติของผู้ที่เป็นทั้งนักวิชาการการเกษตรและเกษตรกรปัจจุบัน การเกษตรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีกรรมวิธีที่หลากหลายในการจัดระบบการผลิต เช่น ทำการเพาะปลูกพืชหลายชนิดผสมผสานกันให้เกิดความหลากหลาย ใช้ชีววิธีในการกำจัดศัตรูพืช หรือทำการปลูกพืชชนิดเดียวแต่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ผลผลิตเกษตรปลอดสารพิษได้รับความสนใจจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ และมีแนวโน้มการผลิตที่เพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการโดยขึ้นอยู่กับขนาด ความสด รสชาติ มาตรฐานและคุณภาพ ดังนั้น จึงมีการกำหนดมาตรฐานสากลของสมาพันธ์ขบวนการเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federal of Organic Agriculture Movement: IFOAM) ซึ่งต่อมาประเทศไทยได้เปลี่ยนเป็นสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือมกท. (Organization Agriculture Certification Thailand: ACT)

3. นิยามและความหมาย

เกษตรอินทรีย์ นั้นได้มีผู้ให้คำจำกัดความเอาไว้หลากหลาย โดยคำจำกัดความอาจแตกต่างกันไปบ้างตามมุมมอง และตามวัตถุประสงค์ของการจัดการ โดยการวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมนิยามของคำว่าเกษตรอินทรีย์ดังนี้

เกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสสมดุลของธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพโดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติและหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่างๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อมเน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และ ปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ดินพืชมีความแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเองรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารพิษตกค้างทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคและไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอีกด้วย

หลักการสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์

1. ไม่ ใช้สารเคมี ใดๆทั้งสิ้น เช่น ปุ๋ย วิทยาศาสตร์ และสารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืชตลอดจนต้องไม่ทำให้เกิดมลพิษในดิน น้ำ และมลภาวะในอากาศทุก รูป แบบที่เป็นผลจากการปฏิบัติการด้านการเกษตร หรือมีผลกระทบต่อกระเทือนน้อยที่สุด
2. การไถพรวนในระยะเริ่มแรก และลดการไถพรวนเมื่อปลูกพืชไปนานๆ เพื่อรักษาสภาพโครงสร้างของดินให้ดี ตลอดจนต้องพัฒนาการปรับปรุงดินด้วย อินทรีย์วัตถุและนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มประสิทธิภาพกิจกรรมชีวภาพของดิน
3. การเปลี่ยนโครงสร้างของดินตามธรรมชาติ คือ มีการคลุมดินด้วยใบไม้แห้งหญ้าแห้งฟางแห้ง ฯลฯ ที่หาได้ในท้องถิ่นเพื่อรักษาความชื้นของดิน
4. การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด เพื่อการปรับปรุงบำรุงดินมีการเติมจุลินทรีย์ท้องถิ่นที่มีประโยชน์ต่อการเกษตร และวัสดุที่เหลือใช้ทางการเกษตรจากพื้นที่ไร่นา และวัสดุเหลือใช้จากการทำฟาร์ม เพื่อที่จะคืนอินทรีย์วัตถุให้กลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ในดิน และได้แร่ธาตุบางส่วนกลับคืนสู่พื้นที่การเกษตรอย่างครบวงจร

สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีปัจจัยสนับสนุนจาก 1) ความตระหนักของประชาชนถึงอันตรายของสารพิษตกค้างในอาหาร เนื่องจากได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของโรคมะเร็งที่มีผลมาจากการบริโภคสารพิษตกค้าง โดยเฉพาะสารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ ทำให้ประชาชนบางส่วนหันมาบริโภคพืชผักปลอดสารพิษมากขึ้น 2) ต้นทุนผลิตสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วง 6-7 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันทำให้เกษตรกรเลือกวัสดุอินทรีย์แทนสารเคมีสังเคราะห์ 3) ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมที่ถูกปนเปื้อนจาก

สารพิษทางการเกษตร ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ ดินและน้ำเสื่อมโทรม และเกิดศัตรูพืชระบาดมากขึ้น 4) การเพิ่มขึ้นของข้อจำกัดในการส่งออกสินค้าเกษตรแบบดั้งเดิม เนื่องจากการยกระดับมาตรฐานด้านสุขอนามัยของการนำเข้าสินค้าเกษตร และ 5) ความต้องการสินค้าอินทรีย์ของตลาดต่างประเทศที่เป็นคู่ค้ากับประเทศไทยเพิ่มขึ้นและราคาผลผลิตอินทรีย์ในตลาดต่างประเทศสูงกว่าราคาผลผลิตธรรมดาถึงร้อยละ 20-30 ดังนั้น การพัฒนาการผลิตสินค้าอินทรีย์เพื่อบริโภคในประเทศไทยและส่งออกจึงเป็นเกษตรกรรมทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทย

เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยอยู่ในระยะเริ่มต้น ระบบการผลิตจะเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีแบบง่าย ไม่มีความซับซ้อน และผลผลิตส่วนใหญ่เป็นผลผลิตเบื้องต้น เช่น ข้าว ผักและผลไม้ เริ่มมีสินค้าแปรรูปเพิ่มขึ้นบ้าง ส่วนสินค้าแปรรูปที่เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จยังมีน้อยมากเนื่องจากวัตถุดิบเกษตรอินทรีย์ยังมีปริมาณไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้ซื้อจากต่างประเทศนิยมซื้อวัตถุดิบเกษตรอินทรีย์จากประเทศไทย เพื่อนำไปแปรรูปในต่างประเทศมากกว่า เพราะสามารถควบคุมคุณภาพสินค้าได้ดีกว่า อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ให้ต่ำกว่าด้วย (วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2547)

พื้นที่เกษตรอินทรีย์ของไทยมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2547-2549 มีอัตราขยายตัวของพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์สูงสุดประมาณร้อยละ 35-40 ของพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศทั้งหมดปี 2541 มีพื้นที่ 6,281 ไร่ และเพิ่มเป็น 140,964 ไร่ในปี 2549 หรือคิดเป็นร้อยละ 0.11 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดของประเทศ โดยมีการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ในสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 80 ของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั้งหมด สำหรับมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ใน ปี 2549 คิดเป็น 920 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นการบริโภคภายในประเทศ 494 ล้านบาท และส่งออก 426 ล้านบาท

ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มดีขึ้น

สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตและมีการรับรองมาตรฐานส่วนใหญ่จะส่งออก มีส่วนน้อยที่ใช้บริโภคภายในประเทศ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองมาตรฐานสูงเกินกว่าผู้บริโภคภายในประเทศจะรับได้ ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเลือกซื้อสินค้าที่มีความเชื่อถือว่าไม่มีการปลอมปน เช่นผลผลิตจากกลุ่มปทุมโมโคก ตลาดสุขใจสามพราน ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ แบะผลผลิตจากตลาดนัด สถานที่ราชการจัดไว้ เช่น อ.ต.ก. โรงพยาบาล ศาลากลางจังหวัด เป็นต้น แต่ก็ยังพบว่า สินค้าเกษตรอินทรีย์และแบบใช้สารเคมียังคงมีการวางขายบนแผงเดียวกันอยู่ (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. 2551)

อย่างไรก็ตาม ตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีการขยายตัวสูง ในปี 2549 มีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่จำหน่ายออกสู่ตลาดประมาณ 16,665 ตัน หรือมูลค่าทางการตลาดประมาณ 520 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 494 ล้านบาท ในปี 2548 ช่องทางการจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีความหลากหลายมากขึ้น ในยุคแรกเป็นการตลาดที่ดำเนินการโดยร้านค้าขนาดเล็กที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ ผ่านตลาดร้านกรีนและตลาดท้องถิ่นชุมชน ต่อมา ผู้ประกอบการธุรกิจรายใหญ่เริ่มยกระดับการตลาดเกษตรอินทรีย์ไปสู่ห้างร้าน/ซูเปอร์มาเก็ตเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องมีการรวมตัวกันของผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่าย

เป็นเครือข่ายที่มีการบริหารจัดการทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิต การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการจัดจำหน่าย

ราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงกว่าสินค้าเกษตรที่ปลูกด้วยวิธีดั้งเดิม และถูกกำหนดโดยผู้ผลิต เนื่องจากอุปทานของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ยังมีอยู่ปริมาณน้อย โดยปัจจุบันราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงกว่าสินค้าทั่วไปอยู่ประมาณร้อยละ 20-50 ราคาผักอินทรีย์ในห้างสรรพสินค้าสูงกว่าผลผลิตแบบธรรมดาถึงร้อยละ 50-400 ทำให้ผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ปานกลางและสูงที่ยอมจ่ายเงินสูงเพื่อซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ อย่างไรก็ตาม คาดว่าในอนาคตหากพันธุ์ระยะปรับเปลี่ยนมาเป็นเกษตรอินทรีย์มากขึ้น ปริมาณผลผลิตอินทรีย์ในตลาดจะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจมีผลทำให้ราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ลดต่ำลงกว่าในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย พบว่า การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมา มีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันใน 2 รูปแบบ ได้แก่

1. การผลิตเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน เป็นระบบการผลิตเพื่อพึ่งตนเองเป็นหลักและยึดตามวิถีธรรมชาติซึ่งต้องอาศัยความศรัทธาและเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นเป้าหมายหลัก และค่อยเป็นค่อยไปโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เน้นการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด ที่เหลือเมื่อมีปริมาณมากพอจึงขายสู่ตลาดท้องถิ่น ตลาดต่างถิ่น แต่ไม่เน้นการอ้างอิงมาตรฐาน หรืออาจมีการตรวจรับรองแบบง่ายๆ ในท้องถิ่น ซึ่งภาคเอกชนจะเข้ามาต่อยอดเครือข่ายไปสู่ผู้บริโภค นอกจากนี้ เกษตรอินทรีย์ยังเป็นวิถีชีวิตและนำไปสู่ความสงบสุขด้านจิตใจ โดยที่ไม่ได้มองเกษตรอินทรีย์เพียงแค่กายภาพเท่านั้น

2. การผลิตเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ เป็นระบบการผลิตที่มีการวางแผนการผลิตเพื่อขายสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศเป็นเป้าหมายหลัก มีการกำหนดแผนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ เกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์ บริษัทธุรกิจการเกษตรเพื่อการส่งออก และเกษตรกรในโครงการของรัฐบาล ลักษณะของผู้ผลิต ผู้ประกอบการที่ทำเกษตรอินทรีย์มีอยู่ 2 ประเภทหลัก คือ ผู้ผลิตที่ทำฟาร์มแบบเดี่ยว ซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยที่ผลิตภายในครอบครัวหรือเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่ดำเนินการโดยเอกชน และผู้ผลิตหลายรายรวมตัวกันเป็นกลุ่มแบบโครงการ ซึ่งปัจจุบันผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เกือบทั้งหมดจะรวมกลุ่มกันมากกว่าทำฟาร์มเดี่ยว แต่มีเพียงไม่กี่กลุ่มที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ หรือองค์กรเกษตรกรตามกฎหมาย ดังนั้น ในการพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในอนาคต ทั้งการประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคาม รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนา จำเป็นต้องพิจารณาบนพื้นฐานของรูปแบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่แตกต่างกันใน 2 รูปแบบดังกล่าวด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับจากเกษตรอินทรีย์

จากผลกระทบของเกษตรเคมีทำให้หลายคนหันมาให้ความสนใจการทำเกษตรที่ปลอดภัยไม่ใช้สารเคมี ซึ่งเกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือกหนึ่งในการผลิตดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาของ FAO เกี่ยวกับผลความสำเร็จของฟาร์มที่ปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ในการเพิ่มผลผลิต โดยมีการศึกษาข้อมูลจาก 79 โครงการในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า ในเขตเกษตรน้ำฝน ผลผลิตต่อพื้นที่เพิ่มขึ้นราว 50-100 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่เขตชลประทาน ผลผลิตเพิ่มขึ้น 5-10 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งการทำเกษตรสามารถปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์โดยที่ผลผลิตไม่ลดลง และกลับเพิ่มมากขึ้นได้นั้น เกิดจากผลของการอนุรักษ์และการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์และอินทรีย์วัตถุอย่างจริงจังในปี 2550 การผลิตเกษตรอินทรีย์ได้ขยายตัวไปอย่างรวดเร็วกว่า 120 ประเทศทั่วโลกประมาณว่ามีพื้นที่การผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์(ที่มีการรับรองมาตรฐาน) ทั่วโลกราว 193.75 ล้านไร่ (31 ล้านเฮกตาร์)หรือคิดเป็น 0.7 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่การเกษตร (31,325 ล้านไร่)นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิจัยประโยชน์ที่ได้รับจากการทำเกษตรอินทรีย์อื่นๆ ซึ่งอาจพอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อม

1.1 ความหลากหลายทางพันธุกรรม ได้ทำการรวบรวมและเปรียบเทียบงานวิจัย 33 เรื่องได้ข้อสรุปว่า เกษตรอินทรีย์นำไปสู่การสร้าง ความหลากหลายทางชีวภาพโดยเฉพาะนกพันธุ์พืชและแมลง นอกจากนี้ยังทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ ถูกทำลายไปโดยสารเคมีกลับฟื้นคืนทำให้มีอาหารจากธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ

1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของดินจากการวิจัยในแคลิฟอร์เนียพบว่า ธาตุไนโตรเจนที่ มีประโยชน์ (nitrogen mineralization potential) ในระบบเกษตรอินทรีย์สูงกว่าเกษตรทั่วไปถึง 3 เท่าและมีคาร์บอนอินทรีย์ในดิน (organic carbon) สูงกว่าถึง 28 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดปริมาณของอินทรีย์วัตถุในดิน และทำให้การเกิดโรคต่อพืชลดลง นอกจากนี้ในงานวิจัยอื่นๆยังแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์สามารถเพิ่มไนโตรเจนในดิน (soil nitrogen) 7-15 เปอร์เซ็นต์

1.3 ผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ จากการศึกษาของ IFOAM พบว่า เกษตรอินทรีย์สามารถลดก๊าซเรือนกระจก และมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนเมื่อพบกับความแปรปรวนของอากาศได้ดีกว่า

1.4 การจัดการน้ำและของเสียเกษตรอินทรีย์สามารถจัดการของเสียได้ดีกว่าโดยผ่านการปฏิบัติ ได้แก่ การคลุมดินด้วยเศษพืช (mulching) เป็นต้น นอกจากนี้การทำเกษตรอินทรีย์ยังไม่มีความเสี่ยงต่อปัญหาการปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตร ในขณะที่การใช้มูลสัตว์แทนปุ๋ยเคมี รวมทั้งการทำปุ๋ยหมักยังช่วยลดการรั่วไหลของมูลสัตว์ลงในแหล่งน้ำอีกด้วย

2. ด้านสุขภาพ

เกษตรกรเกือบทั้งหมด ที่ต้องใช้สารเคมีในการเกษตรมักมีปัญหาสุขภาพเรื้อรังอยู่ตลอดเวลาในขณะที่เดียวกันผู้บริโภคเองก็มีโอกาสที่จะได้รับสารเคมีจากการเกษตรที่ตกค้างอยู่ในอาหารได้ค่อนข้างมากเช่นกัน แม้ว่าในระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ จะปฏิเสธการใช้สารเคมีในการเกษตรทุกชนิด และในมาตรฐานการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมีทางการเกษตรและมลพิษจากภายนอก แต่ในทางปฏิบัติก็อาจจะยังคงสามารถพบสารเคมีทางการเกษตรปนเปื้อนในผลผลิตเกษตรอินทรีย์

ซึ่งในทางเกษตรอินทรีย์ก็ยอมรับความจริงในข้อนี้ เพราะสิ่งแวดล้อมโดยรวมทั่วโลกถูกปนเปื้อนจากสารเคมี การเกษตรทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามการปนเปื้อนของสารเคมีการเกษตรในผลผลิตเกษตรอินทรีย์ควรจะอยู่ในระดับต่ำกว่าผลผลิตทั่วไปนอกจากผลผลิต

เกษตรอินทรีย์จะมีความปลอดภัยมากกว่าผลผลิตทั่วไปแล้ว ประโยชน์ต่อสุขภาพโดยตรงที่ผู้บริโภคได้จากการบริโภคอาหารเกษตรอินทรีย์ก็คือ คุณค่าทางโภชนาการคุณค่าทางโภชนาการของผลผลิตเกษตรอินทรีย์สูงกว่าผลผลิตทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งคาดว่าจะเกิดจาก 2 ปัจจัยสำคัญคือ

1. การปรับปรุงบำรุงดินในระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งทำให้พืชเกษตรอินทรีย์มีระบบเมตาโบลิซึมที่ดีกว่า ส่งผลให้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีวิตามินซี ธาตุเหล็ก แมกนีเซียม และฟอสฟอรัสที่สูงกว่าผลผลิตที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์รวมทั้งมีไนโตรเจนและโลหะหนักตกค้างที่น้อยกว่า ในขณะที่เดียวกันปริมาณโปรตีนในผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่แตกต่างกับผลผลิตทั่วไป

2. ผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีปริมาณน้ำในผลผลิตต่ำกว่า (เฉลี่ย 20 เปอร์เซ็นต์) ซึ่งทำให้มวลแห้ง (Drymatter) สูงกว่าผลผลิตทั่วไป ส่งผลให้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีปริมาณธาตุอาหารต่างๆ ในสัดส่วนที่มากกว่าผลผลิตทั่วไป

3. ความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน “ความอุดมสมบูรณ์ของดิน” ถือได้ว่าเป็นหัวใจของเกษตรอินทรีย์ ผิวดินในระบบนิเวศป่าธรรมชาติจะมีเศษซากพืชและใบไม้ปกคลุมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอินทรีย์วัตถุที่คลุมดินนี้ นอกจากจะช่วยป้องกันการกัดเซาะและการพังทลายของหน้าดินแล้ว ยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเพราะอินทรีย์วัตถุเหล่านี้เป็นอาหารของสิ่งมีชีวิต และจุลินทรีย์ที่อยู่ในดิน ดังนั้นการมีอินทรีย์วัตถุคลุมหน้าดินจึงทำให้ “ดินมีชีวิต” ขึ้นซึ่งเมื่ออินทรีย์วัตถุเหล่านี้ย่อยสลายผุพัง (โดยการทำงานของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน) ก็จะทำให้เกิดฮิวมัสซึ่งทำให้ดินร่วนซุย และสามารถเก็บกักน้ำและธาตุอาหารต่างๆ ได้เพิ่มมากขึ้น ดินจึงมีความชื้นอยู่ตลอดเวลา และมีธาตุอาหารเพียงพอให้กับพืชพรรณในบริเวณดังกล่าวเจริญเติบโตได้อย่างสมบูรณ์แข็งแรง ดังนั้นหลักการของการทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องหาอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ มาคลุมหน้าดินอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นฟาง ใบไม้ หรือแม้แต่พืชขนาดเล็ก (เช่น พืชที่ใช้ปลูกคลุมดิน) ซึ่งอินทรีย์วัตถุเหล่านี้จะกลายเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน ทำให้ดินฟื้นกลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้การไม่ใช้สารเคมีต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน (เช่น สารเคมีกำจัดศัตรูพืช) เป็นการช่วยทำให้ดินสามารถฟื้นความอุดมสมบูรณ์ของตัวเองได้อย่างรวดเร็ว เมื่อดินมีความสมบูรณ์พืชที่ปลูกก็แข็งแรง มีความต้านทานต่อโรคและแมลงรวมทั้งให้ผลผลิตสูง

ปัญหาจากการทำการเกษตรแบบเดิมหรือเกษตรเคมี

ปัญหาจากการทำการเกษตรแบบเดิมหรือเกษตรเคมี ได้แก่

1. ปัญหาและผลกระทบจากปุ๋ยเคมี

การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้มีการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการปรับปรุงดินสิ่งที่เกิดขึ้นคือ ดินเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากปุ๋ยเคมี จะเร่งอัตราการสลายตัวของอินทรีย์วัตถุในดิน ซึ่งทำให้โครงสร้างของดินแน่นแข็ง ดิน กระจ่าง ไม่ อุ่มน้ำ การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่องทำให้ดินขาดธาตุอาหารรอง ทำให้เกิดปัญหาโรคและแมลงได้ง่าย และการใช้ ปุ๋ยเคมี ที่มีไนโตรเจนสูง(โดยเฉพาะปุ๋ยยูเรีย) ทำให้ดินเป็นกรด ซึ่งธาตุอาหารพืช โดยเฉพาะฟอสฟอรัสจะเปลี่ยนสภาพไปอยู่ในรูปที่พืชเอาไปใช้ไม่ได้

นอกจากนี้การใช้ปุ๋ยเคมียังมีผลต่อสุขภาพผู้บริโภคทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผลกระทบทางตรงก็คือ การตกค้างของธาตุอาหาร โดยเฉพาะไนโตรเจน ซึ่งอยู่ในรูปของสารไนเตรทเกิดจากการใช้ปุ๋ยที่มีไนโตรเจนมากเกินไป นอกจากจะพบในผลผลิตการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งผักสดแล้วอาจพบสารไนเตรทในแหล่งน้ำใต้ดินด้วย สารไนเตรทนี้ เป็นอันตรายต่อเด็กก่อน เพราะสารไนเตรทจะเข้าไปจับกับฮีโมโกลบินในเม็ดเลือดแดง ทำให้เม็ดเลือดแดงไม่สามารถออกซิเจนไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกายได้ ส่งผลให้ร่างกายขาดออกซิเจน จนมีลักษณะอาการ “ตัวเขียว” ซึ่งอาการเช่นนี้จะพบกับเด็กทารกเท่านั้น นอกจากนี้สารไนเตรทยังเป็นสารที่กระตุ้นให้เกิดมะเร็งได้อีกด้วย

ปัญหาผลกระทบทางอ้อมเกิดขึ้น จากการที่ ใช้ ปุ๋ย เคมี จะทำให้พืชที่เพาะปลูกอ่อนแอเนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีมักจะไม่ใช่ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ทำให้พืช ที่ปลูกขาดธาตุอาหารรองต่างๆส่งผลให้พืชเกิดความอ่อนแอ โรคและแมลงจึงสามารถระบาดได้โดยง่าย เมื่อเกิดการระบาดของโรคและแมลงเกษตรกรก็นิยมฉีดพ่นด้วยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งทำให้เกิดการตกค้างและปนเปื้อนของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผลผลิตทางการเกษตร เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคได้อีกต่อหนึ่ง

2. ผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค

ประเทศไทยเป็น ประเทศหนึ่ง ที่มีปัญหาในเรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ตกค้างในห่วงโซ่อาหารเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกษตรกรมักจะฉีดพ่นสารเคมีโดยไม่มีการป้องกันตนเองอย่างเหมาะสมดังนั้น เกษตรกรเกือบทั้งหมดที่ต้องใช้สารเคมีการเกษตรจึงมักมีปัญหาสุขภาพเรื้อรังอยู่ตลอดเวลาในขณะที่เดียวกันผู้บริโภคเองก็มีโอกาสที่ จะได้รับสารเคมีการเกษตรจากสารเคมีที่ตกค้างอยู่ในอาหารได้ค่อนข้างมากเช่น กัน ผักและผลไม้ อาจมีสารกำจัดศัตรูพืช ตกค้างอยู่เมื่อบริโภคสารเคมีเหล่านี้บางส่วนอาจถูกกำจัดออกจากร่างกาย แต่บางส่วนก็ตกค้างสะสมในร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นไขมันในร่างกาย ซึ่งสารเหล่านี้สามารถถ่ายทอดจากแม่ไปสู่ลูก

แนวคิดเกี่ยวกับข้าวอินทรีย์

ความหมายของข้าวอินทรีย์

ข้าวอินทรีย์ (Organic Rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นวิธีการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์ต่างๆเป็นต้นว่าปุ๋ยเคมีสารควบคุมการเจริญเติบโตสารควบคุมและกำจัดวัชพืชสารป้องกันกำจัดโรคแมลงและสัตว์ศัตรูข้าวในทุกขั้นตอนการผลิตและในระหว่างการเก็บรักษาผลผลิตหากมีความจำเป็นแนะนำให้ใช้วัสดุจากธรรมชาติและสารสกัดจากพืชที่ไม่มีพิษต่อคนหรือไม่มีสารพิษตกค้างปนเปื้อนในผลผลิตในดินและในน้ำในขณะเดียวกันก็เป็นการรักษาสภาพแวดล้อมทำให้ได้ผลิตผลข้าวที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยส่งผลให้ผู้บริโภคมีสุขภาพดีและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

อานัฐ ตันโช (2551) กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรทางเลือกที่มีแนวคิดหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมีสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตลอดจนกระบวนการต่างๆที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ตลอดจนไม่ใช่พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากตัดต่อทางพันธุกรรม (GMOs) ที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อมเน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอกปุ๋ยหมักปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์การปลูกพืชหมุนเวียนรวมทั้งใช้หลักการควบคุมศัตรูพืชโดยชีวภาพและเน้นการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน

กนกวรรณ มโนรมณ์ (2547) กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์มุ่งเน้นกระบวนการผลิตเพื่อรักษาระบบนิเวศความหลากหลายทางชีวภาพเน้นการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยรวมทั้งคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคด้านอาหารและสุขภาพให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในความพยายามที่จะรักษาและเพิ่มพูนความหลากหลายทางชีวภาพตลอดจนเป็นกลไกบรรเทาปัญหาความยากจนของเกษตรกรรายย่อยเพราะเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มในการลดต้นทุนการผลิตและให้ผลคุ้มค่าในระยะยาว

กล่าวโดยสรุปเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตอาหารที่เน้นหลักการปรับปรุงและบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืชและนิเวศการเกษตรหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ยสารกำจัดศัตรูพืชและเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ตลอดจนไม่ใช่พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากตัดต่อทางพันธุกรรม (GMOs) ที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อมในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยงซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตเนื่องจากช่วยลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้าวอินทรีย์

ข้าวอินทรีย์เป็นข้าวที่มีการผลิตตามกระบวนการเกษตรอินทรีย์คือไม่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวหรือปุ๋ยเคมีแต่อย่างใดแต่จะใช้แต่ปุ๋ยอินทรีย์และสารอินทรีย์เพื่อไม่ให้เกิดมลภาวะและมลพิษในสภาพแวดล้อมและสามารถรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติได้การผลิตข้าวอินทรีย์จึงต้องเลือกใช้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินค่อนข้างสูงและไม่มีปัญหาการระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าวนอกจากนี้ไม่ใช้พันธุ์

ข้าวที่ใช้ต้องไม่เป็นเมล็ดพันธุ์ที่มาจากตัดต่อพันธุกรรม (จิตรภรณ์สงค์ ประเสริฐ. 2551) ข้าวอินทรีย์ (Organic Rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture หรือ Organic Farming) ซึ่งเป็นวิธีการผลิตที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์ต่างๆ เช่น ปุ๋ยเคมี สารเร่งการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดศัตรูพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลง และศัตรูข้าวในทุกขั้นตอนการผลิต รวมถึงในระหว่างการเก็บรักษาผลผลิต โดยเกษตรกรสามารถใช้วัสดุจากธรรมชาติและสารสกัดจากพืชที่ไม่มีสารพิษตกค้างในผลผลิต และสิ่งแวดล้อมทดแทนได้ ดังนี้

1. ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี แต่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน
2. ไม่ใช้สารเคมีในการควบคุมโรคแมลงและศัตรูศัตรูข้าวทั้งในขั้นตอนการเพาะปลูกและการเก็บรักษา แต่ใช้การจัดการสภาพแวดล้อมโดยวิธีการผสมผสานเพื่อรักษาสุขภาพสมดุลของธรรมชาติที่ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการระบาดของโรคแมลงและศัตรูศัตรูข้าวหรือการเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่มีความต้านทานต่อโรคและแมลงเป็นต้น
3. ไม่ใช้สารควบคุมและกำจัดวัชพืชตลอดจนสารเร่งการเจริญเติบโต แต่ให้ใช้การจัดการดินและน้ำให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของข้าว เพื่อให้ข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความอุดมสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ

เมล็ดพันธุ์ข้าว

พันธุ์ข้าว เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอันดับแรก ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว โดยไม่ต้องเพิ่มต้นทุนการผลิต ถ้าหากว่ามีพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพ ทั้งข้าวคุณภาพดี ข้าวคุณภาพปานกลาง ข้าวคุณภาพต่ำ และข้าวคุณภาพพิเศษ ที่ตรงกับความต้องการของตลาดและเพื่อทำผลิตภัณฑ์ที่มีความต้านทานต่อโรคแมลง และมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นแล้ว จะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าวหรือเป็นการลดต้นทุนการผลิตข้าวได้เป็นอย่างดี

ข้าวนาสวนไวต่อช่วงแสง (Photosensitive Lowland Rice) ข้าวที่ปลูกในนาที่มีน้ำขังหรือกักเก็บน้ำ ได้ระดับน้ำลึกไม่เกิน 50 เซนติเมตร ปลูกได้ทั้งวิธีปักดำหรือหว่าน มี 2 ประเภทคือ ข้าวนาสวนน่าน้ำฝน และข้าวนาสวนนาชลประทาน เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทางสืบพันธุ์เพื่อสร้างช่อดอกและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิดช่อดอกเมื่อมีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ข้าวออกดอกไม่พร้อมกัน เช่น กข12 กข13 กข15 กข16 ข้าวดอกมะลิ 105

ข้าวนาสวนไม่ไวต่อช่วงแสง (Non-Photosensitive Lowland Rice) ข้าวที่ปลูกในนาที่มีน้ำขังหรือกักเก็บน้ำได้ระดับน้ำลึกไม่เกิน 50 เซนติเมตร ปลูกได้ทั้งวิธีปักดำหรือหว่าน มี 2 ประเภทคือ ข้าวนาสวนน่าน้ำฝน และข้าวนาสวนนาชลประทาน เป็น พันธุ์ข้าวที่ช่วงแสงไม่มีอิทธิพลต่อการสร้างช่อดอก ข้าวชนิดนี้จะออกดอกตามอายุของแต่ละพันธุ์ค่อนข้างแน่นอน ไม่ว่าจะปลูกในช่วงวันยาวหรือวันสั้นก็ตาม อายุข้าวอาจ

แตกต่างกันไปบ้างตามวิธีการจัดการในนาข้าว เช่น การให้ปุ๋ยไนโตรเจนอัตราสูงจะทำให้อายุข้าวยาวขึ้นได้ เช่น กข1 กข10 กข 11 ชัยนาท1

ข้าวขึ้นน้ำไวต่อช่วงแสง (Photosensitive Floating Rice) ข้าวที่ปลูกในนาที่มีน้ำท่วมขัง มีระดับน้ำลึกตั้งแต่ 1-5 เมตร เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 เดือน ปลูกโดยการหว่านเมล็ดลักษณะพิเศษของข้าวขึ้นน้ำคือ มีความสามารถในการยืดปล้องให้ยาวออกไปเพื่อหนีน้ำท่วม (Internode Elongation Ability) การแตกแขนงและรากที่ข้อเหนือผิวดิน (Upper Nodal Tillering And Rooting Ability) ความสามารถอยู่รอดในสภาพจมน้ำ (Submergence Tolerance Ability) และการชูรวงให้ตั้งชันเหนือผิวน้ำ (Kneeing Ability) ได้ ดีตามการเพิ่มของระดับน้ำในนา เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทางสืบพันธุ์เพื่อสร้างช่อดอกและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิดช่อดอกเมื่อมีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ข้าวออกดอกไม่พร้อมกัน เช่น ขาวบ้านนา432

ข้าวหน้าน้ำลึกไวต่อช่วงแสง (Photosensitive Deep-Water Rice) ข้าวที่ปลูกในพื้นที่น้ำลึก ระดับน้ำในนามากกว่า 50 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 100 เซนติเมตร และน้ำท่วมขังในแปลงนานอย่างน้อย 1 เดือน ลักษณะประจำพันธุ์ที่สำคัญของข้าวชนิดนี้คือ ความสามารถทนน้ำท่วมหรือจมน้ำได้เป็นอย่างดีน้อย 7-10 วัน หลังจากน้ำลดแล้วสามารถฟื้นตัวได้ดี พัฒนาการเจริญเติบโตจนถึงเก็บเกี่ยวได้ตามปกติ เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทางสืบพันธุ์เพื่อสร้างช่อดอกและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิดช่อดอกเมื่อมีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ข้าวออกดอกไม่พร้อมกัน เช่น กข45

ข้าวหน้าน้ำลึกไม่ไวต่อช่วงแสง (Non-Photosensitive Deep-Water Rice) ข้าวที่ปลูกในพื้นที่น้ำลึก ระดับน้ำในนามากกว่า 50 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 100 เซนติเมตร และน้ำท่วมขังในแปลงนานอย่างน้อย 1 เดือน ลักษณะประจำพันธุ์ที่สำคัญของข้าวชนิดนี้คือ ความสามารถทนน้ำท่วมหรือจมน้ำได้เป็นอย่างดีน้อย 7-10 วัน หลังจากน้ำลดแล้วสามารถฟื้นตัวได้ดี พัฒนาการเจริญเติบโตจนถึงเก็บเกี่ยวได้ตามปกติ เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทางสืบพันธุ์เพื่อสร้างช่อดอกและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิดช่อดอกเมื่อมีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ข้าวออกดอกไม่พร้อมกัน เช่น กข17

ข้าวไร่ไวต่อช่วงแสง (Photosensitive Upland Rice) ข้าว ที่ปลูกในที่ดอนหรือในสภาพไร่ บริเวณไหล่เขาหรือพื้นที่ซึ่งไม่มีน้ำขัง ไม่มีการทำคันนาเพื่อกักเก็บน้ำ ปลูกโดยวิธีหยอดเมล็ด โดยอาศัยน้ำฝน และน้ำค้างเป็นหลัก มีอายุเก็บเกี่ยวสั้น แตกกอน้อย ระบบรากลึกและขนาดรากใหญ่ เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทางสืบพันธุ์เพื่อสร้างช่อดอกและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิดช่อดอกเมื่อมีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ข้าวออกดอกไม่พร้อมกัน เช่น กุเมืองหลวง

ข้าวไรไม่ไวต่อช่วงแสง (Non-Photosensitive Upland Rice) ข้าว ที่ปลูกในที่ดอนหรือในสภาพไร บริเวณไหล่เขาหรือพื้นที่ซึ่งไม่มีน้ำขัง ไม่มีการทำคันนาเพื่อกักเก็บน้ำ ปลูกโดยวิธีหยอดเมล็ด โดยอาศัยน้ำฝน และน้ำค้างเป็นหลัก มีอายุเก็บเกี่ยวสั้น แรกกอน้อย ระบบรากเล็กและขนาดรากใหญ่ เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการ ช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทาง สืบพันธุ์เพื่อสร้างช่อดอกและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิดช่อดอกเมื่อมีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความ ต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ข้าวออกดอกไม่พร้อมกัน เช่น อาร์ 258

ข้าวแดงไวต่อช่วงแสง (Photosensitive Red Rice) คือ ข้าวกล้องพันธุ์ที่มีเยื่อหุ้มเมล็ดสีแดง สีน้ำตาลแดง หรือสีแดงออกดำ เมื่อเอาเปลือกออก เช่น ข้าวมันปูในภาคกลาง ข้าวสังข์หยด ในภาคใต้ ข้าวกริ๊บในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้าวกำในภาคเหนือ นิยมบริโภคในรูปข้าวกล้อง ข้าวแดงแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้ 1. ข้าวป่า เป็นวัชพืชที่ร่ายแรงขึ้นปะปนกับข้าวปลูกในนา ข้าวเปลือกมีสีฟางหรือ สีน้ำตาลดำ หางยาว เมล็ดมีขนาดเล็กและแข็ง 2. ข้าวแดงที่ใช้บริโภค เป็นพันธุ์ข้าวปลูกเพื่อจำหน่ายในตลาดให้ผู้บริโภค เช่น ข้าว สังข์หยด ข้าวมันปู ข้าวแดงหอม ข้าวหอมกุหลาบแดง ข้าวแดงมี แป้ง ไขมัน โปรตีน ฟอสฟอรัส เหล็ก ในปริมาณที่สูงมาก แต่มีปริมาณทองแดง วิตามินเอ (ข้าวแดงมันปูจะมีวิตามินเอสูงกว่าข้าวพันธุ์อื่น) วิตามินบี 2 วิตามินซี น้อยกว่าข้าวขาว เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการ เจริญเติบโตทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทางสืบพันธุ์เพื่อสร้างช่อดอกและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิด ช่อดอกเมื่อมีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ ข้าวออกดอกไม่พร้อมกัน เช่น ข้าวหอมแดง

ข้าวแดงไม่ไวต่อช่วงแสง (Non-photosensitive red rice) คือ ข้าวกล้องพันธุ์ที่มีเยื่อหุ้มเมล็ดสีแดง สีน้ำตาลแดง หรือสีแดงออกดำ เมื่อเอาเปลือกออก เช่น ข้าวมันปูในภาคกลาง ข้าวสังข์หยด ในภาคใต้ ข้าวกริ๊บใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้าวกำในภาคเหนือ นิยมบริโภคในรูปข้าวกล้อง ข้าวแดงแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้ 1. ข้าวป่า เป็นวัชพืชที่ร่ายแรงขึ้นปะปนกับข้าวปลูกในนา ข้าวเปลือกมีสีฟางหรือ สีน้ำตาลดำ หางยาว เมล็ดมี ขนาดเล็กและแข็ง 2. ข้าวแดงที่ใช้บริโภค เป็นพันธุ์ข้าวปลูกเพื่อจำหน่ายในตลาดให้ผู้บริโภค เช่น ข้าวสังข์หยด ข้าวมันปู ข้าวแดงหอม ข้าวหอมกุหลาบแดง ข้าวแดงมี แป้ง ไขมัน โปรตีน ฟอสฟอรัส เหล็ก ในปริมาณที่สูง มาก แต่มีปริมาณทองแดง วิตามินเอ (ข้าวแดงมันปูจะมีวิตามินเอสูงกว่าข้าวพันธุ์อื่น) วิตามินบี 2 วิตามินซี น้อยกว่าข้าวขาว เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการเจริญเติบโต ทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทางสืบพันธุ์เพื่อสร้างช่อดอกและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิดช่อดอกเมื่อ มีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ข้าวออก ดอกไม่พร้อมกัน เช่น ข้าวหอมกุหลาบแดง

วิธีการคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อเพาะ

1. การคัดพันธุ์ข้าวจากรวง

- 1.1 เกี่ยวพันธุ์ข้าวที่ต้องการในแปลงนา โดยเลือกต้นที่ห่างจากพันธุ์อื่นๆ 1-2 เมตรตามปริมาณที่ต้องการ
- 1.2 นำรวงข้าวที่เกี่ยวข้องมาแล้วมาผึ่งแดด 2-3 แดด
- 1.3 หลังจากนั้นนำมาคัดเลือกรวงที่มีลักษณะรวงใหญ่ ยาว เมล็ดสมบูรณ์ ไม่มีร่องรอยของโรคหรือแมลงรบกวน
- 1.4 นำรวงที่คัดเลือกแล้วมานวดรวมกัน ตากแดด 1-2 แดด แล้วจัดเก็บใส่ถุงเพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อไป

2. การคัดเมล็ดพันธุ์ด้วยน้ำเกลือ

2.1 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะกล้า

- 2.1.1 กะละมังหรือถัง 2 ใบ
- 2.1.2 มุ้งฟ้าที่มีขนาดใหญ่กว่ากะละมัง
- 2.1.3 พันธุ์ข้าวตามจำนวนที่ต้องการคัดพันธุ์
- 2.1.4 ไซ่ดิบ
- 2.1.5 เกลือ
- 2.1.6 เหยือก 5 บาท
- 2.1.7 น้ำเปล่า
- 2.1.8 เขี่ยกน้ำ

2.2 วิธีการทำ

- 2.2.1 วางมุ้งฟ้าลงในกะละมังที่เตรียมไว้
- 2.2.2 เทน้ำเปล่าลงในกะละมัง และวางไซ่ดิบไปในน้ำ (ไซ่จะจม)
- 2.2.3 เอาเกลือใส่เหยือก เทน้ำลงไปในเหยือก คนให้เกลือละลายเป็นน้ำเกลือเข้มข้น
- 2.2.4 ค่อยๆ เทน้ำเกลือใส่ในกะละมัง ไซ่จะลอยขึ้นอยู่เหนือน้ำจนมีขนาดเท่าเหยือก 5 บาท ซึ่งแสดงว่าน้ำมีความถ่วงจำเพาะที่ทำให้เมล็ดข้าวที่ไม่สมบูรณ์ลอยขึ้นมา ข้าวที่จมอยู่ทุกเมล็ดคือข้าวสมบูรณ์เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ดี
- 2.2.5 หยิบไซ่ดิบออกจากกะละมัง ตักเมล็ดข้าวที่ลอยขึ้นมาเหนือน้ำออก เนื่องจากเป็นเมล็ดข้าวที่ไม่สมบูรณ์
- 2.2.6 ถ้าใช้น้ำธรรมชาติคัดพันธุ์ข้าวแทนน้ำเกลือ ข้าวที่มีเนื้ออยู่ครึ่งหนึ่งหรือเมล็ดข้าวที่เป็นโรคยังจมอยู่ การคัดด้วยน้ำเกลือจำกัดเมล็ดพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ออกทั้งหมด
- 2.2.7 ยกมุ้งฟ้าที่มีเมล็ดข้าวที่สมบูรณ์ขึ้นจากกะละมังนำไปล้างด้วยน้ำสะอาด 1 ครั้ง ก่อนนำไปเพาะกล้า

2.2.8 เลือกชนิดที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมควรปลูกก่อนการปักดำข้าวในระยะเวลาพอสมควร เพื่อให้ต้นปุ๋ยพืชสดมีช่วงการเจริญเติบโตเพียงพอที่จะผลิตมวลพืชสดได้มาก มีความเข้มข้นของธาตุไนโตรเจนสูงและไถกลบต้นปุ๋ยพืชสดก่อนการปลูกข้าวตามกำหนดเวลา เช่น โสนอัฟริกัน (Sesbania rostrata) ควรปลูกก่อนปักดำประมาณ 70 วัน โดยใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ประมาณ 7 กิโลกรัมต่อไร่ หากจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยฟอสฟอรัสช่วยเร่งการเจริญเติบโต แนะนำให้ใช้หินฟอสเฟตบดละเอียดใส่ตอนเตรียมดินปลูก แล้วไถกลบต้นโสนขณะมีอายุประมาณ 50-55 วัน หรือก่อนการปักดำข้าวประมาณ 15 วัน

3. ปุ๋ยน้ำหมัก หรือน้ำสกัดชีวภาพ(Bio Extract) คือปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากการหมักเศษหญ้า ใบไม้ ฟาง ข้าว ผลไม้ต่างๆ ขยะหรืออินทรีย์วัตถุต่างๆควรให้ทำใช้เองจากวัสดุเหลือใช้ในไรนา ในครัวเรือน นำมาหมักร่วมกับกากน้ำตาล(Molass) หรือน้ำตาลทรายแดงละลายน้ำ

4. กลไกการควบคุมโรคพืชในนาข้าวด้วยวิธีชีวภาพของเชื้อจุลินทรีย์ปฏิปักษ์

4.1 เชื้อราไตรโคเดอร์มา

เชื้อราไตรโคเดอร์มาเป็นเชื้อราปฏิปักษ์ของเชื้อราโรคพืช โดยเชื้อราไตรโคเดอร์มาจะไปลดกิจกรรมการดำเนินชีวิตของเชื้อราโรคพืช เช่น ยับยั้งการเจริญเติบโต ยับยั้งการขยายพันธุ์ ด้วยกลไกสามประการ คือ

4.1.1 การทำลายโดยตรง โดยการกินเชื้อราโรคพืชเป็นอาหาร

4.1.2 การแก่งแย่งที่อยู่อาศัย และสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโต

4.1.3 การสร้างสารปฏิชีวนะที่เป็นอันตรายต่อเชื้อโรคชนิดอื่น

นอกจากนี้ เชื้อราไตรโคเดอร์มายังมาช่วยกระตุ้นให้พืชสร้างภูมิคุ้มกันต้านทานต่อเชื้อโรคพืช กระตุ้นให้รากพืชเจริญเติบโตดีขึ้น ทำให้รากยาวและแข็งแรง และเมื่ออยู่ในดินจะสร้างสารที่ไปละลายธาตุอาหารในเม็ดดินและดินให้ละลายออกมาเป็นประโยชน์ต่อพืช

4.2 การใช้เชื้อราบิวเวอร์เรียในนาข้าว

เชื้อราบิวเวอร์เรียเป็นเชื้อราที่สามารถให้เกิดโรคได้กับแมลงได้หลายชนิด โดยเฉพาะเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และหนอนศัตรูพืช เนื่องจากสปอร์ของเชื้อราบิวเวอร์เรียที่ตกที่ผนังลำตัวแมลง เมื่อมีสภาพที่เหมาะสมสปอร์จะงอกแทงทะลุผ่านลำตัวแมลงเข้าไปในช่องว่างภายใน ลำตัวและเจริญเติบโตเป็นเส้นใยท่อนสั้นๆ ทำลายเซลล์เม็ดเลือดในตัวแมลง ทำให้แมลงเป็นอัมพาตและตายไปในที่สุด หลังจากแมลงตายแล้ว เชื้อราจะสร้างสปอร์แพร่กระจายได้ตามธรรมชาติ เพื่าระวังแปลงนาของเกษตรกรจากแมลงศัตรูข้าว เพราะสามารถทำลายแมลงได้ทุกระยะ แต่เมื่อเกษตรกรฉีดพ่นสารเคมีหรือเชื้อราไตรโคเดอร์มา กำจัดเชื้อราสาเหตุของโรคข้าว จะทำให้เชื้อราบิวเวอร์เรียถูกทำลายไปด้วย เป็นการสร้างความสมดุลให้แก่ระบบนิเวศน์วิทยานาข้าวต่อไป

5. ปัจจัยและผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าว

5.1 ดิน ข้าวขึ้นได้ในดินเกือบทุกชนิดยกเว้นดินทรายส่วนใหญ่ชอบขึ้นในดินเหนียว และเหนียวปนร่วน มีความเป็นกรดและด่าง (pH) ตั้งแต่ 3-10 ขึ้นได้แม้กระทั่งในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

5.2 ปริมาณน้ำ ข้าวมีความต้องการน้ำตั้งแต่ 875 มิลลิเมตร (ข้าวไร่) จนถึง 2,000 มิลลิเมตร (ข้าวนาสวน) ต่อปี แต่ควรมีการกระจายฝนที่ดีในพื้นที่ที่ไม่ได้รับน้ำชลประทานหรือที่เรียกว่านาฝน ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกข้าวได้ในนาปีเท่านั้น และการตอบสนองต่อความต้องการน้ำยังขึ้นอยู่กับพันธุ์ และช่วงของการเจริญเติบโตในช่วงเตรียมดินควรมีน้ำประมาณ 150 - 200 มิลลิเมตร ช่วงที่เป็นต้นกล้าต้องการน้ำประมาณ 250 - 400 มิลลิเมตรจนถึงต้นกล้าอายุ 30-40 วัน ส่วนในช่วงปักดำจนกระทั่งเก็บเกี่ยวนั้นควรมีน้ำอยู่ในช่วง 800 - 1,200 มิลลิเมตร

5.3 แสงอาทิตย์ ปริมาณแสงมีความจำเป็นต่อการเจริญเติบโตโดยที่พืชใช้ในกระบวนการสังเคราะห์แสง และช่วงเวลาสั้นยาวของกลางวันกลางคืนยังมีผลต่อการเจริญทางการสืบพันธุ์ของข้าวไวแสง ความเข้มของแสงในฤดูฝนซึ่งมีเมฆหมอกมากนั้นจะน้อยกว่าความเข้มแสงในฤดูร้อน ผลผลิตข้าวส่วนใหญ่จึงน้อยกว่าเมื่อปลูกในฤดูฝน แสงแดดมีความจำเป็นมากในช่วงเริ่มสร้างดอกจนกระทั่ง 10 วันก่อนเมล็ดแก่

5.4 อุณหภูมิ ได้มีการศึกษาพบว่าอุณหภูมิมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของข้าวและการให้ผลผลิตพบว่าอุณหภูมิที่เหมาะสมจะอยู่ในระหว่าง 25-33 องศาเซลเซียส อุณหภูมิที่ต่ำเกินไปหรือสูงเกินไป (ต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส สูงกว่า 35 องศาเซลเซียส) จะมีผลต่อการงอกของเมล็ด การยืดของใบ การแตกกอ การสร้างดอกอ่อน การผสมเกสร เป็นต้น เช่น พบว่า อุณหภูมิที่สูงเกินไปและต่ำเกินไปช่วงที่มีการออกดอกจะทำให้ดอกข้าวเป็นหมัน ซึ่งจะส่งผลทำให้ได้ผลผลิตต่ำกว่าปกติ เป็นต้น

5.5 ความชื้นสัมพัทธ์ อิทธิพลของความชื้นสัมพัทธ์ของบรรยากาศต่อการเจริญเติบโตของข้าวนั้นมักจะไม่ใช่ชัดเจน เพราะจะมีปริมาณความเข้มแสงและอุณหภูมิในเชิงที่กลับกันคือเมื่อความเข้มของแสงมากและอุณหภูมิสูงมักทำให้ความชื้นสัมพัทธ์ต่ำอุณหภูมิเย็นในเวลากลางคืนทำให้เกิดน้ำค้างสูง จะมีผลต่อการพัฒนาของเชื้อโรคของข้าวบางชนิด เช่น โรคใบไหม้ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นต้น

5.6 ลม ลมอ่อนที่พัดถ่ายเทอยู่ตลอดเวลา จะช่วยให้มีการถ่ายเทก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ใช้ในการสังเคราะห์แสงได้ดี ทำให้พืชสามารถสังเคราะห์แสงได้มากยิ่งขึ้น แต่ถ้าลมแรงจะมีผลโดยตรงทำให้ต้นข้าวหักล้ม เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตได้ ส่วนฤดูเพาะปลูก สามารถปลูกได้ตลอดปี แต่ควรหลีกเลี่ยงช่วงการปลูกที่ต้นข้าวจะออกดอกในช่วงอุณหภูมิต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส หรือสูงกว่า 33 องศาเซลเซียส และหลีกเลี่ยงการปลูกที่ต้องเก็บเกี่ยวในช่วงที่ฝนชุก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องวางแผนการปลูกที่เหมาะสม

5.7 ศัตรูพืช ศัตรูพืชนั้นมีผลต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าว

5.7.1 แมลงศัตรูที่พบในแปลงนา ระยะแตกกอ : หนอนกอข้าว หนอนห่อใบข้าว เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล หนอนปลอกข้าว แมลงบัว แมลงดำหนาม เพลี้ยจักจั่นสีเขียว ตัวงดำ แมลงห่อ หนอนกอทำลายข้าวตั้งแต่ข้าวเล็กจนถึงระยะข้าวออกรวง ในประเทศไทยมีรายงานพบ 4 ชนิด คือ หนอนกอสีครีม หนอนกอแถบลาย หนอนกอแถบลายสีม่วง และหนอนกอสีชมพู ลักษณะการทำลายและการระบาด : หนอนกอข้าวทั้ง 4 ชนิด ทำลายข้าวลักษณะเดียวกันโดยหลังหนอนฟักจากไข่จะเจาะเข้าทำลายกาบใบก่อน ทำให้กาบใบมีสีเหลืองหรือน้ำตาล ซึ่งจะเห็นเป็นอาการข้าว เมื่อฉีกกาบใบดูจะพบตัวหนอน เมื่อหนอนโตขึ้นจะเข้ากัดกินส่วนของลำต้น ทำให้เกิดอาการใบเหี่ยวในระยะแรก ใบและยอดที่ถูกทำลายจะเหลืองในระยะต่อมา

ซึ่งการทำลายในระยะข้าวแตกกอนี้ทำให้เกิดอาการ “ยอดเหี่ยว”(Deadheart) ถ้าหนอนเข้าทำลายในระยะข้าวตั้งท้องหรือหลังจากข้าวออกรวงจะทำให้เมล็ดข้าวลีบทั้งรวง รวงข้าวมีสีขาวเรียกอาการนี้ว่า “ข้าวหัวหงอก” (Whitehead) ลักษณะการทำลาย ของหนอนกอในข้าว ระยะแตกกอทำให้ยอดเหี่ยว ระยะออกรวงทำให้รวงข้าวสีขาวเมล็ดลีบหนอนกอข้าวเป็นแมลงศัตรูข้าวที่พบเป็นประจำในนาข้าว แต่มักจะไม่ทำความเสียหายข้าวลีบทั้งรวง รวงข้าวมีสีขาวเรียกอาการนี้ว่ารุนแรง เช่น เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล พบปริมาณมากในฤดูนาปรัง การทำลายจึงสูงกว่าฤดูนาปี ฝัเสื้อหนอนกอข้าวจะเคลื่อนย้ายเข้าสู่แปลงนาเมื่อ ข้าวอายุระหว่าง 30-50 วัน การระบาดมากขึ้นกับสภาพแวดล้อมและฤดูกาลทำนาของสถานที่นั้นๆ สามารถเพิ่มปริมาณได้ 2-3 อายุขัยต่อฤดูปลูก

5.7.2 ตัวอ่อนเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล

ลักษณะการทำลาย เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลทั้งตัวอ่อนและตัวเต็มวัยทำลายข้าวโดยการดูดกินน้ำเลี้ยงจากเซลล์ท่อน้ำท่ออาหารบริเวณโคนต้นข้าวระดับเหนือ

วิธีการจัดการกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต

5.8 ดิน การจัดการดินเปรี้ยว จัดเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว วิธีการที่สะดวก ปฏิบัติได้ง่ายและได้ผลรวดเร็วคือการใช้วัสดุปูนทางการเกษตรเช่น ปูนมาร์ล หินปูนบด หรือหินฝุ่นปรับปรุงดิน โดยนำวัสดุปูนอัตราที่เหมาะสมไปหว่านให้ทั่วพื้นที่นา ไกลลูกเคล้ากับดิน หมักไว้อย่างน้อย 7 วัน ในสภาพดินชั้น ดินเปรี้ยวจัด จะมีสภาพดีขึ้น ความเป็นกรดจะลดลง (ความเป็นกรด เป็นด่าง ของดินสูง อยู่ในช่วง 5.5-5.6) ปริมาณปูนที่เหมาะสมและแนะนำให้ใช้ สำหรับนาข้าว แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

5.8.1 ดินเปรี้ยวกรดที่เป็นกรดรุนแรงน้อย (PH 4.5-5.0) ใส่ปูนมาร์ล หินปูนบด หรือหินฝุ่นอัตรา 500 กิโลกรัมต่อไร่

5.8.2 ดินเปรี้ยวจัดที่เป็นกรดรุนแรงปานกลาง (PH 4.0-4.5) ใส่ปูนมาร์ล หินปูนบดหรือหินฝุ่นอัตรา 1,000 กิโลกรัมต่อไร่

5.8.2 ดินเปรี้ยวจัดที่เป็นกรดรุนแรงมาก (PHต่ำกว่า 4.0) ใส่ปูนมาร์ล หินปูนบด หรือหินฝุ่นอัตรา 1,000-1,500 กิโลกรัมต่อไร่

5.9 ปริมาณน้ำ หากปริมาณน้ำที่เรารับมาจากระบบชลประทานไม่เพียงพอ หรือปริมาณฝนไม่ตกตามฤดูกาลนั้น เราก็ควรจัดทำบ่อน้ำไว้เพื่อกักเก็บน้ำในเวลาที่เกิดปัญหาเช่นนี้

5.10 แสงอาทิตย์ ปริมาณแสงมีความจำเป็นต่อการเจริญเติบโตโดยที่พืชใช้ในกระบวนการสังเคราะห์แสงถ้าเกิดบริเวณที่เราปลูกข้าวนั้นพบว่ามีความร่มกั้นเยอะเกินไปหรือมีต้นไม้บังต้นข้าวของเราก็ควรกำจัดทิ้งได้

5.11 ศัตรูพืช

5.11.1 ก่อนปลูกพืช

1) ในกรณีที่ปลูกพืชด้วยเมล็ดพันธุ์ ควรใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปราศจากศัตรูพืช เช่น โรคแมลงและวัชพืช โดยกรรมวิธีดังนี้

1.1) แช่เมล็ดในน้ำร้อนอุณหภูมิ 50 - 55°C นาน 10-30 นาที (ขึ้นอยู่กับชนิดของเมล็ดพันธุ์เพื่อกำจัดเชื้อราและแบคทีเรียบางชนิดที่ติดมากับเมล็ด

1.2) คลุกเมล็ดด้วยเชื้อจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดมา, เชื้อแบคทีเรีย *Bacillus Subtilis* (Bs) ขึ้นอยู่กับชนิดเมล็ดพืชและเชื้อสาเหตุของโรค

2) ใช้พันธุ์ต้านทานโรค แมลงและ/หรือวัชพืช

5.11.2 การเตรียมแปลงเพาะกล้า

1) อบดินด้วยไอน้ำ

2) คลุกดินด้วยเชื้อราปฏิปักษ์ เพื่อควบคุมเชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรคในระยะต้นกล้า

5.11.3 การเตรียมแปลงปลูก

1) ไถพรวนและตากดิน 1-2 สัปดาห์ ในเมล็ดวัชพืชงอกแล้วไถกลับซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

2) ใช้พลาสติกใสที่ไม่ย่อยสลายคลุมแปลง ปลูกเพื่อกำจัดศัตรูพืชในดินโดยใช้

แสงแดด

3) ใช้ปูนโดโลไมท์หรือปูนขาวที่ได้จากธรรมชาติเพื่อปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างของดินให้ไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเชื้อโรค

4) ใช้น้ำขังท่วมแปลงเพื่อควบคุมโรคและแมลงที่อาศัยอยู่ในดิน

5) ตากดินให้แห้งเพื่อกำจัดแมลงในดิน

6) ใส่เชื้อราปฏิปักษ์ เช่น ไตรโคเดมา ลงในดินสำหรับพื้นที่ที่มีการระบาดของเชื้อราบางชนิด

5.11.4 ระยะที่พืชกำลังเจริญเติบโต

1) การควบคุมโรค เมื่อมีการระบาดของโรคให้ปฏิบัติ ดังนี้

1.1) โรยเชื้อราปฏิปักษ์รอบโคนต้น

1.2) เก็บชิ้นส่วนของพืชที่เป็นโรคออกจากแปลงปลูกและนำไปเผาทำลาย

1.3) ใช้เชื้อแบคทีเรีย Bs พ่นหรือทาผลที่ต้นพืช

2) สารที่อนุญาตให้ใช้ควบคุมโรค ได้แก่

1.1) กำมะถัน

1.2) บอร์โดมิกซ์เจอร์

1.3) พืชสมุนไพรและสารสกัดจากสมุนไพร

1.4) คอปเปอร์ซัลเฟต

1.5) คอปเปอร์ไฮดรอกไซด์

1.6) คอปเปอร์ออกซีคลอไรด์

3) การควบคุมแมลง

3.1) สำรวจแมลงและศัตรูพืชอื่น ๆ ในแปลงปลูก

3.2) หากพบแมลงศัตรูพืชให้ปฏิบัติ ดังนี้

*กรณีแมลงศัตรูพืชมีจำนวนน้อย ให้ใช้วิธีการควบคุมทางชีวภาพ ได้แก่

1) พืชหรือสารสกัดจากพืชสมุนไพร เช่น ดาวเรือง ว่านน้ำ พริก สาบเสือ ฯลฯ

2) สารโรติโนนจากหางไหลแดง

3) สารสกัดจากสะเดา

4) สารไพเรทรินจากธรรมชาติ

5) ใช้จุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น

6) เชื้อไวรัส NPV

7) เชื้อแบคทีเรีย Bt

8) เชื้อรา เช่น เชื้อราเมตาไลเซียม

9) ใช้ตัวห้ำตัวเบียน

10) ใช้น้ำสบู่ หรือน้ำ

11) ใช้สารทำหมันแมลง

12) ใช้กับดักกาวเหนียว กรณีแมลงศัตรูพืชระบาด

13) ใช้กับดักกาวเหนียว/กับดักแสงไฟ เพื่อลดปริมาณแมลง

14) ใช้ White Oil/ Mineral Oil ที่ได้จากธรรมชาติ

5.11.5 การควบคุมวัชพืช

1) ควรกำจัดวัชพืชในระยะก่อนออกดอกหรือติดเมล็ด เพื่อลดปริมาณเมล็ดวัชพืช

ที่สะสมในดินฤดูต่อไป

2) ใช้วิธีทางกายภาพ เช่น การถอน การขุด การตัด ฯลฯ

3) ใช้น้ำร้อน/ไอน้ำร้อน

4) ปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดิน

5) คลุมดินด้วยพลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลาย

6) ใช้สารสกัดจากพืช

7) ใช้ชีววิธี เช่น แมลง สัตว์ หรือ จุลินทรีย์

6. นวัตกรรมและการเพาะต้นกล้า

เพื่อให้การทำนาสมบูรณ์แบบ ลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการเจริญเติบโตของต้นข้าว และเพิ่มผลผลิต นวัตกรรมในการปลูกจะต้องมีการพัฒนาเทคนิคขั้นตอนการเพาะต้นกล้าของข้าว ก่อนที่จะนำไปใช้ลงในแปลงปลูกที่เตรียมไว้เพื่อให้แน่ใจได้ว่าต้นกล้าที่ได้มีเปอร์เซ็นต์ของการเจริญเติบโตและอัตราของการเจริญเติบโตที่ดี

นวัตกรรมการเพาะต้นกล้าเป็นการคิดค้นวิธีในการที่จะทำอะไรให้ลดต้นทุน และ ต้นกล้าที่ได้จะต้องมีการเจริญเติบโตดีกว่า คือ ก่อนที่เราจะทำการเพาะต้นกล้าถ้าแบบวิธีการดั้งเดิมคือการหว่านข้าวลงบนแปลงเพาะเลย แต่ ก่อนที่เราจะหว่าน เราจะนำตาข่ายไนล่อน มาปูลงบนแปลงที่เราจะใช้ในการเพาะต้นกล้า แล้วจึงนำข้าวที่เตรียมมาหว่านลงบนพื้นที่นี้

สิ่งที่ได้จากการทำการเพาะต้นข้าวด้วยวิธีนี้ คือ

6.1 ลดการซ้ำในการถอนต้นกล้าของชาวนาในปัจจุบัน คือ ถอนต้นกล้าแล้วยังต้องเอามากระแทกเอาโคลนออก จากนั้นยังต้องตัดใบ ทำให้ต้นกล้าซ้ำ

6.2 ลดต้นทุนในการจ้างคนที่จะใช้ในการถอนต้นกล้า

6.3 รากของต้นกล้าจากวิธีนี้ยาวกว่าแน่นอน ก่อนที่เราจะทำการเก็บพันธุ์กล้าก่อน 1 วัน เราจะใช้น้ำหมักที่หมักไว้ส่วนผสมก็จะมี กากน้ำตาล หมักกับพืชพืชผักผลไม้ต่าง ฉีดพ่นก่อนหนึ่งวันก่อนถอนต้นกล้า เพื่อเป็นการระเบิดดิน เพื่อเวลาที่เราถอนต้นกล้ารากของต้นกล้าไม่ขาด

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างค่านิยมรักท้องถิ่นและการมีจิตอาสาของเยาวชน

1. การเรียนรู้ของเยาวชน

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ของเยาวชน คือ เยาวชนเรียนรู้ และนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ดังนั้นขั้นตอนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ถึงแม้จะมีวิธีการในการกำหนด รวบรวม คัดเลือก ถ่ายทอด และแบ่งปันความรู้ที่ดีเพียงใดก็ตาม หากเยาวชนไม่ได้เรียนรู้ และนำไปใช้ประโยชน์ก็เป็นการสูญเปล่า ทั้งเวลาและทรัพยากรที่ใช้

การเรียนรู้ของเยาวชนเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการฝึกหัดและประสบการณ์ของเยาวชนแต่ละคน ซึ่งอาจเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ การเรียนรู้ทำให้เยาวชนมีการปรับตัวทั้งทางด้านส่วนตัว สังคม และสิ่งแวดล้อม (ประเวศ วะสี, 2553) เพื่อดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลง ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ไว้ โดยสรุปคือ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนา การมีเพียงองค์ความรู้อย่างเดียวก็ไม่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาได้ กระบวนการเรียนรู้ไม่ใช่เพียงให้เยาวชนท่องหนังสือ หรือให้ใครไปสอนความรู้สำเร็จรูป เพราะปัญหายากเกินกว่าการท่องหนังสือ หรือการรับความรู้สำเร็จรูปจะแก้ปัญหาได้ แต่จะต้องเป็นการศึกษาที่ทรงพลังมากกว่านั้น อันได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา การวินิจฉัยปัญหา การวิเคราะห์ทางเลือกและการตัดสินใจที่ถูกต้อง และยังเป็นกระบวนการปรุงแต่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ นิสัย ตลอดจนการแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สิ่งเร้ามากระตุ้น เป็นการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง เป็นการค้นหาคำความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการคิดและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองจนสามารถพึ่งตนเองได้ (เสรี พงศ์พิศ และวิชิต นันทสุวรรณ, 2554)

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของเยาวชน

2.1 ความสนใจ เป็นภาวะที่เยาวชนจดจ่อ และปรารถนาที่จะรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อนำไปบำบัดความต้องการ เช่น ต้องการมีอาหาร ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นต้น

2.2 ความต้องการ เป็นสภาวะที่เยาวชนยังขาดหรือยังไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีความต้องการที่จะมีหรือให้ได้มาในสิ่งเหล่านั้น แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

2.2.1 ความต้องการสิ่งจำเป็นในชีวิต เช่น ความต้องการอากาศหายใจ น้ำดื่ม เป็นต้น

2.2.2 ความต้องการสิ่งจรรโลงใจ เช่น ความต้องการความรัก ความเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น

2.2.3 ความพร้อมในการเรียนรู้ เป็นสภาวะที่เยาวชนที่อยู่ในเกณฑ์ หรือสภาพที่เหมาะสมกับการเรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.2.4 การจดจำสิ่งที่เรียน เป็นสภาวะของสมอง สติปัญญาในการจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนได้เห็น ได้รู้มา จำได้นานเพียงไร สำหรับวิธีการจดจำของเยาวชน คือ การให้ทำซ้ำ ทำบ่อยๆ ทบทวนให้มีคู่มือให้จดบันทึก เป็นต้น

2.2.5 การกระตุ้นเตือน เยาวชนจะกระทำหรือเรียนรู้สิ่งใดย่อมจะมีสิ่งที่มากระตุ้นให้เกิดความอยากที่จะทำหรืออยากที่จะเรียน การเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจ และมีการกระตุ้นย่อมมีประสิทธิภาพกว่าการเรียนรู้ที่ไม่มีการกระตุ้นเตือน สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

การจูงใจ เยาวชนจะเรียนได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การจูงใจ กระตุ้นเตือน เยาวชนจะเกิดการเรียนรู้เต็มที่ก็ต่อเมื่อมีแรงจูงใจกระตุ้นเตือนมาจากทั้งภายนอกและภายใน ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งมักจะเรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ แต่แรงจูงใจที่เกิดจากภายในจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าแรงจูงใจที่เกิดจากภายนอก

3. กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชน

กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคลส่งผลให้เยาวชนมีวิธีการของตนเอง อันเกิดจากสภาวะแวดล้อม บุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคมของแต่ละบุคคล สิ่งที่เยาวชนได้รับการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องทั้งในห้องเรียน และในชีวิตประจำวัน ทำให้เยาวชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง แบ่งได้ตามกลุ่มของเยาวชนที่มีลักษณะ และวิธีการที่เหมือนกันออกได้เป็นหลายแบบ แนวคิดในเรื่องระดับของกระบวนการในการเรียนรู้ที่มีหลายระดับ เยาวชนสามารถเรียนรู้ และจำสิ่งต่างๆ ที่มีความหมายกับตนเองได้ เพราะมีการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการมากกว่าการกระตุ้นให้เรียนรู้ ความลึกของกระบวนการเรียนรู้เป็นความละเอียดของกระบวนการ การเรียนรู้แบบลึกจะทำให้เข้าใจได้ละเอียดและระลึกถึงข้อมูลต่างๆ ได้มาก แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างที่เรียนรู้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้แบบลึกเสมอไป เพราะในการเรียนรู้บางเรื่องก็มีความต้องการเพียงแค่ว่า ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ในขณะที่ยังมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ที่อยู่ในขั้นการเรียนรู้แบบลึกก็อาจไม่มีความจำเป็น (ทิตนา แชมมณี. 2549)

4. ค่านิยมรักท้องถิ่น และการมีจิตอาสาของเยาวชน

ค่านิยมเป็นนามธรรม จำเป็นต้องใช้แนวคิดในเชิงปรัชญามาเป็นฐาน หรือวิธีการศึกษา เป็นความเชื่อ สภาพ การกระทำที่บุคคลหรือสังคมเชื่อว่าเป็นสิ่งดี แล้วยึดถือเป็นคุณค่า เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และตัดสินใจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบุคคลหรือสังคมนั้น ค่านิยมมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นแกนหลักของวัฒนธรรม เช่น ความรักอิสรภาพและเสรีภาพ ความเคารพผู้อาวุโส ความเชื่อเรื่องโชคลาง ความกตัญญูรู้คุณ ความเชื่อในพระพุทธศาสนา ความรักท้องถิ่น เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่มีอิทธิพล ส่งผลถึงวัฒนธรรม และประเพณีที่เกิดขึ้นในสังคม (จรรยา สุวรรณพัต. 2535) โดยมีความสำคัญ 3 ด้านคือ 1) เป็นมาตรฐานที่ใช้นำพฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคลและสังคม ตลอดถึงเป็นบรรทัดฐานที่ช่วยในการประเมิน ตัดสิน และดำเนินการกระทำของตนเองและบุคคลอื่น 2) เป็นแรงจูงใจในลักษณะเดียวกับความรู้สึก รู้อารมณ์ และพฤติกรรม ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมาย และ 3) เป็นแผนสำหรับการตัดสินใจ ช่วยแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและสังคม และช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม

สำหรับท้องถิ่น เป็นระดับย่อยลงมาจากสังคมใหญ่ที่มีการปะทะสังสรรค์กันทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เหมือนกัน และแตกต่างไปจากชุมชน หมู่บ้าน และเมืองในท้องถิ่นอื่น

ค่านิยมรักท้องถิ่นของเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่เยาวชนมีความเชื่อต่อถิ่นฐานที่อยู่ของตนว่าเป็นสิ่งที่ดี มีความสำคัญ และยึดถือมาเป็นแนวทางปฏิบัติ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแง่ของความเจริญก้าวหน้า เยาวชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่ทำการเกษตรอินทรีย์ ก็จะมี ความเชื่อ การกระทำในลักษณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปฏิเสธการบริโภคพืชผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ที่มีสารเคมีปนเปื้อน เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิชัย วงษ์वासน์ (2554) ได้ศึกษา ศักยภาพของพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลิในระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน มีพื้นที่นาเฉลี่ยครัวเรือนละ 10-20 ไร่ ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ 10-20 ไร่ ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทราย กระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิใช้ระบบเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง มีความปลอดภัยในการบริโภค ปราศจากสารพิษตกค้างเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ตลาดมีความต้องการสูง เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

ปิยะรัตน์ ทองธานีและ จาเนียร วงษ์ไม้ (มปป) ได้ศึกษา การพัฒนาศักยภาพการเพาะปลูกพืชในระบบเกษตรอินทรีย์ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาริบทพื้นที่ของชุมชน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า เป็นพื้นที่ราบ และมีลำน้ำจางไหลผ่านกลางพื้นที่ตำบล มีฝายน้ำล้นกั้นลำน้ำจางเป็นช่วงๆ ทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำเป็นช่วงๆ สามารถนำน้ำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค เป็นแหล่งขยายพันธุ์ปลาน้ำจืด และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ การทำการเกษตร ทำนา อาชีพเสริมคือ แกะสลักและหัตถกรรมพื้นบ้าน ชนิดผลิตผลทางการเกษตรที่สำคัญของตำบลป่าตัน ได้แก่พริก มะเขือ ถั่วลิสง ถั่วปากอ้า ถั่วดอก ผักบุ้ง บล็อกโคลี่ แตงโม หอมแดง

ถั่วฝักยาว ข้าว กระเทียม ถั่วเหลือง และถั่วลิสง จากการสำรวจปัญหาและเหตุปัจจัยในชุมชน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และเป็น การทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนของการเพาะปลูก และมีแนวโน้มว่าจะใช้ในปริมาณเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพ อาจสืบเนื่องมาจากปัญหาสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง อุณหภูมิสูงขึ้น และมีระยะเวลายาวนานมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการระบาดของโรคและแมลง ดังนั้นเกษตรกรจึงจำเป็นต้องหาวิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสม และยังสามารถรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ได้อีกด้วยจากการลงพื้นที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเตรียมปรับสมดุลทางธรรมชาติก่อนดำเนินการทำการเกษตรอินทรีย์และการเปิดเวทีชาวบ้านรับฟังความคิดเห็นและหาแนวทางปฏิบัติเพื่อปรับสมดุลทางธรรมชาติ พบว่าเกษตรกรในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้มีความสนใจและความใฝ่รู้เพื่อที่จะพัฒนาการเพาะปลูกของตนเองอย่างต่อเนื่อง

อาคม พรหมเสน (2552) ได้ศึกษา การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ต้นทุนในการผลิตพืชที่ใช้อินทรีย์เท่ากับการผลิตพืชที่ไม่ได้ใช้อินทรีย์ และเกษตรกรได้ผลิตตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง(มกท.)และส่วนใหญ่มีปัญหาในการปลูกพืชอินทรีย์ ปัญหาเรื่องตลาดในการส่งผลผลิต ปัญหาหนี้สิน ปัญหาเรื่องชนิดของพืชอินทรีย์ที่ปลูก ปัญหาเรื่องแรงงาน ปัญหาเรื่องเจ้าหน้าที่ที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกพืชอินทรีย์

สันติ มงคลวิบูลผล (2552) ได้ศึกษา แนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (การปลูกข้าว) ของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ควรจัดอบรมให้ความรู้เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ จัดศึกษาดูงานฟาร์มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ และส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อสร้างเครือข่ายและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

ธิดารัตน์ ไชยมงคลและบุศรา ลีมนิรันดร์กุล (2556) ได้ศึกษา แนวทางการขยายผลการทางเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรหมู่บ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มเกษตรกรมีพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ขนาดเล็กไม่เกิน 1 ไร่ ภายในพื้นที่มีการปลูกผักหลากหลายชนิดรวมกัน ผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรมีตลาดรองรับที่แน่นอน การหาตลาดรองรับผลผลิตถูกดำเนินการด้วยตัวเกษตรกรเอง รวมถึงเกษตรกรรวมกลุ่มกัน และยังมีการสนับสนุนจากองค์กรภายในท้องถิ่น พบว่าการขยายตัวของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ไปได้ช้า ทั้งที่ยังมีความต้องการของผู้บริโภค ส่วนการขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์นั้นกลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานของภาครัฐคอยให้การช่วยเหลือทั้งในด้านเงินทุนและปัจจัยการผลิตเบื้องต้น มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตสำหรับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาการทำเกษตรอินทรีย์ โดยให้ความรู้จากผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นหมอดินและมีความรู้ด้านการผลิตผักเกษตรอินทรีย์ รวมไปถึงการเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกรรายอื่นในชุมชนเพื่อลดการใช้ปริมาณปุ๋ยเคมีพร้อมทั้งให้ความรู้ในด้านกระบวนการจัดการผลิตผักอินทรีย์ และแนะนำเทคนิคการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์แก่ผู้ที่สนใจ

พัฒน์พงศ์ ทิพย์วงศ์ (2553) ได้ศึกษา ความรู้และการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 98,909.82 บาทต่อปี และพบว่าเกษตรกรมีประสบการณ์เข้ารับการฝึกอบรมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเฉลี่ย 1.14 ครั้งต่อ 3 ปี

สุภาวดี พรหมมา (2554 : 45) ได้ศึกษา ความพึงพอใจโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 4,052.86 บาท/ไร่ เกษตรกรซึ่งหนึ่งก็ยืมจากแหล่งเงินทุนคือจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ พัฒน์พงศ์ ทิพย์วงศ์(2555, น.39) ที่ศึกษาเรื่องความรู้และการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยืมจากแหล่งเงินทุนคือจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

กัลยา นาคลังกา (2551) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเผาตอซัง-ฟางข้าวของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความเป็นเจ้าของที่ดินทางการเกษตร การทำการเกษตรในเขตชลประทาน จำนวนครั้งที่ไถพรวนปลูกข้าวต่อปี ปริมาณผลผลิตและแหล่งเงินทุนของเกษตรกรที่เผาและไม่เผาตอซัง-ฟางข้าวมีลักษณะของค่าร้อยละที่ใกล้เคียงกัน ส่วนจำนวนพื้นที่ที่ใช้ทำการเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตรความสามารถในการจัดหาเครื่องจักรกลทางการเกษตรที่จัดการกับตอซังฟางข้าวได้ และต้นทุนการผลิต จะมีความแตกต่างกันระหว่างเกษตรกรที่เผาและไม่เผาตอซัง-ฟางข้าว

ปัทมาพร ไคร์วานิช (2551) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรพรหมพิรามต่อการรณรงค์เผาตอซังข้าว พบว่า อายุเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 53.26 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.80 มีอายุอยู่ระหว่าง 30-60 ปี รองลงมาร้อยละ 16.70 มีอายุมากกว่า 60 ปี ระดับการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 95.60 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 2.30 จบการศึกษามัธยมศึกษาขึ้นไป สมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.65 คนส่วนใหญ่ร้อยละ 73.30 มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 3-6 คน รองลงมาร้อยละ 17.20 มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 3 คน แรงงานในครัวเรือน เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.79 คนส่วนใหญ่ร้อยละ 75.60 มีแรงงานในครัวเรือนน้อยกว่า 3 คน รองลงมาร้อยละ 23.80 มีแรงงานในครัวเรือน ระหว่าง 3-6 คน พื้นที่ปลูก เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 34.80 ไร่ส่วนใหญ่มีร้อยละ 51.20 พื้นที่ปลูกข้าวน้อยกว่า 30 ไร่ รองลงมาร้อยละ 31.50 มีพื้นที่ปลูกข้าวระหว่าง 30-60 ไร่ ประสบการณ์ในการปลูกข้าว เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 31.13 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.60 มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวระหว่าง 20-40 ปี รองลงมาร้อยละ 9.70 มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวมากกว่า 40 ปี รายได้จากการปลูกข้าว เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 3,415 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 50.50 มีรายได้ระหว่าง 3,000-6,000 บาท รองลงมาร้อยละ 48.50 มีรายได้น้อยกว่า 3,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าว เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2.093 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.60 มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 2,000 บาท รองลงมาร้อยละ 24.90 มีค่าใช้จ่ายระหว่าง 2,000-4,000 บาท ผลผลิตจากการปลูกข้าว เกษตรกรมีผลผลิตเฉลี่ย 760.8846 กก./ไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.30

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ เพื่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักมี 6 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มชาวบ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส
- กลุ่มที่ 2 ปราชญ์อาวุโส บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส
- กลุ่มที่ 3 เครือข่ายชาวนา ได้แก่ บ้านกรือซอ บ้านยะหอย บ้านต้อมายู บ้านบาโงอาเล็ง และบ้านฮูแตมาแจ
- กลุ่มที่ 4 กลุ่มแม่บ้านโรงเรียนชาวนา บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส
- กลุ่มที่ 5 ผู้นำชุมชน บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส
- กลุ่มที่ 6 ภาศท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมี 2 ประเภท ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และ ประเด็นการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่หนึ่ง เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ของเยาวชนในหมู่บ้านละหา ตำบลเวียง จังหวัดนราธิวาส โดยมีปราชญ์ชุมชน และชาวนารุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอด

1. ประชุมเตรียมทีมวิจัย การประชุมในครั้งนี้ ประกอบด้วยทีมนักวิจัยหลักๆ ที่เข้าร่วมรับฟัง และทำความเข้าใจวัตถุประสงค์เกี่ยวกับโครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ เพื่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ผลทำให้ทีมวิจัยซึ่งเป็นชาวบ้านได้รู้และเข้าใจ พร้อมทั้งทำโครงการร่วมกัน และได้กำหนดกิจกรรมที่จะทำในครั้งต่อไป

2. ทีมวิจัยได้ร่วมกันละหมาด “ฮายัตี” เพื่อเป็นสิริมงคลให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ ลุล่วงด้วยดี และเพื่อให้กลุ่มชาวนามีความรักกันภายในสมาชิกเพิ่มขึ้น และมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

3. ทีมวิจัยได้ร่วมกันทำปฏิทินดำเนินการวิจัยร่วมกัน กลุ่มแกนนำได้ร่วมกันทำปฏิทินโครงการแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ฯลฯ ตามวัตถุประสงค์ เพื่อง่ายต่อการวางแผน และดำเนินการ

4. จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (การรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่ม) ประเด็น ย้อนตำนานเยาวชนชาวนารุ่นบุกเบิกนาร้าง การประชุมในครั้งนี้ประกอบด้วย ชาวนารุ่นบุกเบิก ปราชญ์ชาวนาอาวุโส เยาวชนชาวนาในชุมชนมาเสวนาร่วมกันโดยการเล่าวิธีการเรียนรู้ (ตั้งแต่ชาวนาอาวุโสถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นแรก และที่มีรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง อธิบายให้เห็นกระบวนการมีการเรียนรู้เรื่องอะไร และมีการเรียนรู้อย่างไร

กระบวนการแรก โดยแบ่งชาวนาออกเป็น 3 รุ่นประกอบด้วยรุ่น อาวุโส รุ่นกลาง และเยาวชน ออกมานำเสนอความภูมิใจในการทำนามืออาชีพ ทุกคนสามารถนำเสนอได้ โดยให้เล่าประวัติการฟื้นฟูนาร้าง ประวัติตั้งแต่ก่อนเริ่มต้นจนเสร็จกระบวนการ โรงเรียนชาวนา “ภูมิปัญญา”การทำนาอินทรีย์ กระบวนการทำนาอินทรีย์คุณค่าของ “ข้าว” ก่อนทำนา และหลังทำนา

กระบวนการที่สอง เป็นการทบทวนความรู้จากการสังเคราะห์ความรู้ทั้งหมดโดยให้ทุกกลุ่มได้รับฟังและเสนอแนะ ให้ข้อมูลมีความชัดเจนมากขึ้น

กระบวนการที่สาม ปฏิบัติการทำข้าวอินทรีย์ร่วมกัน โดยฝึกอบรมเยาวชนชาวนาในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน

หลักปรัชญาของกลุ่มชาวนาเกิดจากกระบวนการวิจัยโดยที่ชาวนาได้ร่วมกันคิดขึ้นมา เพื่อการที่จะรักษากลุ่มชาวนาบ้านละหาได้ต้องประกอบด้วย 3 อย่าง

1. จิตอาสา มารวมกลุ่มด้วยใจ ไม่ได้มาด้วยเงิน ถ้ามาด้วยอย่างอื่น เช่นด้วยสิ่งของอาจจะมาเข้าร่วมกลุ่มได้ไม่นานหลังจากกลุ่มประสบความสำเร็จสิ่งที่จะตามมาคือ งบประมาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ากลัวมา ถ้าหากว่ากลุ่มเราขาด

2. “ภูมิคุ้มกันที่ดี” ก็จะนำพาให้กลุ่มแตกหักได้ การบริหารจัดการจะมีปัญหา

3. และหลังจากที่กลุ่มเรามีปัญหาก็ให้กลับย้อนกลับไปดูว่า “ย้อนดู รากเหง้าของกลุ่ม” กว่าจะเริ่มต้นสร้างกลุ่มฟื้นฟูนาร้างที่นี่ ต้องใช้เวลานานแค่ไหน กว่ากลุ่มของเราจะได้เติบโตถึงขนาดนี้ ทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมว่าที่นี่เป็นโรงเรียนของเราเอง เป็นของเราทุกคน

คนเดินเรื่อง อาวุโส “เปาะสูตือเลาะเล่าว่า วันนี้เราต้องมาช่วยกันจับสายเชือกให้เข้มแข็ง กลุ่มชาวนาต้องมาจับมือกันเป็นเกลียวที่แน่น และแน่นมากยิ่งขึ้น พวกเราจะได้ก้าวไปด้วยกัน ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้”

ตอนที่สอง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหา ตำบลแว้ง และชุมชนทำนาในตำบลใกล้เคียง ในอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

1. จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กำหนดประเด็นการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ โดยเริ่มแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับต้นทุนเดิมด้วยการมองตัวเอง เรามีอะไรบ้าง ที่มี

ต้นทุนทางสังคมเกี่ยวนาอินทรีย์ เช่น ทุนสิ่งแวดล้อม ด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม ความพร้อมของที่ดินที่สามารถเป็นแปลงทดลองนาอินทรีย์ได้ ทุนมนุษย์ องค์ความรู้ให้แต่ละคนนำเสนอองค์ความรู้ไร่บ้าง มีความเด่นเรื่องอะไร ทุนพลังเสริม อาทิเช่น แม่บ้านสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. การต่อยอดในการพัฒนา ด้วยการหาแนวทางการพัฒนาจากฐานเดิม ที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ก้าวหน้ามากขึ้น ด้วยการเพิ่มเทคโนโลยีเข้ามาช่วย และช่วยกันหาแนวทางขยายพื้นที่นาเป็นนาอินทรีย์จากพื้นที่อื่นๆ ด้วยการไปพูดคุยให้เขาแบ่งพื้นที่ เพื่อทำนาอินทรีย์ เขาจะได้มีประสบการณ์

ตอนที่สาม เพื่อหาแนวทางขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส

1. จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยการวางแผนที่ความแตกต่างของการทำนาอินทรีย์ ตั้งแต่ ก่อนที่จะทำโครงการวิจัย และช่วงดำเนินโครงการวิจัย ให้เห็นถึงความแตกต่าง และให้มีการวางแผนที่เพิ่มสำหรับที่จะเพิ่มหรือขยายนาอินทรีย์เข้ามา

2. จัดเวทีสังเคราะห์แลกเปลี่ยนความรู้กับเครือข่ายด้วยการกำหนดประเด็นพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส หลังจากที่มีการพูดคุยแล้ว หลายคนได้เสนอประเด็น “ข้อดีของการทำนาอินทรีย์” ทำให้ชาวบ้านเริ่มเห็นคุณค่าของการทำนาอินทรีย์มากขึ้น นำไปสู่การทำนาอินทรีย์มากขึ้น

มีการพูดคุยกับเครือข่ายชาวนาต่างพื้นที่ผ่านเวทีสังเคราะห์ เช่น หมู่บ้านกรือซอ หมู่บ้านบาโงอาเล็ง และหมู่บ้านตือมายู ทำให้ชาวบ้านเปิดมุมมองใหม่ๆ และได้สัญญากับทีมวิจัยว่าจะมีการทำนาอินทรีย์เพิ่มขึ้น ด้วยการการทำนาดำที่มีการถอดบทเรียนแล้วว่า มีผลผลิตดี ต้นข้าวสวย ไม่ต้องปลูกซ่อม ทำให้คนที่ทำนาหวานเห็นถึงความแตกต่าง นาหวานหากไม่พ่นยาฆ่าหญ้าต้นข้าวจะไม่โต ต้นข้าวที่ได้รับสารเคมีไปด้วยนั้นต้องใช้เวลาในการฟื้นฟู ความแตกต่างนี้เป็นผลให้ชาวนาเปลี่ยนความคิดหันไปทำนาดำแทน ปี พ.ศ. 2560 ส่วนคนที่ยังทำนาหวานคือกลุ่มคนที่มีเวลาว่างน้อย ลูกเยอะ ภรรยาลงนาไม่ได้

ตอนที่สี่ เพื่อหาแนวทางสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ให้กับชาวนาอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส

1. กำหนดประเด็นในการที่จะพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการพัฒนาเครือข่ายให้มีความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้กับชาวนาบ้านละหาร

2. จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนทำนาที่อยู่ภายในพื้นที่ นอกพื้นที่ และภาคีท้องถิ่นในระดับชุมชน

3. เชิญผู้ที่มีความรู้ด้านการทำนาอินทรีย์ เพื่อมาให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชน และเกษตรกรเครือข่ายที่อยู่นอกพื้นที่

4. จัดประชุมปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของภาคีท้องถิ่นในระดับชุมชน ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเยาวชนนาอินทรีย์บ้านละหาร

5. ศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอื่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนข้าวอินทรีย์บ้านละหาร

6. ถอดบทเรียนและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน
ตอนที่ห้า เพื่อจัดสื่อการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน
ได้จัดทำเอกสารคู่มือ แผ่นพับ วีดีโอ และเพลง การเรียนรู้ของโรงเรียนชาวนาบ้านละหา

การนำเสนอผลการวิเคราะห์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ ใช้รูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ และแสดงภาพประกอบตามความเหมาะสมของเนื้อหา

1. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน ที่มาของข้อมูลสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน ได้จากองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

1.1 ด้านกายภาพ

1.1.1 ที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ตั้งของหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านกูปง
- หมู่ที่ 2 บ้านลูโบ๊ะดาลัม
- หมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม
- หมู่ที่ 4 บ้านกรือซอ
- หมู่ที่ 5 บ้านกูวา
- หมู่ที่ 6 บ้านบาลูกา
- หมู่ที่ 7 บ้านขอเลาะทูลอ

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลเวียง ทางทิศตะวันตกของตำบลเป็นภูเขาลาดเอียง ทางทิศตะวันออก เป็นที่ราบลุ่ม เป็นที่ตั้งหมู่บ้าน/ชุมชน พื้นที่เกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ บางส่วนติดริมฝั่งแม่น้ำ

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลเวียง มีอากาศชื้นและฝนตกชุกตลอดทั้งปี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ - เดือนมิถุนายน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - เดือนมกราคมของปีถัดไป (ฝนตกชุกในช่วงเดือน ตุลาคม - มกราคม ของทุกปี)

1.4 ลักษณะของดิน

ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ดินมีสีดำดินอินทรีย์ มีความอุดมสมบูรณ์

1.5 ลักษณะของแหล่งน้ำ

มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ลำน้ำ ลำห้วย จำนวน 3 แห่ง บึง หนอง จำนวน 1 แห่ง และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ฝ่าย จำนวน 2 แห่ง บ้านกูวา และบ้านกรือซอ บ่อน้ำตื้นสำหรับใช้อุปโภค บริโภค

1.6 ลักษณะของไม้และป่าไม้

ลักษณะของไม้ เป็นไม้ยืนต้น และสวนยางพารา สวนผลไม้ เช่น ลองกอง เงาะ ทุเรียน ฯลฯ

2. ด้านการเมือง/การปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ อบต. ประชาชนให้ความร่วมมือด้านการเลือกตั้งเป็นอย่างดี เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เวียง ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เกี่ยวกับข้อกฎหมาย

ของการเลือกตั้งที่กระทำได้และทำไม่ได้ให้ประชาชนได้รับทราบ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อบต. ก็ได้พยายามแก้ไข โดยเรื่องจากการประชุมประชาคมท้องถิ่นทุกหมู่บ้านในเขตตำบลเวียง ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การประชาคมระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล จากผลการประชุมทุกครั้ง ที่ อบต. จัดขึ้น มีประชาชนสนใจเข้าร่วมประชุมรวมทั้งแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ส่งผลให้ อบต. ดำเนินงานตามความต้องการของประชาชน และประชาชนได้รับและมีส่วนร่วมในการพัฒนา อบต. นอกจากนี้ อบต. ได้จัดโครงการอบรมศึกษา ดูงาน ของคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาฯ พนักงานส่วนท้องถิ่น กลุ่มอาชีพต่าง ๆ โครงการอื่นๆ สำหรับประชาชน อีกหลายโครงการ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนา อบต. ให้เจริญเท่าเทียมกับ อบต. อื่นๆ และ อบต. มีโครงการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โครงการบาง โครงการต้องระงับไว้เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ มีอัตรากำลังพนักงานส่วนท้องถิ่นจำกัด ไม่เพียงพอ ต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนในด้านบริการ โดย อบต. แบ่งเขตการปกครอง ดังนี้

2.1 เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2539 และได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย

มีเนื้อที่ 56.41 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 35,256.25 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลเอราวัณ และตำบลกายูคละ อำเภอเวียง

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลแม่ตง และตำบลขอเลาะ อำเภอเวียง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลกายูคละ และตำบลขอเลาะ อำเภอเวียง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลเกียร์ อำเภอสู้คริน

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงแบ่งเขตการปกครอง ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านกูปง

หมู่ที่ 2 บ้านลู่ไ้ะดาลัย

หมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม

หมู่ที่ 4 บ้านกรือซอ

หมู่ที่ 5 บ้านกัว

หมู่ที่ 6 บ้านบาลูกา

หมู่ที่ 7 บ้านขอเลาะหุวอ

2.2 การเลือกตั้ง

ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง ส่วนใหญ่ร่วมกิจกรรมทางการเมืองเสมอมา และประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงยังมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การช่วยเหลือ อบต.

เสนอแนะในกิจกรรมของ อบต. ในการดำเนินงานต่างๆ เช่น การประชุมประชาคมในการจัดแผนพัฒนา อบต. ประชุมการทำแผนชุมชน การจัดกิจกรรมงานต่าง ๆ ฯลฯ

2.2.1 จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (ข้อมูลเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

- 1) จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,128 คน
- 2) จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,118 คน

2.2.2 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ครั้งล่าสุด (7 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

1) จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3,256 คน คิดเป็นร้อยละ 63.49

2) จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3,251 คน คิดเป็นร้อยละ 63.52

3. ประชากร

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	ชาย(คน)	หญิง(คน)	จำนวนครัวเรือน
1	บ้านกูปง	267	139	128	63
2	บ้านลู่ไ้ะดาลัย	387	194	193	87
3	บ้านเจ๊ะเหม	1,885	935	950	469
4	บ้านกรือซอ	1,579	811	768	328
5	บ้านควา	1,579	762	813	344
6	บ้านบาลูกา	1,412	699	713	352
7	บ้านขอเลาะทวอ	1,202	560	642	275
รวม		8,307	4,100	4,207	1,918

หมายเหตุ ที่มาสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กันยายน 2559

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

องค์การบริหารส่วนตำบลแวง อ.แวง จ.นราธิวาส	หญิง	ชาย	หมายเหตุ
จำนวนประชากรผู้สูงอายุ	235 คน	186 คน	อายุมากกว่า 60 ปี

4. สภาพทางสังคม

4.1 การศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ด้านการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ปัญหา คือ ยังไม่สามารถที่จะแข่งขันกับเมืองใหญ่ๆ ได้ การแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลแวงได้จัดกิจกรรมให้กับเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสนับสนุนอาหารเสริมนม อาหารกลางวัน ในกับทางโรงเรียนในเขตพื้นที่ และร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ กับทางโรงเรียน

การศึกษา ข้อมูล ณ ปัจจุบัน

โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

- 1) โรงเรียนบ้านเจ๊ะหม หมู่ที่ 3
- 2) โรงเรียนบ้านกรือซอ หมู่ที่ 4
- 3) โรงเรียนบ้านกูวา หมู่ที่ 5
- 4) โรงเรียนบ้านขอเลาะทวอ หมู่ที่ 7

โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 3 แห่ง คือ

- 1) โรงเรียนเวียงสุวรรณวิทยาคม หมู่ที่ 7
- 2) โรงเรียนรอมานิยมูลนิธิ หมู่ที่ 2 (โรงเรียนเอกชน)
- 3) โรงเรียนจริยธรรมวิทยา หมู่ที่ 2 (โรงเรียนเอกชน)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

- 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมัสยิดวาตอนียะห์ หมู่ที่ 3
- 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบาลูกา หมู่ที่ 6

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 2 แห่ง คือ

- 1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านบาลูกา
- 2) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านลูโป๊ะดาลัม

4.2 การสังคมสงเคราะห์

องค์การบริหารส่วนตำบลแวง ได้ดำเนินการด้านสังคมสงเคราะห์ ดังนี้

- 4.2.1 ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์
- 4.2.2 รับลงทะเบียนและประสานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
- 4.2.3 ประสานการทำบัตรผู้พิการ

4.2.4 ตั้งโครงการการจ้างนักเรียน/นักศึกษาทำงานช่วงปิดภาคเรียน

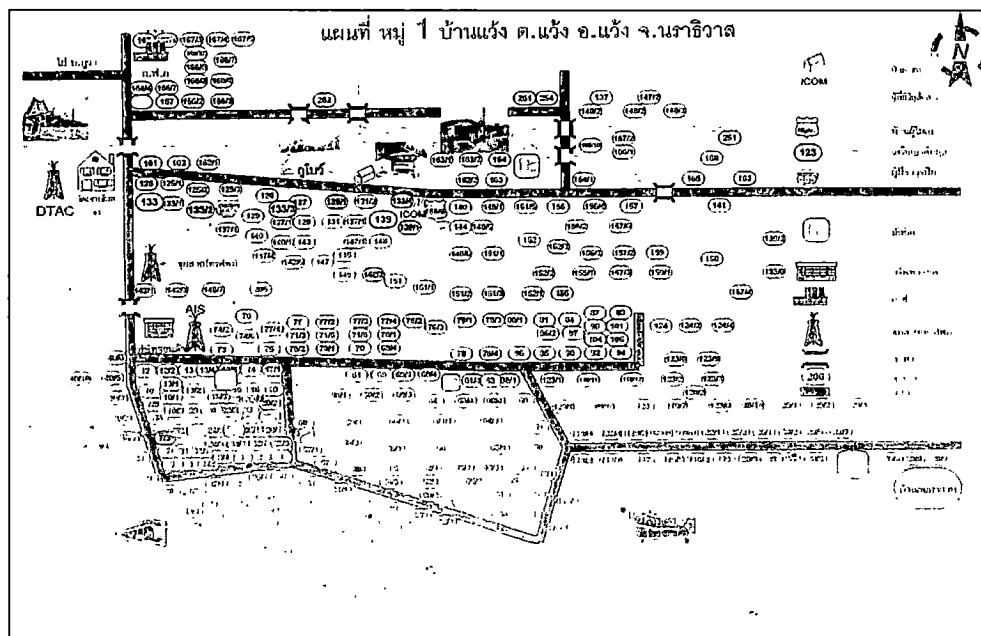
4.2.5 ตั้งโครงการช่วยเหลือผู้ยากจน ยากไร้ รายได้น้อย และผู้ด้อยโอกาสไร้ที่พึ่ง

4.2.6 ตั้งโครงการอบรม ช่วยเหลือ ผู้สูงอายุ

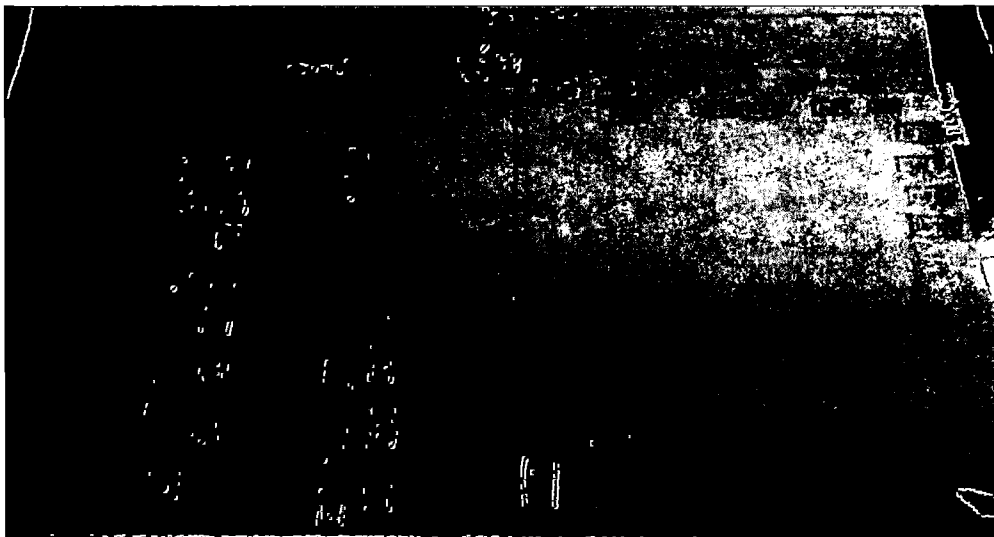
6. เศรษฐกิจพอเพียงท้องถิ่น (ด้านการเกษตรและแหล่งน้ำ) โดยนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชน ดังนี้

6.1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่ที่ 1 บ้านกุง

แผนที่หมู่บ้าน

ภาพที่ 2 เขตเทศบาลและเขต อบต.

ภาพที่ 3 เฉพาะเขต อบต.

6.1.1 ประวัติหมู่บ้าน

คำว่า “แวง” มาจากคำว่า “ระแวง” ว่ากันว่ามีครอบครัวหนึ่ง หัวหน้าครอบครัวชื่อจริงไม่มีใคร จำได้คนส่วนใหญ่จะเรียกท่านว่า “โตะแวงแวง” เพราะครอบครัวของท่านอพยพมาจากบ้านระแวง หมู่ที่ 4 ตำบลระแวง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีปัจจุบัน เป็นครอบครัวที่มานุกเบิกและตั้งถิ่นฐานเป็นครอบครัวแรกจนกระทั่งเสียชีวิตที่นี่ (ที่ฝั่งศพของท่านหรือป่าช้าอยู่ตรงโรงรถของสถานีตำรวจภูธรอำเภอยะรังในปัจจุบัน) เริ่มแรกชุมชนไม่มีที่ครัวเรือน แต่หลังจากที่มีการทำเหมืองทองโตะโมะ “บ้านโตะระแวง” ก็เริ่มคึกคักเพราะเป็นท่าเรือ (อดีตการคมนาคมใช้ทางเรือ) พ่อค้าแม่ค้าจะขนส่งสินค้าโดยทางเรือมาจากปัตตานี บางนรา และตากใบ รัฐกลันตัน เพื่อนำสินค้าไปขายที่โตะโมะ และมาแวะถ่ายสินค้าที่ทำเรือบ้านโตะระแวง บางครอบครัวอพยพมาปักหลักตั้งถิ่นฐานค้าขายที่บ้านโตะแวง บางครอบครัวก็เข้ามาถากถางป่าเพื่อทำไร่ ทำนา ทำสวน สภาพจากชุมชนเล็ก ๆ ก็เปลี่ยนไปเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น คำเรียกชื่อชุมชนค่อย ๆ สั้นจาก บ้าน “โตะระแวง” กลายเป็นบ้าน “โตะแวง” และจากบ้านโตะแวงกลายเป็น “บ้านแวง” จนถึงปัจจุบัน

6.1.2 พื้นที่รวมทั้งหมด

อาณาเขต บ้านแวงตั้งอยู่ในตำบลแวง อำเภอยะรัง จังหวัดนราธิวาส ห่างจากอำเภอยะรัง 50 เมตร ห่างจากจังหวัดนราธิวาส 83 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรดชุมชนบ้านฆอละหุวอ ตำบลแวง อำเภอยะรัง

ทิศใต้ จรดชุมชนบ้านกูบง ตำบลแวง อำเภอยะรัง

ทิศตะวันออกจรดชุมชนบ้านบาลูกา ตำบลแวง อำเภอยะรัง

ทิศตะวันตก จรดชุมชนบ้านลูโป๊ะดัลัม ตำบลแวง อำเภอยะรัง

6.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิอากาศ มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน มี 2 ระยะ คือระยะลมมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือ ฝนจะตกชุกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ราบลุ่มเป็นประจำทุกปี และฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มและตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบล มีคลองหลายสายไหลผ่านพื้นที่ ลงสู่แม่น้ำ สุธิงโก-ลก ดังนี้

1) คลองบ้านเจ๊ะเหม ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลลงมาจากเทือกเขากรือซอ ผ่านบ้านกรือซอ หมู่ที่ 4 ผ่านบ้านเจ๊ะเหม หมู่ที่ 3 ผ่านบ้านลูโบ๊ะดัลัม หมู่ที่ 2 และผ่านบ้านแว้ง หมู่ที่ 1 และไหลไปรวมกัน คลองแว้งที่บ้านขอเลาะหุวอ หมู่ที่ 7 ตำบลแว้ง

2) คลองแว้ง ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลมาจากตำบลแม่ตง และเป็นคลองที่แบ่งเขตแดนของตำบลระหว่างตำบลแว้ง ตำบลแม่ตง ตำบลขอเลาะ คลองแว้งนี้จะไหลผ่านบ้านลูโบ๊ะดัลัม หมู่ที่ 1 ผ่านบ้านแว้ง หมู่ที่ 1 ผ่านบ้านขอเลาะหุวอ หมู่ที่ 7 และไหลไปรวมกันกับแม่น้ำสุธิงโก-ลก ระยะความยาว 15 กิโลเมตร

ปริมาณน้ำคลองทั้งสองสายจะมีมากในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคมของทุกปี ซึ่งในช่วงฤดูฝนความสูงของน้ำในลำคลองสูงประมาณ 5 เมตร

6.1.4 จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 242 คน แยกเป็นชาย 130 คน หญิง 112 คน

1) ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 8 คน แยกเป็นชาย 5 คน หญิง 3 คน

2) คนพิการ รวมทั้งสิ้น 6 คน แยกเป็น ชาย 4 คน หญิง 2 คน

6.1.5 จำนวนครัวเรือน 57 ครัวเรือน

6.1.6 การประกอบอาชีพ

1) อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 37 ครัวเรือน

อาชีพ ค้าขาย จำนวน 10 ครัวเรือน

อาชีพ รับราชการ จำนวน 1 ครัวเรือน

อาชีพ อื่นๆ จำนวน 9 ครัวเรือน

2) อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ ทำสวน จำนวน 7 ครัวเรือน

อาชีพ เลี้ยงสัตว์ จำนวน 5 ครัวเรือน

3) ผู้ว่างงาน จำนวน 14 คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13 – 18 ปี จำนวน 6 คน

กลุ่มอายุ 19 – 24 ปี จำนวน 3 คน

กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน

6.1.7 หมู่บ้านมีรายได้ 266,422 บาท/ปี รายจ่าย 163,353 บาท/ปี มีหนี้สิน - บาท

6.1.8 รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2557) จำนวน 59,076 บาท/คน/ปี
ครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คน/ปี) ปี 2557 จำนวน - ครัวเรือน

6.1.9 จำนวนกลุ่มกิจกรรม / อาชีพ มีจำนวน 1 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มสตรีบ้านกุง จำนวนสมาชิก 1 คน

6.1.10 กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน 2 กองทุน ดังนี้

ชื่อกองทุน กองทุนหมู่บ้านแวง 1 มีงบประมาณ 1,400,000 บาท

ชื่อกองทุน กองทุนหมู่บ้าน 2 มีงบประมาณ - บาท

6.1.11 ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ ทำขนม จำนวน 15 คน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ ช่างซ่อมรถ จำนวน 10 คน

6.1.12 ข้อมูลคมนาคม/สาธารณูปโภค

1) การเดินทางเข้าหมู่บ้าน จากอำเภอแวง ใช้เส้นทางหลวงเข้าหมู่บ้าน ระยะ 20 เมตร เลี้ยวขวาเข้าซอยบ้านละหาร - เลี้ยวซ้ายเข้าซอยบ้านกุง

2) สาธารณูปโภค การคมนาคมใช้เส้นทางคมนาคมทางบกเป็นหลักโดยมีทางหลวงจังหวัด 4057 อำเภอสุไหงโก-ลก ถึง อำเภอแวง

การประปา ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้น้ำบ่อ

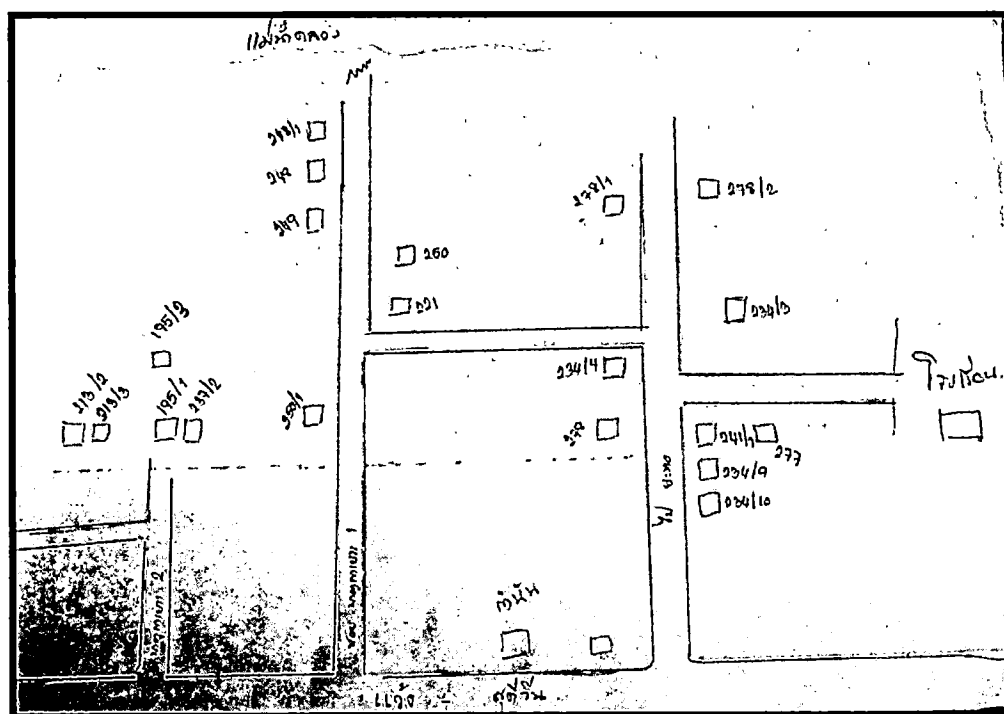
การไฟฟ้า ประชาชนใช้บริการไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอแวง

การโทรศัพท์ มีการติดตั้งและครอบคลุมพื้นที่บ้านแวง ทำให้สะดวกในการ

ติดต่อ

6.1.13 แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

คลอง จำนวน 1 แห่ง

ภาพที่ 4 แผนที่บ้านลูโบะดัลม ตำบลแว้งอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส (ต่อ)

6.2.1 ประวัติหมู่บ้าน

ก่อนที่จะเกิดเป็นบ้านลูโบะดัลมนั้นจะมีบุคคลกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากที่อื่นพร้อมเพื่อนรวมกัน สามคนซึ่งเขาเหล่านี้ได้อพยพมาในสมัยรัชกาลที่ 5 และได้แยกย้ายกันไปบุกเบิกหมู่บ้านสำหรับคนแรกได้บุกเบิกตลาดแว้งและคนที่สองบุกเบิกหมู่บ้านแห่งนี้ผู้ที่บุกเบิกมีชื่อว่าโต๊ะแว้ลูโบะดัลมก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า“บ้านลูโบะดัลม”แต่เขาได้บุกเบิกที่ดัลมกำปงสำหรับสุสานของโต๊ะแว้ลูโบะดัลมนั้นอยู่ในดัลมกำปง ต่อมาคนที่สามชื่อว่าโต๊ะแว้รังโรจน์นั้นเขาได้บุกเบิกที่กำปงหงฮือริงแต่เดิมนี่เรียกกันว่า บ้านลูโบะดัลม เช่นเดียวกับคนแรกสำหรับสุสานของโต๊ะแว้รังโรจน์นั้นตั้งอยู่ที่กูโบร์ลูโบะดัลมในปัจจุบัน

6.2.2 พื้นที่รวมทั้งหมด

อาณาเขต บ้านลูโบะดัลม ตั้งอยู่ในตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ห่างจากอำเภอแว้ง 500 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดนราธิวาส 75 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรดชุมชนบ้านบาสุกา ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง

ทิศใต้ จรดชุมชนบ้านแม่แดง ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง

ทิศตะวันออก จรดชุมชนบ้านละหาร ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง

ทิศตะวันตก จรดชุมชนบ้านเจ๊ะเหม ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง

6.2.3 ลักษณะภูมิประเทศ

1) ภูมิอากาศ มี 2 ฤดูคือฤดูฝนมี 2 ระยะคือระยะลมมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือฝนจะตกชุกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคมเป็นช่วงที่ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ราบลุ่มเป็นประจำทุกปีและฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

2) ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มและตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบล มีคลองหลายสายไหลผ่านพื้นที่ลุ่มแม่น้ำ สู่โขง-ลก ดังนี้

2.1) คลองบ้านเจ๊ะเหมซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลลงมาจากเทือกเขากว๊านหรือชอผ่านบ้านกรือชอหมู่ที่ 4 ผ่านบ้านเจ๊ะเหมหมู่ที่ 3 ผ่านบ้านลูโบ๊ะดาลัมหมู่ที่ 2 และผ่านบ้านแว้งหมู่ที่ 1 และไหลไปรวมกันคลองแว้งที่บ้านขอละหวอหมู่ที่ 7 ตำบลแว้ง

2.2) คลองแว้งซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลมาจากตำบลแม่ตงและเป็นคลองที่แบ่งเขตแดนของตำบลระหว่างตำบลแว้งตำบลแม่ตงตำบลขอละหวอคลองแว้งนี้จะไหลผ่านบ้านลูโบ๊ะดาลัมหมู่ที่ 2 ผ่านบ้านแว้งหมู่ที่ 1 ผ่านบ้านขอละหวอหมู่ที่ 7 และไหลไปรวมกันกับแม่น้ำสู่โขง-ลกระยะความยาว 15 กิโลเมตร

ปริมาณน้ำคลองทั้งสองสายจะมีมากในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคมของทุกปีซึ่งในช่วงฤดูฝนความสูงของน้ำในลำคลองสูงประมาณ 5 เมตร

6.2.4 จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 364 คน แยกเป็นชาย 180 คน หญิง 184 คน

1) ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 17 คน แยกเป็นชาย 5 คน หญิง 12 คน

2) คนพิการ รวมทั้งสิ้น 1 คน แยกเป็น ชาย 1 คน หญิง - คน

6.2.5 จำนวนครัวเรือน 81 ครัวเรือน

6.2.6 การประกอบอาชีพ

1) อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 47 ครัวเรือน

อาชีพ ค้าขาย จำนวน 4 ครัวเรือน

อาชีพ รับราชการ จำนวน 5 ครัวเรือน

อาชีพ อื่นๆ จำนวน 25 ครัวเรือน

2) อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ ปลุกผักสวนครัว จำนวน 10 ครัวเรือน

6.2.7 ผู้ว่างงาน จำนวน 17 คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13 – 18 ปี จำนวน - คน

กลุ่มอายุ 19 – 24 ปี จำนวน 9 คน

กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป จำนวน 8 คน

6.2.8 หมู่บ้าน มีรายได้ 239,494 บาท/ปี รายจ่าย 150,419 บาท/ปี มีหนี้สิน

- บาท

6.2.9 รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2557) จำนวน 48,823 บาท/คน/ปี
ครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คน/ปี) ปี 2557 จำนวน - ครัวเรือน

6.2.10 จำนวนกลุ่มกิจกรรม / อาชีพ มีจำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มสตรี (อพสม) จำนวนสมาชิก 15 คน

2) กลุ่มปักจักร จำนวนสมาชิก 20 คน

6.2.11 กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน 1 กองทุน ดังนี้

ชื่อกองทุนหมู่บ้าน มีงบประมาณ 2400,000 ล้านบาท

6.2.12 ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ - จำนวน - คน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ - จำนวน - คน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ - จำนวน - คน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ - จำนวน - คน

6.2.13 ข้อมูลคมนาคม/สาธารณูปโภค

การเดินทางเข้าหมู่บ้าน จากอำเภอเข้าหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร

6.2.14 สาธารณูปโภค

การคมนาคม ใช้เส้นทางคมนาคมทางบกเป็นหลัก โดยมีทางหลวงจังหวัด 4057 อำเภอ
สุไหงโก-ลก ถึง อำเภอแว้ง

การประปา 70 ครัวเรือน

การไฟฟ้า 81 ครัวเรือน

การคมนาคม 2 แห่ง

ที่อ่านหนังสือ 1 แห่ง

ศาลาอเนกประสงค์ 1 แห่ง

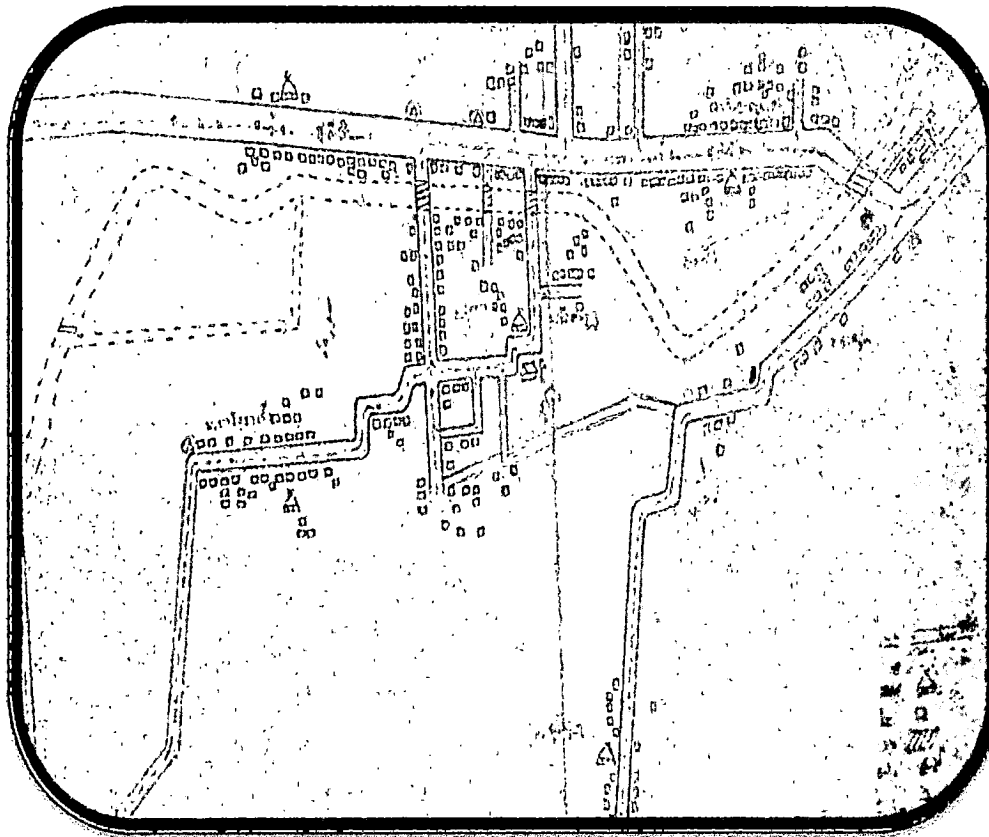
มัสยิด 1 แห่ง

6.2.15 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำตามธรรมชาติ มีคลอง จำนวน 1 แห่ง

6.3 ข้อมูลทั่วไปของหมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

แผนที่หมู่บ้าน

ภาพที่ 5 แผนที่หมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

6.3.1 ประวัติหมู่บ้าน

ชุมชนเจ๊ะเหมก่อตั้ง ตั้งแต่เมื่อไรนั้นไม่ปรากฏหลักฐาน แต่จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ในหมู่บ้านจากรุ่นสู่รุ่นพอจะสันนิษฐานได้ว่า หมู่บ้านเจ๊ะเหมก่อตั้งในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายโดยรายอลอแม ลูกหลานรายอสื่อมะห์เป็นผู้บุกเบิกก่อตั้งหมู่บ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของผู้นำว่า “กำปงรายอลอแม” หลังจากรายอลอแมเสียชีวิต รายอปุเต๊ะลูกชายขึ้นเป็นผู้นำชุมชนเป็นสมัยที่รายอลอแมมีความเจริญรุ่งเรืองมาก เพราะมีการค้นพบเหมืองทองที่โต๊ะโม๊ะ(ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสุคิริน) บังเอิญชุมชนบ้านรายอลอแมเป็น ปากทางขึ้นโต๊ะโม๊ะคนจีนเลยขึ้นมาอาศัยทำการค้า ต่อมาพระเจ้ากรุงสยามส่งกองทัพมาปราบกบฏหัวเมือง ภาคใต้ รายอปุเต๊ะ ซึ่งเป็นผู้นำได้หนีไปอยู่เมืองกลันตัน บานารอยอลอมจึงขาดผู้นำจึงมีการต่อสู้เพื่อแย่งชิง ความเป็นผู้นำระหว่างคนจีนและคนมาลายูปรากฏว่า คนจีนชนะสามารถเป็นผู้นำชุมชนจึงเปลี่ยนเป็นภาษาจีน ว่า “บานาจีหมุย” ต่อมาโต๊ะโม๊ะมีความเจริญขึ้น เพราะการคมนาคมสะดวกประกอบกับอินเดียเริ่มมีบทบาท โดยการนำวัว ช้างมารับจ้างบรรทุกสินค้าแทนการแบกหามด้วยคน บานาจีหมุยจึงเป็นทางผ่านและค่อย ๆ

เสื่อมลงคนจีนจึงค่อย ๆ อพยพไปอยู่โต๊ะโม๊ะ บานาจีหมุยจึงเป็นเมืองร้างว่ากันว่าเหลือเพียง 5 ครอบครัว คนจีน 1 ครอบครัวและคนมาลาญ 4 ครอบครัว ต่อมาเมื่อครอบครัวคนมาลาญมาจากรัฐกลันตันและจากบ้านแอแวเข้ามาจับจองจึงเปลี่ยนชื่อชุมชนจากเดิมบานาจีหมุย มาเป็นกาบงจือแม และมีการจดทะเบียนหมู่บ้านจึงมีการเปลี่ยนอีกครั้งจากจือแมเป็นเจ๊ะเหมจนถึงปัจจุบัน

6.3.2 พื้นที่รวมทั้งหมด 2,890 ไร่

6.3.3 อาณาเขต บ้านเจ๊ะเหม ตั้งอยู่ในตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ห่างจากอำเภอแว้ง 3 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดนราธิวาส 87 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรดชุมชนบ้านยะหอย ตำบลแม่ตง อำเภอแว้ง

ทิศใต้ จรดชุมชนบ้าน กูวา ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง

ทิศตะวันออก จรดบ้านลูโป๊ะดาลัม ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง

ทิศตะวันตก จรดชุมชน/หมู่บ้าน กรือซอ ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง

6.3.4 ลักษณะภูมิประเทศ

1) ภูมิอากาศ มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน มี 2 ระยะ คือระยะลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ฝนจะตกชุกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ราบลุ่มเป็นประจำทุกปี และฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

2) ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มและตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบล มีคลองหลายสายไหลผ่านพื้นที่ ลงสู่แม่น้ำ สุโหลงโก-ลก ดังนี้

2.1) คลองบ้านเจ๊ะเหม ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลลงมาจากเทือกเขากรือซอ ผ่านบ้านกรือซอ หมู่ที่ 4 ผ่านบ้านเจ๊ะเหม หมู่ที่ 3 ผ่านบ้านลูโป๊ะดาลัม หมู่ที่ 2 และผ่านบ้านแว้ง หมู่ที่ 1 และไหลไปรวมกัน คลองแว้งที่บ้านขอเลาะหุอ หมู่ที่ 7 ตำบลแว้ง

2.2) คลองแว้ง ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลมาจากตำบลแม่ตง และเป็นคลองที่แบ่งเขตแดนของตำบลระหว่างตำบลแว้ง ตำบลแม่ตง ตำบลขอเลาะ คลองแว้งนี้จะไหลผ่านบ้านลูโป๊ะดาลัม หมู่ที่ 2 ผ่านบ้านแว้ง หมู่ที่ 1 ผ่านบ้านขอเลาะหุอ หมู่ที่ 7 และไหลไปรวมกันกับแม่น้ำสุโหลงโก-ลก ระยะความยาว 15 กิโลเมตร

ปริมาณน้ำคลองทั้งสองสายจะมีมากในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคมของทุกปี ซึ่งในช่วงฤดูฝนความสูงของน้ำในลำคลองสูงประมาณ 4 เมตร

6.3.5 จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 1,843 คน แยกเป็นชาย คน 919 หญิง 924 คน

1) ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 193 คน แยกเป็นชาย 89 คน หญิง 104 คน

2) คนพิการ รวมทั้งสิ้น 62 คน แยกเป็น ชาย 34 คน หญิง 28 คน

6.3.6 จำนวนครัวเรือน 458 ครัวเรือน

6.3.7 การประกอบอาชีพ

1) อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพ.....เกษตรกรรม จำนวน 357.....ครัวเรือน

อาชีพ ค้าขาย.....จำนวน 30.....ครัวเรือน

อาชีพ รับราชการจำนวน 19.....ครัวเรือน

อาชีพ อื่นๆ จำนวน 52.....ครัวเรือน

2) อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

6.3.8 ผู้ว่างงาน จำนวน.....55.....คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13 – 18 ปี จำนวน.....25.....คน

กลุ่มอายุ 19 – 24 ปี จำนวน.....17.....คน

กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป จำนวน.....13.....คน

6.3.9 หมู่บ้านมีรายได้.....236,369 บาท/ปี รายจ่าย.....154,431.....บาท/ปี

มีหนี้สิน.....บาท

6.3.10 รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี2557) จำนวน.....52,440.....บาท/คน/ปี
ครัวเรือนยากจน(รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คน/ปี) ปี 2557 จำนวน.....ครัวเรือน

6.3.11 จำนวนกลุ่มกิจกรรม / อาชีพ มีจำนวน 5.....กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มชาเจ๊ะเหม จำนวนสมาชิก.....20.....คน

2) กลุ่มปักจักรบ้านเจ๊ะเหม จำนวนสมาชิก.....30.....คน

3) กลุ่มผลิตดอกไม้ผ้าใยบัว จำนวนสมาชิก.....20.....คน

4) กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจ๊ะเหม จำนวนสมาชิก.....10.....คน

5) กองทุนหมู่บ้าน จำนวนสมาชิก.....15.....คน

6.3.12 กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน.....1.....กองทุน ดังนี้

ชื่อกองทุน กองทุนหมู่บ้าน มีงบประมาณ 1,400,000 ล้านบาท

6.3.13 ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน

1) ชื่อกิจกรรม/อาชีพปักจักรบ้านเจ๊ะเหม จำนวน.....20.....คน

2) ชื่อกิจกรรม/อาชีพผลิตดอกไม้ผ้าใยบัวจำนวน.....10.....คน

3) ชื่อกิจกรรม/อาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าจำนวน.....20.....คน

4) ชื่อกิจกรรม/อาชีพจำนวนคน

6.3.14 ข้อมูลคมนาคม/สาธารณูปโภค

1) การเดินทางเข้าหมู่บ้าน จากอำเภอเวียง ใช้เส้นทางหลวงเข้าหมู่บ้าน ระยะ 1 กิโลเมตร เส้นทางตรงผ่านหมู่ที่ 2 บ้านลุ่มโปะดาลัย ถึงหมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม ระยะประมาณ 3 กิโลเมตร ถึงบ้านเจ๊ะเหม

2) สาธารณูปโภค

การประปา มีประปาใช้ จำนวน 400 หลังคาเรือน

มีน้ำบ่อบาดาล จำนวน 58 หลังคาเรือน

การไฟฟ้า จำนวน 428 หลังคาเรือน

การโทรศัพท์ จำนวน 1 แห่ง

มัสยิดมุสลิมวาตอนียะห์ จำนวน 1 แห่ง

มัสยิดเรากูตูลอัลฟาละ จำนวน 1 แห่ง

โรงเรียนบ้านเจ๊ะเหม จำนวน 1 แห่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจ๊ะเหม จำนวน 1 แห่ง

3) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

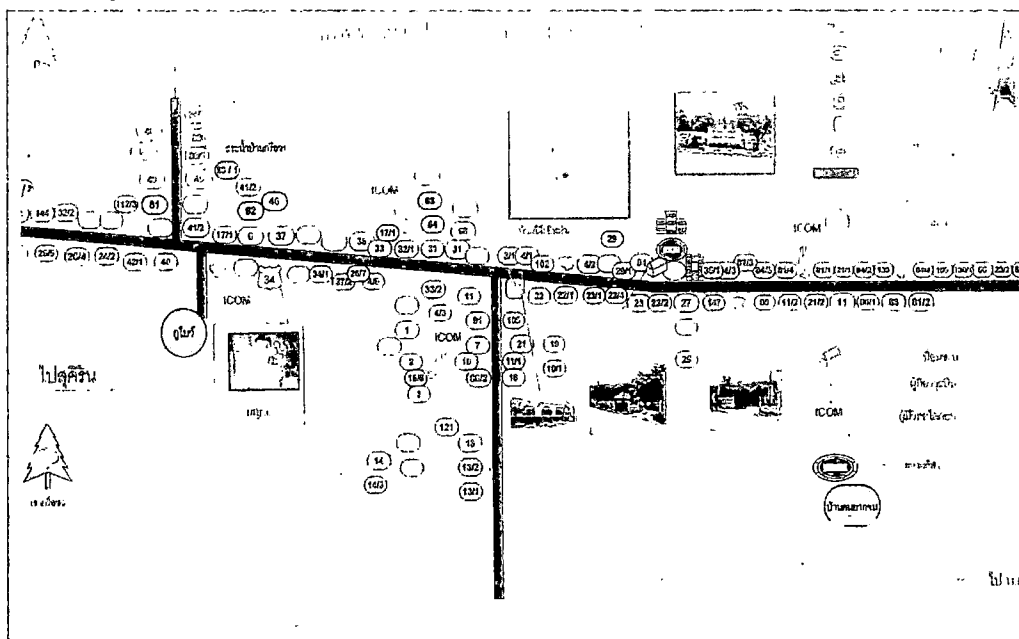
คลองมางฮาเล็ง จำนวน 1 แห่ง

คลองละหาร จำนวน 1 แห่ง

ลำธารเจ๊ะเหม จำนวน 1 แห่ง

6.4 ข้อมูลทั่วไปของหมู่ที่ 4 บ้านกรือซอ

แผนที่หมู่บ้าน

ภาพที่ 6 แผนที่หมู่ที่ 4 บ้านกรือซอ

6.4.1 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมหมู่บ้านแห่งนี้มีลักษณะเป็นเทือกเขาที่มีพันธุ์ไม้ต่างๆ และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ โดยเฉพาะ กวาง ซึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านนี้มักจะล่ากวางเป็นอาหารและเลี้ยงต้อนรับแขกที่มาเยือนโดยไม่ต้องซื้อเพราะกวางมีเยอะในหมู่บ้านดังนั้นจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “กฺุซอ” แต่ชาวบ้านเพี้ยนเป็น “กรือซอ” จนติดปาก กระทั่งปัจจุบันซึ่งกวางในภาษายาวีเรียกว่า “กฺุซอ”

6.4.2 พื้นที่รวมทั้งหมด 12,769 ตารางกิโลเมตร

6.4.3 อาณาเขต บ้านกรือซอ ตั้งอยู่ในตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ห่างจากอำเภอแว้ง 6 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดนราธิวาส 84 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	จรดชุมชนบ้านกาวา	ตำบลแว้ง	อำเภอแว้ง
ทิศใต้	จรดชุมชนบ้านแม่ตง	ตำบลแม่ตง	อำเภอแว้ง
ทิศตะวันออก	จรดบ้านเจ๊ะเหม	ตำบลแว้ง	อำเภอแว้ง
ทิศตะวันตก	จรดบ้านสายเอก	ตำบลสุคีริน	อำเภอสุคีริน

6.4.4 ลักษณะภูมิประเทศ

1) ภูมิอากาศ มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน มี 2 ระยะ คือระยะลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ฝนจะตกชุกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ราบลุ่มเป็นประจำทุกปี และฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

2) ภูมิประเทศ พื้นที่ที่เป็นที่ราบสูงเป็นเชิงเขาและตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบล มีคลองหลายสายไหลผ่านพื้นที่ ลงสู่แม่น้ำสุโขทัย-ลก ดังนี้

2.1) คลองบ้านเจ๊ะเหม ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลลงมาจากเทือกเขากรือซอ ผ่านบ้านกรือซอ หมู่ที่ 4 ผ่านบ้านเจ๊ะเหม หมู่ที่ 3 ผ่านบ้านลูโบ๊ะดาลัม หมู่ที่ 2 และผ่านบ้านแว้ง หมู่ที่ 1 และไหลไปรวมกันคลองแว้งที่บ้านขอเลาะทวอ หมู่ที่ 7 ตำบลแว้ง

2.2) คลองแว้ง ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลมาจากตำบลแม่ตง และเป็นคลองที่แบ่งเขตแดนของตำบลระหว่างตำบลแว้ง ตำบลแม่ตง ตำบลขอเลาะ คลองแว้งนี้จะไหลผ่านบ้านลูโบ๊ะดาลัม หมู่ที่ 2 ผ่านบ้านแว้ง หมู่ที่ ผ่านบ้านขอเลาะทวอ หมู่ที่ 7 และไหลไปรวมกันกับแม่น้ำสุโขทัย-ลก ระยะความยาว 15 กิโลเมตร

ปริมาณน้ำคลองทั้งสองสายจะมีมากในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคมของทุกปี ซึ่งในช่วงฤดูฝนความสูงของน้ำในลำคลองสูงประมาณ 5 เมตร

6.4.5 จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 1,540 คน แยกเป็นชาย 785 คน หญิง 755 คน

1) ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 48 คน แยกเป็นชาย 19 คน หญิง 29 คน

2) คนพิการ รวมทั้งสิ้น 14 คน แยกเป็น ชาย 10 คน หญิง 4 คน

3) จำนวนครัวเรือน 320 ครัวเรือน

6.4.6 การประกอบอาชีพ

1) อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพ.....เกษตรกรรม.....จำนวน.....252.....ครัวเรือน

อาชีพ.....ค้าขาย.....จำนวน.....30.....ครัวเรือน

อาชีพ.....รับราชการ.....จำนวน.....10.....ครัวเรือน

อาชีพ.....อื่นๆ.....จำนวน.....28.....ครัวเรือน

2) อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ.....ทำสวน ทำไร่.....จำนวน.....150.....ครัวเรือน

3) ผู้ว่างงาน จำนวน 38.....คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13 – 18 ปี.....จำนวน.....13.....คน

กลุ่มอายุ 19 – 24 ปี.....จำนวน.....15.....คน

กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป.....จำนวน.....10.....คน

6.4.7 หมู่บ้าน มีรายได้.....46,962.....บาท/ปี รายจ่าย.....45,500.....บาท/ปี มีหนี้สิน.....บาท

6.4.8 รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2557) จำนวน 46,962 บาท/คน/ปี
ครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คน/ปี) ปี 2557 จำนวน.....ครัวเรือน

6.4.9 จำนวนกลุ่มกิจกรรม / อาชีพ มีจำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มสตรีทำขนมบ้านกรือซอ จำนวนสมาชิก 20 คน

2) กลุ่มกุ่มปึง จำนวนสมาชิก 20 คน

6.4.10 กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน 2 กองทุน ดังนี้

กองทุนหมู่บ้าน มีงบประมาณ 1,200,000 ล้านบาท

7.4.11 ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ ฝึกอาชีพการทำขนม จำนวน 20 คน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ ฝึกอาชีพการทำอาหาร จำนวน 20 คน

6.4.12 ข้อมูลคมนาคม/สาธารณูปโภค

1) การเดินทางเข้าหมู่บ้าน จากอำเภอเวียง ใช้เส้นทางหลวงเข้าหมู่บ้าน ระยะ 6 กิโลเมตร สายตรงทางไปสุคิรินถึงหมู่บ้านกรือซอ ระยะประมาณ 6 กิโลเมตร ถึงบ้านกรือซอ

2) สาธารณูปโภค

การประปาครบ 320 ครัวเรือน

การไฟฟ้าครบ 320 ครัวเรือน

โรงเรียน 1 แห่ง

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง

มัสยิด 1 แห่ง

บาลาเซาะห์ 1 แห่ง

โรงเรียนตาดีกา 1 แห่ง

เสาสัญญาณโทรศัพท์ 1 แห่ง

ปั๊มน้ำ 1 แห่ง

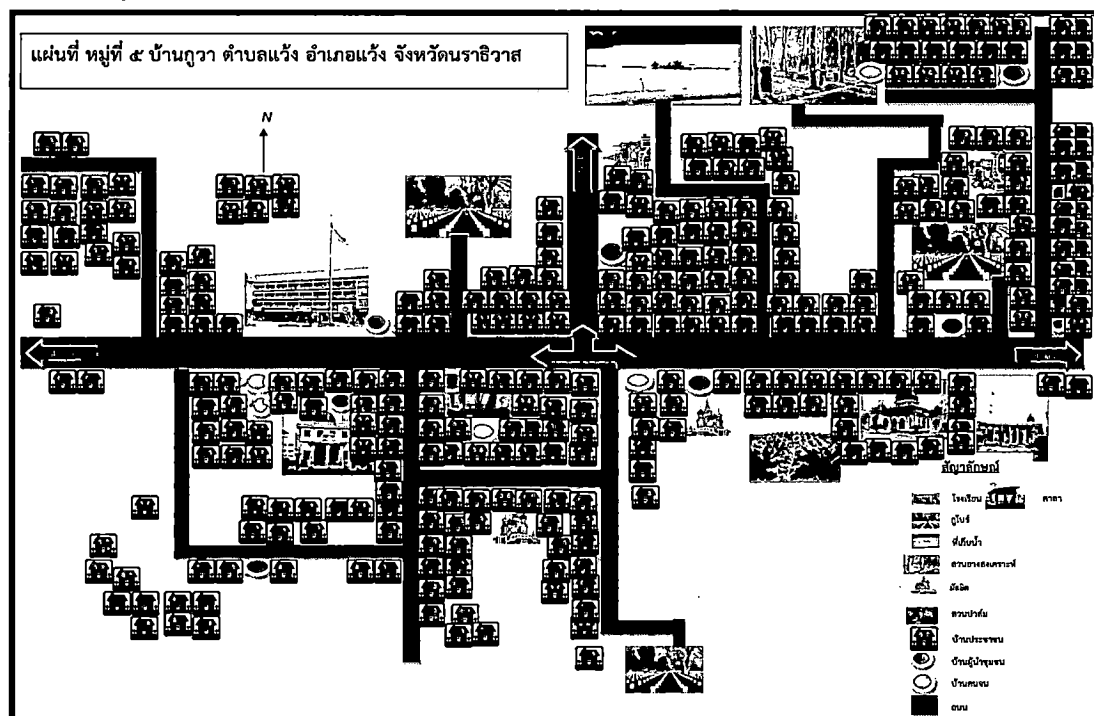
6.4.13 แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

1) บึง จำนวน 1 แห่ง

2) คลอง จำนวน 1 แห่ง

6.5 ข้อมูลทั่วไปของหมู่ 5 บ้านกวา

แผนที่หมู่บ้าน

ภาพที่ 7 แผนที่หมู่ 5 บ้านกวา

6.5.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านกวาจัดตั้งขึ้นเมื่อ 100 ปี มาแล้ว คนในสมัยนั้นเรียกว่าบ้านควน เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่เนินสูง และต่อมาชาวบ้านเรียกเพี้ยนเป็นบ้านกวาคนกลุ่มแรกที่ เข้ามาจับจองที่ดินในหมู่บ้าน สันนิษฐานว่า มาจากชาวบ้านบ้านลูโบ๊ะดาลัมมาจับจองที่ดินในหมู่บ้านทำมาหากินเนื่องจากหมู่บ้านกวามีความอุดมสมบูรณ์ และชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งที่มาจับจองที่ดินบ้านกวาคือชาวบ้านที่มาจากประเทศมาเลเซีย โดยที่มาเป็นลูกจ้างในหมู่บ้าน และได้ตั้งถิ่นฐานที่นี้จนถึงปัจจุบัน

6.5.2 พื้นที่รวมทั้งหมด 4,863 ไร่

6.5.3 อาณาเขต บ้านกวา ตั้งอยู่ในตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ห่างจากอำเภอแว้ง 7 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดนราธิวาส 83 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	จรดชุมชนบ้านต้อมายู	ตำบลเฮอร์วัน	อำเภอแว้ง
ทิศใต้	จรดชุมชนบ้านเจ๊ะเหม	ตำบลแว้ง	อำเภอแว้ง
ทิศตะวันออก	จรดชุมชนบ้านบาลูกา	ตำบลแว้ง	อำเภอแว้ง
ทิศตะวันตก	จรดชุมชนบ้านกรือซอ	ตำบลแว้ง	อำเภอแว้ง

6.5.4 ลักษณะภูมิประเทศ

1) ภูมิอากาศ มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน มี 2 ระยะ ฝนจะตกชุกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ราบลุ่มเป็นประจำทุกปี และฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

2) ภูมิประเทศ พื้นที่เป็นที่ราบสูงเป็นเชิงภูเขาและตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน

6.5.5 จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 1,556 คน แยกเป็นชาย 753 คน หญิง 803 คน

1) ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 76 คน แยกเป็นชาย 38 คน หญิง 38 คน

2) คนพิการ รวมทั้งสิ้น 53 คน แยกเป็น ชาย 34 คน หญิง 19 คน

6.5.6 จำนวนครัวเรือน 332 ครัวเรือน

6.5.7 การประกอบอาชีพ

1) อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพเกษตรกรรม จำนวน 258 ครัวเรือน

อาชีพ ค้าขาย จำนวน 25 ครัวเรือน

อาชีพ รับราชการ จำนวน 18 ครัวเรือน

อาชีพ อื่นๆ จำนวน 31 ครัวเรือน

2) อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ ช่าง จำนวน 15 ครัวเรือน

อาชีพ รับจ้างทั่วไป จำนวน 20 ครัวเรือน

อาชีพ - จำนวน - ครัวเรือน

อาชีพ - จำนวน - ครัวเรือน

3) ผู้ว่างงาน จำนวน 12 คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13 – 18 ปี จำนวน - คน

กลุ่มอายุ 19 – 24 ปี จำนวน 2 คน

กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป จำนวน 10 คน

6.5.8 หมู่บ้านมีรายได้ 258,264 บาท/ปี รายจ่าย 169,719 บาท/ปี มีหนี้สิน - บาท

6.5.9 รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2557) จำนวน 53,205 บาท/คน/ปี

ครัวเรือนยากจน(รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คน/ปี) ปี 2557 จำนวน - ครัวเรือน

6.5.10 จำนวนกลุ่มกิจกรรม / อาชีพ มีจำนวน 3 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มปักจักรบ้านกวดา จำนวนสมาชิก 20 คน

2) กลุ่มสตรีทำขนมบ้านกวดา จำนวนสมาชิก 30 คน

3) กลุ่มสตรี กพสม จำนวนสมาชิก 15 คน

6.5.11 กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน.....3.....กองทุน ดังนี้

- 1) ชื่อกองทุน กองทุนหมู่บ้าน มีงบประมาณ 1.4 ล้านบาท
- 2) ชื่อกองทุน กองทุนแม่ของแผ่นดิน มีงบประมาณ 3,2760.96 บาท
- 3) ชื่อกองทุน กองทุนแก้ไขปัญหาคาความยากจน มีงบประมาณ 280,000 บาท

6.5.12 ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน

- 1) ชื่อกิจกรรม/อาชีพ ตัดเย็บเสื้อผ้า.....จำนวน 30.....คน
- 2) ชื่อกิจกรรม/อาชีพ ช่างก่อสร้าง.....จำนวน 30.....คน
- 3) ชื่อกิจกรรม/อาชีพ.....-.....จำนวน.....คน
- 4) ชื่อกิจกรรม/อาชีพ.....-.....จำนวน.....คน

6.5.13 ข้อมูลคมนาคม/สาธารณูปโภค

1) การเดินทางเข้าหมู่บ้าน จากอำเภอเวียง ใช้เส้นทางหลวงเข้าหมู่บ้าน ระยะ 2 กิโลเมตร
เลี้ยวซ้ายเข้าทางสายบ้านบาลูกา-บ้านกัว ระยะประมาณ 5 กิโลเมตร ถึงบ้านกัว

2) สาธารณูปโภค

การไฟฟ้า มีครบทุกครัวเรือน

การประปา จำนวน120.....ครัวเรือน

การโทรศัพท์สาธารณะ จำนวน2..... แห่ง

ที่อ่านหนังสือ จำนวน1.....แห่ง

ศาลาประชาคม จำนวน1.....แห่ง

ป้อม ชรบ. จำนวน1.....แห่ง

โรงเรียนบ้านกัว จำนวน.....1.....แห่ง

โรงเรียนตาดีกา จำนวน.....2.....แห่ง

ตาดีกาบ้านกัว

ตาดีกาบ้านฮุมอูเก๊ะ

มัสยิด จำนวน.....2.....แห่ง คือ มัสยิดบ้านกัว และ มัสยิดมากอมุดดิน

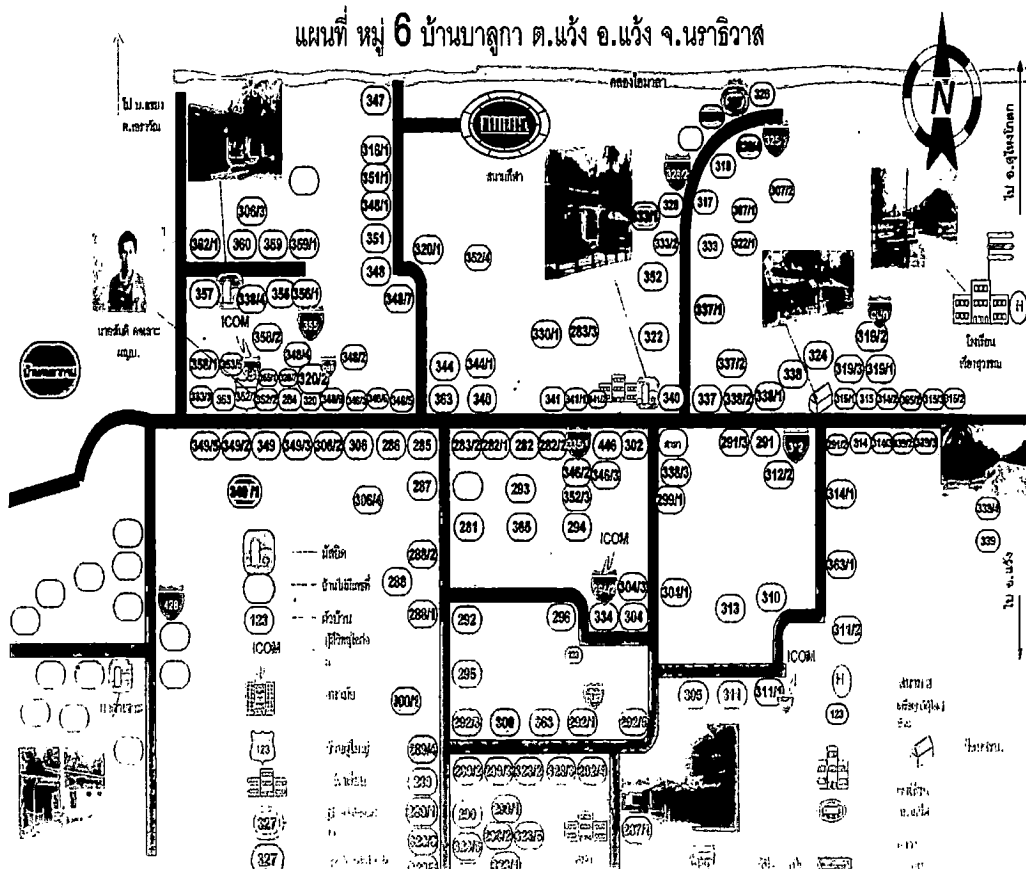
6.5.14 แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

บึง จำนวน 1 แห่ง

คลอง จำนวน 4 แห่ง

6.6 ข้อมูลทั่วไปของหมู่ที่ 6 บ้านบาลูกา

แผนที่หมู่บ้าน

ภาพที่ 8 แผนที่หมู่ที่ 6 บ้านบาลูกา

6.6.1 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมบ้านบาลูกาเดิมเป็นหมู่บ้านที่เป็นเขตการปกครองบ้านลูโป๊ะตาลัมเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว ต่อมาผู้ปกครองหมู่บ้านเห็นว่าหมู่บ้านนี้มีประชาชนมากก็เลยแยกออกมาเป็นหมู่บ้านบาลูกา ซึ่งสาเหตุที่ตั้งหมู่บ้านก็เพราะว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่า ภาษามาลายู เรียกว่า “บาลูกา” ก็เลยเรียกชื่อนี้เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

6.6.2 พื้นที่รวมทั้งหมด 4,863 ไร่

6.6.3 มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จรดชุมชนบ้านแยง	ตำบลเอราวัณ	อำเภอแวง
ทิศใต้	จรดชุมชนบ้านลูโป๊ะตาลัม	ตำบลแวง	อำเภอแวง
ทิศตะวันออก	จรดชุมชนบ้านบุเกียรง	ตำบลแวง	อำเภอแวง

ทิศตะวันตก จรดชุมชนบ้านกัว

ตำบลแว้ง

อำเภอแว้ง

6.6.5 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

1) ภูมิอากาศ มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน มี 2 ระยะ คือระยะลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือฝนจะตกชุกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ราบลุ่มเป็นประจำทุกปี และฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

2) ภูมิประเทศ พื้นที่เป็นที่ราบสูงเป็นเชิงภูเขาและตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบล

6.6.6 จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 1,391 คน แยกเป็นชาย 685 คน หญิง 706 คน

1) ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 50 คน แยกเป็นชาย 25 คน หญิง 25 คน

2) คนพิการ รวมทั้งสิ้น 23 คน แยกเป็น ชาย 13 คน หญิง 10 คน

6.6.7 จำนวนครัวเรือน 348 ครัวเรือน

6.6.8 การประกอบอาชีพ

1) อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพ.....เกษตรกรรม จำนวน 290 ครัวเรือน

อาชีพค้าขาย..... จำนวน 20 ครัวเรือน

อาชีพ.....รับราชการ..... จำนวน 12 ครัวเรือน

อาชีพ อื่นๆ..... จำนวน.....26.....ครัวเรือน

2) อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ ปลูกผักสวนครัว จำนวนครัวเรือน

อาชีพ..... จำนวนครัวเรือน

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

3) ผู้ว่างงาน จำนวน.....20.....คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13 – 18 ปี จำนวน.....10.....คน

กลุ่มอายุ 19 – 24 ปี จำนวน.....10.....คน

กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป จำนวน.....คน

6.6.9 หมู่บ้านมีรายได้ 280,747บาท/ปี รายจ่าย.....87,469.....บาท/ปี มีหนี้สิน... บาท

6.6.10 รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2557) จำนวน.....60,302 บาท/คน/ปี

ครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คน/ปี) ปี 2557 จำนวน.....ครัวเรือน

6.6.11 จำนวนกลุ่มกิจกรรม / อาชีพ มีจำนวน.....1.....กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มสตรีปักจักรนาฎกา.....จำนวนสมาชิก.....30.....คน

6.6.13 กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน.....1.....กองทุน ดังนี้
 ชื่อกองทุน กองทุนหมู่บ้าน มีงบประมาณ 1,200,000 บาท

6.6.14 ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน
 ชื่อกิจกรรม/อาชีพ...ฝึกทำขนม จำนวน...30.....คน
 ชื่อกิจกรรม/อาชีพ...กลุ่มปักจักร จำนวน...30.....คน
 ชื่อกิจกรรม/อาชีพ..... จำนวน.....คน
 ชื่อกิจกรรม/อาชีพ..... จำนวน.....คน

6.6.15 ข้อมูลคมนาคม/สาธารณูปโภค

1) การเดินทางเข้าหมู่บ้าน จากอำเภอเวียง ใช้เส้นทางหลวงเข้าหมู่บ้าน ระยะ 2 กิโลเมตร
 เลี้ยวซ้ายเข้าบ้านบาลูกา

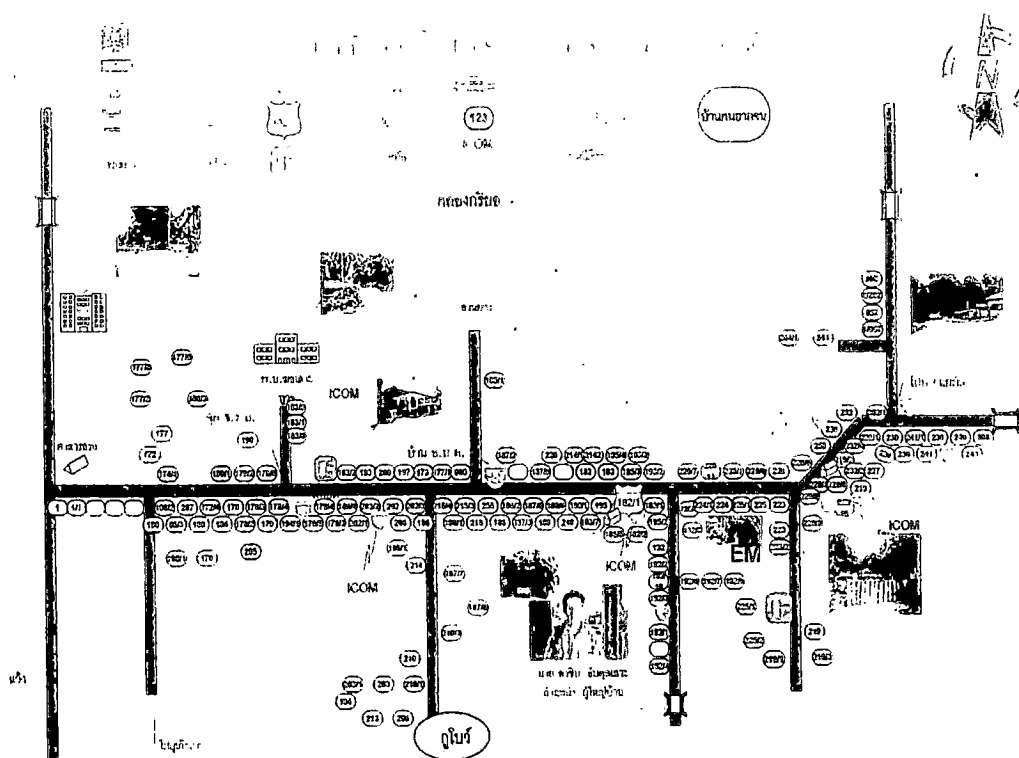
2) สาธารณูปโภค

การประปา	จำนวน 30 ครั้วเรือน
การไฟฟ้า	จำนวน 348 ครั้วเรือน
การโทรศัพท์	จำนวน 1 แห่ง
โรงเรียนเวียงสุวรรณวิทยาคม	จำนวน 1 แห่ง
มัสยิดดารุสฮาดี	จำนวน 1 แห่ง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบาลูกา	จำนวน 1 แห่ง
ที่อ่านหนังสือ	จำนวน 1 แห่ง
ป้อมชลบ.	จำนวน 1 แห่ง
ศาลาอเนกประสงค์บ้านบาลูกา	จำนวน 1 แห่ง

3) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ คลองบาลูกา จำนวน 1 แห่ง

6.7 ข้อมูลทั่วไปของหมู่ที่ 7 บ้านขอเลาะทวอ

แผนที่หมู่บ้าน

ภาพที่ 9 แผนที่หมู่ที่ 7 บ้านขอเลาะทวอ

6.7.1 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมมีพ่อค้าชาวจีนมาจากตากใบ มาขายปลาในหมู่บ้านโดยการพายเรือตามคลอง พอถึงกลางทางเรือของพ่อค้าไปติดต้นไม้ในคลอง พ่อค้าคนนั้นจึงนำมิดอโต้ ซึ่งมาจากภาษายาวี เรียกว่า ขอเลาะ มาตัดต้นไม้ที่เรือติดอยู่ ซึ่งมีมิดอโต้ดำนั้นพ่อค้าใช้มานานจึงไม่มีความคม ทำให้ตัดต้นไม้ไม่ขาดและมิดอโต้ดำนั้นหลุดมือตกลงในแม่น้ำและหาไม่เจอ หาเท่าไรก็ไม่เจอ พ่อค้าชาวจีนจึงไปบอกชาวบ้านให้ช่วยหามิดเล่มนั้น พ่อค้าชาวจีนมีความผูกพันกับมิดเล่มนั้นมาก ดังนั้นชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า ขอเลาะทวอ ซึ่งหมายถึงมิดอโต้ที่ใช้มานาน และเรียกมาจนถึงปัจจุบัน

6.7.2 สภาพทั่วไป

พื้นที่รวมทั้งหมด 3,601 ไร่

6.7.3 มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรดชุมชนบ้านแขยง ตำบลกายูคละ อำเภอแว้ง

ทิศใต้ จรดชุมชนบ้านกำแพงกัศ ตำบลขอเลาะ อำเภอแวง
 ทิศตะวันออก จรดชุมชนบ้านกัมมัส ตำบลขอเลาะ อำเภอแวง
 ทิศตะวันตก จรดชุมชนบ้านบุเกะยารง ตำบลแวง อำเภอแวง

6.7.4 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

1) ภูมิอากาศ มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน มี 2 ระยะ ฝนจะตกชุกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ราบลุ่มเป็นประจำทุกปี และฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

2) ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มและตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบล มีคลองหลายสายไหลผ่านพื้นที่ ลงสู่แม่น้ำ สู่โขง-ลก ดังนี้

2.1) คลองบ้านเจ๊ะเหม ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลลงมาจากเทือกเขากรือซอ ผ่านบ้านกรือซอ หมู่ที่ 4 ผ่านบ้านเจ๊ะเหม หมู่ที่ 3 ผ่านบ้านลูโปะดาลัย หมู่ที่ 2 และผ่านบ้านแวง หมู่ที่ 1 และไหลไปรวมกันคลองแวงที่บ้านขอเลาะทวอ หมู่ที่ 7 ตำบลแวง

2.2) คลองแวง ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลมาจากตำบลแม่ตง และเป็นคลองที่แบ่งเขตแดนของตำบลระหว่างตำบลแวง ตำบลแม่ตง ตำบลขอเลาะ คลองแวงนี้จะไหลผ่านบ้านลูโปะดาลัย หมู่ที่ 2 ผ่านบ้านแวง หมู่ที่ 1 ผ่านบ้านขอเลาะทวอ หมู่ที่ 7 และไหลไปรวมกันกับแม่น้ำสู่โขง-ลก ระยะความยาว 15 กิโลเมตร

ปริมาณน้ำคลองทั้งสองสายจะมีมากในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคมของทุกปี ซึ่งในช่วงฤดูฝนความสูงของน้ำในลำคลองสูงประมาณ 5 เมตร

6.7.5 จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 1,167 คน แยกเป็นชาย 546 คน หญิง 621 คน

ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 29 คน แยกเป็นชาย 5 คน หญิง 24 คน

คนพิการ รวมทั้งสิ้น 15 คน แยกเป็น ชาย 5 คน หญิง 10 คน

6.7.6 จำนวนครัวเรือน 265 ครัวเรือน

6.7.7 การประกอบอาชีพ

1) อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพ.....เกษตรกรรมจำนวน.....208.....ครัวเรือน

อาชีพ.....ค้าขาย.....จำนวน 10.....ครัวเรือน

อาชีพ.....รับราชการ.....จำนวน 12.....ครัวเรือน

อาชีพ.....อื่นๆ.....จำนวน 35.....ครัวเรือน

2) อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

อาชีพ.....จำนวนครัวเรือน

3) ผู้ว่างงาน จำนวน 30.....คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13 – 18 ปี จำนวน 15.....คน

กลุ่มอายุ 19 – 24 ปี จำนวน 10.....คน

กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป จำนวน 5.....คน

6.7.8 หมู่บ้านมีรายได้ 254,397 บาท/ปี รายจ่าย 191,456 บาท/ปี มีหนี้สิน -.....บาท

6.7.9 รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2557) จำนวน 40,965 บาท/คน/ปี

ครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คน/ปี) ปี 2557 จำนวน -.....ครัวเรือน

6.7.10 จำนวนกลุ่มกิจกรรม / อาชีพ มีจำนวน 1.....กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มสตรีทำขนมบ้านขอเลาะทวอ.....จำนวนสมาชิก 30.....คน

6.7.11 กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน 1.....กองทุน ดังนี้

ชื่อกองทุน กองทุนหมู่บ้าน มีงบประมาณ 1,400,000 บาท

6.7.12 ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ.....จำนวน.....คน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ.....จำนวน.....คน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ.....จำนวน.....คน

ชื่อกิจกรรม/อาชีพ.....จำนวน.....คน

6.7.13 ข้อมูลคมนาคม/สาธารณูปโภค

1) การเดินทางเข้าหมู่บ้าน

จากอำเภอแวง ใช้เส้นทางหลวงเข้าหมู่บ้าน ระยะ 3 กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้า

บ้านขอเลาะทวอ

2) สาธารณูปโภค

การไฟฟ้า จำนวน 265 ครัวเรือน

การโทรศัพท์ จำนวน 1 แห่ง

มัสยิดคอลีตียะห์ จำนวน 1 แห่ง

โรงเรียนบ้านขอเลาะทวอ จำนวน 1 แห่ง

โรงพยาบาลแวง จำนวน 1 แห่ง

ป้อมชลบ. จำนวน 1 แห่ง

หน่วยทหารเฉพาะกิจ ทพ.1115 จำนวน 1 แห่ง

ที่อ่านหนังสือ จำนวน 1 แห่ง

3) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

คลองขอเลาะทวอ จำนวน 1 แห่ง

7. ข้อมูลด้านแหล่งน้ำทางการเกษตร

หมู่ที่ 1 บ้านกุง

แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่ใช้ ในการทำการเกษตร		ปริมาณน้ำฝนที่ตกโดยเฉลี่ยในปีที่ ผ่านมา (มิลลิเมตร) กรณีที่ทราบโปรตรระบุ			
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ				
3.1) ปริมาณน้ำฝน	✓					
แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ลำดับ ความสำคัญ	ความเพียงพอของน้ำ เพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี		การเข้าถึงแหล่งน้ำทางการเกษตร		
		เพียงพอ	ไม่ เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของ ครัวเรือนที่ เข้าถึงฯ
3.2) แหล่งน้ำธรรมชาติ						
☐ 1. แม่น้ำ						
☐ 2. ห้วย/ลำธาร						
☒ 3. คลอง	1		✓		✓	1 %
☐ 4. หนองน้ำ/บึง						
☐ 5. น้ำตก						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						
3.3) แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น						
☐ 1. แก้มลิง						
☐ 2. อ่างเก็บน้ำ						
☐ 3. ฝาย						
☐ 4. สระ						
☐ 5. คลองชลประทาน						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						

หมู่ที่ 2 บ้านลูโบ๊ะดาลัย

แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่ ใช้ในการทำการเกษตร		ปริมาณน้ำฝนที่ตกโดยเฉลี่ยในปีที่ ผ่านมา (มิลลิเมตร) กรณีที่ทราบโปรตรระบุ			
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ				
3.1) ปริมาณน้ำฝน	✓					
แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ลำดับ ความสำคัญ	ความเพียงพอของน้ำ เพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี		การเข้าถึงแหล่งน้ำทางการเกษตร		
		เพียงพอ	ไม่ เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของ ครัวเรือนที่ เข้าถึงฯ
3.2) แหล่งน้ำธรรมชาติ						
☐ 1. แม่น้ำ						
☐ 2. ห้วย/ลำธาร						
☒ 3. คลอง	1		✓		✓	1 %
☐ 4. หนองน้ำ/บึง						
☐ 5. น้ำตก						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						
3.3) แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น						
☐ 1. แก้มลิง						
☐ 2. อ่างเก็บน้ำ						
☐ 3. ฝาย						
☐ 4. สระ						
☐ 5. คลองชลประทาน						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						

หมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม

แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่ใช้ ในการทำการเกษตร		ปริมาณน้ำฝนที่ตกโดยเฉลี่ยในปีที่ ผ่านมา (มิลลิเมตร) กรณีที่ทราบโปรตรระบุ			
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ				
3.1) ปริมาณน้ำฝน	✓					
แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ลำดับ ความสำคัญ	ความเพียงพอของน้ำ เพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี		การเข้าถึงแหล่งน้ำทางการเกษตร		
		เพียงพอ	ไม่ เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของ ครัวเรือนที่ เข้าถึงฯ
3.2) แหล่งน้ำธรรมชาติ						
☐ 1. แม่น้ำ						
☒ 2. ห้วย/ลำธาร	1		✓		✓	1 %
☒ 3. คลอง	2	✓			✓	1 %
☐ 4. ท่อน้ำ/บึง						
☐ 5. น้ำตก						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						
3.3) แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น						
☐ 1. แก้มลิง						
☐ 2. อ่างเก็บน้ำ						
☒ 3. ฝาย	1		✓		✓	2 %
☐ 4. สระ						
☐ 5. คลองชลประทาน						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						

หมู่ที่ 4 บ้านกรือซอ

แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่ใช้ ในการทำการเกษตร		ปริมาณน้ำฝนที่ตกโดยเฉลี่ยในปีที่ ผ่านมา (มิลลิเมตร) กรณีที่ทราบโปรตรระบุ			
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ				
3.1) ปริมาณน้ำฝน	✓					
แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ลำดับ ความสำคัญ	ความเพียงพอของน้ำ เพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี		การเข้าถึงแหล่งน้ำทางการเกษตร		
		เพียงพอ	ไม่ เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของ ครัวเรือนที่ เข้าถึงๆ
3.2) แหล่งน้ำธรรมชาติ						
☐ 1. แม่น้ำ						
☐ 2. ห้วย/ลำธาร						
☒ 3. คลอง	1		✓		✓	1 %
☒ 4. หนองน้ำ/บึง	2		✓		✓	1 %
☐ 5. น้ำตก						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						
3.3) แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น						
☐ 1. แก้มลิง						
☐ 2. อ่างเก็บน้ำ						
☒ 3. ฝาย	1		✓		✓	2 %
☐ 4. สระ						
☐ 5. คลองชลประทาน						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						

หมู่ที่ 5 บ้านกาวา

แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่ใช้ ในการทำการเกษตร		ปริมาณน้ำฝนที่ตกโดยเฉลี่ยในปีที่ ผ่านมา (มิลลิเมตร) กรณีที่ทราบโปรตรระบุ			
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ				
3.1) ปริมาณน้ำฝน	✓					
แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ลำดับ ความสำคัญ	ความเพียงพอของน้ำ เพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี		การเข้าถึงแหล่งน้ำทางการเกษตร		
		เพียงพอ	ไม่ เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของ ครัวเรือนที่ เข้าถึงๆ
3.2) แหล่งน้ำธรรมชาติ						
☐ 1. แม่น้ำ						
☐ 2. ห้วย/ลำธาร						
☒ 3. คลอง	1		✓		✓	1 %
☒ 4. หนองน้ำ/บึง	2		✓		✓	1 %
☐ 5. น้ำตก						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						
3.3) แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น						
☐ 1. แก้มลิง						
☐ 2. อ่างเก็บน้ำ						
☐ 3. ฝาย						
☐ 4. สระ						
☐ 5. คลองชลประทาน						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						

หมู่ที่ 6 บ้านบาลูกา

แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่ใช้ ในการทำการเกษตร		ปริมาณน้ำฝนที่ตกโดยเฉลี่ยในปีที่ ผ่านมา (มิลลิเมตร) กรณีที่ทราบโปรตรระบุ			
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ				
3.1) ปริมาณน้ำฝน	✓					
แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ลำดับ ความสำคัญ	ความเพียงพอของน้ำ เพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี		การเข้าถึงแหล่งน้ำทางการเกษตร		
		เพียงพอ	ไม่ เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของ ครัวเรือนที่ เข้าถึงฯ
3.2) แหล่งน้ำธรรมชาติ						
☐ 1. แม่น้ำ						
☐ 2. ห้วย/ลำธาร						
☒ 3. คลอง	1		✓		✓	1 %
☐ 4. ท่อน้ำ/บึง						
☐ 5. น้ำตก						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ) 6.1) 6.2) 6.3)						
3.3) แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น						
☐ 1. แก้มลิง						
☐ 2. อ่างเก็บน้ำ						
☐ 3. ฝาย						
☐ 4. สระ						
☐ 5. คลองชลประทาน						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ) 6.1) 6.2) 6.3)						

หมู่ที่ 7 บ้านขอเลาะหวอ

แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝน ที่ใช้ในการทำการเกษตร		ปริมาณน้ำฝนที่ตกโดยเฉลี่ยในปีที่ ผ่านมา (มิลลิเมตร) กรณีที่ทราบโปรตรระบุ			
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ				
3.1) ปริมาณน้ำฝน	✓					
แหล่งน้ำ ทางการเกษตร	ลำดับ ความสำคัญ	ความเพียงพอของน้ำ เพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี		การเข้าถึงแหล่งน้ำทางการเกษตร		
		เพียงพอ	ไม่ เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของ ครัวเรือนที่ เข้าถึงฯ
3.2) แหล่งน้ำธรรมชาติ						
☐ 1. แม่น้ำ						
☐ 2. ห้วย/ลำธาร						
☒ 3. คลอง	1		✓		✓	1 %
☐ 4. หนองน้ำ/บึง						
☐ 5. น้ำตก						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						
3.3) แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น						
☐ 1. แก้มลิง						
☐ 2. อ่างเก็บน้ำ						
☐ 3. ฝาย						
☐ 4. สระ						
☐ 5. คลองชลประทาน						
☐ 6. อื่นๆ(โปรดระบุ)						
6.1)						
6.2)						
6.3)						

8. ข้อมูลด้านแหล่งน้ำกิน น้ำใช้ (หรือน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค)

หมู่ที่ 1 บ้านกุง

แหล่งน้ำ	ไม่มี	มี		ทั่วถึงหรือไม่		
		เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึง
4.1 บ่อบาดาลสาธารณะ	✓					
4.2 บ่อน้ำตื้นสาธารณะ	✓					
4.3 ประปาหมู่บ้าน (ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)	✓					
4.4 ระบบประปา (การประปาส่วนภูมิภาค)		✓				
4.5 แหล่งน้ำธรรมชาติ			✓		✓	
4.6 อื่นๆ (โปรดระบุ)						
4.6.1)						
4.6.2)						
4.6.3)						

หมู่ที่ 2 บ้านลุ่มโคบาลัม

แหล่งน้ำ	ไม่มี	มี		ทั่วถึงหรือไม่		
		เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึง
4.1 บ่อบาดาลสาธารณะ	✓					
4.2 บ่อน้ำตื้นสาธารณะ			✓			
4.3 ประปาหมู่บ้าน (ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)	✓					
4.4 ระบบประปา (การประปาส่วนภูมิภาค)			✓			
4.5 แหล่งน้ำธรรมชาติ	✓					
4.6 อื่นๆ (โปรดระบุ)						
4.6.1)						
4.6.2)						
4.6.3)						

หมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม

แหล่งน้ำ	ไม่มี	มี		ทั่วถึงหรือไม่		
		เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึง
4.1 บ่อบาดาลสาธารณะ	✓					
4.2 บ่อน้ำตื้นสาธารณะ		✓				
4.3 ประปาหมู่บ้าน (ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)	✓					
4.4 ระบบประปา (การประปาส่วนภูมิภาค)	✓					
4.5 แหล่งน้ำธรรมชาติ		✓				
4.6 อื่นๆ (โปรดระบุ)						
4.6.1)						
4.6.2)						
4.6.3)						

หมู่ที่ 4 บ้านกรือซอ

มีพื้นที่ทั้งหมด 332 มีแหล่งน้ำน้ำกิน น้ำใช้ (หรือน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค) ดังนี้

แหล่งน้ำ	ไม่มี	มี		ทั่วถึงหรือไม่		
		เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึง
4.1 บ่อบาดาลสาธารณะ	✓					
4.2 บ่อน้ำตื้นสาธารณะ		✓				
4.3 ประปาหมู่บ้าน (ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)	✓					
4.4 ระบบประปา (การประปาส่วนภูมิภาค)	✓					
4.5 แหล่งน้ำธรรมชาติ			✓			
4.6 อื่นๆ (โปรดระบุ)						
4.6.1)						
4.6.2)						
4.6.3)						

หมู่ที่ 5 บ้านกาวา

แหล่งน้ำ	ไม่มี	มี		ทั่วถึงหรือไม่		
		เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึง
4.1 ป่อบาดาลสาธารณะ	✓					
4.2 ป่อน้ำดื่มสาธารณะ		✓				
4.3 ประปาหมู่บ้าน (ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)		✓		✓		100 %
4.4 ระบบประปา (การประปาส่วนภูมิภาค)	✓					
4.5 แหล่งน้ำธรรมชาติ		✓				
4.6 อื่นๆ (โปรดระบุ)						
4.6.1)						
4.6.2)						
4.6.3)						

หมู่ที่ 6 บ้านบาลูกา

แหล่งน้ำ	ไม่มี	มี		ทั่วถึงหรือไม่		
		เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ทั่วถึง	ไม่ทั่วถึง	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึง
4.1 ป่อบาดาลสาธารณะ	✓					
4.2 ป่อน้ำดื่มสาธารณะ		✓				
4.3 ประปาหมู่บ้าน (ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)	✓					
4.4 ระบบประปา (การประปาส่วนภูมิภาค)	✓					
4.5 แหล่งน้ำธรรมชาติ		✓				
4.6 อื่นๆ (โปรดระบุ)						
4.6.1)						
4.6.2)						
4.6.3)						

10. สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเว้งได้ปลูกต้นชา และผลิตของที่ระลึกจากใบชา ซึ่งที่ทำการกลุ่มตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 บ้านเจ๊ะเหม จะผลิตและวางจำหน่าย

11. ทรัพยากรธรรมชาติ

11.1 น้ำ ที่ใช้ในการอุปโภค-บริโภค เป็นน้ำที่ได้จากบ่อน้ำตื้นเพื่อการบริโภค และน้ำดิบจากประปาภูเขาเพื่อนำมาใช้อุปโภค

11.2 ป่าไม้ ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ จะเป็นต้นยางพารา ต้นทุเรียน มังคุด ลองกอง

11.3 ภูเขา มีภูเขาหรือขอที่สูงชัน เชื่อมต่อกับตำบลเกียร์ อำเภอสุดริน

12. คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเว้งส่วนมากเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยต้นไม้ ภูเขาอากาศดี เหมาะสำหรับการทำสวน ที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร ตามลำดับ และมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ก็ได้แก่ ดิน น้ำ ต้นไม้ อากาศที่ไม่มีมลพิษ น้ำจากภูเขาสามารถนำมาใช้ในการอุปโภค-บริโภคได้ โดยไม่ต้องอาศัยน้ำดิบจากแหล่งอื่น น้ำในการเกษตรก็เพียงพอต่อการเพาะปลูก มีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร

ภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ของเยาวชนในหมู่บ้านละหา ตำบลแว้ง จังหวัดนราธิวาส โดยมีปราชญ์ชุมชน และชาวนารุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอด

ในพื้นที่บ้านละหา อดีตชาวบ้านทำนาเป็นอาชีพหลัก และกรีดยางเป็นอาชีพรอง มีปราชญ์ชาวนาอาวุโสที่สามารถให้ความรู้การทำนาอินทรีย์หลายท่าน มีความคุ้นชิน และติดกรอบการทำนาแบบเดิมของปราชญ์อาวุโส ทำให้วิธีการทำนาในหมู่บ้านละหา ยังใช้ภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวนาอาวุโสกับเยาวชนทำนา

การรวมกลุ่มกันเพื่อฟื้นฟูรูปร่าง มีการชักชวน ชวนมาทำนาผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีอาชีพลักษณะคล้ายๆ กับสมาชิก เช่น ทำสวน เป็นต้น เลือกกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์เหมือนกันคืออยากเห็นความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่อยู่ร่วมกัน ทำให้มีสมาชิกใหม่เพิ่มเข้ามาเป็นสิบกว่าคนเพิ่มทุก ๆ ปี

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ของผู้อาวุโสให้กับชาวนารุ่นพี่

วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำนา มีตั้งแต่ชาวนารุ่นพี่ รุ่นเยาวชน และรุ่นน้อง โดยมีปราชญ์เป็นผู้ถ่ายทอดให้ความรู้ ด้วยการให้ลงมือปฏิบัติจริง หากประสบปัญหาหรือคำแนะนำจากผู้อาวุโสจะใช้วิธีการพูดคุยกันในตอนกลางคืน และในขณะที่ได้ลงมือปฏิบัติการในทุ่งนา จะมีรุ่นเยาวชนเข้ามาร่วมกิจกรรม ตามกันไปทำให้รุ่นเยาวชนจะได้รับรู้จนสามารถปฏิบัติได้จริง เป็นอาชีพต่อไป ลักษณะการถ่ายทอดเหมือนกับผู้อาวุโสสอนชาวนารุ่นพี่ เพราะเป็นเยาวชนในหมู่บ้านใกล้เคียง พอเยาวชนไถนาเป็นแล้วหลังจากนั้นเริ่มมีนักศึกษา และรุ่นน้องๆ เข้ามาเรียนวิธีการไถนา หากการสอนจะไม่สอนเหมือนเดิม จะใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเข้าค่าย ฟังบรรยาย และนำไปสู่การสาธิตจริงในทุ่งนา หลังจากการปฏิบัติเสร็จ จะมีการถอดบทเรียน และสรุปร่วมกัน เหตุผลที่มีการสอนที่ต่างกัน เนื่องจากนักศึกษา และรุ่นน้องที่มาเป็นนักศึกษาดูงาน และพื้นฐานการทำนาเพื่อปลูกจิตสำนึกให้รู้สึกอยากทำนา ซึ่งต่างจากชาวนารุ่นพี่ และเยาวชน ที่มีความรู้พื้นฐาน

สมาชิกกลุ่มชาวนาเล่าให้ฟังว่า

นายอารง วอฮะ เล่าว่า

"พยายามให้คน หนุ่มๆ มาร่วม ก็คือจะชวนคนหนุ่มๆ ทุกปีแล้ว ก็พยายาม ทำตรงนี้ให้เด็กมาเล่นอย่างช่วงเย็นๆ เด็กก็มาเล่นเวลาเราทำในทุ่งนาเราก็ให้เข้ามาด้วย คืออย่างน้อยเขาก็ได้เห็น พื้นที่ไว้ก่อนแล้วมันก็จะเกิดเป็นความรู้สึกดีกว่าข้างๆ นี้เราพยายามทำค่ายการมีส่วนร่วมใน ขณะที่ค่ายเราก็ให้ความรู้ โดยให้ผู้อาวุโส ในหมู่บ้าน ให้แรงบันดาลใจ ใส่จิตสำนึกให้เด็ก มันรัก หลังจากนั้นก็มีแนวโน้มจะมาเป็น สไลเดอร์ เด็กชอบไปเล่นสไลเดอร์ ที่สนามเด็กเล่น แต่หลังจากนี้จะได้มาเล่น สไลเดอร์ที่ตรงนี้จะเอาดินเหนียวมาทำเป็นที่สไลเดอร์ตรงนี้ แล้วก็ให้เด็กมาเล่นสไลเดอร์ ในนาเลยไม่ต้องไปโน้นแล้ว ให้คุ้นเคยกับพื้นที่ (สไลเดอร์ในโคลนฮ่าๆ) คือถ้าเขาเล่นข้างนอกแถมเหนียวแถมก็เข้าเซ่แว่น แยกก็ไปกดสไลด์บี กดน้ำในเซว่นแถมก็จะได้เห็น

ข้าว ถ้าแกมาเล่นตรงนี้ แกเหนื่อยเสร็จก็ จะเห็นคนปลูกข้าวกิน แกก็จะรู้ว่า เข้ามาจากไหนหลังจากนี้เด็กก็จะเล่นว่าวต่อว่าวช่วงนี้ลมก็เป็นใจ"

ชาวนารุ่นบุกเบิกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชน และผู้อาวุโส (ปราชญ์) เติบโตมาอยู่ด้วยกันมานานแล้ว และอยู่ด้วยกันมาตลอด มีการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ร่วมกันทุกครั้ง บ่อยครั้งมีการทำกับข้าวร่วมกันและเป็นเพื่อนกันตลอด ไม่ว่าจะเป็นรุ่นอายุมาก ไปจนถึงอายุน้อย

สถานที่พูดคุยคือลาน (มอแร) เป็นกระท่อมเล็กๆ หน้าบ้าน ของนายเลาะ ในหมู่บ้านสะหา มีการพูดคุยในวงเล็ก มีการพูดคุยอย่างสม่ำเสมอและมิ่วงพูดคุยทุกครั้ง เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ มีทั้งเล่นหมากรุก บางทีถึงตีสิบทุกคืน หลังละหมาดอีซอ เวลาประมาณ 3 ทุ่ม และมีการเริ่มคุยเรื่องข้าวด้วย

ชาวนารุ่นอาวุโสจะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยวิธีการสัมผัสของจริง ในการทำนาเนื่องจากเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันมีความสัมพันธ์ที่เป็นแนวราบ และเมื่อรุ่นน้องมีปัญหาอุปสรรค รุ่นน้องจะเข้าไปถามชาวนารุ่นอาวุโสซึ่งเป็นปราชญ์การทำมานาน เช่น ถามวิธีการไถนาแบบไหน อย่างไร มีการเตรียมเมล็ดพันธุ์ยังงัย คือจะถามทุกอย่างที่อยากรู้โดยวิธีลงไปศึกษาในแปลงนาจริงๆ ผลผลิตที่ได้เป็นผลผลิตจากการทดลองทำ

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาอินทรีย์ของชาวนารุ่นพี่ให้กับเยาวชนรุ่นน้อง

การเรียนรู้ แบบร่วมมือกันระหว่างชาวนารุ่นพี่กับเยาวชนชาวนารุ่นน้อง ตั้งแต่เริ่มการทำนาจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ได้แก่ การร่วมกันวางแผน ร่วมกันทำนา การใช้เครื่องไถนา การไถนา การเตรียมเมล็ดพันธุ์ วิธีการดำนา วิธีการการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวข้าว มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวนารุ่นพี่กับชาวนารุ่นน้องมาโดยตลอดจนนำไปสู่ความรู้สึกที่ดีในกลุ่มชาวนาด้วยกัน มีการใช้ภาษาแบบบ้านๆเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และรุ่นพี่จะเป็นแบบอย่างให้กับชาวนารุ่นน้อง

นายไฟซอล หามะ กล่าวว่า

“อาชีพชาวนาพอมีเงินให้เก็บออมได้ แรกๆไม่ได้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทำนา แต่แบบมาบ้านที่บ้านพูดคุยเกี่ยวกับการทำนาบ่อยๆเลยมีความรู้ลึกๆอยากลองทำก็เลยลองทำจริงๆ ครั้งแรกที่ทำนาทำแค่ 2-3 แปลง วิธีหาความรู้ในการทำจะถามนั้นคนนี้ไปเรื่อยๆว่าไถนาแบบไหน เตรียมเมล็ดพันธุ์ยังงัย คือจะถามทุกอย่างที่อยากรู้โดยวิธีลงไปศึกษาในแปลงนาจริงๆ ผลผลิตที่ได้เป็นผลผลิตจากการทดลองทำ”

นายนู มะดง กล่าวว่า

“เมื่อได้ไถนาสัมผัสเก่าๆที่เคยรู้สึกมันก็มาเองเพราะเราเคยทำมาแล้วรู้วิธีการต้องทำอะไรเราจะต้องถามการสตาร์ทเครื่องยนต์นิดหน่อย ตอนนี้ไถนาแล้วเหนื่อยง่ายคงเป็นเพราะด้วยอายุมากแล้ว มีคนหนึ่งเขาแข็งแรงมากสามารถไถนาได้ทั้งวัน หนึ่งสัปดาห์เขาหยุดไถนาแค่ 1 วัน เขาไถนาเป็นเพราะสังเกตคนอื่นๆแล้วใช้รถไถของกลางไปฝึกไถนา ทุกคนก็จะคอยสอนเขา”

รุ่นพี่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยวิธีการสัมผัสของจริง ในการทำนา และเมื่อรุ่นน้องมีปัญหาอุปสรรค รุ่นน้องจะเข้าไปถามรุ่นพี่ที่มีความชำนาญในแต่ละด้าน เช่น ถามวิธีการไถนาแบบไหน อย่างไร มีการเตรียมเมล็ดพันธุ์ยังไง คือจะถามทุกอย่างที่อยากรู้โดยวิธีลงไปศึกษาในแปลงนาจริงๆ ผลผลิตที่ได้เป็นผลผลิตจากการทดลองทำ

การที่ชาวนารุ่นน้องได้เห็น ได้รู้ ได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว เช่น รถไถนา พื้นที่นา และอุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้นชาวนารุ่นน้องได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างๆ เนื่องจากว่าอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ทำให้ชาวนารุ่นน้องมีความคุ้นเคยกับบรรยากาศการทำนาที่น่าสนใจ มีความสนุกสนาน และเยาวชนได้รับการสนับสนุนจากชาวนารุ่นพี่และพ่อแม่ให้

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญานาอินทรีย์ให้กับชาวนารุ่นใหม่

ภาพที่ 10 ชาวนารุ่นพี่ถ่ายทอดการทำปุ๋ยอินทรีย์ให้กับนักเรียนในหมู่บ้าน

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญานาอินทรีย์ให้กับชาวนารุ่นใหม่ผ่านกิจกรรมทำค่าย และกิจกรรมโรงเรียนชาวนา

กิจกรรมทำค่ายร่วมกัน

กระบวนการกิจกรรมค่ายจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงประกอบด้วย ดังนี้

ช่วงที่หนึ่ง ฉายวีดิทัศน์ก่อน เป็นกิจกรรม "การปลูกจิตสำนึกเด็ก ให้เห็นภาพ" หลังจากนั้นจะเป็นการให้ความรู้บอกวิธีการและเทคนิค เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์จนสามารถเก็บเกี่ยวได้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำ ความเข้าใจก่อนเบื้องต้นโดยให้ผู้อาวุโสเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

ช่วงที่สอง เป็นภาคปฏิบัติจริงโดยมีชาวนารุ่นพี่เป็นวิทยากรให้ความรู้เรียน เป็นฐานความรู้ให้นักเรียนเข้าฐานความรู้กันไปเรื่อยๆ มีการแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบประจำฐาน เช่น ฐานไถนาฐานฝึกดำนา ฐานทำคัณนาฐานผลิตปุ๋ย เป็นต้นโดยมีการแบ่งกลุ่มให้ชัดเจน

ช่วงที่สามให้นักเรียนนำเสนอความรู้ แลกเปลี่ยนความคิด ในแต่ละกลุ่ม โดยมีประเด็นความรู้เป็นกิจกรรมเสนอความคิด เขียนลงในกระดาษที่เตรียมไว้ เช่น เรียนรู้อะไรบ้าง เป็นต้น แต่ละกลุ่มจะต้องนำเสนอโดยการส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอ

กิจกรรมค่ายต้องการให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง ให้เป็นอาชีพติดตัว อย่างน้อย 1 วันที่ได้มาจะทำให้เขาเป็นชาวนาได้จริง ต้องสืบทอดอาชีพ

รายชื่อวิทยากรโรงเรียนชาวนา

รายชื่อ	ระดับการศึกษา	อายุ	สถานที่ทำนา	หัวข้อเป็นวิทยากร
1.นายมนิต เจ๊ะมิ	ม.6	40	บ้านละหา	เศรษฐกิจพอเพียง
2.นายอริฟ หนะนเร	ปวส.	25	บ้านกรือซอ	วิทยากรกระบวนการ
3.นายมะฮัสมิ เจ๊ะแต	ป.6	30	บ้านกรือซอ	วิถีเกษตรในอิสลาม
4.นายแวมะ สะมะแอ	ป.6	39	บ้านละหา	วิธีการทำสมุนไพรรักษาแมลง
5.นายอาหะมะ นุ	ป.6	37	บ้านละหา	เชื้อราไตรโคเดอร์มา
6.นายสตอปา หามะ	ม.3	56	บ้านละหา	วิธีการกรีดยาง
7.นายรุสลัน การิยา	ป.6	38	บ้านบาโงอาเล็ง	พลิกล้อยาง
8.นายอาหะมะ สะอู	ม.6	40	บ้านละหา	วิธีการกรีดยาง
9.นายนาวิ หามะ	ป.6	38	บ้านละหา	การไถนา
10.นายค้อเลาะ สะอะ	ป.2	67	บ้านละหา	การเย็บหลังคาจากใบจาก
11.นายฮัสบูเลาะ อาลี	ป.6	47	บ้านละหา	การไถนา
12.นายมุฮัมมัด บิง	ป.ตรี	36	บ้านละหา	แมลงดี แมลงร้าย

กรณีศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้โรงเรียนชานาให้ชานารุ่นใหม่

กระบวนการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนชานา เริ่มเปิดโลกการเรียนรู้เวลาแปดโมงเช้าโดยประมาณ โดยมี นายมุฮัมมัด บิง ผู้อำนวยการโรงเรียนชานากล่าวต้อนรับ และแนะนำทีมงานของโรงเรียนชานา และสถานที่จัดเป็นโรงเรียนชานาพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยสีเขียว มีแม่น้ำลำคลองบรรยากาศน่าอยู่ ถึงเก้าโมงตรงโดยประมาณ จะมีเยาวชนในพื้นที่ และเด็กๆจากตาดิกาทั้งในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน ก็ทยอยกันมาถึงสถานที่นี้ด้วยหน้าตาแจ่มใสพร้อมรับความรู้กันไม่น้อย ทางทีมงานไม่รีรอช้าเริ่มต้นจัดกิจกรรมขึ้นโดยมีแบซิม นำเด็กๆเข้าสู่เนื้อหาเรื่องนาอินทรีว่าเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมบนโลกใบนี้ โดยแบซิมได้พูดว่า “นาอินทรีกับสิ่งแวดล้อม เรื่องดังกล่าวคือเรื่องเดียวกัน เรารักชีวิต รักสิ่งแวดล้อม เราปกป้องรักษาดูแลธรรมชาติ เท่ากับเราได้ดูแลตัวเอง เพราะเราเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่เรียนรู้ของพวกเรา มีสายน้ำไหลผ่าน ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้เพื่อนๆได้เรียนรู้ในสายน้ำสายนี้คือ จะต้องรักษาความสะอาดของสายน้ำด้วยเช่นกัน เพราะสายน้ำสายนี้จะหล่อเลี้ยงผู้คนที่นี่ เช่นเดียวกับนาข้าว”

และได้ฝากให้น้อง ๆ คิดว่า เราจะทำให้แม่น้ำของเราใสสะอาดขึ้นได้อย่างไรและปิดท้ายให้ผู้อำนวยการโรงเรียนชานา ขึ้นมาบรรยายให้กับน้องๆเป็นเวลาครึ่งชั่วโมง ได้บรรยายเกี่ยวกับที่มาของโรงเรียนชานา วิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ปลอดสารพิษ กับสโลแกนที่ว่า “ทำนาได้มากกว่า คำว่าข้าว” ข้าวที่ให้คุณค่าเลี้ยงชีพคนมานับต่อรุ่น สร้างจิตสำนึกให้เด็กๆเห็นคุณค่าของเมล็ดข้าวแต่ละเม็ด กว่าจะได้ข้าวมาแต่ละเม็ด เกิดจากน้ำมือน้ำแรงของพี่น้องชานาของเราหรือพ่อแม่ของพวกเรา ให้น้องๆฝึกกินข้าวให้หมดจาน และบรรยายเรื่องสารพิษมีโทษอะไรบ้าง สอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง “พอใจเท่าที่มี ยิ่งดีเท่าที่ได้” รักถิ่นบ้านเกิด โดยแบมมะได้พูดทิ้งท้ายให้กับน้อง ๆ ว่า... “ได้ดีแล้วอย่าลืมทำงานช่วยเหลือชาวบ้าน” ปลุกสร้างจิตสำนึกให้เด็กๆรักบ้านเกิดอีกด้วย

ถึงช่วงพักรับประทานอาหารว่าง อาหารว่างนี้มีชื่อว่า ตูปะ (ข้าวเหนียว) หรือภาษาอังกฤษที่เรียกว่า... ตูมปัส แบมมะกล่าวไว้ 55+ (เสียงหัวเราะดังขึ้น) มุขนี้ผ่านถูกใจเด็กๆและเรามากคนอื่นก็หัวเราะชอบใจเหมือนกัน ระหว่างรับประทานอาหารว่าง แบซิมให้เด็กๆแยกย้ายกันไปหาใบไม้หลากหลายสีเพื่อทำกิจกรรมฐานที่หนึ่งคร่าวๆฐานนี้มีชื่อ หน้าต่างใบไม้ ให้เด็กๆมารับแผ่นหน้าต่างสีช่องที่พี่ๆยังยิ้ม เป็นกิจกรรมฝึกการแยกสีขั้นพื้นฐานภายในตัว

เด็กๆแยกย้ายกันไปหาใบไม้ตามที่ต่างๆภายในโรงเรียนชานา ระหว่างนั้นพี่ๆได้เตรียมเชือกผูกระหว่างต้นไม้ทั้งสองต้นเป็นชั้นๆ เพื่อแสดงผลงานของน้องๆแต่ละคน เลยเกิดภาพที่สวยงามขึ้น แผ่นหน้าต่างใบไม้ของน้องๆที่สร้างสีสันตามความยาวของต้นไม้เชือกถึงปลายเชือกนี้ถือโอกาสนี้ถ่ายรูปรวมกับเหล่าน้องๆตาดิกา พี่ๆแกนนำ ผู้ใหญ่ใจดีและน้องๆในพื้นที่ เก็บภาพเป็นที่ระลึกกับชิ้นงานของน้องๆกับบรรยากาศริมทุ่งนาที่สวยงาม

หลังจากนั้นก็ถึงเวลาอาหารเที่ยงที่รอคอยกับเมนูข้าวหมกแสนอร่อยที่เป็นครั้งแรกของใครหลายคนที่ไม่เคยกินบนใบตอง แต่ละคนเคลียร์พื้นที่รับประทานอาหาร นำใบตองมาตั้งเรียงเป็นแถวฝั่งชายและฝั่งหญิง แม่บ้านและพวกเราเตรียมจัดข้าว น้ำจิ้ม เนื้อไก่คนละชิ้น เด็กๆไปล้างมือแล้วมานั่งรอประจำที่ของตัวเอง

กล่าวดูอาร์และรับประทานอย่างเอร็ดอร่อย และคงไม่คุ้นชินในตอนแรกๆสำหรับน้องๆฝั่งผู้หญิงที่ไม่เคยเจอ การกินข้าวหมกบนใบตองเช่นนี้ แต่สุดท้ายนี้น้องๆฝั่งผู้หญิงและผู้ชายก็กินกันหมดเกลี้ยง พี่ๆแกนนำหมกก่อน น้องสะอีก

หลังจากนั้นถึงเวลาละหมาด "ฟิรดูซุฮรี" โดยแบมะ (ผอ.โรงเรียนชาวนา) นำน้องๆไปละหมาดกันที่ มัสยิด เสร็จสับเรียบร้อยแล้วก็เข้าสู่กิจกรรมช่วงบ่าย โดยแบชมพาน้องๆพูดถึงเรื่องสายน้ำ ทำอย่างไรให้แม่น้ำใส สะอาด แบชมได้ให้คำตอบน้องๆว่า “พวกเราจะต้องรักษาความสะอาดในแม่น้ำ ไม่ทิ้งขยะลงไป เพื่อการอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตใต้น้ำและสิ่งมีชีวิตอื่นๆทุกชนิด เช่นเดียวกับการทำนาอินทรีย์ ทำให้พื้นที่นาปลอดสารพิษ ป่าไม้ข้างๆอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่านที่ใสสะอาด และนำมาทำนาทำการเกษตรดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้าน ได้ข้าวที่มีประโยชน์ เมื่อเราทำนาไม่ปลอดสารพิษ ต้นไม้จะไม่สมบูรณ์และล้มตาย เมื่อไม่มีต้นไม้ น้ำก็จะแห้ง แอ่งมีพิษกับสิ่งมีชีวิตจะลดจำนวนน้อยลงและตายลงไปเรื่อยๆและมีผลเสียกับสิ่งแวดล้อม และข้าวที่เราได้ก็จะนำสารพิษเข้าสู่ร่างกาย”

เข้าสู่ฐานที่สอง ชื่อว่า Nature color hunt ตามล่าสีธรรมชาติจากใบไม้ โดยให้น้องๆอยู่กันเป็นคู่ และมาเอากระดาษที่สี ๆ มีทั้งหมดสองแบบ แบบที่หนึ่งไล่สีโทนน้ำตาลเข้มถึงสีส้ม แบบที่สองไล่สีสีเขียวเข้มถึงสีเหลืองตามลำดับ เป็นการฝึกน้อง ๆ รู้จักแยกสี มีความยากสูงกว่าฐานแรก ซึ่งให้เวลาน้อง ๆ หากกันอย่างสนุกสนาน สร้างความสามัคคี การวิเคราะห์ แยกแยะ โดยพี่ๆนั้นจะให้คำปรึกษาอยู่ห่างๆ ให้คำตอบว่าหาถูกต้องหรือไม่ ทำให้ทีมงานเกิดความประทับใจที่ได้เห็นถึงความพยายามของน้องๆที่ตั้งใจหากันเมื่อตัวเองหาสีที่ยังไม่ถูก เมื่อทำกันสำเร็จ ต่างคนเขียนชื่อตัวเอง และยื่นชมผลงานตัวเองและผลงานของเพื่อนๆด้วยความภูมิใจและเก็บเป็นผลงานของแต่ละคน

เมื่อเสร็จกิจกรรมฐานที่สอง แบชมได้ให้น้องๆเข้ามานั่งที่และถามน้องๆสรุปสิ่งที่เราได้ในวันนี้ ทีมงานเตรียมกระดานแปะกระดาษและจดตามเสียงน้องๆได้บทสรุปใจความมาว่า “ได้เรียนรู้เรื่องพืช ไล่กรอกมีส่วนทำให้ป่าลดลง การกินข้าวบนใบตอง นาอินทรีย์ นาที่ไม่มีสารพิษ แบ่งปันน้ำใจ ฝึกระเบียบวินัย และได้แบ่งปันความรู้ สมมุติว่าถ้าเราได้แลกเปลี่ยน1บาทก็ได้เหรียญ1บาท แต่หากเราได้แลกเปลี่ยนความรู้ 60 เรื่องก็สามารถได้รับความรู้เพิ่ม 60 เรื่อง แบชมได้กล่าวไว้ทั้งท้าย...” และแล้วก็ถึงเวลากลับบ้านของน้องๆ น้องๆได้เดินมาหาพี่ๆ ยืมให้มาขอسلامด้วยความน่ารัก พูดคุยหยอกล้อกันก่อนรถมารับเด็กโบกมือบาย ๆ

นายนาวิ อะมะ กล่าวว่า

“เด็กบางคนเป็นเด็กไฮโซไม่เคยจับโคลน พอเห็นเพื่อนลงในทุ่งนา มาที่นี้ก็ต้องลงด้วย คนที่ไม่รู้จักจะได้รู้ว่า ต้นข้าวทำแบบนี้ ปลูกละเล็ดข้าวทำแบบนี้ ข้าวที่เรากินต้องนำไปเข้าโรงสีก่อน มีบางคนที่ไม่รู้จักว่าโรงสีคืออะไร เขาเข้าใจว่าโรงสี คือที่สำหรับเก็บข้าวเปลือก ซึ่งเป็นเด็กระดับมหาวิทยาลัยแล้ว จะเห็นได้ว่าเด็กสมัยนี้ไม่ค่อยมีความรู้ด้านการเกษตร ด้วยความที่ไม่ได้คลุกคลีเกี่ยวกับการทำนา อีกทั้งเด็กสมัยนี้นิยมเล่นโซเชียลมีเดีย จึงไม่รู้ว่าการทำนาเป็นอย่างไร ความรู้เกี่ยวกับการทำกลายเป็นความรู้ที่ล้าสมัยไปแล้วในหมู่บ้านอื่นๆ ถ้าเราทำแบบนี้ได้สำเร็จ เด็กที่จบไปแล้วอย่างน้อยๆ สามารถกลับมาพัฒนาบ้านเกิดได้ แต่นี้จบการศึกษาแล้ว

ไปทำงานข้างนอก ไม่ได้กลับมาพัฒนา เพราะหลักในสูตรที่เรียนคือมีขึ้นอย่างเดียว ไม่มีลงเลย ถ้าพาเด็กมา ศึกษาเกี่ยวกับการทำนา, ทำโรงสีข้าว จบแล้วจะได้มีมุมมองใหม่ๆ ให้ได้รู้จักว่า แกลบคืออะไร รำละเอียด, รำ ข้าวคืออะไร มีประโยชน์อย่างไรบ้าง ถือว่าเป็นความรู้นอกห้องเรียน"

ภาพที่ 11 นักเรียนนั่งฟังการบรรยายการทำนาอินทรีย์จากชาวนารุ่นพี่

ภาพที่ 12 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแวงมอบหนังสือให้กับนักเรียนที่มาเรียนรู้การทำนาอินทรีย์

เสียงสะท้อนจากเยาวชน

ซูฟิยัน ดอเลาะ เล่าว่า

"ในปัจจุบันนี้เราไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับคนรุ่นก่อนเลย แต่เมื่อได้มาที่นี่เราสามารถได้เรียนรู้และซึมซับในความยากลำบากที่จะมารวมตัวกันของคนรุ่นก่อน เมื่อได้มาที่นี่ มีการต้อนรับที่ดี ก็รู้สึกดีใจ ขอขอบคุณจริงๆ ที่ได้มีโอกาสได้เห็นที่นี่ ได้มาดูวิถีชีวิตคนที่นี่ เห็นทุ่งนา รู้สึกสดชื่นมาก จะบอกว่า ณ.ตอนนี้หากคนรุ่นหลังมาอยู่ในวิถีชีวิตเหมือนเมื่อก่อนยากมาก เพราะฉะนั้นพวกเราแต่ละที่ได้มีโอกาสมาเรียนรู้และสามารถซึมซับจากคำสอนของพี่ๆ เราควรเก็บที่ดินพินนา เพราะเมื่อเราเริ่มทำกินเราจะไม่วันลำบาก ก็ขอขอบคุณพี่ๆ"

"ขอขอบคุณความรู้ที่ได้มอบให้ และความรู้ที่จะมอบให้หลังจากนี้จริงๆ ที่บ้านเราก็มีทำนาอยู่บ้าง แล้วสังเกตได้ว่าที่บ้านจะเป็นการทำนาแต่อย่างงี้ใช้ยาฆ่าแมลง ก็เลยคิดจะมาเรียนรู้ที่นี่แล้วก็กลับไปทำที่บ้าน เพราะว่าเวลาเห็นเขาใช้แล้ว รู้สึกไม่ค่อยดีเท่าไร เพราะว่ายาฆ่าแมลงอันตราย ที่เราเรียนมา เราก็พอจะรู้กันบ้าง แล้วก็ได้อยู่กับเพื่อนๆ จะทำเกษตรผสมผสานเหมือนที่"เจ๊ะฮู"เคยสอน อยากจะเอาสิ่งที่เรียนไปทำให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง แล้วก็เพื่อจะนำมาใช้เองกินแล้วก็เพื่อเก็บเป็นเงินทุนเล็กๆ น้อยๆ ให้กับพวกเรา"

2. กิจกรรมกีฬาโรงเรียนชาวนา

กิจกรรมกีฬาโรงเรียนชาวนาเป็นกิจกรรม ให้เด็กๆ ในหมู่บ้านมาร่วมกิจกรรมกับพ่อแม่ผ่านการเล่นกีฬา เช่น เล่นกีฬาวิ่งเกี่ยวข้าวเกี่ยวข้าวใช้เวลา 1 นาทีใครได้ข้าวเปลือกมากที่สุดชนะ มีแข่งกินลอดช่องเพราะหมู่บ้านละหารจะมีของหวานที่เป็นลอดช่องมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ทำจากใบเตย วุ้นจับปลาไหล แล้วก็เล่นชักเย่อ เล่นมวยคลอง เป็นต้น มีประเพณีกินข้าวใหม่ พร้อมกับเล่นกีฬาชาวนา มีการเชิญเครือข่ายชาวนาจาก 6 ชุมชนมาแข่งกัน

ภาพที่ 13 กิจกรรมสาธิตการเรียนรู้กระบวนการทำนาเบื้องต้นให้กับเยาวชนที่เข้าร่วม

ภาพที่ 14 กิจกรรมสาธิตการเรียนรู้กระบวนการทำนาเบื้องต้นให้กับเยาวชนที่เข้าร่วม

ภาพที่ 15 กิจกรรมให้ความรู้กระบวนการทำนาเบื้องต้นให้กับเยาวชนที่เข้าร่วม

ภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ของเยาวชนในหมู่บ้านละหา ตำบลแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์บ้านละหาหลายขั้นตอน แต่สิ่งที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ต้องเรียนรู้ เพื่อนำไปปฏิบัติ มีเพียง 8 ขั้นตอน ได้แก่ การไถนา การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์และเตรียมต้นกล้า การดำนา การดูแลรักษาต้นข้าว และการเก็บเกี่ยวต้นข้าว

ขั้นที่ 1 การดูฤกษ์

ในอดีตนั้นขั้นตอนแรกก่อนที่จะทำนา ต้องมีการดูวันเดือนหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการดู “ฤกษ์” เมื่อได้ฤกษ์ที่ดีแล้วก็จัดตั้งวันเวลาที่เหมาะสมแก่การทำนา ชาวบ้านยังนิยม และมั่นใจโดยอาศัยความรู้จากปราชญ์อาวุโสเนื่องจากมีความชำนาญการ

ก่อนที่จะมีการเริ่มกระบวนการทำนา มีการนับวันเวลาก่อน โดยใช้แนวคิดภูมิปัญญา ดิน น้ำ ลม ไฟ มีการนับวันที่ว่าสอดคล้องกับ ดิน น้ำ ลม และไฟ ถ้าตกในวันที่เป็นอย่างใดอย่างหนึ่งจะเกิดผลกระทบอย่างไร เหตุการณ์อะไรบ้าง ได้แก่ ถ้าตกในวันที่เป็นดินก็จะมีการทำงานที่ล่าช้า ถ้าตกในวันที่เป็นน้ำก็จะเย็น มีความชื้น สามารถที่จะลงสนามทำงานได้ ถ้าตกในวันที่เป็นไฟก็จะมีความร้อน กลัวว่าจะเกิดเหตุร้ายต่าง ๆ เช่น ภายในกลุ่มมีการทะเลาะกัน และถ้าตกในวันที่เป็นลม ก็จะทำนาอย่างรีบเร่ง ถ้าใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็จะทำให้อุปกรณ์นั้นชำรุดหรือเสียหายได้

วิธีการเริ่มนับโดยเริ่ม จากวันที่ 1 ของเดือน หมายความว่า จะนับเป็น ดิน วันที่ 2 ของเดือน หมายความว่า จะนับเป็น น้ำ วันที่ 3 ของเดือน หมายความว่า จะนับเป็น ไฟ วันที่ 4 ของเดือน หมายความว่า จะนับเป็น ลม และวันที่ 5 ของเดือน หมายความว่า จะนับเป็น ดิน อีกครั้ง เวียนกันเช่นเดิม

ปัจจุบันการทำนาเริ่มจากการเลือกวันที่ดี สำหรับเริ่มงานสามารถเลือกวันไหนก็ได้ เช่น จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ เป็นต้น แต่วันที่จะทำงานต้องเริ่มนับจาก 1.ดิน 2.น้ำ 3.ไฟ 4.ลม ถ้าวันที่ดี เหมาะกับการทำนา จะต้องนับให้ลงที่น้ำ เหมาะสมที่สุดเพราะน้ำจะทำให้คนเย็น ไม่ทะเลาะ มีความสามัคคี หลังจากที่มีการดูวันเรียบร้อยแล้วก็จะทำการละหมาด “ฮายัต” (เพื่อขอพร) อาจจะทำเป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม

ภาพที่ 16 สาธิตการวิธีการไถนาให้กับเยาวชน

ขั้นที่ 2 วิธีการใช้เครื่องไถนา

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการใช้เครื่องไถนาเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ถ้าไม่รู้วิธีการใช้เครื่องยนต์จะเสื่อมสภาพเร็ว ความรู้เบื้องต้นที่จำเป็นก่อนการใช้งาน ต้องสังเกต 2 เรื่อง 1. ต้องเช็คน้ำมันในปริมาณที่สมดุลไม่ขาดไม่เกิน 2. น้ำมันเครื่อง เช่นเดียวกันต้องมีปริมาณที่สมดุลไม่ขาดไม่เกินจนเกินไป และส่วนอื่นๆ ของเครื่องยนต์เพื่อให้สามารถทำงานได้สะดวก

และวิธีการนำรถไถขึ้นบนคันนานั้นต้องดูจังหวะให้ดี จะแข่งกับรถไถไม่ได้ต้องดูจังหวะให้ดี เช่น เมื่อเห็นล้อข้างใดข้างหนึ่งขึ้นบนคันนาเราต้องพยายามประคองล้ออีกข้างให้ขึ้นบนคันนาได้พร้อมกันและพยายามไม่ให้รถไถถอยหลัง ถ้าล้อขึ้นคันนาข้างเดียวรถไถจะเสียหลักล้ม หากยังขึ้นคันนาไม่ได้ก็อาจต้องเปลี่ยนไปใช้วิธีอื่นที่อันตรายคือรถไถพันไปแล้วควบคุมไม่ได้ทำให้รถไถเหวี่ยง ต้องระมัดระวังอย่างดี

อีกอย่างจังหวะที่รถไถติดคราดขึ้นคันนาคราดจะแหลม จังหวะที่กำลังพยายามนำรถไถขึ้นคันนา รถไถจะเอียงขึ้นมือจะหลุดแล้วถอยหลัง ซึ่งเป็นเรื่องที่อันตราย วิธีการควรจะเอาคราดออกจากรถไถเสียก่อน ถ้าเป็นตอนไถจะไม่มีปัญหาเพราะคันนาไม่ลื่น ตอนทำคันนาเสร็จหลังจากไถแปร บางทีคันนาจะเป็นเนินสูงลื่นทำให้รถไถคว่ำฉะนั้นจุดที่ใช้ข้ามคันนาเป็นประจำควรทำฐานเพื่อให้สามารถขึ้นลงคันนาได้ง่าย

นายยามิ่ง กุงทะ เก่าว่า

“สมัยที่ทำนากับพ่อแม่เขาสอนให้ขับรถไถขึ้นบนคันนา เขาบอกว่าต้องระวัง 2 อย่างคืออย่าให้ตัวลอย และอย่าให้เครื่องยนต์ลงแรงไป”

ขั้นที่ 3 การไถนา

การไถนาในที่นี้จะอธิบาย 2 ประเด็น คือประเภทของการไถนาและกระบวนการของการไถนา

การไถนาแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 การไถจากบริเวณขอบภายนอก หรือติดขอบทางซ้ายหรือขวาก็ได้ แล้วค่อย ๆ วนเข้ามา ภายใน ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าวิธีการแบบนี้มีประโยชน์มาก คือ ในระหว่างไถวนเข้ามา จะมีตักกระแต่นหินเข้ามาด้วย ก็จะเข้าไปอยู่ข้างในสุดท้ายก็สามารถสวิงจับได้เลย

ประเภทที่ 2 การไถจากภายใน คือเริ่มตรงกลางของแปลงนา แล้วค่อย ๆ วนออกภายนอกจนถึงขอบส่วนใหญ่ 1 แปลงนาชาวบ้านทำแค่คนเดียว

กระบวนการไถนามี 3 ขั้นตอน

การไถนามี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. การไถตะ เป็นการไถครั้งแรกเพื่อพลิกหน้าดินและกำจัดวัชพืช ออก การไถครั้งแรกจะปล่อยน้ำเข้าแปลงนาเพื่อให้ดินนึ่มขึ้น จากนั้นก็ตากดินให้แห้ง 2. การไถแปร เป็นการไถครั้งที่สอง โดยจะไถขวางแนวไถตะเพื่อพลิกหน้าดินอีกครั้ง และย่อยดินให้มีขนาดเล็กลงอีก 3. การไถพรวน หรือการคราด เป็นการกำจัดวัชพืชครั้งสุดท้าย และทำให้ดินแตกตัว ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนเพื่อเตรียมดินก่อนปักดำ

ขั้นตอนแรกการไถตะ “เบอโลย” เป็นการไถครั้งแรกเพื่อพลิกหน้าดินและกำจัดวัชพืช จะมีการปล่อยน้ำเข้ามายังแปลงนาเพื่อให้ดินไม่แข็งตัว ไถเพื่อพลิกหน้าดินให้เสร็จทีละแปลงนาถ้าทำหลายแปลงก็จะใช้เวลามาก แต่ถ้าทำไม่มากเวลาก็จะน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนแปลงที่ทำ หลังจากพลิกหน้าดินเรียบร้อยแล้วก็จะทำ “บาคะ” (คันนา) ให้ดีให้สม่ำเสมอ ทางหญ้าออกให้ดูสะอาดเรียบร้อย เพื่อกักเก็บน้ำได้ วิธีการทำ “บาคะ” (คันนา) ต้องดูให้สม่ำเสมอ อย่าให้สูงข้างใดข้างหนึ่ง ที่สูงก็ไปเอาขอบขุดให้ต่ำลงหรือเอาไปถมที่สูง สำหรับคนทำไม่เป็นก็จะยืนบนคันนา แล้วขุดจากข้างบน ส่วนมืออาชีพจะต้องอยู่ในทุ่งนา แล้วขุดดินขึ้นมาถมดินข้างบน หลังจากที่ทำเสร็จก็จะขังน้ำในแปลงที่เตรียมไว้ ประมาณ 1 อาทิตย์ เพื่อให้ดินสามารถที่จะไถพรวนง่าย ดินจะไม่แข็ง และสามารถฆ่าหญ้าให้ตายได้ ในระหว่างรอ 1 อาทิตย์นี้สามารถทำคันนาพลาง ๆ ตกแต่งให้ดีไม่ให้น้ำซึมออกจากแปลงนา ตกแต่งคันนาให้ดูสวยงาม ทางหญ้าบริเวณขอบออกไม่ให้หญ้าขึ้นมา

ขั้นตอนที่สองการไถแปร “ซีอระ” เป็นการไถครั้งที่สอง โดยจะไถตามแนวขวางของการไถตะ เพื่อพลิกหน้าดินอีกครั้ง และย่อยดินให้มีขนาดเล็กลง ถือเป็นขั้นตอนที่ทำหลังจากที่แช่น้ำไว้ประมาณ 1 อาทิตย์ ซึ่งต้องมีการเปลี่ยนอุปกรณ์เบ้าแบบขราด เพื่อที่จะขราดดิน พรวนดินให้แตกให้หมดหลังจากที่มีการพลิกหน้าดิน แต่อาจจะไม่ละเอียดเท่าไรนักเพราะขั้นตอนที่ละเอียดมากที่สุดจะเป็นขั้นตอนสุดท้าย ส่วนขั้นตอนนี้มีเป้าหมายให้ดินมีความสม่ำเสมอ ไม่ให้มีพื้นที่สูงต่ำ จะทำให้เท่ากัน ในขณะขราดก็ให้น้ำอยู่ด้วย และขังน้ำไว้ประมาณ 3 วันเพื่อให้ดินมันนิ่มให้หญ้าตายด้วย

ขั้นตอนที่สามการไถพรวน “ปลูมะ” เป็นการกำจัดวัชพืชครั้งสุดท้าย และทำให้หน้าดินแตกตัว ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนเพื่อเตรียมดินก่อนปักดำ เป็นขั้นตอนที่ขราดดินให้ละเอียดที่สุดเพื่อเตรียมปลูก วิธีการคือ ต้องปล่อยน้ำออกให้หมด ให้น้ำออกก่อน แล้วทำการขราดอีกครั้งให้ละเอียด ส่วนวิธีการขราดก็ให้ใช้การไถในแบบที่ หนึ่งโดยเริ่มจากบริเวณรอบนอกก่อน แล้วค่อย ๆ วนเข้ามาข้างใน พรวนให้ทั่วพื้นที่ เสมอเท่ากันให้ละเอียดที่สุด พื้นที่สูงปรับระดับให้เสมอกัน ส่วนการไถ วิธีที่สองจะไม่ค่อยนิยมได้ใช้ หลังจากนั้นพร้อมนำพันธุ์ข้าวมาลงในแปลง

การไถนาต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินของแต่ละแปลงนา การไถตะและไถแปรเป็นการเรียกเพื่อให้รู้ว่าอยู่ในขั้นตอนใดของการทำนา เช่นขั้นตอนของการไถแปร แสดงถึงแปลงนาพร้อมสำหรับจะปักดำ เป็นต้น ชาวนาบ้านละหาส่วนใหญ่จะไถนาเพียง 2 ขั้นตอน คือไถตะและไถแปร

หลังจากไถพรวนเสร็จจะนำต้นกล้าลงปักดำก่อนทิ้งไว้ประมาณ 7-10 วันหรือสังเกตจากสีใบของต้นกล้าจะเป็นสีเขียว ถือว่าใช้ได้แล้วเหตุผลที่ต้องเว้นระยะเวลาสักพัก เพื่อให้รากเกาะดินก่อนจะปล่อยน้ำเข้าแปลงนาได้ ถ้าปักดำตอนที่น้ำแล้วรากจะไม่เกาะดินทำให้ต้นกล้าลอย ในอดีตปราชญ์จะสังเกตจากต้นหญ้าอ่อนๆที่ขึ้นมาเป็นสัญญาณว่ารากเกาะดินแล้วปล่อยน้ำเข้านาได้

ขั้นที่ 4 วิธีการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์และเตรียมต้นกล้า

การเลือกเมล็ดพันธุ์เพื่อเก็บไว้ใช้ จำเป็นต้องมีการเลือกและสังเกตที่ดี เช่น ต้องเลือกรวงข้าวที่มีขนาดช่อใหญ่ เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ลีบ เต็มเมล็ด สมบูรณ์ ไม่มีโรค และรวงข้าวตก แล้วนำไปตากแห้ง 2-3 วัน ข้าวบ้านจะช่วยเหลือกัน และมีการแนะนำจากปราชญ์

เมื่อถึงเวลาจะปลูกข้าวนำเมล็ดพันธุ์ที่เป็นรวงข้าวไปนวดข้าวด้วยเท้า เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ นำเมล็ดพันธุ์ที่เตรียมไว้แช่ 2 คืน พันธุ์ข้าวที่ลอยคือพันธุ์ข้าวที่ไม่มีเมล็ด สามารถตักออกได้เลย หลังจากนั้นก็เอามาเสด็จน้ำเก็บไว้ในถุงกระสอบประมาณ 2 วัน มัดให้แน่น พันธุ์ข้าวจะออกราก พร้อมทั้งจะนำไปหว่านเพื่อให้ได้ต้นกล้า ใช้ระยะเวลา 20-25 วันจึงจะสามารถถอนต้นกล้าเพื่อนำไปปักดำได้ ในช่วงที่เตรียมพันธุ์ข้าวจะไม่มีเวลาว่างแล้วเพราะต้องไถแปรไถพรวนเตรียมดินและซ่อมแซมคันนา

การเพาะต้นกล้าต้องเริ่มด้วยการขุดคู(ขอพร) และสามารถเพาะต้นกล้าในกระบะที่เตรียมไว้ หรือในทุ่งนาที่ได้เตรียมไว้ใกล้ที่ดำนาเพื่อความสะดวกในการขนย้าย แต่ในอดีตจะเตรียมบนบกเพราะในนาจะมีน้ำลึก หรือเป็นโคลนเสียส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะหว่านต้นกล้าในนาได้จึงหว่านต้นกล้าบนบกหรือบนดินแห้ง โดยใช้เวลาประมาณ 20-25 วันเมื่อต้นกล้าเจริญเติบโตเต็มที่ ก็จะนำต้นกล้าที่ได้มาปลูกในท้องนาหรือเรียกว่า “การดำนา”

ในอดีตชาวนาจะรู้ว่าในหนึ่งแปลงควรใช้ต้นกล้าปริมาณเท่าไร เนื่องจากอาศัยประสบการณ์ที่ทำมาอย่างยาวนาน หลังจากที่ได้เตรียมต้นกล้าเป็นมัดๆเรียบร้อยแล้ว จะนำต้นกล้าไปแช่มูลค่างควา 1 วันเพื่อเป็นปุ๋ย ชิมแร่ธาตุได้ดี ถึงสามารถเอาต้นกล้าไปปักดำได้ สมัยก่อนมีปุ๋ยมูลค่างควา แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว

ภาพที่ 17 กลุ่มเยาวชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ทดลองการดำนาอินทรีย์

ขั้นที่ 5 วิธีการดำน

การปักดำควรเว้นระยะห่าง 1 คืบ ประมาณ 50 เซนติเมตรเนื่องจากต้นข้าวไม่สูงมากการแตกกอของต้นข้าวไม่เหมือนข้าวหนัก กอข้าวพันธุ์เบาไม่เหมือนกอข้าวหนักที่ลำต้นใหญ่ ปัจจุบันใช้ข้าวพันธุ์เบาใช้จุดละ 2-3 เส้นถือว่ากำลังดี ถ้าปักดำเยอะเกินไป 5-6 เส้นโคนต้นจะเล็กแล้วก็แตกกอน้อย ถ้าแปลงนาใหญ่ใช้เวลาปักดำ 2 วันต่อ 1 แปลงแต่ถ้าแปลงเล็กๆใช้เวลาแค่ครึ่งวันต่อ 1 แปลง เวลาจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับขนาดของแปลงนากับจำนวนคนที่ลงปักดำด้วย

ภูมิปัญญาการขังน้ำอยู่ในแปลงนาที่เตรียมไว้ เป็นการกำจัดหญ้า โดยไม่ต้องใช้หญ้าฆ่าวัชพืช การเตรียมดินหนึ่งเดือน จนหญ้าตายจริง ๆ คือ โยนพริกหน้าดินหนึ่งวัน และโยนพริกหน้าดินอีกสัปดาห์ หลังจากขราก็ทิ้งไว้อีกประมาณสัปดาห์ หลังจากนั้นก็ดำนาในน้ำ ในขณะที่มีน้ำวัชพืชไม่สามารถขึ้นได้ ในขณะที่ที่ต้นข้าวสูง 5-10 เซนติเมตร ต้องเริ่มเอาน้ำเข้ามาเพื่อกันไม่ให้หนูมาทำลายต้นข้าว มากินต้นข้าว

ขั้นที่ 6 วิธีการดูแลรักษาต้นข้าว ด้วยภูมิปัญญา

หลังจากที่มีการดำนาประมาณ 20 วัน สามารถลงปุ๋ยในแปลงข้าวได้ เอาปุ๋ยมาหว่าน ต้องดูแลไม่ให้แมลงมาทำร้าย ถอนวัชพืช จะหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ทำกับดักหนู ทำกระดิ่งไล่ก และทำหุ่นไล่กา

มีการทำน้ำหมักสกัดด้วยผลไม้ ทำโฮโมนเร่งการเจริญเติบโตด้วยสับปรด มีการทำน้ำยาไล่แมลง โดยวัตถุดิบจากธรรมชาติ ใช้ใบสะเดา ตะไคร้หอม แล้วก็ใช้หัวพลอย บอระเพ็ด เป็นส่วนผสม แล้วก็สอนการทำเชื้อราไรโครโตมา ใช้กำจัดโรคพืช น้ำยาฆ่าหญ้าชีวภาพ โดยทำจากกาก ใช้เกลือ ใช้น้ำหมัก ใช้ซัลโฟ ไม่ใช้สารเคมี ยาฆ่าหญ้าชีวภาพ ใช้กำจัดพวกเชื้อรา ส่วนพลอยมีสารพิษสามารถใช้ฆ่าแมลงและหนอนได้ แต่ไม่ใช่ฆ่าได้ทั้งหมด ส่วนสะเดาก็จะมีสารอีกตัวหนึ่ง สารในสะเดาสามารถฆ่าหนอนได้ เป็นสารที่ต่างกับสารที่อยู่ในพลอยส่วนตะไคร้หอม จะมีสารตัวหนึ่งที่มีกลิ่นที่แมลงไม่ชอบ สามารถใช้ไล่แมลงได้และยังสามารถใช้เป็นยากันยุงได้ ในระดับหนึ่ง

การนำส่วนผสมทั้งหมดมารวมกัน จะเป็นสารที่สามารถไล่แมลงหรือใช้กำจัดแมลงไปด้วย โดยจะต้องมักในถังเดียวกัน สารตัวนี้แมลงจะไม่ชอบกับกลิ่น ส่วนใหญ่แล้วเมื่อมีพืชผลไม้ที่บูดแล้วนั้นจะมีแมลงมาเกาะกิน แต่เมื่อได้กลิ่นสารตัวนี้แล้วแมลงจะไม่เข้าใกล้

ใบสะเดา ตะไคร้หอม แล้วก็ใช้หัวพลอย บอระเพ็ด เป็นส่วนผสม รวมสอย่างนี้ได้ 2-3 กิโลกรัม กากน้ำตาล เอามาจากโรงงานผลิตน้ำตาลถ้าปริมาณส่วนผสม 3 กิโลกรัม ต้องใช้กากน้ำตาลปริมาณ 1 กิโลกรัม ต้องขังให้เข้ากัน ใช้เวลาประมาณ 14 วัน สามารถใช้งานได้ ถ้าเป็นเดือนจะยิ่งดีจะย่อยสลาย จะมีสารต่าง ๆ ที่อยู่ในสมุนไพรออกมา จะดักน้ำสวนที่เป็นของเหลวออกมาเป็นสารไล่แมลงได้จะเอาส่วนที่เป็นน้ำหมักเข้มข้นจะขายกิโลละ 20 บาทส่วน EM จะมีเชื้อจุลินทรีย์ ที่มีชีวิตสารจากสมุนไพรไม่ใส่ก็ไม่ใช่ไร

ขั้นที่ 7 วิธีการเก็บเกี่ยวต้นข้าว

การเกี่ยวข้าวที่দিনั้นวันแรกจะต้องเกี่ยวข้าวในเวลาเช้าตรู่ จะเก็บเกี่ยวได้ ต้นข้าวจะต้องเป็นสีเหลือง ทั้งต้นการเก็บเกี่ยวจะต้องเลือกต้นข้าวที่ใบหันเข้ามาทางบ้านของผู้ดำนาก่อนที่จะมีการเกี่ยวข้าวต้นแรกก็จะต้องหยุดหายใจ แล้วตัดต้นข้าวที่สุกก่อนประมาณ 7 ต้น จากนั้นก็อุ้มข้าวเปลือกมาเก็บไว้ที่บ้านโดยไม่ให้มีคนอื่นรู้ หลังจากนั้นสามารถเกี่ยวข้าวได้ตามปกติโดยไม่ต้องดูแลรักษาบางคนจะทิ้งช่วงระยะเวลาห่าง 3 วัน ก่อนที่จะเกี่ยวต้นต่อไปได้

ปัจจุบันไม่ต้องมีการดูแลเมื่อต้นข้าวสุกสามารถเก็บเกี่ยวได้ เลือกต้นข้าวที่สุก 2 ใน 3 แล้วก็สามารถเกี่ยวข้าวได้เลย

ขั้นที่ 8 วิธีการบริจาทาน “ซากาต”

หากเกี่ยวข้าวได้ 10 กอจาก 10 กอจะนำไปเข้าเครื่องตีฟางได้เพียง 1 กอ เฉลี่ยแล้วข้าวที่เข้าเครื่องตีฟางได้มีปริมาณเพียง 10 % เท่านั้น ตวงจากข้าวเปลือกที่เข้าเครื่องตีฟางแล้ว ข้าวได้ปริมาณ 40 ลิตร หลังจากเข้าเครื่องตีฟางแล้ว แต่ข้าวที่ได้จากไถควาย ได้ในปริมาณ 400 ลิตร นี่คือน้ำเฉลี่ย เพื่อนับปริมาณผลผลิตในแต่ละปี เฉลี่ยใน 10 กอ เราต้องเอาออก 1 กอ เพื่อจ่าย “ซากาต”

แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหา ตำบลแว้ง และชุมชนทำนาในตำบลใกล้เคียง ในอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มชาวนาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนชาวนา เนื่องจากโรงเรียนชาวนามีกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกคน มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการในเรื่องงบประมาณ กิจกรรมส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการของคนในชุมชน อีกทั้งยังได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการจากภายนอกเป็นอย่างดี การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกถือว่ามีความสำคัญมากเพราะนอกจากจะได้ทรัพยากรบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนแล้วยังอาจได้ทรัพยากรอื่นๆ เช่น เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ สถานที่ตั้งของโรงเรียนชาวนามีความสะดวกและเหมาะสมในการมาร่วมกิจกรรมและรู้สึกตัวเองมีคุณค่ามากขึ้นเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มชาวนา

การก่อรูปพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้โรงเรียนชาวนา

“ละหา” เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาสมีประชากรประมาณ 1,800 คน ชาวบ้านส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพปลูกข้าวเกือบ 80 % แต่มาช่วงหลังได้หยุดทำนา กลับมาปลูกยางพารา และทำสวนผลไม้แทน

นายดีเอเลาะ สะอะ ผู้อาวุโสในหมู่บ้านได้เล่าให้ฟังว่า....."อาซีฟหลักก็คือทำนา แล้วก็กรีดยางพารา ยางพาราตอนนั้นก็ เป็น ยางพารา ยางธรรมชาติ ยางที่กรีดวันต่อวันนั้น พันธุ์ยางก็เป็นพันธุ์ยางที่ว่า

“อาเนาะมาแซ” ยังไม่ใช่พันธุ์ดี น้ำยางก็ได้้น้อย ต่อมาช่วงหลังๆ อาชีฟได้เปลี่ยนมากรีดยางเป็นอาชีฟหลักทำนาเป็นอาชีฟเสริม ไม่ใช่ในหมู่บ้านนี้เท่านั้นที่เป็นอย่างนี้ เพราะหมู่บ้านใกล้เคียง หลังๆก็จะหยุดทำนา “.....

จากสภาพทุ่งนาที่เคยร้าง จากการทำนาเป็นระยะเวลายาวนานประมาณ 20 กว่าปี ด้วยสาเหตุหลายประการอาทิเช่น เกิดโรคระบาด และปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ทำให้มีสภาพโรงสีที่ชำรุดเสียหาย ไม่เป็นชิ้นเป็นอัน มีรถไถนารัยๆ 1 คัน เป็นของปราชญ์อาวุโสส่วนที่เหลือชาวบ้านขายหมดมีพื้นที่นาที่ว่างเปล่าเต็มไปด้วยป่าที่รกร้าง และไม่ได้ใช้ประโยชน์

ในปี 2549 ได้มีการฟื้นฟูทำนาอีกครั้ง ด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ประสบปัญหาข้าวสารมีราคาที่สูง ยางราคาถูก ประกอบกับมีกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีอุดมการณ์ฟื้นฟูนาร้างเกิดขึ้น ด้วยความตั้งใจที่จะพัฒนาบ้านเกิด อยากจะเห็นสภาพทุ่งนามีชีวิตเหมือนที่เคยเป็นในอดีต ประกอบกับมีปราชญ์ชาวนาอาวุโสหลายคนพร้อมจะถ่ายทอดองค์ความรู้การทำนาให้แก่เยาวชน เช่น นายดุลละ สะอะ และนายอิบรอเฮง ยูโซะ

หลังจากที่มีแนวความคิด ต้องการที่จะฟื้นฟูนาร้างอีกครั้ง ในบรรดาเยาวชนทั้งหมด มีแกนนำเยาวชนหนึ่งคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ชื่อ นายมุฮัมมัด บิง ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เรียนจบสายเกษตร มีความมุ่งมั่น และได้พยายามเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเพื่อนๆ เยาวชนให้ลุกขึ้นมาปลูกข้าวกันอีกครั้งแกนนำเยาวชนได้กล่าวว่า

อาหะมะ บิง เล่าว่า “เราไม่ใช่แค่อยากได้ข้าวสารอย่างเดียว แต่พวกเราอยากได้นาที่อุดมสมบูรณ์เหมือนเมื่อก่อน นาที่เคยมีผู้คนมากมาย มีตักแตน มีปลา ในทุ่งนา เด็ก ๆ มาเล่น เราอยากเห็นภาพเหล่านั้นสมัยที่เราเป็นเด็ก ถึงแม้ว่าไม่ได้รับการสนับสนุน เราก็จะทำ เพราะพวกเราตั้งใจตั้งนานแล้ว และตอนที่ผมเป็นนักศึกษาสมัยก่อนนั้น อาจารย์เคยถามว่ามาเรียนเกษตรเพราะอะไร ต่างคนก็บอกว่าอยากเป็นนักวิชาการ เกษตรบ้าง เป็นครูบ้าง ส่วน ผมอยากได้ความรู้ เพื่อกลับไปฟื้นฟูนาร้างที่บ้านผม เพราะที่บ้านผมมีนาที่ร้างมาตั้งนานแล้ว”

เมื่อมีสมาชิกที่มีความฝันเหมือนกันเป็นกลุ่มเยาวชนในรุ่นเดียวกัน แต่ยังขาดประสบการณ์การทำนา จึงหาทางออกด้วยการเข้าไปขอคำปรึกษา และเรียนรู้ ขั้นตอนการทำนาจากนักปราชญ์ ชื่อนายดุลละ สะอะ และได้พูดคุยถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ เช่น ราคาข้าวที่สูงขึ้น เป็นต้น ในขณะที่พูดคุยทำให้เกิดบรรยากาศตื่นตัวทั้งปราชญ์และเยาวชน ปราชญ์รับปากว่าจะทำ ทำให้กลุ่มเยาวชนรู้สึกมั่นใจขึ้นอีกครั้ง และได้ไปเชิญชวนชาวบ้าน และผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์การทำนาในหมู่บ้าน

จากคำพูดของนายตือเลาะ สะอะ ปราชญ์

“จะพากันเล่น ๆ หรือเปล่า และ“เปาะวอบเฮง” บอกว่าน้ำยากใหม่ “เปาะสูตือเลาะ” บอกว่าตอนนี้ น้ำกำลังดี “เปาะวอบเฮง” ผมกลัวว่าพวกคุณจะทำกันเล่น ๆ ถ้าพวกคุณเอาจริงผมก็เอาจริง”

โดยพื้นฐานเยาวชนของหมู่บ้านละหาสามารถรวมกลุ่มกันไม่ยาก เนื่องจากเยาวชนส่วนใหญ่มีจิตอาสา เรื่องช่วยเหลือเต็มที่มาก เช่น เหตุการณ์รวมกลุ่มช่วยเหลือทำฝายกันน้ำ ชาวบ้านมากันหลายคน เป็นต้น ครั้งแรกมีประมาณ 9 คน เกิดจากการชักชวนเพื่อน ๆ ที่สนิทเคยเลี้ยงวัวด้วยกันในทุ่งนา เพื่อนๆที่เติบโตมารุ่นเดียวกัน เป็นเพื่อนที่อยู่ด้วยกันมาตลอด

เกิดการรวมกลุ่ม และได้นัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการบ่อยครั้ง เช่น นัดคุยที่ลานหน้าบ้าน ณ กระท่อมแห่งหนึ่งในหมู่บ้านพูดคุยสนทนาในวงเล็กอย่างต่อเนื่อง กลุ่มเพื่อนส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในบริเวณทุ่งนาได้แก่ นายอาหะมะ นู นายตูแวนะ นายฮัสบูเลาะ เจ๊ะอาลี นายยามิง กูเตะ นายอาหะมะ บิง นายตือรอมมะ นายเปาะสูตือเลาะ นายอีลียะห์สะอะและมียาญริตวน ซึ่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง ฯลฯ

ประเด็นสนทนา ส่วนใหญ่จะพูดคุยเกี่ยวกับการฟื้นฟูนาร้าง พูดถึงราคาข้าวสารที่สูงขึ้น และราคาขายที่ตกต่ำเพื่อให้เยาวชนในกลุ่มมีความตระหนักและมีความต้องการปลูกข้าว มีการพูดคุยจนตกลึกทางความคิด และนำไปสู่การจับมือลงปฏิบัติการทำนาร่วมกันซึ่งใช้เวลาการสนทนาหลายชั่วโมงบางวันเกือบเที่ยงคืนของทุกวัน

“พื้นที่นาของเราก็มีอยู่แล้ว แต่อยู่แบบเปล่าประโยชน์ถ้าเข้าฤดูฝนชาวบ้านก็ไม่มีการทำ มีบ้างที่มีความสามารถเป็นช่างบ้านแล้วหันไปทำงานก่อสร้างและมีบ้างที่ทำสวน ส่วนคนที่เหลือถ้าฝนตกก็จะไม่มีการทำ อยู่แบบเปล่า บ้านเรานั้นช่วงเดือนตุลาคมถึง เดือนธันวาคม ก็จะเป็นช่วงทำนาพอดี เราก็เอาช่วงที่เรามีเวลาว่างที่ไม่ได้ไปกรีดยางนั้น เอาเวลาตรงนั้นมาปลูกข้าวกัน” มุฮัมหมัด บิง

กลุ่มเยาวชนชาวบ้านละหาได้ยื่นหยัด และเสนอแนวทางร่วมกันด้วยการลุกขึ้นมาปลูกข้าว เพื่อฟื้นฟูนาที่เคยร้างมา 20 กว่าปี กันอีกครั้ง แต่ด้วยการเป็นเยาวชนที่ยังไม่มีรายได้เป็นหลักแหล่ง จึงต้องอาศัยหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนกลุ่ม จึงได้ส่งตัวแทนเพื่อ เป็นผู้ประสานไปยังหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อขอของบสนับสนุนค่าใช้จ่ายเบื้องต้น เช่น ค่าน้ำมัน และค่าพันธุ์พืช เป็นต้น เสนอไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง และผู้ใหญ่บ้าน ด้วยทีมงานชาวนา มีตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงอยู่แล้ว ทำให้สามารถเข้าถึงและอาจจะมีโครงการช่วยเหลือข้อเสนอที่ดีให้กับทางกลุ่มได้

ในขณะเดียวกันเริ่มไปชักชวนชาวบ้านให้มาทำนา ด้วยวิธีการเคาะประตูบ้านต่อบ้านเพื่อชักชวนและใช้วิธีการพูดเพื่อเล่าโลมจิตใจของชาวบ้านให้มาปลูกข้าว พร้อมกับได้ให้คำสัญญากับชาวบ้านด้วยว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง จะให้การช่วยเหลือ และสนับสนุนหลายอย่าง เช่น ให้ค่าพันธุ์ข้าว ค่าน้ำมัน และค่าซ่อมบำรุงรถไถนาถ้าหากว่าเสีย แต่ในระหว่างโครงการจะมาให้ใช้เงินของชาวบ้านไปก่อน ซึ่งในขณะนั้นชาวบ้านประสบกับปัญหาราคายางตกต่ำ ทำให้ชาวบ้านหลายคนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม

หลังจากได้รับคำแนะนำจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง กลุ่มเยาวชนได้คัดเลือกชาวบ้านที่ประสงค์ทำนา โดยได้เก็บหลักฐานสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน เพื่อรวบรวมรายชื่อจัดพิมพ์ลงในระบบคอมพิวเตอร์ พร้อมกับประชุมเพื่อแต่งตั้ง ประธาน รองประธาน เลขา และ เทรย์ญิก ให้เรียบร้อย จนได้สมาชิกประมาณ 25 คนเรือน และมีการเริ่มทำนาครั้งแรกในปี พ.ศ. 2549

ในปี 2551 มีโครงการของ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเกษตรอำเภอเป็นผู้ทำโครงการให้กับชาวนา ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ 330,000 บาท จึงได้มีการประชุมสมาชิกชาวนา มีมติที่จะไม่แบ่งเงิน โดยจะนำเงินไปซื้อที่ดินและเครื่องสีข้าว เพื่อทำเป็นโรงสีข้าวของกลุ่มชาวนาบ้านละหา ในอนาคต เนื่องจากว่าในหมู่บ้านยังไม่มีเครื่องสีข้าว ต้องไปสีข้าวที่อำเภอสุไหงปาตี ซึ่งเป็นระยะทางที่ห่างไกลพอสมควร

ปัจจุบันมีโรงสีข้าวเป็นของกลุ่มเยาวชนบ้านละหาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สถานที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้ห้วยโค้ง สะพานตรงข้ามบ้านผู้ใหญ่บ้าน เป็นโรงสีข้าวของกลุ่มชาวนา และให้บริการชาวนาจากพื้นที่อื่นด้วย สามารถมาใช้สีข้าวได้ และมีค่าใช้จ่าย เงินส่วนนี้จะเป็นเงินกองกลางให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม สามารถให้เงินปันผลแก่ชาวนาทุกปี จะจ่ายเงินปันผลใกล้ช่วง "วันฮารีรายอ อิดิลฟิตตรี" โดยจะจ่ายล่วงหน้า 3 วัน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายซื้อเสื้อผ้าใหม่ ๆ รองเท้าใหม่ ๆ เป็นต้น

ภาพที่ 18 ชาวนาบ้านละหาให้ความรู้แก่เยาวชนรุ่นใหม่

แรงบันดาลใจของการพัฒนาโรงเรียนชานาและการยกระดับเป็นนาอินทรีย์

การทำนาครั้งแรกในปี พ.ศ. 2549 เริ่มด้วยการทำนาหว่าน เนื่องจากเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น สภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก ชาวบ้านจะต้องมีเวลาเพื่อทำอาชีพหลายอย่างเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว เช่น กรีดยาง สร้างบ้าน และทำสวน ฯลฯ ประกอบกับเหตุผลขาดน้ำและด้วยวิธีการไม่ซับซ้อน ใช้ทรัพยากรไม่มาก มีผู้ขายคนเดียวสามารถทำงานได้ ใช้เวลาไม่มากแต่หลังจากที่ต้นกล้าสูงประมาณ 1-2 นิ้วจึงปล่อยน้ำเข้านา เมื่อต้นข้าวอายุ 1 เดือนก็ใส่ปุ๋ย แต่ต้นข้าวจะไม่เกิดปฏิกิริยาอะไรมาก ผลกระทบตามมาคือ มีต้นหญ้าจะโตเร็วสูงกว่าต้นข้าวทำให้ต้องใช้สารเคมีพ่นเข้าไปในพื้นที่ปลูกข้าวอาจส่งผลทำให้ต้นข้าวตายบางต้น หรือไม่เจริญเติบโต ซึ่งจะต้องเข้าไปถอนต้นกล้าที่ตายออก และจะมีการนำต้นกล้าต้นใหม่มาปลูกทดแทน ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เสียเวลามาก เป็นกระบวนการที่ต้องทำงานหลายครั้งและอันตรายต่อชีวิต ซึ่งแตกต่างไปจากเดิมที่ผู้อาวุโสเคยทำนาดำเป็นการปลูกข้าวอินทรีย์ที่ปราศจากการพ่นสารเคมี

ในปี 2558 องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง ได้เชิญตัวแทนชานาในตำบลแว้ง จำนวนสองคน ประกอบด้วย ประธาน และรองประธานของกลุ่มชานา ไปดูงานที่ภาคเหนือจังหวัดเชียงรายทำให้เห็นโรงเรียนชานา และการทำนาอินทรีย์เป็นรูปธรรม จึงมีความสนใจที่จะกลับลงมาทำที่บ้าน ผ่านกระบวนการประชุมร่วมกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง เพื่อจัดของงบประมาณสนับสนุนสร้างศาลาอเนกประสงค์ เพื่อจัดตั้งโรงเรียนชานาแบบไม่เป็นทางการให้แก่กลุ่มชานาบ้านละหา

การก่อรูปโรงเรียนชานาบ้านละหา กลายเป็นศูนย์รวมตัวของกลุ่มชานาบ้านละหาในกิจกรรมต่างๆ เช่นเป็นพื้นที่พูดคุยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของกลุ่มชานาพื้นที่พบปะ อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ เช่น เกษตรอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล จะใช้พื้นที่เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการทำนาและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของภาครัฐ

เมื่อมีโรงเรียนชานาเกิดขึ้นทำให้เป็นกระแสความสนใจของผู้คนที่ต้องการมาเรียนรู้วิถีชีวิตของชานา โดยเริ่มจากนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ มีครูนำนักเรียนมาดูวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของชานา ช่วงแรกมีเพียงไม่กี่หมู่บ้านที่สนใจมาดูงานมากนัก 3 ถึง 4 หมู่บ้าน แต่หลังจากใช้เวลาไม่กี่เดือนมีเพิ่มมา 4 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลเอราวัณ ตำบลแม่ตง ตำบลแว้ง และตำบลกาญจนาภิเษกเป็นต้น

ภาพที่ 19 สภาพพื้นที่นาของบ้านละหา

ในปี พ.ศ. 2559 น้ำฝนมาช้ากว่าปีที่แล้ว ฝนตกปลายเดือนพฤศจิกายน ในขณะที่ชาวบ้านทำนา 2 แบบ คือ ทำนาหว่าน และนาดำ ประเภทแรกทำนาหว่าน หลังจากที่มีฝนมาทำให้น้ำท่วมก่อให้เกิดความเสียหาย บางแปลงต้องหว่านใหม่ถึง 2-3 ครั้ง ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง กว่าที่จะเก็บผลผลิตได้ก็ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ประเภทที่สอง ทำนาดำ มีกลุ่มแกนนำฟื้นฟูนาร้างเป็นต้นแบบในการปลูกข้าวอินทรีย์ โดยใช้พื้นที่ 15 ไร่ จากพื้นที่ทำนาทั้งหมดไม่น้อยกว่า 60 ไร่ ที่มีน้อยเนื่องจาก ในขณะนั้นชาวบ้านยังนิยมการทำนาหว่าน เพราะมองว่าการทำนาดำมีหลายขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยาก ต้องใช้เวลา และเป็นงานหนักสำหรับผู้หญิงด้วย

นายอารง วอฮะ กล่าวว่า

“ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของผู้หญิงสมัยนี้ต่างจากในอดีต ที่มีความอดทนต่องานหนักน้อยมาก หากแต่ว่าผู้หญิงสมัยนี้ถ้าพูดถึงให้ไปทำนาดำก็คงเป็นเรื่องยากเกินไปสำหรับเขา”

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านได้เห็นถึงความแตกต่างของการทำนาทั้ง 2 วิธี สำหรับผู้อาวุโสที่เคยทำข้าวหนักมาก่อนจะรู้ดีว่าระหว่างนาหว่านกับนาดำวิธีไหนดูแลง่ายกว่าและดีกว่า แต่คนรุ่นใหม่ๆ เพิ่งทำนาไม่นานพวกเขาไม่รู้

ผลผลิตจากการทำนาดำ 15 ไร่ ทำให้เห็นว่าการทำนาดำเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว ถือว่าเสร็จจริงๆ ไม่ต้องไปปลูกเสริมต้นกล้าที่ตาย และเห็นต้นข้าวนาดำยิ่งสวยขึ้นทุกวันๆ ซึ่งต่างจากนาหว่านเมื่อไหร่ที่ยังไม่พ่นยาหรือหญ้ายังไม่ตายต้นข้าวก็จะดูดซึมแร่ธาตุได้ไม่เต็มที่ทำให้โตช้า หลังจากที่ข้าวนาเริ่มเห็นผลผลิต

หลายคนจึงร่วมมือกันจะทำนาคำ ปีนี้ พ.ศ. 2560 จะทำนาคำประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์และสิ่งที่สำคัญคือทำให้เกิดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีคนในครอบครัวออกมาช่วยกันทำนาร่วมกัน ด้วยกระบวนการภูมิปัญญาการทำนาคำจึงมีความจำเป็นต้องใช้คนมาช่วยกันหลายคน ทำให้ครอบครัว เพื่อนสนิท และเครือญาติ ออกมาร่วมแรงร่วมใจกัน

อีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ชาวบ้านละหาทำนาอินทรีย์มีหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอเข้ามาตรวจสอบสุขภาพของชาวบ้านได้มีการตรวจเลือดแล้ว สรุปว่า มีสารพิษในร่างกายจึงมีข้อตกลงว่า จะทำนาโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการทำเกษตร เพื่อสุขภาพคนและด้วยโครงการวิจัยโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ ได้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานสร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับกลุ่มชาวบ้าน ทำให้สมาชิกวิจัยซึ่งเป็นชาวบ้านต้องเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านได้เห็นว่าทำนาอินทรีย์มีความสำคัญอย่างไร และต่อยอดขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆที่อยู่ในเครือข่ายผลิตนาอินทรีย์ในอำเภอแวงไหม้ปริมาณมากขึ้น มีการชักชวนให้คนในอำเภอแวงออกมาทำนาอินทรีย์ และให้ชาวบ้านกลับมาทำนากันมากขึ้น

ประกอบกับหน่วยงานเกษตรอำเภอสนับสนุนให้ทำนาอินทรีย์เช่นกันจนนำไปสู่การทำโครงการนาแปลงใหญ่ขยายผลสู่เครือข่ายในพื้นที่อำเภอแวง

โรงเรียนชาวนาถือเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงานสามารถสนับสนุนทั้งงบประมาณ และความรู้ เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ อยู่แบบพอเพียง ทำให้มีการขยายพื้นที่จาก 8 ครัวเรือนมาเป็น 32 ครัวเรือน

โรงเรียนชาวนาทำให้คนในหมู่บ้านเห็นกิจกรรมและมีงานตลอด เช่น มีกีฬาโรงเรียนชาวนาเชิญชาวนาหมู่บ้านใกล้เคียง มาร่วมเป็นเครือข่ายในระดับอำเภอทางเกษตรได้มีการแต่งตั้งประธาน มีรองประธานระดับอำเภอ กลุ่มชาวนา 7 ชุมชน มีสมาชิกของโรงเรียนชาวนาเป็นกรรมการ ส่วนประธานเป็นของหมู่บ้าน "สุแตมาแจ" ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และเป็นอาสาสมัครเกษตรที่อาวุโส

ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแวง ได้สร้างเครือข่ายให้โรงเรียนชาวนาเพิ่มขึ้น โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแวง ได้นำคณะศึกษาดูงาน เพื่อมาดูการบริหารจัดการ การรวมตัวของกลุ่มโรงเรียนชาวนา อีกทั้งยังมีการทำ MOU กับโรงเรียนวิทยาลัยเทคนิคของรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มาเรียนรู้เกี่ยวกับน้ำหมักชีวภาพ นำโดยวิทยาลัยเทคนิคสุโขทัย

มุฮัมหมัด บิง กล่าววว่า

"อย่างมุฮัมหมัด อายุ 30 กว่า ก็ไปชวนรุ่นอายุ 30 กว่า ใครสนิทกับใครก็ไปชวนคนนั้น จากรุ่นไปสู่รุ่น เพราะว่าคุยอะไรง่าย สนิทกับใครก็ไปชวนคนนั้น ปีนี้เขาไม่ทำก็ไม่เป็นไร เราก็อย่าไปว่าไรเขา พอจะไถ่นาปีหน้าเราก็ไปชวนต่อ ปีหน้าไม่ทำก็ไม่เป็นไร ชวนทุกปีครับ"

ภาพที่ 20 ประชุมแกนนำเยาวชนนาอินทรีย์

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหา ตำบลแว้ง ประกอบด้วย ดังนี้

1. ทีมงานและสมาชิกมีความสามารถหลายด้าน เช่น แบละเก่งด้านไฟฟ้า เมื่อโรงเรียนชาวนาต้องใช้ไฟฟ้าแบเละจะเป็นคนติดตั้งไฟฟ้า หากต้องให้คนอื่นมาทำก็ต้องเสียค่าแรงด้วยทีมงานชาวนาหลายคนเป็นช่างก่อสร้าง ส่วนการซ่อมรถไถ จะมีสมาชิกชาวนาอย่าง นายมะนุ อูสมาน จะมีพรสวรรค์ด้านการซ่อมรถไถนา และยังมีเครือข่ายซึ่งเป็นอาจารย์จากวิทยาลัยอาชีวะ มาส่งเสริมสมาชิกชาวนาให้ได้เรียนทางด้านการซ่อมรถไถ ส่วนกลุ่มแม่บ้านนอกจากมีความสามารถด้านการทำอาหาร ยังมีรายได้เสริมจากการเย็บหลังคาจากใบสาคุ สามารถนำความรู้ถ่ายทอดให้เด็กๆ ได้อีกด้วย

2. ทีมงานและสมาชิกมีความเป็นจิตอาสาสูง กลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่รุ่นหนุ่ม ๆ มีความโดดเด่นด้านจิตอาสา จิตสาธารณะ สามารถช่วยงานต่างๆ ในโรงเรียนได้อย่างหลากหลาย

ดังหลักปรัชญาของกลุ่ม

“การที่จะรักษากลุ่มชาวนาบ้านละหาได้ต้องประกอบด้วย 3 อย่าง

1. จิตอาสา มารวมกลุ่มด้วยใจ ไม่ได้มาด้วยเงิน ถ้ามาด้วยอย่างอื่น เช่น ด้วยสิ่งของอาจจะมาเข้าร่วมกลุ่มได้ไม่นานหลังจากกลุ่มประสบความสำเร็จสิ่งที่จะตามมาคือ งบประมาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ากลัวมา ถ้าหากว่ากลุ่มเราขาด

2. “ภูมิคุ้มกันที่ดี” ก็จะนำพาให้กลุ่มแตกหักได้ การบริหารจัดการจะมีปัญหา

3. หลังจากที่เราได้มีปัญหาที่ให้กับย้อนกลับไปได้ว่า "ย้อนดู รากเหง้าของกลุ่ม" กว่าที่จะเริ่มต้นสร้างกลุ่มฟื้นฟูบ้านร้างที่นี่ ต้องใช้เวลานานแค่ไหน กว่ากลุ่มของเราจะได้เติบโตถึงขนาดนี้ ทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมว่าที่นี่เป็นโรงเรียนของเราเอง เป็นของเราทุกคน"

4. ทีมงานและสมาชิกมีแนวคิดต้องการฟื้นฟูทรัพยากร กลุ่มเยาวชนอยากจะเห็นพื้นที่นาพื้นดินอีกครั้ง อยากจะเห็นท้องนามีชีวิตอีกครั้ง มีบรรยากาศเหมือนในอดีตที่มีชาวบ้านออกมาทำนา และมีเด็กๆช่วยเกี่ยวนา อย่างนักปราชญ์ชื่อ นายเปาะชูเลาะมีแนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยม และมีนายฮัซบูเลาะ อาลี เดิมก่อนจะทำนาที่อยู่กับควาย มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงควายมา 15 ปีรายได้ส่วนใหญ่ของเขามาจากการขายควาย จนสามารถสร้างบ้านและซื้อรถได้ เมื่อมีโรงเรียนขาวนาจึงมีแนวคิดที่จะ ไถนาด้วยควายและให้มีการอนุรักษ์ควายด้วย

5. ทีมงานและสมาชิกเป็นนักปราชญ์ที่มีความรู้ด้านการทำนาอินทรีย์ มีประมาณ 10 คน อาทิเช่น นายเปาะชูตือเลาะ นายแบเลาะแตเราะห์นายเปาะวออารง นายเปาะวอบอเฮง และนายเปาะแวญเดาะห์ เป็นต้น นักปราชญ์มากมายพร้อมที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับนาอินทรีย์ได้

6. มีพื้นที่สมบูรณ์ และมีระบบการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม คือพื้นที่นี้มีป่าสาकु มีที่นาแต่ที่นาเป็นของคนอื่นประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ กรณีที่เจ้าของที่ดินไม่ออกค่าใช้จ่าจะแบ่งเป็น 3 ส่วนเจ้าของที่ดิน 1 ส่วนขาวนา 2 ส่วน ส่วนกรณีที่เจ้าของที่ดินออกค่าใช้จ่า ค่าพันธุ์ข้าว ค่าปุ๋ยและค่าใช้จ่าอื่น ๆ จะแบ่งเป็น 2 ส่วน และที่นายังมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์

7. สมาชิกให้ความเคารพผู้นำ ทีมงานและสมาชิกจะรับฟัง และให้ความสำคัญ เนื่องจาก ทีมงานและสมาชิกอยากทำให้พื้นที่มีความเจริญ และพัฒนาที่นาในพื้นที่ให้เจริญมากขึ้น

8. การมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้าน คือ ในหมู่บ้านกลุ่มแม่บ้านจะอยู่ในห้องครัวอยู่แล้ว ถ้ามีงานเลี้ยงกลุ่มแม่บ้านชุดนี้จะรับหน้าที่จัดเตรียมอาหาร เรียกได้ว่าเป็นทั้งแม่บ้านของขาวนาและแม่บ้านของชุมชน หากมีงานเลี้ยงใหญ่ๆเช่น งานแต่งงาน แม่ครัวใหญ่ก็อยู่ในกลุ่มสมาชิกขาวนา เช่น นางแตเราะห์ แม่ เป็นต้น ในมุมมองของกลุ่มแม่บ้านเป็นสิ่งที่ชอบและถนัด หากว่ามีงานเลี้ยงใหญ่แล้วได้ทำอาหารจะรู้สึกสดชื่นและมีความสุขทันที

9. มีพันธุ์ข้าวเก็บและเก็ฏูล ปีที่ผ่านมาจะคอยสังเกตการณ์ที่นาของกลุ่มแปลงไหนที่ต้นข้าวจะขอพันธุ์ข้าวจากนาแปลงนั้น เพื่อเอามาเก็บทำพันธุ์ ถ้าต้องการในปริมาณมากอาจจะขอซื้อ แต่ในปริมาณที่น้อยไม่เป็นไรไม่ต้องมีค่าใช้จ่า พันธุ์ข้าวมีทุกปีไม่เคยขาดใช้ได้ตลอดทั้งปี โดยจะจัดสรรให้เรียบร้อย ด้วยการเก็บพันธุ์ข้าวแยกระหว่างใช้รับประทานและใช้ในการทำพันธุ์

10. มีเครื่องมืออุปกรณ์ใช้มีโรงสีข้าวเป็นของกลุ่มขาวนา มีรถไถ และมีสมาชิกใหม่ซื้อรถไถเพราะมองเห็นว่าการทำนาในปัจจุบันประสบความสำเร็จ ข้าวมีให้กินทุกปีเพราะต้นข้าวเป็นพืชประเภทที่ง่ายมาก และพื้นดินมีปุ๋ยจากธรรมชาติ โดยที่ไม่ต้องซื้อปุ๋ยขณะนี้รถไถที่เป็นของสมาชิกขาวนา 20 กว่าคัน และมีหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งให้การสนับสนุนจำนวน 1 คัน

11. หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน หน่วยงานหลักๆ ที่ให้การสนับสนุน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง เกษตรอำเภอ สภาองค์กรชุมชน และมหาวิทยาลัยทักษิณ งานวิจัยจะมีผลมากเพราะทำให้หน่วยงานให้ความสนใจการที่มีงานวิจัยเข้ามาเหมือนกับเป็นการชี้ให้เห็นว่าที่นี่มีอะไรดี ตั้งแต่โรงเรียนชาวนาเป็นที่รู้จัก มีพัฒนาที่ดินเข้ามา สหกรณ์จังหวัดเข้ามาและหน่วยงานอื่นๆ อีกมากมาย องค์การบริหารส่วนตำบลแว้งและมหาวิทยาลัยทักษิณถือเป็นหน่วยงานที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับชาวนาที่จะสร้างโรงเรียนชาวนา

12. มีผู้นำเยาวชนที่มีอุดมการณ์และมีต้นทุนจบเกษตรจึงมีอุดมการณ์ความเป็นเกษตร ทุกครั้งที่เข้ารับการอบรมจะมีความรู้สึกอยากกลับไปพัฒนาในหมู่บ้านเสมอ และสิ่งที่ทำไปเพื่อชาวบ้านทุกคนให้ได้รับในสิ่งที่ดีด้วย เพราะสาเหตุนี้ที่ทีมงานทุกคนถึงเต็มทีกับผู้นำ

นายมุฮัมมัด บิง กล่าวว่า

“ผมไม่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ไม่ได้เป็นสมาชิกอบต. จากการทำงานของทีมงานนี้ผมสามารถพักผ่อนได้ไม่จำเป็นต้องลงมือทำเองแล้ว มันเหมือนราวกับว่าผมเป็นคนมีตำแหน่งในหมู่บ้านแต่ความจริงแล้วผมเป็นแค่ชาวนา ทีมงานชาวนาไม่ได้รับเงินเดือนเพราะฉะนั้นเมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นจะไม่สร้างความกดดันแก่ทีมงาน เพราะทุกคนมาด้วยจิตอาสา บางคนยอมทิ้งงานของที่บ้าน เช่น บางคนต้องกรีดยางก็ไม่ไปกรีดแต่ไปทำนาแทนด้วยใจที่มีจิตอาสา ทีมงานทุกคนทำงานอย่างตรงไปตรงมา มีความซื่อสัตย์ เพราะทุกคนต้องร่วมงานด้วยกันอีกนาน”

13. ใช้หลักการประชุมทุกครั้ง มีการพูดคุยในที่ประชุมหามติที่เป็นประชาธิปไตย มีการประชุมเป็นประจำทุกครั้งที่มีการประชุม ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อถอดบทเรียนด้วย เมื่อทีมงานมาแจ้งกรณีปัญหาที่มีการประชุมในที่ประชุมนั้นมีคณะกรรมการซึ่งก่อนการประชุมใหญ่จะมีการประชุมย่อยของคณะกรรมการย่อยก่อน ทีมงานชาวนารุ่นบุกเบิกจะเป็นทีมคณะกรรมการย่อย เพราะคนเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูการทำนาโดยแท้จริง ในที่ประชุมจะใช้หลักการฟังเสียงผู้อาวุโส

14. มีเครือข่ายชาวนา ปัจจุบันประสบความสำเร็จแล้วและเป็นเครือข่ายชาวนาอย่างชัดเจน มีทั้งหมด 7 พื้นที่ได้แก่ 1) บ้านกรือซอ 2) บ้านบาโงอาเล็ง 3) บ้านยะหอย 4) บ้านตือมายู 5) บ้านบาโงตือบู 6) บ้านฮูแตมาแจ และ 7) บ้านละหาขณะนี้เครือข่ายได้รวมตัวอีกครั้งภายใต้โครงการนาแปลงใหญ่ตรงตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งก่อนหน้านี้มีมหาวิทยาลัยทักษิณมาทำวิจัย จากงานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้มีเครือข่ายเพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งตรงตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้ทำนาแปลงใหญ่ต้องรวมคนรวมพื้นที่ ปัจจุบันบ้านละหาเป็นศูนย์แม่โครงการนาแปลงใหญ่และนายมุฮัมมัด บิงได้รับหน้าที่เป็นประธานศูนย์นาแปลงใหญ่

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหา ตำบลแว้งในอนาคต

แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทำนาอินทรีย์ ประกอบไปด้วย 3 แนวทาง คือ 1) โครงการบ้านควายพื้นเมือง 2) การแปรรูปข้าวเป็นขนมจีน 3) แหล่งท่องเที่ยว

แนวทางแรก สิ่งทีกลุ่มเยาวชนนาอินทรีย์อยากทำในอนาคตคือ โครงการบ้านควายพื้นเมือง เป็นการอนุรักษ์ควายพื้นเมืองมีโรงเรียนชาวนาซึ่งชาวนาต้องคู่กับควายเนื่องจากมีจุดแข็งหลายอย่างที่สามารถดำเนินการได้ คือมีพื้นที่ มีบุคลากรที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงควาย ควายเป็นสัตว์ที่ช่วยทำงานและเป็นรายได้ให้แก่ชาวนาด้วยชาวนาจะผูกพันกับควายมาก ควายเป็นสัตว์ที่เชื่องมากโดยเฉพาะกับเจ้าของ

ด้วยกับที่มีจุดแข็งหลายอย่างและต้องการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องมีการอนุรักษ์ควาย เริ่มต้นต้องทำเชิงอนุรักษ์เพราะต้องเลี้ยงควายให้เชื่อง โดยมีกลุ่มเยาวชนมาเลี้ยง และฝึกไถนา ภารกิจตอนนี้ต้องเริ่มปลูกหญ้าสำหรับเป็นอาหารควาย พื้นที่ 1 ไร่สามารถเลี้ยงควายได้ 5 ตัวตามข้อมูลของปศุสัตว์และจะต้องสร้างโรงเรือนเพื่อจะเลี้ยงควายในโรงเรือนจะช่วยลดเวลาไล่ต้อนควาย การให้อาหารควายด้วยตัวเองนั้นจะทำให้ควายรู้สึกผูกพันและเชื่อง

ภารกิจแรกต้องสร้างโรงเรือนและปลูกหญ้าซึ่งเป็นอาหารควาย เมื่อมีหญ้าพร้อมก็จะซื้อควาย ใช้เวลาเตรียมหญ้าราวๆ 2 เดือน ในส่วนของโรงเรือนก็ใช้เวลาสร้างไม่นานซึ่งกรมพัฒนาที่ดินจะเข้ามาชุดปลายๆปี พ.ศ. 2560 เมื่อทุกอย่างพร้อมควายชุดแรกที่เลี้ยงจะผสมเทียมและจะใช้ลูกควายไปฝึกไถนาเพราะลูกควายจะเชื่องมากที่สุด ควายชุดแรกที่ซื้อจะมีอายุ 1 ปีกว่า ราคา 15,000 บาท ซึ่งจะซื้อตัวเมียมาทั้ง 2 ตัว ผู้เลี้ยงควาย 2 คน คือ นายเปาะซุมึงกับนายโฮ๊ะ สาเหตุที่ซื้อตัวเมียทั้ง 2 ตัวเพราะจะทำเชิงอนุรักษ์และอยากให้คนเลี้ยงมีรายได้ โดยจะผสมเทียมให้กับควายทั้ง 2 ตัว เมื่อควายตกูกถ้าขายได้ 20,000 บาท จะแบ่งเป็นสองส่วนกับคนเลี้ยงครึ่งหนึ่งเจ้าของครึ่งหนึ่งซึ่งส่วนนี้จะเป็นรายได้แก่คนเลี้ยง เมื่อการทำเชิงอนุรักษ์ควายมีการพัฒนาหากมีคนมาดูงานคนเลี้ยงจะเป็นครูสอนควายไถนาด้วยและเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับควายไทย จะทำให้เด็กสามารถขี่ควายได้ถือเป็นขั้นที่สูงสุดจริงๆ

ในบริเวณนั้นจะทำกระท่อมเล็กๆ 1 หลัง สร้างด้วยหลังคาด้วยมุงจากและผนังด้วยใบสาครสาน ให้นายเปาะซุมือเลาะอยู่ซึ่งเขาจะมีความสามารถในการทำหมวกจากใบสาคร ทำเครื่องจักสานด้วยใบสาคร โดยจะให้นายเปาะซุมือเลาะเป็นวิทยากรอยู่ที่กระท่อมนั้น เมื่อมีกลุ่มเยาวชนเข้าไปที่กระท่อม นายเปาะซุมือเลาะจะเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจักสาน

แนวทางที่สอง การทำขนมจีน คืออยากให้มีการแปรรูปให้เป็นสินค้าของกลุ่มเป็นสิ่งที่ยั่งยืนเนื่องจากมีวัตถุดิบพร้อม กลุ่มแม่บ้านชาวนาทำขนมจีน ในส่วนของกระบวนการนั้น อาจจะได้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ สนับสนุนการทำขนมจีน 500,000 บาทซึ่งโครงการนั้นจะให้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยจะนำทุนจากโครงการไปซื้อเครื่องมืออุปกรณ์การทำขนมจีน ขนมจีนสามารถนำไปจำหน่าย หากวัตถุดิบไม่พอสำหรับการผลิตก็จะซื้อวัตถุดิบจากกลุ่มเครือข่าย

แนวทางที่สามเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีโฮมสเตย์จะติดป้ายที่ถนนใหญ่ว่า “โฮมสเตย์ชาวนา” โฮมสเตย์แยกระหว่างชายกับหญิง ในส่วนของโฮมสเตย์นั้น เป็นลักษณะย้อนยุคให้ผู้เข้าพักได้บรรยากาศแบบ

สมัยก่อน ซึ่งในที่พักจะไม่มีไฟฟ้า อาบน้ำด้วยน้ำบ่อ ให้นักท่องเที่ยวได้บรรยากาศรู้สึกเหมือนได้ย้อนยุคจริงๆ และในกรณีที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากอาจจะให้เข้าพักที่โฮมสเตย์ที่บ้านของชาวนา

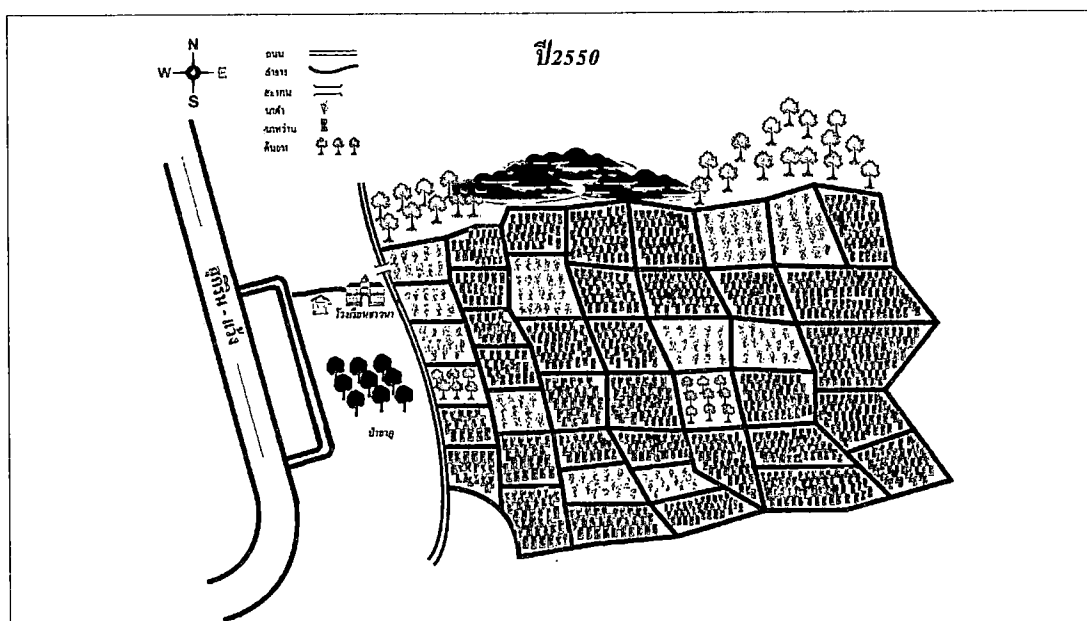
มีกิจกรรมเดินทางไกล เดินในป่าสาธิตก่อนเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการทำแบ่งสาธิต มีกิจกรรมกรีดยางในป่าสาธิต มีบริการให้เต๊นท์ขึ้นรถอีแต๋นไปที่โรงสีข้าวให้ได้เรียนรู้โรงสีข้าวโดยจะมีวิทยากรให้บรรยาย วิทยากรคือ มะยูนุ และกลับมายังจุดเริ่มต้นมีนวดแผนโบราณคนที่มีความสามารถด้านนี้คือ บาบอโฆะกับแบเลาะเจ๊ะอาลี โดยจะไปอบรมเพิ่มเติมความรู้ก่อน เมื่อมีคนพูดถึงการทำนาแบบดั้งเดิมอยากให้นักถึง บ้านละหา อำเภอแว้ง

โรงเรียนเยาวชนชนาอินทรีไม่ได้มีเรื่องข้าวอย่างเดียว แต่จะพยายามนำความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ การจัดการที่ดินออกเป็นสี่ส่วน ถ้าเป็นไปได้ให้ชาวนาทุกครัวเรือนที่บ้านของชาวนาอาจจะมีส่วนหนึ่งมูมหรือสองมูมให้ปลูกผักกินเอง ปัจจุบันเริ่มทำกันแล้วในกลุ่มแกนนำต่อไปให้สมาชิกทุกคนกลับไปปลูกทุกอย่างที่กินได้

ภาพที่ 21 เยาวชนรุ่นใหม่ร่วมถ่ายรูปกับชาวนาบ้านละหา

แนวทางขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอเวียง จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 22 แสดงแผนที่ ปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ก่อนที่จะมีโครงการวิจัย

การที่จะให้พื้นที่อื่น ๆ ร่วมกันทำนาอินทรีย์ อาจใช้กระบวนการที่มีความหลากหลาย อาทิเช่น กลุ่มเยาวชนโรงเรียนชาวนาเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ ต้องลงพื้นที่พูดคุยให้แนวทางการทำนาอินทรีย์ให้กับคนในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งจะต้องมีความพยายามแนะนำ และหาแนวทางให้ชาวนาทำนาดำโดยไม่ใช้สารเคมีทุกประการแต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคอย่างมากมาย ที่จะเปลี่ยนความคิดของชาวนาที่เคยทำนาหว่านจนเกิดความเคยชิน และสะดวกรวดเร็ว ดังคำกล่าวของชาวนาสสะท้อนความคิดของการทำนาดำว่า

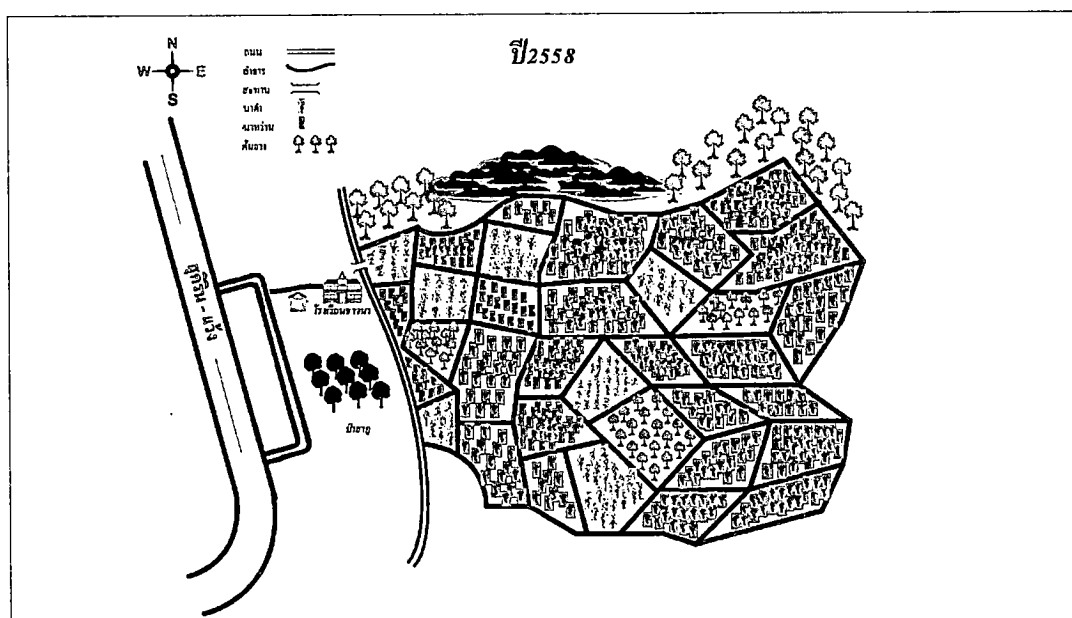
นายเจ้มุดอ ย่าอิง

“ส่วนใหญ่แล้วชาวนาไม่อยากทำนาดำ ถ้าต้องทำนาดำดังเช่นสมัยก่อน คาดว่าจะไม่ทำนาอีกแล้ว เพราะการทำนาดำมีหลายขั้นตอน ยุ่งยาก ทำคนเดียวไม่ไหว ต้องอาศัยกำลังแรงงานของคนในครอบครัวด้วย ไม่เหมือนกับการทำนาหว่าน สามารถทำคนเดียวได้”

กลายเป็นข้อสงสัยว่าทำไมคนสมัยก่อนทำนาดำได้ นั่นก็เป็นเพราะว่า การทำนาในสมัยก่อนครอบครัวร่วมมือร่วมใจช่วยกันคนละไม้คนละมือ ทั้งภรรยา ลูก และญาติพี่น้องอีกด้วย อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ สมัยก่อนยังไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้คนในครอบครัวนั้นได้ใช้เวลาร่วมกัน อยู่ในการทำงานตลอดเวลาส่งผลให้ลูกได้เรียนรู้การทำงานตั้งแต่อายุน้อย เนื่องจากลูกๆ มักตามพ่อแม่ไปทำงานด้วย

ปัจจุบันการประกอบอาชีพทำนาสามีมักทำงานคนเดียว ภรรยาอยู่บ้านไม่ช่วยสามี แต่การทำนาดำมีหลายขั้นตอนและต้องใช้เวลาาน การทำนาดำคนเดียวโดยที่ไม่มีคนช่วยนั้น จึงไม่สามารถทำได้ เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันไม่ออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน อาจจะเป็นเพราะการปลูกฝังค่านิยมจากพ่อแม่ว่าให้ลูกเรียน

สูงๆอนาคตจะได้ไม่ลำบากเหมือนพ่อแม่ หรือบางทีตัวพ่อแม่เองที่เห็นชอบที่จะให้ลูกอยู่อย่างสะดวกสบายและไม่ปลูกฝังให้ลูกเรียนรู้อาชีพนี้ซึ่งแตกต่างจากเด็กในอดีตที่ชอบเล่นตามทุ่งนา เล่นโคลน จับปลา ช่วยพ่อแม่ปลูกข้าวดำนา จะเห็นได้ว่าค่านิยมในอดีตและปัจจุบันนั้นแตกต่างมาก

ภาพที่ 23 แผนที่ แสดงปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ช่วงดำเนินโครงการวิจัย พ.ศ. 2558

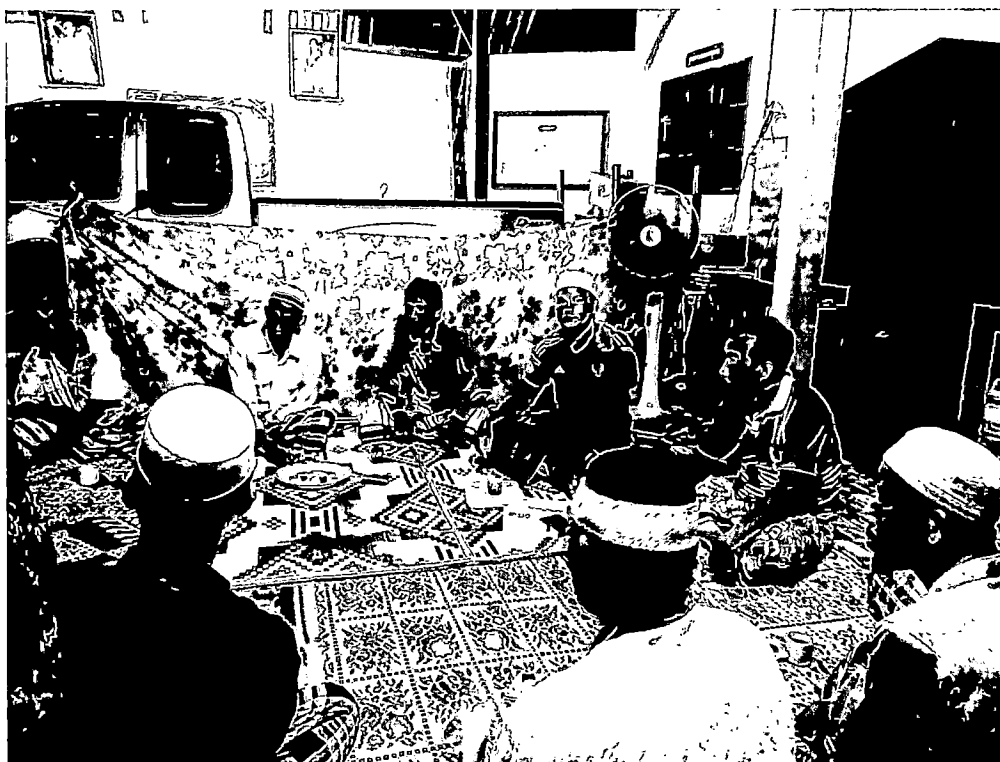
จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มเยาวชนนาอินทรีย์

ด้วยการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกลุ่มเยาวชนโรงเรียนนาอินทรีย์ ในหมู่บ้านละหา ที่อยู่ใว้ยที่ต่างกันจำนวนหลายครั้ง ซึ่งประกอบด้วยปราชญ์ชาวนาอาวุโส แกนนำเยาวชนรุ่นพี่ เยาวชนชาวนารุ่นพี่ และเยาวชนชาวนารุ่นน้อง ได้มานั่งแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อถอดประเด็นเกี่ยวกับข้อดี และข้อเสีย ระหว่างการทำนาหว่านที่ต้องใช้สารเคมี กับการทำนาดำที่ไม่ใช้สารเคมี ประเด็นจุดแข็งของพื้นที่ที่สามารถทำให้คนในหมู่บ้านเลือกมาทำนาอินทรีย์มากขึ้น และเพื่อหาแนวทางขยายนาอินทรีย์พื้นที่อื่นๆ โดยที่จะนำความรู้จากการสังเคราะห์ข้อดีข้อเสียของการทำนาทั้งสองประเภท เพื่อที่ได้ไปขยายต่อยังพื้นที่อื่น ๆ โดยใช้กระบวนการเปิดพื้นที่ด้วยเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ มีประเด็น เช่น ทำไมพื้นที่ตรงนี้ถึงสามารถทำนาดำได้

โรงเรียนชาวนาเป็นศูนย์ต้นแบบการทำนาอินทรีย์

ปัจจุบันพื้นที่โรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ ได้รับการยอมรับให้เป็นพื้นที่ตัวอย่างของการทำนาอินทรีย์ ด้วยกระบวนการวิจัย ทำให้ชาวบ้านตระหนักว่า เมื่อพัฒนามาเป็นโรงเรียนนาอินทรีย์ จำเป็นจะต้องเป็นต้นแบบการทำนาอินทรีย์ให้กับพื้นที่อื่นๆ นำไปสู่การเปลี่ยนวิธีคิดมาร่วมทำนาอินทรีย์ ด้วยการใช่วิธีการดำเนินแบบธรรมชาติ การเปลี่ยนวิธีการทำนาจากนาหว่านมาใช้วิธีนาดำเป็นสิ่งที่ยากมาก เพราะการทำนาหว่านทำ

ง่ายสะดวก และใช้เวลาน้อย ซึ่งการทำนาดำนั้น มีหลายขั้นตอน อีกทั้งเสียเวลาอีกด้วย ในปี พ.ศ. 2549 เริ่มต้นทำนาโดยใช้วิธีการดำนา แล้วต่อมาเปลี่ยนวิธีไปทำนาหว่านปี พ.ศ. 2559 ชาวนากลุ่มเล็กๆ เพียง 3-4 คนกลับมาทำนาดำอีกครั้ง ปี พ.ศ. 2560 ชาวนาอีกหลายคนก็เปลี่ยนมาทำนาดำด้วยเช่นกัน ปัจจุบันชาวนาในพื้นที่ทำนาอินทรีย์ ประมาณ 80เปอร์เซ็นต์ การทำนาอินทรีย์ไม่เพียงแค่นั้นในพื้นที่นี้เท่านั้น แต่ต้องผลักดันพื้นที่ของกลุ่มเครือข่ายให้ทำนาอินทรีย์ด้วย

ภาพที่ 24 ประชุมสัญจรร่วมกับชาวนาบ้านกรือซอ

จัดเวทีสัญจรเพื่อนำเสนอข้อดีของการทำนาอินทรีย์

หลังจากที่เห็นความเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านที่หันมาทำนาดำโดยปราศจากสารเคมีในพื้นที่ร่องของโรงเรียนชาวนาบ้านละหมากขึ้น ทีมวิจัยจึงเรียกสมาชิกชาวนา และเครือข่ายชาวนาในพื้นที่มาร่วมกระบวนการวิจัยด้วยการถอดบทเรียนเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของการทำนาทั้งสองแบบ เพื่อสร้างความตระหนักให้กับชาวนาที่ยังไม่ได้เปลี่ยนวิถีคิดทำนาอินทรีย์มารับรู้เหตุผลต่าง ๆ จากทีมงานชาวนาด้วยกัน ทำให้เห็นประเด็นเกี่ยวกับข้อดีของการทำนาอินทรีย์ 5 อย่าง ดังต่อไปนี้

อย่างที 1 ไม่ต้องทำงานหลายครั้ง

การทำนาดำเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการก็ถือว่าเสร็จงานเรียบร้อยไม่ต้องมาซ่อมแซมงานเดิมๆ ไม่เหมือนกับการทำนาหว่าน เมื่อหว่านข้าวเสร็จยังต้องทำอีกหลายอย่าง อาทิเช่น ต้องใช้ยาฆ่าวัชพืชเพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตเพราะต้นหญ้าจะแย่งสารอาหารและแร่ธาตุในดินจากต้นข้าวและถ้าหากว่าต้นข้าวตายหรือไม่เจริญเติบโต ชาวนาต้องไปถอนต้นที่ตายออก แล้วจึงนำต้นกล้าต้นใหม่มาปลูกแทน ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เสียเวลามาก

นายนาวี อะมะ กล่าวว่า

“การทำนาดำ รู้สึกว่าไม่ยากเท่ากับการทำนาหว่าน จริงที่ว่านาหว่านทำง่ายและรวดเร็ว แต่เมื่อไหร่ที่ต้นข้าวตาย หรือไม่เจริญเติบโตเราต้องไปถอนต้นที่เราหว่านออกแล้วจึงนำต้นกล้าต้นใหม่มาปลูกแทนที่ ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เสียเวลามาก”

นายลูกมัน ดือรอนิง กล่าวว่า

“รู้สึกว่าการทำนาดำไม่ยากเท่ากับการทำนาหว่าน จริงที่ว่านาหว่านทำง่ายและรวดเร็ว แต่เมื่อไหร่ที่ต้นข้าวตาย หรือไม่เจริญเติบโตเราต้องไปถอนต้นที่เราหว่านออกแล้วจึงนำต้นกล้าต้นใหม่มาปลูกแทนที่ ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เสียเวลามาก และอีกอย่างต้องพ่นยาฆ่าวัชพืชด้วย ต่างจากการทำนาดำที่มีความแน่นอนมากกว่า เพราะเราจับต้นกล้ามาดำลงบนที่นาเลย การทำนาดำนั้นต้องมีน้ำขังตลอดเวลาทำให้หญ้าไปขึ้นซึ่งจะช่วยเลี้ยงในการใช้ยาฆ่าวัชพืชได้อีกด้วย”

นายอาฮาหมัด อาแว กล่าวว่า

“นาหว่านทำไม่จบ ถ้านาดำทำแล้วจบ คือไม่ยากทำนาหลายครั้งทำทีเดียวจบ สมัยก่อนทุกคนเคยทำนาดำแล้วรู้สึกมีความสุข พอได้เห็นคนอื่นทำนาดำเลยมีความรู้สึกคิดถึงอดีตทำให้อยากจะทำนาดำอีกครั้ง เมื่อทำนาดำครอบครัวและญาติพี่น้องจะออกมาช่วยกันทำนา ที่ทุกคนออกมาช่วยนั้นแต่เดิมสมัยก่อนเขาก็ทำแบบนี้ ถ้าคนที่เคยทำนามาก่อนพอเห็นคนกำลังดำนาอยู่ๆก็จะมีความรู้สึกอยากไปช่วยดำนาด้วย มันเป็นระบบของคนสมัยก่อนที่เห็นใครทำนา ก็อยากช่วยอยากทำ ได้ทำแล้วมีความสุข ของเขาทำนาหว่านแต่คนที่ทำนาหว่านทั้งหมดมีเขาคนเดียวที่ออกมาปลูกซ่อมต้นข้าว คนที่ทำนาดำทำเสร็จแล้ว คนอื่นที่ทำนาหว่านด้วยกันก็ทำเสร็จแล้ว แต่ของเขานั้นยังต้องออกมาปลูกซ่อมอยู่เลย เพราะเขามีความอดทนและพยายามที่จะปลูกซ่อมต้นข้าวทำให้เขาได้ข้าวที่ผลผลิตดี คนอื่นที่ทำนาหว่านแต่ไม่ได้ออกมาปลูกซ่อมนั้นผลผลิตไม่ดี สำหรับคนที่มีความตั้งใจอดทนและพยายามที่จะทำนาหว่านจริงๆ ก็สามารถทำได้ แต่สำหรับเรานั้นที่ต้องพ่นยาที่ทำนาหว่านรู้สึกทำได้ แต่ไม่สู้พ่อกับแม่ที่จะต้องมานั่งปลูกซ่อม ซึ่งการตัดสินใจเลือกทำนาแบบไหนนั้นเป็นการตัดสินใจจากความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคนว่าชอบถนัด หรืออยากทำแบบไหนมากกว่า”

ภาพที่ 25 ต้นข้าวที่เตรียมไว้สำหรับการดำนา

อย่างที่ 2 ต้นข้าวมีผลผลิตที่ดี

การทำนาคำจะทำให้ต้นข้าวในวันยิ่งเจริญเติบโตสวยงาม ซึ่งต่างจากนาหว่านจะมีปัญหาเกี่ยวกับต้นข้าวหลายอย่าง ได้แก่ ต้นข้าวจะขึ้นอย่างไม่เป็นระเบียบสวยงาม เมล็ดข้าวจะลีบ ถ้าหากไม่มีการพ่นยาฆ่าวัชแปลงข้าวก็จะได้รับความเสียหาย ต้องมาปลูกต้นข้าวใหม่แทนที่ต้นที่ไม่เติบโตหรือตายช้าๆ ทำให้เห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนมาก

นายมุฮัมมะเซาตี มะยะ กล่าวว่า

“แรกเริ่มพวกเราทำนาคำต่อมาก็เปลี่ยนไปทำนาหว่าน ทำนาหว่านนั่นจะเหนื่อยมาก เราเนี่ยะทำนาหว่านพอเห็นคนอื่นทำนาคำแล้วรู้สึกท้อแต่พอหันมาดูของตัวเองแล้วไม่เป็นระเบียบไม่สวยงาม เมล็ดข้าวก็ไม่มี ถ้าไม่พ่นยาฆ่าวัชแปลงข้าวก็จะได้รับความเสียหาย แล้วต้องมาปลูกต้นข้าวใหม่แทนที่ต้นที่ไม่เติบโตหรือตายช้าๆจนรู้สึกท้อ สิ่งที่ทำให้รู้สึกแย่มากที่สุดคือการได้เห็นแปลงนาข้าง ๆ ที่ทำนาคำ”

ผลผลิตจากการทำนาคำจะได้ปริมาณมากกว่านาหว่านต้นข้าวจะออกดอกผลผลิตดีด้วย ส่วนนาหว่านต้นข้าวจะออกลูกไม่ตก เพราะต้นข้าวชิดกัน แต่ถ้าทำนาคำต้องมีระยะห่างเป็นช่องเพื่อให้สามารถเดินได้

นายอิสมะแอ วาแฮ กล่าวว่

“ตอนที่ทำนาคำนั้้นค้ำต้นกล้ำระยะห้ำงพอมาทำนาคำนหว่านก็เลยทำระยะห้ำงเหมื่อนกัน แต่พอทำแบบนั้แล้วทำให้ต้นหญ้ำขึ้นต้นข้ำวก็เลยไม่โต หากหว่านระยะชิดๆกันก็ค้องไปถอนออกเพราะถ้ำไม่ถอนออกต้นข้ำวก็จะไม่เจริญเติบโตเต็มทีผลผลิตออกไม่เยอะ ทำให้ต้องทำนหลายครั้ง พอทำนาคำนหว่านไม่ได้ผลผลิตที่ดีก็เลยกลับไปทำนาคำนอีกครั้”

นายอารง วอฮะ กล่าวว่

“ข้ำวที่ได้จากนาคำนหว่านนั้้นกินไม่ได้ผลผลิตไม่ดี เกษตรอำเภอให้ทำนาคำนปรั้งปีละ2 ครั้ด้วยวิธีการทำนาคำนหว่าน นาคำนหว่านนั้ไม่ได้ทำแบบสมัยก่อนแต่ต้องทำตามหลักการการหว่านข้ำวต้องตีเส้นแล้วขุดร่องน้้ำเป็นช่องๆเพื่อให้น้้ำไหลลงมตามช่อง จากนั้นก็เอข้ำวเปลือกไปหว่านตามช่องที่ขุดไว้จะให้ข้ำวเปลือกที่หว่านตามวิธีของเกษตรอำเภองอกแต่ก็สู้นาคำนไม่ได้ เพราะข้ำวที่ได้จากการทำนาคำนหว่านไม่ประสบความสำเร็จผลผลิตไม่ดี”

นายอันวาคือรอก กล่าวว่

“เมื่อก่อนเคยทำนาคำนมาแล้วครั้หนึ่งเกษตรอำเภอให้ทำนาคำนหว่าน ก็เลยทำนาคำนหว่านตามที่เกษตรอำเภอบอก โดยใช้พันธุ์ข้ำวพระราชทาน ปรากฏว่ข้ำวที่ได้จากนาคำนหว่านนั้้นกินไม่ได้ผลผลิตไม่ดี เกษตรอำเภอให้ทำนาคำนปรั้งปีละ2 ครั้ด้วยวิธีการทำนาคำนหว่าน นาคำนหว่านนั้ไม่ได้ทำแบบสมัยก่อนแต่ต้องทำตามหลักการการหว่านข้ำวต้องตีเส้นแล้วขุดร่องน้้ำเป็นช่องๆเพื่อให้น้้ำไหลลงมตามช่อง จากนั้นก็เอข้ำวเปลือกไปหว่านตามช่องที่ขุดไว้จะให้ข้ำวเปลือกที่หว่านตามวิธีของเกษตรอำเภองอกแต่ก็สู้นาคำนไม่ได้ เพราะข้ำวที่ได้จากการทำนาคำนหว่านไม่ประสบความสำเร็จผลผลิตไม่ดี ตอนที่ทำนาคำนั้้นค้ำต้นกล้ำระยะห้ำงพอมาทำนาคำนหว่านก็เลยทำระยะห้ำงเหมื่อนกัน แต่พอทำแบบนี้แล้วทำให้ต้นหญ้ำขึ้นต้นข้ำวก็เลยไม่โต หากหว่านระยะชิดๆกันก็ค้องไปถอนออกเพราะถ้ำไม่ถอนออกต้นข้ำวก็จะไม่เจริญเติบโตเต็มทีผลผลิตออกไม่เยอะ ทำให้ต้องทำนหลายครั้ พอทำนาคำนหว่านไม่ได้ผลผลิตที่ดีก็เลยกลับไปทำนาคำนอีกครั้”

นายมุตอปา หามะ กล่าวว่

“จุดที่สำคัญก็คือมีความแตกต่างระหว่างนาคำนกับนาคำนหว่าน เพราะครูสอนทำนาคำน (อาเยาะฮัมดี) คนนี้เอาความรู้มาจากกูเกิล (Google) มาใช้สำหรับทำนาคำนของตัวเอง ผมเป็นคนที่ทำนาคำนของเขาทั้งคำนและไถนาแปลงนาคำนของเขาแปลงละ 1 ไร่ หรือ2แปลง 1 ไร่ ส่วนใหญ่ได้ข้ำวแปลงละ 7-8 กระสอบ แต่ทำครั้ที่แล้วได้16 กระสอบ เขารู้หลักการของระยะห้ำง เพราะเขาเอาความรู้มาจากกูเกิล (Google) ผมเพิ่งไปดูมาเขาทำระยะห้ำงประมาณ 40-50 เซนติเมตร พอช่วงที่ต้นออก ต้นก็จะออกดกราวๆ 20-30 ต้นผลผลิตดีด้วย เลยรู้สึกสงสัยว่ข้ำวนั้้นเป็นข้ำวพันธุ์อะไร เมล็ดข้ำวก็สวย ต้องดูแลทางนาคำนด้วยปุ๋ยจะใช้ประมาณ 2 ปีบ ถ้ำทำนาคำนหว่านต้นข้ำวจะออกกลุ่่น้อย เพราะต้นข้ำวชิดกัน แต่ถ้ำนาคำนค้องมีระยะห้ำงเป็นช่องเพื่อให้สามารถเดินได้”

อย่างที 3 ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วม

พื้นที่ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วมแปลงนา แต่เนื่องจากการทำนาคำ จำเป็นต้องปักต้นกล้าในพื้นที่ที่มีน้ำ จะมีประสิทธิภาพกว่า ทำให้การทำนาคำดีกว่าทำนาหว่าน เพราะพื้นที่ตรงนี้น้ำไม่แห้ง และไม่เหมาะที่จะทำนาหว่าน

นายบรอเอ็ง ยูโซ๊ะ กล่าวว่า

“อีกอย่างพื้นที่ของเราน้ำมันไม่แน่นอนตอนที่จะพ่นยาฝนก็ดันตกลงมาพ่นน้ำแห้งหญ้าก็ขึ้น และไม่เหมาะที่จะทำนาหว่าน เพราะพื้นที่ตรงนี้น้ำไม่แห้งจะระบายน้ำให้แห้งไม่ได้ เนื่องจากไม่มีฝายกั้นน้ำน้ำไหลผ่านตลอดจะเอาน้ำออกไม่ได้แต่หมู่บ้านอื่นพอทำนาหว่านก็กั้นน้ำเพราะมีฝายกั้นน้ำอย่างดีทำให้สามารถกั้นน้ำได้”

อย่างที 4 ปลอดภัยจากสารเคมี

การทำนาคำสามารถปลอดภัยจากสารเคมี เพราะใช้วิธีการปักต้นกล้าบนที่นาที่เตรียมไว้พื้นที่ต้องมีน้ำขังตลอดเวลาทำให้หญ้าไม่สามารถที่จะขึ้นได้ โดยไม่ต้องใช้สารเคมีมาพ่นเพื่อกำจัดต้นหญ้า

นายอับดุลรอแม หามะ กล่าวว่า

“สารเคมียอมให้ใช้ก็ได้แต่ถ้าต้องมานั่งปลูกซ่อมต้นที่ตายคือขอยอมแพ้เลย ต้นข้าวบางที่ที่เยอะก็มี แต่ถ้ามีน้ำส่วนมากจะมีปัญหา ถ้าทำนาคำก็คือเรียบร้อยสบายใจได้เลยเพราะไม่ต้องพ่นยา ตอนทีพ่นยาแรกๆไม่ได้คิดอะไรพอได้ยีนว่านาข้าวที่ใช้สารเคมีจะทำให้เกิดโรคได้ทำให้รู้สึกนึกคิดขึ้นมา ตอนทำนาไม่ได้ใส่รองเท้าเลยรู้สึกกลัว ที่กลัวไม่ได้กลัวสารเคมีแต่ซีเกียจที่จะต้องปลูกซ่อมต้นที่ไม่สมบูรณ์”

นายนิแฉ วานี กล่าวว่า

“แรกเริ่มพวกเรากำหนดจะทำนาคำต่อมาก็เปลี่ยนไปทำนาหว่าน ทำนาหว่านนั่นจะเหนื่อยมาก เราเนี่ยะทำนาหว่านพอเห็นคนอื่นทำนาคำแล้วรู้สึกท้อ เพราะเราเห็นต้นข้าวของคนอื่นที่ทำนาคำยิ่งนับวันยิ่งเจริญเติบโตสวยงาม แต่พอหันมาดูของตัวเองแล้วไม่เป็นระเบียบไม่สวยงาม เมล็ดข้าวก็ไม่มี ถ้าไม่พ่นยาฆ่าวัชแปลงข้าวก็จะได้รับความเสียหาย แล้วต้องมาปลูกต้นข้าวใหม่แทนที่ต้นที่ไม่เติบโตหรือตายซะจนรู้สึกท้อ สิ่งที่ทำให้รู้สึกแย่มากที่สุดคือการได้เห็นแปลงนาข้างๆที่ทำนาคำ แต่ของเรานั้นทำนาหว่าน ทำให้เราเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนมาก การทำนาหว่านมักจะมีปัญหาทำบ่อยครั้งถ้าไม่แห้งข้าวเปลือกที่หว่านลงบนแปลงนา ก็จะลอยทำให้เห็นได้ว่าทำนาคำดีกว่าทำนาหว่าน เพราะพื้นที่ตรงนี้น้ำไม่แห้ง และไม่เหมาะที่จะทำนาหว่าน”

นายมะเซ็ง หามะ กล่าวว่า

“เคยทำนาหว่านแล้วมีหญ้าขึ้นเยอะ แต่ไม่ได้พ่นยาฆ่าวัชพืชทำให้ไม่ได้ผลผลิตข้อดีที่สุดอันดับหนึ่งของการทำนาคำคือเมื่อดำนาเสร็จแล้วก็ถือว่าเสร็จเรียบร้อย ไม่เหมือนกับการทำนาหว่าน เมื่อหว่านข้าวเสร็จยังต้องทำอีกหลายอย่าง การทำนาหว่านนั่น ถ้าไม่ใช้ยาฆ่าวัชพืชจะทำให้ต้นข้าวไม่เจริญเติบโตและไม่ได้

ผลผลิต เพราะหญ้าจะแย่งสารอาหารและแร่ธาตุในดินจากต้นข้าว นั่นเองคนที่รับหน้าที่ดำนาและเกี่ยวข้าว ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นคนทำหน้าที่นี้”

นายนิเลาะ วาหลง กล่าวว่า

“สารเคมียอมใช้จะให้พนักก็ได้แต่ถ้าต้องมานั่งปลูกซ่อมต้นที่ตายคือขอยอมแพ้เลย ต้นข้าวบางที่ที่เยอะก็มี แต่ถ้ามีน้ำส่วนมากจะมีปัญหา ถ้าทำนาคำก็คือเรียบร้อยสบายใจได้เลยเพราะไม่ต้องพ่นยา ตอนที่พ่นยาแรกๆไม่ได้คิดอะไรพอได้ยินว่านาข้าวที่ใช้สารเคมีจะทำให้เกิดโรคได้ทำให้รู้สึกนึกคิดขึ้นมา ตอนทำนาไม่ได้ใส่รองเท้าเลยรู้สึกกลัว ที่กลัวไม่ได้กลัวสารเคมีแต่ขี้เกียจที่จะต้องปลูกซ่อมต้นที่ไม่สมบูรณ์ อีกอย่างพื้นที่ของเรา น้ำมันไม่แน่นอนตอนที่พ่นยาฝนก็ดันตกลงมาพ่นน้ำแห้งหญ้าก็ขึ้น และไม่เหมาะที่จะทำนาหว่าน เพราะพื้นที่ตรงนี้น้ำไม่แห้งจะระบายน้ำให้แห้งไม่ได้ เนื่องจากไม่มีฝายกั้นน้ำน้ำไหลผ่านตลอดจะเอาน้ำออกไม่ได้แต่หมู่บ้านอื่นพอทำนาหว่านก็กั้นน้ำเพราะมีฝายกั้นน้ำอย่างดีทำให้สามารถกั้นน้ำได้”

นายนิเลาะ วาหลง

ภาพที่ 26 กลุ่มสตรีบ้านละหารรวมกลุ่มกันดำนา

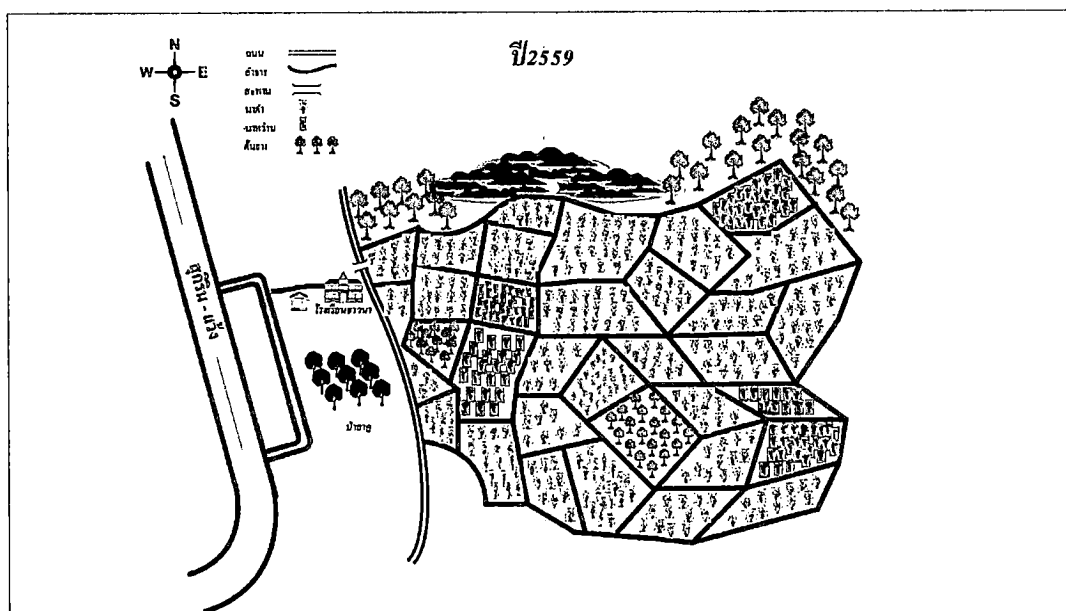
อย่างที่ 5 สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว

หลังจากที่ชาวบ้านหันมาทำนาคำมากขึ้นผลที่ออกมาคือชาวบ้านมีความสุข เกิดการแบ่งปันอาหารร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเป็นมิตรภาพ เมื่อทำนาคำครอบครัวและญาติพี่น้องจะออกมาช่วยกันทำ ด้วยอุดมการณ์ของคนที่เคยทำนามาก่อน หลังจากได้เห็นเพื่อนบ้านกำลัง

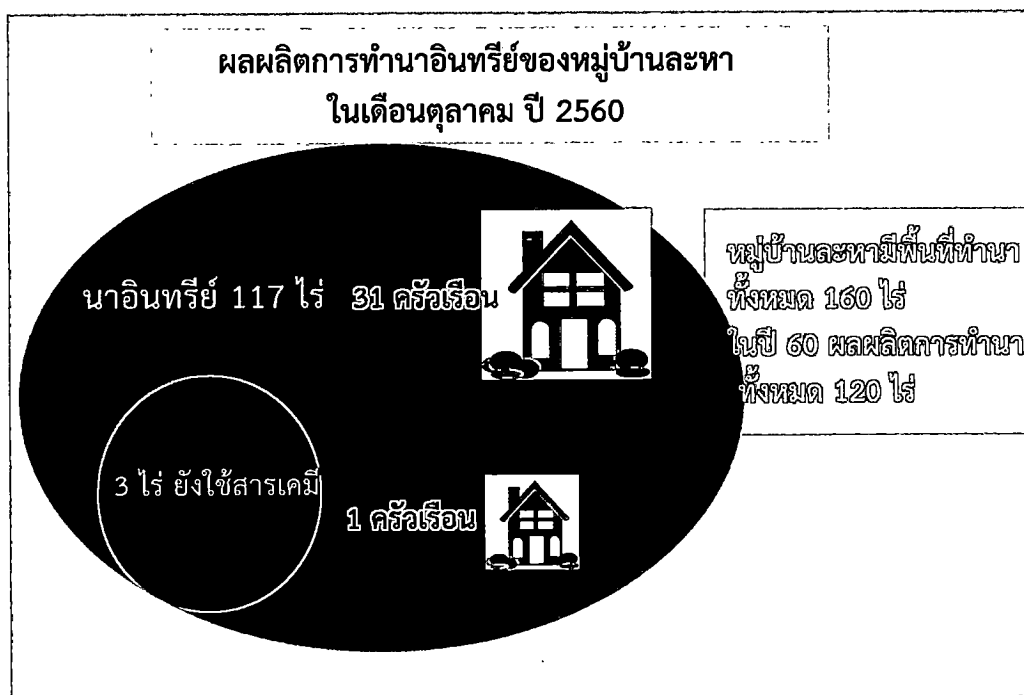
ตำนานจะมีความรู้สึกอยากไปช่วยตำนานด้วย ซึ่งเป็นวิธีคิดของคนในอดีตกลับหัวนคีนมา ที่ได้ช่วยเพื่อนทำแล้วมีความสุข ส่วนชาวบ้านที่ทำนาหว่านส่วนใหญ่ทำเพียงคนเดียว ออกมาปลูกซ่อมต้นข้าวคนเดียว ต้องมีความอดทนและพยายาม

นายอาหะมะ นู กล่าวว่า

“ได้เห็นคนอื่นทำนาดำเลยมีความรู้สึกคิดถึงอดีตทำให้อยากจะทำนาดำอีกครั้งคนอื่นที่ทำนาหว่านแต่ไม่ได้ออกมาปลูกซ่อมนั้นผลผลิตไม่ดี สำหรับคนที่มีความตั้งใจอดทนและพยายามที่จะทำนาหว่านจริงๆ ก็สามารถทำได้ แต่สำหรับเรานั้นที่ต้องพ่นยาที่ทำนาหว่านรู้สึกรับได้ แต่ไม่สู้พอที่จะต้องมานั่งปลูกซ่อม ซึ่งการตัดสินใจเลือกทำนาแบบไหนนั้นเป็นการตัดสินใจจากความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคนว่าชอบถนัด หรืออยากทำแบบไหนมากกว่า

ภาพที่ 27 แผนที่แสดงปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ช่วงดำเนินโครงการวิจัย พ.ศ. 2559

ภาพที่ 28 แสดงผลผลิตการทำนาอินทรีย์ของหมู่บ้านละหาในปี 2560

ผลจากการใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เมื่อมีการพูดคุยกับเครือข่ายชาวนาต่างพื้นที่ผ่านเวทีสัญจร เช่น หมู่บ้านกรือซอ หมู่บ้านบาโงอาเล็ง และหมู่บ้านตือมายูทำให้ชาวบ้านเปิดมุมมองใหม่ๆ และได้สัญญากับทีมวิจัยว่าจะมีการทำนาอินทรีย์เพิ่มขึ้น ด้วยการการทำนาดำที่มีการถอดบทเรียนแล้วว่า มีผลผลิตดี ต้นข้าวสวย ไม่ต้องปลูกซ่อม ทำให้คนที่ทำนา หว่านเห็นถึงความแตกต่าง นาหว่านหากไม่พ่นยาฆ่าหญ้าต้นข้าวจะไม่โต ต้นข้าวที่ได้รับสารเคมีไปด้วยนั้นต้องใช้เวลาในการฟื้นฟู ความแตกต่างนี้เป็นผลให้ชาวนาเปลี่ยนความคิดเห็นไปทำนาดำแทน ปี พ.ศ. 2560 ส่วนคนที่ยังทำนาหว่านคือกลุ่มคนที่มีความว่างน้อย ลูกเยอะ ภรรยาหลงไม่ได้

ทำให้ทีมวิจัยได้พบปัญหาต่างๆ และข้อจำกัดของการทำนาอินทรีย์ เช่น ชาวบ้านจำเป็นจะต้องแข่งขันกับภาวะโลกรากิวัณ หรือระบบทุนนิยมที่ทำให้ชาวบ้านต้องหาเงินเพื่อส่งลูกเรียน และเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน จนทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ต้องรีบเร่ง เอาเปรียบผู้คน เอาเปรียบธรรมชาติ และอื่นๆมากมาย และทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเริ่มที่จะห่างหาย

หลังจากที่ทีมงานวิจัยเข้าไปพบปะกลุ่มชาวนา ทำให้ชาวนาเปิดมุมมองใหม่ๆ วิถีคิดใหม่ แล้วมีความรู้สึกที่จะหันกลับไปสู่สังคมในอดีตด้วยการเริ่มต้นการทำนาอินทรีย์ เพื่อประโยชน์ของตนเอง และเพื่อนบ้าน วันนี้จะให้เห็นว่าการทำนาไม่ใช่สิ่งที่น่าอายหรือต่ำ แต่มันคือประโยชน์ที่เราจะใช้การทำนาเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อให้ได้รับประโยชน์อื่นๆอีกที่ไม่ใช่แค่เมล็ดข้าว ไม่ใช่แค่ข้าวที่เป็นยาอาหารทุกอย่างเป็นยาแต่ตอนนี้อาหารเป็นพิษ เพราะสมัยนี้คนมักใช้สารเคมี ส่วนข้าวเรียกได้ว่าเป็นอาหารหลักที่กินประจำทุกวันวันละ 3 มื้อ และบางมื้อก็จะกินข้าวที่ร้านไม่ได้ทานข้าวบ้าน

แนวทางสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้กับ ชาวนาอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 29 ประชุมเครือข่าย 6 หมู่บ้านในอำเภอแวง

การเชื่อมเครือข่ายโดยมีโรงเรียนชาวนาบ้านละหาเป็นศูนย์กลางเชื่อมกับลูกข่าย 6 หมู่บ้าน

การสร้างเครือข่ายนาอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอแวงมีต้นทุนเดิมที่มีการรวมกลุ่มเครือข่ายชาวนาในอำเภอแวง ประกอบด้วย บ้านยะหออ บ้านละหา บ้านบาโงอาเล็ง บ้านกรือซอ บ้านฮูแตมาแจ บ้านบาโงมาแย และบ้านเอราวัน การรวมกลุ่มได้ผ่านกระบวนการวิจัยเรื่อง ถอดบทเรียนการสร้างความมั่นคงทางอาหาร กรณีการเปลี่ยนนาไร่เป็นนาข้าวของกลุ่มเยาวชนบ้านละหาร อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส ได้มีการจัดประชุมรวมกลุ่มเครือข่ายชาวนาอำเภอแวง ที่โรงแรมเก็นติง อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส ทำให้พื้นที่อำเภอแวงมีเครือข่ายเพิ่มขึ้น 7 หมู่บ้าน และผลสรุปของการประชุมมีการเลือกประธานเครือข่าย โดยให้หมู่บ้านละหาเป็นประธานเครือข่ายหลักในการเชื่อม ประสานความสัมพันธ์ในกลุ่มเครือข่ายทั้ง 7 พื้นที่ ต่อมาทางเกษตรอำเภอแวง มีการจัดทำโครงการนาแปลงใหญ่ ที่รวมกลุ่มชาวนาเพื่อร่วมกันทำนาแปลงใหญ่ให้ยกระดับเป็นข้าวอินทรีย์ ทำให้ง่ายต่อการเชื่อมความสัมพันธ์เนื่องจากมีเครือข่ายจากงานวิจัยซึ่งเป็นต้นทุนเดิม ที่สามารถดำเนินโครงการได้ด้วยกับมีฐานเครือข่ายเดิมที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยทำให้การเกษตรอำเภอแวงเรียกเครือข่ายชาวนา 7 หมู่บ้านมาปรึกษาหารือกันเพื่อแต่งตั้งประธาน รองประธานของอำเภอ และให้บ้านละหาเป็นหัวหน้าศูนย์เครือข่ายดูแลลูกฐานเครือข่ายทั้งหมด

นายอุทัยมัต บิง เล่าว่า

"อาจารย์อ้อมที่มาทำงานวิจัยบอกมะว่าเราต้องทำโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ แต่ตอนนั้นยังมองภาพไม่ออกว่าโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์เป็นแบบไหน แล้วยังเคยบอกด้วยว่าให้ทำเครือข่ายชาวนา 7 หมู่บ้านผมยังมองไม่ออกอีกเหมือนเดิมว่าเป็นแบบไหน หลังจากนั้นไม่นานทางอบต.พาไปดูงานทำให้รู้ว่าโรงเรียนชาวนาเป็นแบบไหน พอกลับมาเลยนึกที่อาจารย์เคยบอกจึงทำโรงเรียนชาวนาขึ้น แล้วมีโครงการนาแปลงใหญ่ของเกษตรอำเภอ นาแปลงใหญ่นี้ให้รวมแปลงนาเล็กๆเข้าด้วยกันพอทำนาแปลงใหญ่แล้วมันตรงกับที่อาจารย์เคยบอกให้ทำเครือข่ายชาวนา อาจารย์ยังต้องการให้ทำนาอินทรีย์แล้วยังตรงกับโครงการนาแปลงใหญ่ด้วยที่รณรงค์ให้ชาวนาทำนาอินทรีย์ เมื่อก่อนทำนาหว่านเพราะรวดเร็วสะดวกสบายผู้หญิงรอเกี่ยวข้าวเท่านั้น พอจะกลับมาทำนาดำอีกครั้งก็มีหลายขั้นตอนทั้งต้องถอนพันธุ์ข้าวต้องดำนา เริ่มจากแกนนำ 3 คนเมื่อปี พ.ศ. 2558 (ถ้าทำนาหว่านเราเป็นผู้หญิงก็ไม่ต้องออกไปทำนาแล้ว ตรงไหนที่ต้นข้าวไม่โตปล่อยให้เป็นที่ว่างไม่มีการปลูกซ่อมแล้ว ถึงทำนาหว่านผู้หญิงก็ยังต้องใช้ความพยายามอดส่ำหะที่จะทำนา ผู้หญิงที่ทำนาหว่านส่วนใหญ่จะเป็นรุ่นผู้ใหญ่ ทำนาเองมือก็สกปรกถ้ามีเงินไปซื้อข้าวสารง่ายกว่า)"

เมื่อมีบ้านละหาเป็นพี่ใหญ่ที่จะคอยยกระดับการทำนาอินทรีย์ไปยังในพื้นที่ต่างๆ ให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้กับชาวนาอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส ประกอบมีเครือข่ายซึ่งเป็นต้นทุนเดิมที่สามารถเชื่อมโยงพื้นที่เพื่อขยายแนวคิดการทำนาอินทรีย์ไปยังพื้นที่ต่างๆ เมื่อถึงเวลาลงพันธุ์ข้าว จะมีการละหมาด "ฮายัต" ร่วมกันเพื่อเป็นสิริมงคลให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างลุล่วงด้วยดี จึงมีการรวมกลุ่มเครือข่ายทั้ง 7 หมู่บ้าน หลังจากนั้น มีการลงพันธุ์ข้าวพร้อมกันทั้ง 7 หมู่บ้าน ทำให้ข้าวสุกพร้อมกันนาก็จะกระจายตัวไปกินข้าวทั่วทั้งอำเภอแวงทำให้ลดความเสียหายได้ ถ้าเป็นเมื่อก่อนต่างคนต่างทำนาพอที่ไหนข้าวสุกก่อนนก็จะแห่กันไปกินนั่น ส่วนปัญหาเรื่องหมู่บ้านละหาหาวิธีการโดยให้ชาวนาทำกับดักหนูคนละ 2-3 อันใครที่จับหนูได้จะให้น้ำดีได้ตามจำนวนที่จับได้ หลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จจะมีรังหนูอยู่ ขวนเด็กๆมาขุดรังหนูแล้วไล่ตีลูกหนู และให้ผู้หญิงทำถั่วเขียวต้มกะทิเพื่อเลี้ยงเด็กๆ ที่ทำแบบนี้เพราะเคยได้ยินคนสมัยก่อนบอกเลยทำแบบนี้ด้วย

ภาพที่ 30 ประชุมเครือข่าย 6 หมู่บ้านในอำเภอเวียง

ต่อยอดเครือข่ายจากงานวิจัย

หลังจากที่มีงานวิจัยขึ้นที่สองเกิดขึ้นทำให้ชาวนาอำเภอเวียงได้มีเครือข่ายเพิ่มขึ้นอีกสองอำเภอ ประกอบด้วยอำเภอสุโขทัย บ้านต้นไม้สูงและ อำเภอตากใบบ้าน.....เป็นต้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างชาวนาทำให้ชาวบ้านเกิดความสัมพันธ์กันมากขึ้นผ่านเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างกันในเรื่องของการแก้ปัญหาต่างที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการทำนา

ภาพที่ 31 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ณ ต้นไม้สูง ตำบลปะลารัฐ อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส

เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านละหา และชาวบ้านต้นไม้สูง เปิดการประชุมด้วยผู้ช่วยกำนัน ต่อด้วยรองนายก พุดถึงวัตถุประสงค์ของการมาของคณะแวง และช่วยแนะนำคณะแวง ผอ.โรงเรียนชาวนา กล่าวแนะนำทีมงาน และพุดถึงพัฒนาการของโรงเรียนชาวนา เริ่มตั้งการฟื้นฟูนาร้าง ปี 2549 จนถึง การเป็นโรงเรียนชาวนา ปี 2561 การฟื้นฟูนาอินทรีย์ รวมระยะเวลาประมาณ 12 ปี มีการพุดถึงปัญหาอุปสรรคของโรงเรียนชาวนาอำเภอแวง ว่าจะมาถึงทุกวันนี้

แรกๆชาวบ้านไม่กล้าที่จะถามตอบเนื่องจากว่าอาจจะมีความกังวล แต่หลังจากที่ทีมงานโรงเรียนชาวนาได้ใช้กระบวนการสร้างความเป็นพี่น้อง สร้างบรรยากาศให้มีความสบายๆ ถามถึงสภาพปัญหา และมีการถาม-ตอบในประเด็นได้แก่ วิธีการเพิ่มจำนวนชาวนาเพื่อความยั่งยืน วิธีการทำนาอินทรีย์ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การกำจัดวัชพืชและสัตว์และแมลงต่างๆ วิธีการสร้างความสามัคคี วิธีการรวมกลุ่ม วิธีการหาแหล่งทุน วิธีการบริหารจัดการกลุ่ม และวิธีการปลูกฝังเยาวชนเพื่อสืบทอดการทำนา ทำให้ชาวบ้านเกิดความสนิทสนมนำไปสู่การถามตอบเกี่ยวกับสภาพปัญหาต่างๆ

ผลของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น 1) ชาวบ้านกล้าพุดมากขึ้น 2) มีชาวบ้านที่สนใจ และพร้อมที่จะทำนา 3) ชาวบ้านเกิดแรงบันดาลใจมากขึ้น 4) ชาวบ้านพร้อมเป็นเครือข่าย 5) ทีมงานโรงเรียนชาวนามีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาให้เกิดการปลูกข้าวมากยิ่งขึ้น 6) ได้เห็นคุณค่าของการปลูกข้าว 7) ผู้นำชุมชนให้การสนับสนุน

วิธีการเชิญชวนให้ชาวบ้านออกไปทำนา "เพื่อนชวนเพื่อน"

ปีพ.ศ. 2549 หมู่บ้านละหารกับแจ๊ะเหมทำนาทั้งหมด 13 ครัวเรือน หลังจากราคายางพาราสูงขึ้น จำนวนสมาชิกชาวนาลดลงเหลือเพียง 5 ครัวเรือน แล้วต้องมายุบพื้นที่ไปหลายพื้นที่เนื่องจากขาดคนทำนา เมื่อปีพ.ศ. 2554 ราคายางพาราสูงขึ้นอีก ทำให้สมาชิกมีจำนวนลดลงเนื่องจากหันไปกรีดยางอย่างเดียว แล้วนำเงินที่ได้ไปซื้อข้าวสาร วิธีการที่จะเพิ่มสมาชิกชาวนาคือ แคนนำกลุ่มชาวนา 7-8 คนมาปรึกษาหารือกันว่า จะทำอย่างไรดีให้คนทำนาเพิ่มมากขึ้น แล้วตัดสินใจว่าพวกเราทุกคนต้องเชิญชวนให้คนไปทำนา ใครสนิทกับใครให้ไปชวนคนนั้น ก่อนถึงช่วงทำนา 1 เดือนจะส่งชาวนาในวัยเดียวกัน เข้าไปชวนชาวบ้านที่ยังไม่ทำนา ด้วยการวิเคราะห์ และมีการประเมินความเป็นไปได้ว่า คนที่ชวนต้องมีใจและความคิดที่คล้ายๆกัน ส่วนคนที่มีความอาชีวะเป็นข้าราชการหรือฐานะทางบ้านดีจะเว้นกลุ่มเหล่านี้ไปเนื่องจากกลุ่มเหล่านี้มีความพร้อมมากกว่าคนจน ทุกครั้งที่ไปชวนชาวบ้าน ถ้าได้รับการปฏิเสธแล้ว อย่าไปคิดไม่ดี ให้อดทน เพราะหน้าที่คือชวนให้มาทำนาปีนี้ ไม่ทำปีหน้าค่อยไปชวนใหม่

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของคนที่จะมาร่วมทำนานั้น สิ่งสำคัญคือต้องพิจารณา สังเกตคุณสมบัติ อาทิเช่น ต้องมีประสบการณ์การทำนา ต้องเป็นวัยเดียวกับผู้ที่ชวน และต้องมีการอนุรักษ์ ในการเลือกชาวนารุ่นใหม่ทีมชาวนารุ่นพี่ต้องสังเกตและคอยสอดส่องภายในหมู่บ้าน ว่าใครมีแนวโน้มที่จะทำนา หลังจากนั้นต้องส่งทีมงานเข้าไปพุดคุย ถามไถ่และชักชวนให้ทำนา บางคนชอบและรู้สึกมีความสุขที่ได้ทำนา บางคน

พอได้เห็นกลุ่มชวานาทำให้ผู้คนเกิดความสนใจและติดต่อเข้ามาเพื่อที่จะเข้าไปดูงาน และบางคนรอเพียงคนชักชวนเท่านั้นแต่ความจริงเขาพร้อมที่จะทำนานอยู่แล้ว ถ้าเขาไม่ยอมทำก็ไม่เป็นไร ต้องให้กำลังใจ ให้ความหวัง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ชวานาออกมาทำนา สำหรับบางคนก็คิดว่าแล้วจะทำนาแต่ยังไม่ได้ทำ เพราะไม่มีเวลา

นายตือเลาะ สะอะ กล่าวว่า

"เขาไม่ยอมทำนาก็อย่าไปว่าเขาเรามีหน้าที่แค่ไปชวนก็พอปีนี้เขาไม่ทำปีหน้าค่อยไปชวนใหม่ ต่างคนต่างทำนาคนทำนาน้อยเลยย้ายไปทำรวมกันเป็นพื้นที่เดียว นับจากปีพ.ศ. 2558-2561 มีสมาชิกชวานาทั้งหมด 32 ครอบครัว"

การประกอบอาชีพปลูกข้าว คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยนิยมเนื่องจาก เป็นเรื่องยุ่งยาก และมีความลำบาก หมู่บ้านกรือซอ เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้หมู่บ้านละหามีเยาวชนหลายคน และเด็กๆ ส่วนใหญ่ ก่อนหน้าที่ไม่ทำนา กลุ่มเหล่านี้ไม่รู้ว่ามีกิจกรรมกลุ่มที่ไหน แต่หลังจากมีการฟื้นฟูนาร้าง กลุ่มนี้จะไปเล่นไปเรียนรู้การทำนา เนื่องจากได้เห็นผู้ใหญ่ทำนาแล้วรู้สึกมีความสุขเขาก็อยากทำนาด้วย บางคนชวนให้ทำนาเขาเคยขับรถไถมา ก่อนเขาเป็นคนง่าย ๆ จึงหันกลับมาทำนาอีกครั้ง แต่ประเภทที่คุยกันยากก็ต้องไปชวนถึงที่บ้านชวนเรื่อยๆ ชวนทุกวัน ชวนทุกปีประมาณ 4 ปี จนสุดท้ายยอมไปทำนา โดยมีแกนนำจะไปชวนคนรุ่นราวคราวเดียวกัน ชวานามีตั้งแต่รุ่นอายุ 14 ปี ไปจนถึง 40 ปี เด็กอายุ 14 ปี เป็นชวานาอายุน้อยที่สุดจากที่เคยมีมา เขาเริ่มทำนาปีนี้เป็นปีแรก เพราะเด็กเคยคลุกคลีอยู่กับผู้ใหญ่ที่ทำงานทำให้เขามีแรงบันดาลใจที่อยากทำนาด้วย และที่เป็นแบบนี้ได้เนื่องจากมีกิจกรรมมีการจัดกีฬาเล็กๆ สอนไถนาให้เด็กๆ จับปลาทำให้เด็กมีความสุข พอมีความสุขก็รู้สึกอยากไปทำนาอยากรู้อยากลองทำนาบ้าง ความสัมพันธ์ของกลุ่มเด็กวัยรุ่นจะอยู่กันเป็นกลุ่มพอเพื่อนคนหนึ่งไปทำนาเพื่อจับปลา ไถนา คนอื่นๆ ก็จะตามไปด้วย ที่เด็กๆ ได้ทำนาไม่ใช่เพราะความขยันอย่างเดียว แต่เป็นเพราะพวกเขาารู้มีความสุขและสนุกกับการใช้ชีวิตที่ท้องทุ่ง

นายตือเลาะ สะอะ กล่าวว่า

"ผมคนหนึ่งที่อยู่ในรุ่นบุกเบิกทำนา สำหรับการทำนากับตัวผมถ้าใครคิดจะหยุดทำนาแต่ผมคนหนึ่งที่ไม่หยุดทำนาทั้งๆ ที่แรกๆ ก็ไม่เคยทำนา ผมรู้สึกกายตัวเองเพราะเมื่อก่อนผมรับจ้างกรีดยางให้คนอื่นพอเข้าหน้าฝนจะกรีดยางไม่ได้แต่เงินยังต้องใช้ ต้องส่งลูกเรียน ไม่มีรายได้ก็ต้องยืมเงินคนอื่นก่อนกว่าจะผ่านหน้าฝนได้ก็มีหนี้สิน ยิ่งไปกว่านั้นกรีดยางเจ้าของสวนยางชาวจีนเขาจะละเอียดยัดคิดเล็กคิดน้อย เมื่อก่อนกับตอนนี้ชีวิตแตกต่างกันมาก ตอนนี้รู้สึกอิสระมากไม่กรีดยางก็ได้ไม่ต้องกังวลอะไร"

ถอดบทเรียนร่วมกับทีมวิจัยบ้านละหาเพื่อปรับฐานคิด

การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำนาคำซึ่งเป็นการทำนาที่ปราศจากสารเคมี และการทำนาหวานที่จำเป็นต้องใช้สารเคมีทำให้เกิดประเด็นมากมายในวงสนทนา ก่อนที่จะไปสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนขยายความคิด การขับเคลื่อนการทำนาอินทรีย์ไปยังเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดในเรื่อง พัฒนาการทำนาอินทรีย์ และนาที่ใช้สารเคมี

นายอาหะมะ นุ กล่าวว่

"แรกเริ่มพวกเรำทำนาคำต่อมาก็เปลี่ยนไปทำนาหว่าน ทำนาหว่านนั้จะเหนื่อยมาก เราเนี่ยะทำนาหว่านพอเห็นคนอื่นทำนาคำแล้วรู้สึกท้อ เพราะเราเห็นต้นข้าวของคนอื่นที่ทำนาคำยั้งนับวันยั้งเจริญเติบโตสวยงาม แต่พอหันมาดูของตัวเองแล้วไม่เป็นระเบียบไม่สวยงาม เมล็ดข้าวกั้ไม่มี ถ้าไม่พ่นยาฆ่าวัชแปลงข้าวกั้จะได้รับความเสียหาย แล้วต้องมาปลูกต้นข้าวใหม่แทนที่ต้นที่ไม่เติบโตหรือตายช้าๆจนรู้สึกท้อ สิ่งที่ทำให้รู้สึกแย่มากที่สุดคือการได้เห็นแปลงนาข้างๆที่ทำนาคำ แต่ของเรานั้นทำนาหว่าน ทำให้เราเห็นความแตกต่างได้ อย่างชัดเจนมาก การทำนาหว่านมักจะมีปัญหาทำบ่อยครั้งถ้าน้ำไม่แห้งข้าวเปลือกที่หว่านลงบนแปลงนาก็จะลอยทำให้เห็นได้ว่าทำนาคำดีกว่าทำนาหว่าน เพราะพื้นที่ตรงนี้้้ำไม่แห้ง และไม่เหมาะที่จะทำนาหว่าน"

ปีพ.ศ. 2549 ชาวบ้านเริ่มการทำนาด้วยวิธีการทำนาคำ ต่อมา ปีพ.ศ. 2550 เกษตรอำเภอให้ทำนาหว่าน โดยใช้พันธุ์ข้าวพระราชทาน มีต้นแบบคือ นายอิสมาแอ ได้มีการทำนาหว่าน ทำให้เพื่อนคนอื่น ๆ ทำนาหว่านที่ต้องใช้สารเคมีกันหมด เมื่อปีพ.ศ. 2558 กลุ่มแกนนำชาวนา เริ่มมีการปลูกข้าวอินทรีย์กันใหม่ ในพื้นที่ของมะ รองประธานกลุ่ม นายเปาะชุมิง นายเปาะชูตือเลาะ เริ่มทำนาคำแต่พื้นที่ส่วนใหญ่ยั้งเป็นนาหว่านอยู่ แล้ว ตอนนั้นทำนาคำอยู่บั้ง 4-5 แปลงซึ่งทำให้เห็นถึงความแตกต่าง นาคำมีความเสียหายน้อยส่วนคนที่ทำนาหว่านมีผลผลิตที่เสียหายเยอะเพราะปีนั้นมีน้ำท่วมหนักแล้วยั้งต้องปลูกซ่อมเกิดความยุ่งยาก ชาวบ้านทุกคนจึงเริ่มเห็นว่าทำนาคำดีกว่า ในปีนี้ทำนาคำประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์

นายอันวา ตือรอ กล่าวว่

"การทำนาคำมีความแน่นอนมากเพราะเราจับต้นกล้ามาดำลงบนที่น้ำไม่ยากเท่ากับการทำนาหว่าน ถึงแม้การทำนาหว่านทำง่ายและรวดเร็ว แต่ต้นข้าวตาย หรือไม่เจริญเติบโตต้องไปถอนต้นที่เรำหว่านออกแล้วจึงนำต้นกล้าต้นใหม่มาปลูกแทนที่ ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เสียเวลามาก ต้องพ่นยาฆ่าวัชพืชด้วย การทำนาคำนั้ต้องมีน้ำขังตลอดเวลาทำให้หญ้าไปขึ้นซึ่งจะช่วยเลี้ยงในการใช้ยาฆ่าวัชพืชได้อีกด้วย"

ข้อดีของการทำนาคำคือเมื่อดำนาเสร็จแล้วก็ถือว่าเสร็จเรียบร้อย ไม่เหมือนกับการทำนาหว่าน เมื่อหว่านข้าวเสร็จยั้งต้องทำอีกหลายอย่าง การทำนาหว่านนั้ ถ้าไม่ใช้ยาฆ่าวัชพืชจะทำให้ต้นข้าวไม่เจริญเติบโตและไม่ได้ผลผลิต เพราะหญ้าจะแย่งสารอาหารและแร่ธาตุในดินจากต้นข้าวนั้เองคนที่รับหน้าที่ดำนาและเกี่ยวข้าว ส่วนใหญ่ผู้หญั้งจะเป็นคนทำหนานั้

นาหว่านทำไม่จบ ถ้านาคำทำแล้วจบ คือไม่ยอกทำนาหลายครั้งทำทีเดียวจบ สมัยก่อนทุกคนเคยทำนาคำแล้วรู้สึกมีความสุข พอได้เห็นคนอื่นทำนาคำเลยมีความรู้สึกคิดถึงอดีตทำให้อยากจะทำนาคำอีกครั้ง เมื่อทำนาคำครอบครัวและญาติพี่น้องจะออกมาช่วยกันทำนา ที่ทุกคนออกมาช่วยนั้นแต่เดิมสมัยก่อนเขาก็ทำแบบนี้ ถ้าคนที่เคยทำนามาก่อนพอเห็นคนกำลังดำนาอยู่ก็จะมีความรู้สึกอยากไปช่วยดำนาด้วย มันเป็นระบบของคนสมัยก่อนที่เห็นใครทำนาก็อยากช่วยอยากทำ ได้ทำแล้วมีความสุข ของเขาทำนาหว่านแต่คนที่ทำนาหว่านทั้งหมดมีเขาคนเดียวที่ออกมาปลูกซ่อมต้นข้าว คนที่ทำนาคำทำเสร็จแล้ว คนอื่นที่ทำนาหว่านด้วยกันก็ทำเสร็จแล้ว แต่ของเขานั้นยั้งต้องออกมาปลูกซ่อมอยู่เลย เพราะเขามีความอดทนและพยายามที่จะปลูกซ่อมต้นข้าว

ทำให้เขาได้ข้าวที่ผลผลิตดี คนอื่นที่ทำนาหว่านแต่ไม่ได้ออกมาปลูกซ่อมนั้นผลผลิตไม่ดี สำหรับคนที่มีความตั้งใจอดทนและพยายามที่จะทำนาหว่านจริงๆ ก็สามารถทำได้ แต่สำหรับเรานั้นที่ต้องพญาที่ทำนาหว่านรู้สึกได้ แต่ไม่สู้พอที่จะต้องมานั่งปลูกซ่อม ซึ่งการตัดสินใจเลือกทำนาแบบไหนนั้นเป็นการตัดสินใจจากความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคนว่าชอบถนัด หรืออยากทำแบบไหนมากกว่า

นายอารง วอฮะ กล่าวว่า

"ข้าวที่ได้จากนาหว่านผลผลิตไม่ดี เกษตรอำเภอก็ให้ทำนาปรังปีละ 2 ครั้งด้วยวิธีการทำนาหว่านนาหว่านนี้ไม่ได้ทำแบบสมัยก่อนแต่ต้องทำตามหลักการการหว่านข้าวต้องดีเส้นแล้วขุดร่องน้ำเป็นช่อง ๆ เพื่อให้ น้ำไหลลงไปตามช่อง จากนั้นก็เอาข้าวเปลือกไปหว่านตามช่องที่ขุดไว้จะให้ข้าวเปลือกที่หว่านตามวิธีของ เกษตรอำเภอก็ดูแลก็สู้ไม่ได้ เพราะข้าวที่ได้จากการทำนาหว่านไม่ประสบความสำเร็จผลผลิตไม่ดี ตอนที่ ทำนาดำนั้นดำต้นกล้าระยะห่างพอมาทำนาหว่านก็เลยทำระยะห่างเหมือนกัน แต่พอทำแบบนี้แล้วทำให้ ต้นหญ้าขึ้นต้นข้าวก็เลยไม่โต หากหว่านระยะชิดๆ กันก็ต้องไปถอนออกเพราะถ้าไม่ถอนออกต้นข้าวก็จะไม่ เจริญเติบโตเต็มที่ผลผลิตออกไม่เยอะ ทำให้ต้องทำงานหลายครั้ง พอทำนาหว่านไม่ได้ผลผลิตที่ดีก็เลยกลับไป ทำนาดำอีกครั้ง"

นายอิสมะแอ วาเฮ กล่าวว่า

"จุดที่สำคัญก็คือมีความแตกต่างระหว่างนาดำกับนาหว่าน เพราะครูสอนทำนา (อาเยาะฮัมดี) คนนี้ เอาความรู้มาจากกูเกิล (Google) มาใช้สำหรับทำนาของตัวเอง ผมเป็นคนที่ทำนาของเขาทั้งดำนาและไถนา แปลงนาของเขาแปลงละ 1 ไร่ หรือ 2 แปลง 1 ไร่ ส่วนใหญ่ได้ข้าวแปลงละ 7-8 กระสอบ แต่ทำครั้งที่แล้วได้ 16 กระสอบ เขารู้หลักการของระยะห่าง เพราะเขาเอาความรู้มาจากกูเกิล (Google) ผมเพิ่งไปดูมาเขาทำระยะห่าง ประมาณ 40-50 เซนติเมตร พอช่วงที่ต้นออก ต้นก็จะออกดกกราวๆ 20-30 ต้นผลผลิตดีด้วย เลยรู้สึกสงสัยว่า ข้าว นั้นเป็นข้าวพันธุ์อะไร เมล็ดข้าวก็สวย ต้องดูแลทางนาด้วยปุ๋ยจะใช้ประมาณ 2 ปี๊บ ถ้าทำนาหว่านต้นข้าว จะออกลูกน้อย เพราะต้นข้าวชิดกัน แต่ถ้านาดำต้องมีระยะห่างเป็นช่องเพื่อให้สามารถเดินได้"

นายมุสตอป่า หามะ กล่าวว่า

"ตอนที่พญาแรกๆ ไม่ได้คิดอะไรพอได้ยินว่านาข้าวที่ใช้สารเคมีจะทำให้เกิดโรคได้ทำให้รู้สึกนึกคิด ขึ้นมา ตอนทำนาไม่ได้ใส่รองเท้านะรู้สึกกลัว ที่กลัวไม่ได้กลัวสารเคมีแต่ซีเกียจที่จะต้องปลูกซ่อมต้นที่ไม่ สมบูรณ์ อีกอย่างพื้นที่ของเราน้ำมันไม่แน่นอนตอนที่ ยอมให้จระเข้พ่นก็ได้แต่ถ้าต้องมานั่งปลูกซ่อมต้นที่ตายคือ ขอยอมแพ้เลย ต้นข้าวบางที่ที่เยอะก็มี แต่ถ้ามีน้ำส่วนมากจะมีปัญหา ถ้าทำนาดำก็คือเรียบร้อยสบายใจได้เลย เพราะไม่ต้องพญา"

การทำนาหว่านจำเป็นต้องใช้สารเคมี แรกๆชาวบ้านไม่ได้คิดอะไร หลังจากที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีจะทำให้เกิดโรค เปลี่ยนวิธีคิดชาวบ้านให้รู้สึกนึกคิดขึ้นมา พื้นที่บ้านละหาไม่เหมาะที่จะทำนาหว่าน เพราะพื้นที่ตรงนี้น้ำไม่แห้งจะระบายน้ำให้แห้งไม่ได้ เนื่องจากไม่มีฝายกั้นน้ำน้ำไหลผ่านตลอดจะเอาน้ำออกไม่ได้แต่หมู่บ้านอื่นพอทำนาหว่านก็กั้นน้ำเพราะมีฝายกั้นน้ำอย่างดีทำให้สามารถกั้นน้ำได้

ปัจจุบันพื้นที่บ้านละหามีการปลูกข้าวอินทรีย์ 80-90 เปอร์เซ็นต์ ชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์มากขึ้น เห็นถึงความสำคัญของสุขภาพ ความปลอดภัยของตนเอง และคนในครอบครัว หลังมีการถอดบทเรียนออกมาว่าเราจะไปขยายพื้นที่อื่นอีกเราต้องทำอะไร ทีมงานจึงมีการประชุมรวมกันว่าจะไปคุยเรื่องอะไร ทีมแกนนำนำเสนอว่าจะคุยเรื่องข้อดีข้อเสียของนาดำกับนาหว่านให้ชาวบ้านคนอื่นได้ฟัง โดยอาจจะเริ่มพื้นที่แรกคือหมู่บ้านกรือซอ เนื่องจากว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่อยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านละหา ลักษณะวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน และมีเครือข่ายที่ความคิดอยากทำนาอินทรีย์

แนวทางสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้กับชาวนาอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส

เวทีแลกเปลี่ยนความรู้แบบมีส่วนร่วมของภาคีท้องถิ่นในระดับชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์

จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนทำนาที่อยู่ภายในพื้นที่ นอกพื้นที่ และภาคีท้องถิ่นในระดับชุมชนด้วยการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างชาวนาในระดับหมู่บ้านและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดกับชาวนาต่างหมู่บ้านหลายครั้งเพื่อสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ให้กับชาวนาอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาสโดยอาศัยทุนเดิมในการสร้างความสัมพันธ์ คือเครือข่ายชาวนาในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งก่อนหน้านี้มีงานวิจัยได้มาจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายในพื้นที่อำเภอแวง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กรณีศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ในพื้นที่บ้านกรือซอ

บ้านกรือ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส จุดเริ่มต้นของการปลูกข้าวหมู่บ้านแห่งนี้ด้วยการใช้พื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียง คือ บ้าน “บาโงอาเล้ง” เนื่องจากพื้นที่ตนเองยังขาดความพร้อมในด้านทรัพยากรบุคคลที่จะทำนา และสภาพการร้างมาหลายปี ใช้เวลา 1 ปีชาวบ้านเปลี่ยนไปทำหมู่บ้านของตนเอง ประมาณ พ.ศ. 2548 เริ่มด้วยชาวนา 16 คน นำโดยนายฮาгим พื้นที่ในการปลูกประมาณ 113 ไร่ ใช้พันธุ์ปทุม ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในเรื่องพันธุ์ข้าวและอื่นๆ ขณะนั้นมีรถไถนา 5 คัน หลังจากนั้นก็มีรถไถ 2-3 คน ซื้อรถไถเพิ่มอีก 1 คัน หลังจากที่มีการปลูกได้สักพัก มีผลผลิตที่ออกมาได้น้อย เนื่องจากเกิดปัญหาขาดน้ำ มีการขุดคูน้ำและไม่มีฝายกั้นน้ำ ทำให้มีจำนวนสมาชิกลดลงเหลือ 7-8 คน

สภาพการทำนาส่วนใหญ่เป็นผู้อาวุโส ประมาณ 6-7 ครั้วเรือน มีลูกๆออกมาช่วยทำนาบ้างเป็นบางครั้ง มีการทำนาสองแบบคือ ทำนาหว่าน และนาดำ การทำนาดำสัดส่วนน้อยกว่านาหว่าน ปีที่ผ่านมาทำนาดำไม่ต่ำกว่า 3 แปลง โดยทั้งที่ชาวบ้านรู้ว่าการทำนาดำกับนาหว่านก็มีความแตกต่างกันซึ่งนาดำจะได้ข้าวที่ดีและสวยกว่านาหว่าน แต่ชาวบ้านให้ความสำคัญกับเวลาทำงานอย่างอื่น ซึ่งการทำนาดำต้องใช้เวลามากกว่านาหว่าน การทำนาหว่านจะทำงานง่ายใช้เวลาไม่มากและไม่ยุ่งยากเหมือนการทำนาดำ ด้วยกับโลกยุคปัจจุบันทำให้ชาวบ้านเลือกที่จะทำนาหว่านมากกว่านาดำ ด้วยเหตุผลเพราะต้องทำนาควบคู่กับทำงานอย่างอื่นให้สามารถใช้เวลาได้สมดุลกันเพื่อหารายได้มาจูละครครอบครัว

การยกระดับการทำนาหว่านที่ต้องใช้สารเคมีไปสู่นาอินทรีย์ของหมู่บ้านกรือซอมีข้อจำกัด หรือปัจจัยหลายด้าน อาทิเช่น ข้อจำกัดด้านเวลาที่ต้องแข่งขันกับเรื่องระบบเศรษฐกิจ ชาวบ้านต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว ลูกเรียนหนังสือ การทำนาดำนั้นมีหลายขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยาก และถือว่าเป็นงานหนักสำหรับผู้หญิงด้วย ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของผู้หญิงสมัยนี้ต่างจากสมัยก่อนมากที่อดทนทำงานหนักได้ดี หากแต่ว่าผู้หญิงสมัยนี้ถ้าพูดถึงให้ไปทำนาดำก็คงเป็นเรื่องยากเกินไปสำหรับเขา

วิธีการปรับฐานคิด

ทีมวิจัยบ้านละหารจึงได้ประสานกับผู้ใหญ่บ้านเพื่อขอใช้ห้องประชุม ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ และซักชวน เรื่องทำนาอินทรีย์ และได้ประสานไปยังแกนนำชาวบ้านหมู่ที่ 4 มาทั้งหมด 7 คน รวมเครือข่ายบ้านละหาร 6 คน ซึ่งได้ปรึกษาหารือถึงประเด็น "การยกระดับทำนาอินทรีย์เป็นอย่างไร มีความแตกต่างกับนาหว่านเป็นอย่างไร" โดยให้แต่ละคนเสนอข้อคิดเห็นและมีการแลกเปลี่ยนกัน ทางทีมวิจัยจะให้คนที่มีการประสพการณ์ให้ความคิดเห็นว่านาดำดีอย่างไร

ผลจากการดำเนินการ

ผลการจากการดำเนินการในครั้งนี้ทำให้เห็นว่า ชาวบ้านทุกคนรู้กันดีว่าการทำนาดำ (นาอินทรีย์) ดีกว่านาหว่านแต่ด้วยเวลาที่น้อยและต้องทำงานประจำ เช่น เป็นช่างก่อสร้าง และลูกจ้างทั่วไป เป็นต้น เป็นเหตุผลให้ชาวบ้านเลือกทำนาหว่านที่ทำงานง่าย เร็วและใช้เวลาไม่มาก แต่ชาวบ้านให้สัญญากับทีมวิจัยว่าจะพยายามทำนาดำนาอินทรีย์ให้มากกว่าปีที่ผ่านมา สำหรับคนที่ตัดสินใจจะทำนาหว่านก็ทำต่อไปแต่จะลดพื้นที่นาหว่านจากที่ทำนาหว่าน 4 ไร่จะลดพื้นที่นาหว่านเหลือ 1 ไร่และทำนาดำอีก 3 ไร่ ดังรูป ตารางเปรียบเทียบการทำนาอินทรีย์ (นาดำ) กับนาหว่าน พ.ศ. 2560 ในหมู่บ้านกรือซอ

ตารางแสดง การเปรียบเทียบการทำนาคำกับนาหว่านหมู่บ้านกรือซอในปี พ.ศ. 2560

ชื่อ	นาคำ (แปลง)	นาหว่าน (แปลง)
นายนุรเต็งนิแม (ประธานกลุ่มบ้านกรือซอ)	4	13
นายดิ้ง กาเร็ง	7	10
นายดีอรรแม หามะ	9	1
นายนิแฉ วานิ	3	22
นายมะเซ็ง หามะ	3	25
นายนิเลาะ วาหลง	13	12
รวม	39	83

เวทีแลกเปลี่ยนความรู้แบบมีส่วนร่วมของภาคีท้องถิ่นในระดับชุมชน

เปิดเวทีด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนชวนา เล่าถึงมุมมองในการยกระดับการทำนาอินทรีย์ โดยทำความเข้าใจตั้งแต่การมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานทางภาคเหนือ ได้เห็นโรงเรียนชวนาทำนาอินทรีย์ ด้วยวิธีการทำนาคำ หลังจากกลับมาภูมิสำเนาของตน จึงได้ปรึกษากับกลุ่มชาวบ้านละหา และได้เล่าประสบการณ์ที่ตนเองพบมาให้กลุ่มฟัง ด้วยแนวคิดเดิมของกลุ่มที่ทำนาเพื่อเพื่อบริโภค และเป็นที่รวมตัวกลุ่ม แต่บรรยากาศการพูดคุยยังขาดในส่วนของการที่พบปะ และขาดสถานที่ต้อนรับหน่วยงาน จึงได้ร่วมกันสร้างศาลาอเนกประสงค์ขึ้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มชาวบ้านละหา

เมื่อมีแนวคิดที่จะปลูกข้าวเพื่อบริโภค จึงได้มีการคำนึงถึงความปลอดภัย มีแกนนำชวนาสี่ถึงห้าคนได้เริ่มเปลี่ยนวิธีคิดไปทำนาคำ ถึงแม้ว่าการทำนาคำเป็นเรื่องที่ยากมีหลายขั้นตอน แต่การทำนาคำกลับตรงกับนโยบายของรัฐที่สนับสนุนให้ชวนาทำนาอินทรีย์พอดี พื้นที่ที่ทำนาอินทรีย์ทางรัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือมากกว่าพื้นที่ที่ทำนาหว่าน อีกอย่างการทำนาอินทรีย์ไม่ต้องใช้สารเคมี ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพร่างกายในระยะยาว อีกทั้งข้าวอินทรีย์ราคาจะสูงถึงกิโลกรัมละ 50 บาท ยังมีความต้องการจากภายนอกมากพอสมควร เพราะหน่วยงานนิยมนำไปจัดกระเช้าสำหรับผู้หลักผู้ใหญ่แขกบ้านแขกเมือง ทำให้เป็นการจุดประกายให้ชวนาคนอื่น ๆ มีความต้องการปลูกข้าวอินทรีย์มากขึ้น ตั้งแต่นั้นจนถึงตอนนี้ บ้านละหาทำนาคำมา 3 ปี การทำนาคำทำให้ได้อะไรมากกว่าข้าวแต่ที่มากกว่าคือได้เจอญาติพี่น้อง ได้เห็นความสามัคคีของครอบครัวที่ออกไปช่วยกันทำนา เกิดความสามัคคีในกลุ่มชวนา สร้างจิตสำนึกที่ดีและความอดทนให้ตัวเอง

อีกหนึ่งสาเหตุที่บ้านละหาเปลี่ยนไปทำนาดำจนตอนนี้ถึง 90 เปอร์เซ็นต์ เพราะครั้งหนึ่งตรงกับเจ้าหน้าที่เกษตรมาและได้พูดคุยกับชาวบ้านเกี่ยวกับนาอินทรีย์เพื่อเป็นการโน้มน้าวใจ แต่ถึงยงนั้นก็ยังไม่มีใครเปลี่ยนใจไปทำนาอินทรีย์อยู่ดี กระทั่งเจ้าหน้าที่อนามัยเข้ามาตรวจเลือดวันที่พ่นยาแล้วพบว่าทุกคนที่ได้รับการตรวจเลือดจากเจ้าหน้าที่พบสารพิษในร่างกาย เหตุการณ์นี้เป็นจุดเปลี่ยนความคิดการทำนาครั้งใหญ่เลย

แบแข็งทำนาทั้งหมด 28 ไร่ ในปี พ.ศ. 2560 ได้สะท้อนว่า หมู่บ้านบาโงฮาเล็งจะทำนาดำ (นาอินทรีย์) ได้ดีกว่านาหว่าน เนื่องจากการทำนาหว่านมีจุดอ่อนหลายอย่าง เวลาฝนตกจะเต็มไปด้วยปริมาณน้ำมากกว่าที่อื่น น้ำจะท่วมพื้นที่นาทั้งหมด ทำให้การทำนาดำ เหมาะสม และสามารถที่จะปลูกได้ในพื้นที่นี้ ประกอบกับต้องการช่วยลดสารเคมี แล้วหันมาทำนาอินทรีย์แทนเพื่อสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน ส่วนในหมู่บ้านกรือซอชาวบ้านจะเพิ่มปริมาณการทำนาดำมากขึ้น แต่ทำมากไม่ได้ต้องทำนาหว่านควบคู่ด้วย เพราะนาดำต้องใช้เวลาในการทำมากพอสมควร การทำนาถือเป็นงานสำคัญเป็นลำดับที่ 2 รองจากงานประจำเป็นไป ได้ทุกคนคงอยากทำนาดำที่เป็นทางเลือกที่ดีกว่า แต่ด้วยเวลาที่ไม่เหมาะสมจึงจำเป็นต้องทำนาหว่าน

นายนุรดิน นิเม ได้เสนอว่า ทดลองทำนาดำ 4 แปลง เพื่อดูความแตกต่างระหว่างนาหว่านที่ทำอยู่แล้วกับนาดำที่เพิ่งจะลองทำ สิ่งที่แตกต่างของนาดำแรกๆคือต้นข้าวที่โตขึ้นสวยแต่ละกอก็ต้นใหญ่ ๆ ปลูก ระยะห่างๆแต่ขึ้นเป็นกอใหญ่ๆไม่เหมือนกับนาหว่าน เมล็ดข้าวก็เยอะเพราะต้นข้าวเองก็โตอยู่แล้ว ตอนเกี่ยวข้าวก็ง่ายเพราะเกี่ยวข้าวที่เดียวเป็นกอเลย ทำนาดำต้นข้าวเจริญเติบโตดีเมล็ดข้าวตกมีเนื้อข้าวเต็ม และไม่ใช้สารเคมี

นายอับดุลรอแม หามะ ได้สะท้อนว่า เมื่อก่อนนั้นทำนาหว่าน พอมาทำนาดำทำให้ได้ผลผลิตดี สิ่งที่แตกต่างกันเป็นอันดับแรกคือ ประหยัดพันธุ์ข้าว ถ้านาหว่านจะเปลืองพันธุ์ข้าว หากนาหว่านใช้พันธุ์ข้าว 10 กิโลกรัม นาดำจะใช้พันธุ์ข้าวเพียง 5 กิโลกรัม อันดับที่สอง ต้นข้าวเจริญเติบโตดีและสมบูรณ์ หากเป็นนาหว่านต้นข้าวระยะชิดกันทำให้ไม่โต พอเป็นนาดำ ต้นข้าวระยะห่างกันทำให้เจริญเติบโตดีและสมบูรณ์ เพราะต้นข้าวดูดซึมแร่ธาตุได้พอดีกับดิน อันดับที่สาม นาหว่านก้านเล็ก ส่วนนาดำก้านใหญ่ยาวเมล็ดข้าวตกและเก็บเกี่ยวง่าย นั่นคือข้อแตกต่าง ตอนนั้นดำนาดำทั้งหมด 9 แปลง และทำนาหว่านเพียง 1 แปลง หว่านทำต้นกล้า 1 แปลง แต่เวลาในการทำงานนั้นนาน ถ้าทำนาหว่าน 5 แปลงใช้เวลาแค่ 1 วัน หากทำนาดำต้องใช้เวลาถึง 2-3 วัน ที่นี้ทำนาประมาณ 7 คน จำนวนคนน้อยแต่ปริมาณที่ทำเยอะ ปีนี้คาดว่าชาวบ้านจะออกไปทำนามากกว่าปีที่แล้ว ตอนนี้เปิดเยอะแล้วทั้งพื้นที่ที่เป็นป่าชาวบ้านก็จัดการถางป่าออกหมดแล้วเปิดแปลงนา แต่คนทำก็คงยังไม่เพิ่ม สำหรับข้าวที่เก็บเกี่ยวก็นำไปเข้าเครื่องนวดข้าวเอง ทำแบบนี้มาตั้งแต่รุ่นบุกเบิกตอนนี้ก็ยังไม่มีการมีสมาชิกใหม่เข้ามา บางคนยังไม่กล้าที่จะเริ่มต้นพวกเราชาวบาโงฮาเล็งต้องเป็นกลุ่มขับเคลื่อนสำคัญเพื่อเป็นต้นแบบให้กับคนอื่น ๆ อดีตคนปือแนตันหยงเป็นสมาชิกกันเยอะ มีฝายกั้นน้ำด้วย แต่ฝายกั้นน้ำอยู่ตรงกลางทำให้เกิดการแย่งชิงกันก็เลยเป็นปัญหา ส่วนที่นี้จัดการกันได้ และใช้น้ำจากเขากือเตไหลเข้าในแปลงนา ฝายกั้นน้ำอันก็พังแล้ว ตอนนี้ใช้ฝายกั้นน้ำที่สร้างเอง

นายยามิง กุงเทะ สะท้อนว่า บ้านละหามีการปลูกข้าวอินทรีย์ประมาณ 90 เฮกตาร์เริ่มต้นทำนาในปีพ.ศ. 2558 เริ่มแรกมีคนทำนาแค่ 4-5 คนพอปีที่สองมีคนทำเพิ่มขึ้น เพราะชาวบ้านได้ไปเดินดูแปลงนาแล้วเห็นว่าต้นข้าวสวย เร็ว ของคนที่ทำนาหวานถ้ายังไม่พ่นยาต้นข้าวจะไม่เจริญเติบโต จะอยู่กับความกังวลจนกว่าจะพ่นยาพอยาวัวชพืชซิมตีเพิ่งจะได้เห็นต้นข้าว เมื่อเข้าสู่ปีที่ 3 ก็มีคนทำนาเพิ่มขึ้นอีก คนที่ทำนาจะทำเสร็จทีหลังแต่เสร็จสมบูรณ์ คนที่ทำนาหวานต้องหมั่นไปทุกวันๆเพื่อปลูกซ่อม และถอนหญ้า

นายอาหะมะ นู กล่าวว่า ทำนาหวานนั้นเร็วกว่าจริงเวลาหนึ่งวันหวานได้หลายแปลง แต่ตอนที่ต้นข้าวขึ้นมีบางจุดที่ต้นข้าวขึ้นบางจุดต้นข้าวไม่ขึ้น ตรงไหนที่เป็นหลุมต้นข้าวจะไม่ขึ้นเมื่อต้นข้าวไม่ขึ้นนั้นแหละที่ทำให้เสียเวลา ที่ช้ากว่าการทำนาดำคือเรื่องนี้แหละ เอาของหนาๆหน้อยที่อยู่บนนี้ ถ้าเป็นนาหวานจะถอนออกทั้งหมดก็ไม่ได้ต้องมานั่งเลือกทีละเส้นๆเพื่อเก็บตรงนั้นเลย แล้วเอาต้นที่เลือกแล้วไปปักดำบริเวณหลุมที่ต้นข้าวไม่ขึ้น ถ้าไม่ปลูกซ่อมก็ต้นข้าวจะไม่สวยอีกมีทั้งยังระยะห่างและระยะแคบด้วย

นายไฟซอล หามะ กล่าวว่า นาหวานกับนาดำมีความแตกต่างกัน ผมหวานพันธุ์ข้าวไม่เหมือนคนอื่นคือจะหวานบางๆ ประมาณไว้ว่าเมื่อไหร่ต้นข้าวขึ้นจะขึ้นในระยะที่ห่าง แต่ถ้าต้นข้าวไม่ขึ้นมันก็จะกว้างจะเอาต้นข้าวไปปลูกบริเวณอื่นต้นข้าวก็มีน้อยเพราะหวานบางๆจึงต้องเลือกทีละเส้นๆเอาไปปักดำ ทำให้เสียเวลา ถ้าหากทำนาดำได้ 2 แปลง นาหวานทำได้เพียง 1 แปลง หนึ่งต้องเสียเวลาเลือกทีละเส้นๆ ถ้านาดำสามารถถอนได้ที่ละเยอะๆไม่ต้องเสียเวลา สองนาหวานต้องใช้ยาฆ่าวัชพืชซึ่งตัวเองไม่ชอบเพราะรู้สึกเวียนหัว จึงมีความคิดว่าเปลี่ยนไปทำนาดำดีกว่าตอนนี้ก็ยังไม่ได้ทำนาดำทั้งหมดยังคงทำนาหวานอยู่บ้าง แต่จ้างให้คนมาพ่นยาแทน

นายนาวิ อะมะ กล่าวว่า ข้อแตกต่างของนาดำ พอถอนต้นกล้าออกก็นำไปวางไว้บนบก จากนั้นเอาปุ๋ยใส่ลงไปในถาดเพื่อทำน้ำปุ๋ยแล้วนำต้นกล้าจุ่มลงเอาขึ้นวางไว้ทำไปเรื่อยๆจนกระทั่งต้นกล้าหมด ต้องทำขั้นตอนนี้ก่อนถึงสามารถนำต้นกล้าลงดำได้ เมื่อต้นข้าวขึ้นปุ๋ยจะซึมทันที รากก็งอกเร็ว ตอนนี้น้ำยาพ่นบำรุงต้นข้าวเอง พอต้นข้าวขึ้นก็พ่นยาบำรุงหนึ่งครั้งและพ่นอีกหนึ่งตอนที่ต้นข้าวกำลังจะตั้งท้อง

นายอาฮาหมัด อาแว กล่าวว่า ที่ของพวกเราทำโรงเรียนชาวนา ทุกคนต่างอยากรจะทำนาอินทรีย์ผมจึงจำเป็นต้องทำนาอินทรีย์เพื่อเป็นตัวอย่างให้คนอื่น (นาอินทรีย์)

นายมะริดูวัน ดอเลาะ สะท้อนว่า การทำนาดำมีข้อดีมากกว่านาหวาน ตอนนี้พื้นที่ของเรามีการทำโรงเรียนชาวนาจึงกำลังปรับเปลี่ยนให้เป็นนาอินทรีย์ อนาคตจะมีหน่วยงานเข้ามาตรวจด้วยถ้าตรวจแล้วผลออกมาว่าไม่ผ่านสิ่งที่พยายามทำมาก็จะเสียเปล่า ในส่วนนี้เป็นข้อที่ควรเฝ้าระวัง และการทำวิจัยของอาจารย์แอเองเขาอยากให้เราทำนาอินทรีย์เหมือนกัน ให้ทำนาไปเรื่อยๆและชวนครอบครัว ลูกๆออกมาทำนา อีกอย่างคือ การทำนาดำส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นคนทำ เพราะผู้ชายต้องไถนาอีกด้วย

ข้อสรุปความแตกต่างระหว่างนาดำ (นาอินทรีย์) กับนาหวาน

ชาวนาได้เสนอข้อสรุปจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องความแตกต่างระหว่างการทำนาดำกับนาหวาน แบ่งออกเป็น 6 ข้อ

ข้อที่ 1 ปลอดภัยจากสารเคมี การทำนาดำสามารถปลอดสารเคมี เพราะใช้วิธีการปักดำต้นกล้าบนที่นาที่เตรียมไว้พื้นที่ต้องมีน้ำขังตลอดเวลาทำให้หญ้าไม่สามารถที่จะขึ้นได้ โดยไม่ต้องใช้สารเคมีมาพ่นเพื่อกำจัดต้นหญ้า ส่วนหวานจำเป็นต้องใช้สารเคมี

ข้อที่ 2 สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว หลังจากที่เขาบ้านหันมาทำนาดำมากขึ้นผลที่ออกมาคือชาวบ้านมีความสุข เกิดการแบ่งปันอาหารร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเป็นมิตรภาพ เมื่อทำนาดำครอบครัวและญาติพี่น้องจะออกมาช่วยกันทำ ด้วยอุดมการณ์ของคนที่เคยทำนามาก่อน หลังจากที่เขาเห็นเพื่อนบ้านกำลังดำนาจะมีความรู้สึกรักอยากไปช่วยดำนาด้วย ซึ่งเป็นวิธีคิดของคนในอดีตกลับหวนคืนมา ที่ได้ช่วยเพื่อนทำแล้วมีความสุข ส่วนชาวบ้านที่ทำนาหวานส่วนใหญ่ทำเพียงคนเดียว ออกมาปลูกซ่อมต้นข้าวคนเดียว ต้องมีความอดทนและพยายาม

ข้อที่ 3 ต้นข้าวมีผลผลิตที่ดี การทำนาดำจะทำให้ต้นข้าววันยังเจริญเติบโตสวยงาม เจริญเติบโตดีสมบูรณ์ และมีขนาดใหญ่ๆ นาดำก้านใหญ่ยาวเมล็ดข้าวดกและเก็บเกี่ยวง่าย ซึ่งต่างจากนาหวานจะมีปัญหาเกี่ยวกับต้นข้าวหลายอย่าง ได้แก่ ต้นข้าวจะขึ้นอย่างไม่เป็นระเบียบสวยงาม เมล็ดข้าวจะลีบ ถ้าหากไม่มีการพ่นยาฆ่าวัชแปลงข้าวก็จะได้รับความเสียหาย ต้องมาปลูกต้นข้าวใหม่แทนที่ต้นที่ไม่เติบโตหรือตายซ้ำๆ ทำให้เห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนมาก

ข้อที่ 4 ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วม พื้นที่ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วมแปลงนา แต่เนื่องจากการทำนาดำ จำเป็นต้องปักดำกล้าในพื้นที่ที่มีน้ำ จะมีประสิทธิภาพกว่า ทำให้การทำนาดำดีกว่าทำนาหวาน เพราะพื้นที่ตรงนี้น้ำไม่แห้ง และไม่เหมาะที่จะทำนาหวาน

ข้อที่ 5 ไม่ต้องทำงานหลายครั้ง การทำนาดำเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการก็ถือว่าเสร็จงานเรียบร้อยไม่ต้องมาซ่อมแซมงานเดิมๆ ไม่เหมือนกับการทำนาหวาน เมื่อหวานข้าวเสร็จยังต้องทำอีกหลายอย่าง อาทิเช่น ต้องใช้ยาฆ่าวัชพืชเพื่อทำให้ต้นข้าวเจริญเติบโตเพราะต้นหญ้าจะแย่งสารอาหารและแร่ธาตุในดินจากต้นข้าว และถ้าหากว่าต้นข้าวตาย หรือไม่เจริญเติบโต ชาวนาต้องไปถอนต้นที่ตายออก แล้วจึงนำต้นกล้าต้นใหม่มาปลูกแทน ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เสียเวลามาก

ข้อที่ 6 ประหยัดพันธุ์ข้าว ถ้านาหวานจะปลูกรุ่นข้าว หากนาหวานใช้พันธุ์ข้าว 10 กิโลกรัม นาดำจะใช้พันธุ์ข้าวเพียง 5 กิโลกรัม

ถึงแม้ว่านาหวานกับนาดำ (นาอินทรีย์) จะมีข้อแตกต่างกัน แต่ปัญหาคือเป็นเรื่องของการแข่งขันเวลาที่ไม่สามารถสร้างความลงตัวกับสภาพเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเหมือนปัจจุบัน ภาวะที่จะต้องมีการแข่งขันกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ชาวนาจำเป็นต้องจัดสรรเวลาให้ทันกับปริมาณงานที่สมดุลพอที่จะทำอาชีพหลายอย่างเพื่อจุลเจือเศรษฐกิจในครัวเรือน ด้วยภาวะรายจ่ายที่มีมากกว่ารายรับจึงจำเป็นต้องดิ้นรนทำงานหลายอาชีพ ด้วยกับต้นทุนเดิมที่มีไม่มาก ถึงอย่างนั้นก็ตามชาวนาก็ยังทำยึดหลักที่จะพยายามทำนาดำ ถึงแม้ว่าจะ

ทำได้ไม่มาก อย่างน้อยๆ 2-3 ปี เนื่องจากการทำงานดำโอกาสประสบปัญหาเรื่องโรค หนู และอื่นๆ น้อยมาก ผลผลิตดีกว่านาหว้าน

แนวทางการสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย

เพื่อความยั่งยืนในพื้นที่เครือข่ายใกล้เคียงเช่นหมู่บ้านกรือซอ ทำให้มีข้อสรุปว่า เครือข่ายจะต้องเข้ามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายชาวนาด้วยกัน การบริหารจัดการของแม่ข่าย ที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ไปยังเครือข่ายใกล้เคียงในกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเข้าค่าย 2 คืน ให้กับกลุ่มที่มาศึกษาดูงาน เครือข่ายชาวนาบ้านกรือซอ ต้องมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาดำ หรือ แลกเปลี่ยนพื้นที่กันด้วยการนำเสนอจุดเด่นของพื้นที่ แล้วสลับเรียนรู้เพื่อเพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้มาก และอาจจะมี การแข่งขันกีฬาชาวนาหมุนเวียนพื้นที่ภายในกลุ่มเครือข่าย

บ้านละหาดือเป็นพื้นที่กำลังเข้มแข็ง มีกลุ่มต่างๆ เข้ามาศึกษาเรียนรู้เรื่องการทำนา ทำให้กลุ่มเด็กๆ ในพื้นที่มีความภาคภูมิใจที่พ่อแม่มีอาชีพทำนา และได้ปลูกฝังค่านิยมการปลูกข้าวให้กับน้อง ๆ เยาวชนรุ่นใหม่ ด้วยการจัดค่ายเพื่อเข้าใจ เรียนรู้ และสืบทอดเจตนารมณ์ของรุ่นอาวุโส

สื่อการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน

ทีมวิจัยได้จัดทำสื่อการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน ด้วยคู่มือการเรียนรู้ เอกสาร แผ่นพับ เฟสบุ๊ค (Facebook) และเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา เพื่อนำเสนอสื่อการทำนาอินทรีย์อย่างหลากหลาย ประกอบด้วย วิดีโอ และรูปภาพกระบวนการทำนาอินทรีย์

ภาพที่ 32 คู่มือการเรียนรู้การทำนาอินทรีย์

การนำเสนอเนื้อหาทางเฟสบุ๊ค (Facebook) และเพจ (Page) จะนำมาซึ่งความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลเนื้อหาการทำนาอินทรีย์ สอดแทรกในเฟสบุ๊ค ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของสาร ที่เยาวชน และผู้ใช้บริการเฟสบุ๊คได้รับรู้เป็นประจำจากโลกสังคมออนไลน์

ภาพที่ 35 หน้าหลักของ เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา
เผยแพร่การทำนาอินทรีย์ด้วยสื่อวีดิโอผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 36 เผยแพร่การแสดงเกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 37 ออกงานเพื่อแสดงตัวอย่างข้าวอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 38 เวทีเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 39 จัดกิจกรรมค่ายปลูกฝังการทำงานอินทรีย์ผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนขาวนา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 40 ตัดต่อวิดีโอ การทำนาลินทรีย์ผ่าน เพจ (Page) โรงเรียนขาวนา ชุมชนบ้านละหา

โรงเรียนชานา ชุมชนบ้านละหา

โรงเรียนชานา ชุมชนบ้านละหา ได้เพิ่มรูปภาพใหม่ 5 ภาพ

29 มกราคม เวลา 7:07 น.

27ม.ค61 รร.ชานา 3 อ.เมือง จ.นรา มาศึกษาดูงานที่ รร.ชานา อ.แม่วัง เรียนรู้ในห้องเรียนห้องฟอง กลางคืนไปเองๆก็จะนอนในห้องนอนเริ่มห้องฟอง รร.ได้ คนใจจะพากันเรียนมาเรียนที่โรงเรียนชานา ให้คุณค่าของเมล็ดข้าว และรักบ้านเกิด สามารถติดต่อ 0895986089

โรงเรียนชานา ชุมชนบ้านละหา

หน้าหลัก
โพสต์
วีdeo
รูปภาพ
เกี่ยวกับ
ชุมชน

219 คนติดตามเพจ

1. Fakri Suthep และเพื่อนคณะอื่นๆ อีก 36 คนถูกใจสถานที่นี้เหลือเชื่อแล้ว

เกี่ยวกับ ดูทั้งหมด

📍

📍 Waeng (95.92 km)
Narathiwat, Narathiwat, Thailand 96160
ขอทานเส้นทาง
☎ 089 598 6089
📍 ปักธงแล้วตอนกลับภายในหนึ่งชั่วโมง
📄 ขอความ
📄 เกษตรกรรม
📍 ช่างราคา B
✍ แนะนำการแก้ไข

ภาษาไทย English (US) 日本語 Español Português (Brasil)

ความเป็นส่วนตัว เงื่อนไข ความเป็นส่วนตัว

ภาพที่ 41 สอนการทำนาอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชานา ชุมชนบ้านละหา

โรงเรียนชานา ชุมชนบ้านละหา

โรงเรียนชานา ชุมชนบ้านละหา ได้เพิ่มรูปภาพใหม่ 2 ภาพ

26 มกราคม เวลา 20:04 น.

26ม.ค61 รร.ชานา อ.แม่วัง มีเด็กเยาวชน เกษตรกรมาศึกษาดูงานทุก เดือน เป็นโอกาสดี เลยเชิญลูกหลานชานามาพูดคุย ทำความเข้าใจ เพื่อ ให้องค์กรทุกคนช่วยกันค้นคว้า และเป็นที่บ้านที่คิดค้น

โรงเรียนชานา ชุมชนบ้านละหา

หน้าหลัก
โพสต์
วีdeo
รูปภาพ
เกี่ยวกับ
ชุมชน

219 คนติดตามเพจ

เกี่ยวกับ ดูทั้งหมด

📍

📍 Waeng (95.92 km)
Narathiwat, Narathiwat, Thailand 96160
ขอทานเส้นทาง
☎ 089 598 6089
📍 ปักธงแล้วตอนกลับภายในหนึ่งชั่วโมง
📄 ขอความ
📄 เกษตรกรรม
📍 ช่างราคา B
✍ แนะนำการแก้ไข

ภาษาไทย English (US) 日本語 Español Português (Brasil)

ความเป็นส่วนตัว เงื่อนไข ความเป็นส่วนตัว

ถ้าเลือกโฆษณา > ดูก็ เห็นเต็ม

Facebook © 2019

ภาพที่ 42 ปลุกฝังจิตสำนึกผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชานา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 43 จัดอบรมเปลี่ยนมุมมองเพื่อการทำนาอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนขาวนา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 44 เรียนรู้การทำนาอินทรีย์ผ่านการปฏิบัติจริง

ภาพที่ 45 สื่อวีดิโอสาธิตการทำงานอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนขาวนา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 46 สาธิตการทำงานอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนขาวนา ชุมชนบ้านละหา

ภาพที่ 47 เรียนทฤษฎี และสาธิตการทำนาอินทรีย์ ผ่านเพจ (Page) โรงเรียนชาวนา ชุมชนบ้านละหา

อภิปรายผล

การทำนาอินทรีย์ด้วยกระบวนการนาคำของชุมชนบ้านละหา เป็นการตอบโจทย์นโยบายของรัฐบาลให้มีการรักษาสิ่งแวดล้อม เน้นให้ดูแลสุขภาพร่างกายของคนในชุมชน เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน การช่วยเหลือกันในครอบครัว เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน เกิดความคุ้มค่า เกิดความยั่งยืน ผ่านเสียงสะท้อนจากชาวนาว่า “ทำนาได้มากกว่าคำว่าข้าว” ด้วยกระบวนการนาคำ เป็นการปลูกข้าวอินทรีย์แบบธรรมชาติ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชน ที่จะพยายามไม่ใช้สารเคมีลงในขั้นตอนต่างๆ จะเน้นการฟื้นฟูภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การทำนาได้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยความสามัคคีของคนในชุมชน การช่วยเหลือกัน และต้องมียุทธศาสตร์ และในอนาคตอาจจะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

บรรณานุกรม

- กัลยา นาคลังกา. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเผาต่อซัง-ฟางข้าวของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กนกวรรณ มโนรมณ์. (2547). วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนปากมูล. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮ้าส์.
- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2551). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551 - 2554. กรุงเทพฯ : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2535). พัฒนาการกับการอบรมเลี้ยงดู. ประมวลบทความวิชาการฉบับพิเศษ พ.ศ. 2525-2535. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิตราภรณ์สงค์ ประเสริฐ. (2551). วิธีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในตำบลหงส์หิน อำเภोजัน จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ทิตนา แหมมณี. (2549). วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- ธวัชชัย ศุภดิษฐ์ และละออองดาว แสงหล้า. (2546). การผลิตถั่วเหลืองอินทรีย์ : ทางเลือกเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 43 (4) : 53 – 78.
- ธิดารัตน์ ไชยมงคลและบุศรา ลิ้มนิรันดร์กุล. (2556). แนวทางการขยายผลทางการเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรหมู่บ้านโพธิ์ทองเจริญตำบลเชิงดอยอำเภอดอยสะเก็ดจังหวัด เชียงใหม่. ภาควิชาเกษตรสาธิตเกษตรและส่งเสริม เผยแพร่การเกษตรคณะเกษตรศาสตร์. จังหวัดเชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. (2553). การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : ภูมิปัญญากับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปิยะรัตน์ ทองธานี และจำเนียรวงษ์. (มปป.). การพัฒนาศักยภาพการเพาะปลูกพืชในระบบเกษตรอินทรีย์ ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าตันอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. รายงานการวิจัย. ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- ปัทมาพร ไคร์วานิช. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรพรหมพิรามต่อการรณรงค์เผาต่อซังข้าว. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พันธุ์จิตต์ สีเหนียง. (2555). เกษตรอินทรีย์. ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตรอินทรีย์. รายงานการวิจัยคณะเกษตรกำแพงแสน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พิชัย วงศ์วาสน์. (2554). ศักยภาพของพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลิในระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การจัดการสิ่งแวดล้อมมหาบัณฑิต.
- มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัฒน์พงศ์ ทิพย์วงศ์. (2553). ความรู้และการใช้สารเคมีของเกษตรกร ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2547). ความรู้เบื้องต้นเกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ : มุลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- ศุภกิจ วันโนรี. (2552). การเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างการผลิตแบบเคมีและแบบประยุกต์ใช้เกษตรอินทรีย์กรณีศึกษาบ้านหนองกระโดน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัด สุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ. เกษตรอินทรีย์. 10 ตุลาคม 2555. <http://www.wikipedia.org>
- สุดใจ จงวรกิจวัฒนา. (2545). การศึกษาเศรษฐกิจการผลิตการตลาดพืชผักอินทรีย์. ข้าวเศรษฐกิจการเกษตร. 48 (551, 552, 553) : 6-14, 13-20, 11-27.
- อาคม พรหมแสง. (2552). การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวงอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. จังหวัดเชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสรี พงศ์พิศ และวิจิต นันทสุวรรณ. (2554). แผนแม่บทชุมชน : ประชาพิสัยและพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย.
- สันติ มงคลวิบูลผล. (2552). แนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (การปลูกข้าว) ของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภาวดี พรหมมา. (2554). ความพึงพอใจโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อานัฐ ตันโช. (2551). เทคนิคการสำรวจและการจำแนกไล่เดือนดิน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Craik, F. & Lockhart, R. (1972). Levels of processing: A framework for memory research. Journal of Verbal Learning & Verbal Behavior, 11, 671-684.
- Howard, A. (1943). An agriculture testament. New York and London: Oxford University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประวัติทีมวิจัย

ประวัติทีมวิจัย

อาจารย์คมวิทย์ สุขเสนีย์

หัวหน้าโครงการวิจัย

254/2 หมู่ 2 ตำบลเวียง อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

โทร. 081 099 2637

งานวิจัย

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย ปรียากรณ์ ชูแก้ว และคมวิทย์ สุขเสนีย์ (2561). รายงานวิจัย เรื่อง การเล่นกลอง
บานอในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย.สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชัยวัฒน์ โยธี คมวิทย์ สุขเสนีย์ และสุไลมาน หะโมะ. (2560). รายงานการวิจัย เรื่อง การออกแบบการ
เลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยเพื่อเข้าสูการเป็นผู้นำ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
ยะลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (ผู้ร่วมวิจัย)

สุวิมล อิศระธนาชัยกุล และคณะ. (2560). รายงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยการรับรู้ที่ส่งผลต่อความ
คิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 : กรณีศึกษาเทศบาล
นครยะลา จังหวัดยะลา.

ศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์และคณะ. (2559) รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้
และจัดการการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรที่มุ่งตอบสนองทักษะการเรียนรู้
ในศตวรรษที่ 21: ศึกษากรณีหมวดรายวิชาเฉพาะ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (ผู้ร่วมวิจัย)

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย,คมวิทย์ สุขเสนีย์ มูฮำหมัด บิง, และสุธาสิณี บุญญาพิทักษ์ (2558).
รายงานการวิจัย เรื่อง ถอดบทเรียนการสร้างควมมั่นคงทางอาหาร กรณีการเปลี่ยนนาร้าง
เป็นนาข้าวของกลุ่มเยาวชนบ้านละหาร อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
พัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์กรมหาชน).

ศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์, สุปรีญา นุ่นเกลี้ยง, อีสัยส มะแก้ง และคมวิทย์ สุขเสนีย์. (2558). รายงานการ
วิจัย เรื่องการวิจัยและพัฒนาตัวชี้วัดแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของแกน
นำเด็กและเยาวชนตามวิถีประชาธิปไตยในระดับตำบลบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่
จังหวัดชายแดนใต้. กรุงเทพฯ: กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองสถาบันพระปกเกล้า.
(กำลังดำเนินการ).

บทความ

คมวิทย์ สุขเสนีย์ และคณะ(2561). บทสะท้อนทางความคิดในการแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธีตามระบอบประชาธิปไตยของกลุ่มผู้นำเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วันที่ 20 สิงหาคม 2561 การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1 "มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : พลัฏปัญหาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ชัยวัฒน์ โยธี คมวิทย์ สุขเสนีย์และสุไลมาน หะโมะ. (2561). การเลือกผู้นำตัวแทนตามระบอบประชาธิปไตยภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยคังปัญญายะลาใต้ วันที่ 10 พฤษภาคม 2561 การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 1 "สร้างสรรค์งานวิจัย สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" ยะลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, คมวิทย์ สุขเสนีย์ มูฮำหมัด บิง, และสุราลี บัญญาพิทักษ์ (2558). ถอดบทเรียนการสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร กรณีการเปลี่ยนนาร้างเป็นนาข้าวของกลุ่มเยาวชนบ้านละหาร อำเภอลำเจ็อง จังหวัดนราธิวาส. ใน การสัมมนาเสนอผลงานวิจัย กลุ่มเรื่องข้าวเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการนำผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ วันที่ 15 มีนาคม 2559 (หน้า 109-113) กรุงเทพฯ : เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ

Suksenee, K. ,Khamkhunasai, P. and Yeelateh, E. (2017). The Development of “Por-nor- da-lae” Network in Naratiwat Province. International Seminar on Language, Education, and Culture (ISoLEC 2017). October 25-26 , Faculty of Letters, University of Malang (UM) pp. 124-132.

โครงการวิจัยดีเด่น

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย ปรียากรณ์ ชูแก้ว และคมวิทย์ สุขเสนีย์ (2561). โครงการการเล่นกลองบานอในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยชุมชนเครือข่ายบานอ จังหวัดนราธิวาส ได้รับโครงการดีเด่น ในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำปี พ.ศ. 2561 โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ประวัติทีมวิจัย

1. นายมูฮำหมัด บิง	เกษตรกรชาวนาบ้านละหา
223 หมู่ 1 ตำบลแว้ง อำเภอลำเจ็อง จังหวัดนราธิวาส
2. นายสมมะแอ สะแสแม	ปราชญ์กลุ่มชาวนาบ้านละหา
3. นายตือเลาะ สะอะ	ปราชญ์กลุ่มชาวนาบ้านละหา
4. นายอารง วอฮะ	ปราชญ์กลุ่มชาวนาบ้านละหา
5. นายนู มะดง	ปราชญ์กลุ่มชาวนาบ้านละหา
6. นายอิสมะแอ วาเฮ	ปราชญ์กลุ่มชาวนาบ้านละหา

7. นายอันวา ดือรอนิง	ปราชญ์กลุ่มชาวนาบ้านละหา
8. นายมุสตอป่า หามะ	ปราชญ์กลุ่มชาวนาบ้านละหา
9. นายบรอเฮ็ง ยูโซ๊ะ	ปราชญ์กลุ่มชาวนาบ้านละหา
10. นายอาหะมะ นู	รองประธานกลุ่มชาวนาบ้านละหา
11. นายอุสมาน สะอะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
12. นายตูแวมะ บินตูแหวะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
13. นายยามิง กุงเทะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
14. นายอัสบูเลาะห์ อาลี	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
15. นายอีลยัส สะอะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
16. นายบาดีหะ วอหะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
17. นายอุสมาน ดอเลาะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
18. นายแวมะ สะมะแอ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
19. นายไฟซอล หามะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
20. นายสมาน สะมาแอ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
21. นายนาวี อะมะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
22. นายลุกมัน ดือรอนิง	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
23. นายอาฮาหมัด อาแว	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
24. นาย นายเจ๊ะมูดอ ยาอิง	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
25. นายมุฮัมมะเซาดี มะยะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
26. นายอิสมะแอ แสแลแม	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
27. นายมะรือวัน ดอเลาะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา
28. นายอับดุลเลาะ ดอเลาะ	สมาชิกกลุ่มชาวนาบ้านละหา

ที่ปรึกษาโครงการ รศ.ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรม

**ภาพกิจกรรม วิจัย แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ เพื่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อชุมชน
เป็นสุข บ้านละหา อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส**

ประชุมเตรียมทีมวิจัยชุมชน

การประชุมในครั้งนี้ มีทีมนักวิจัยหลักๆ ที่เข้าร่วมรับฟัง และทำความเข้าใจวัตถุประสงค์เกี่ยวกับโครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ เพื่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ผลทำให้ทีมวิจัยซึ่งเป็นชาวบ้านได้รู้และเข้าใจ พร้อมทั้งจะทำโครงการร่วมกัน และได้กำหนดกิจกรรมที่จะทำในครั้งต่อไป

ทีมวิจัยได้ร่วมกันละหมาด "ฮายัตี"

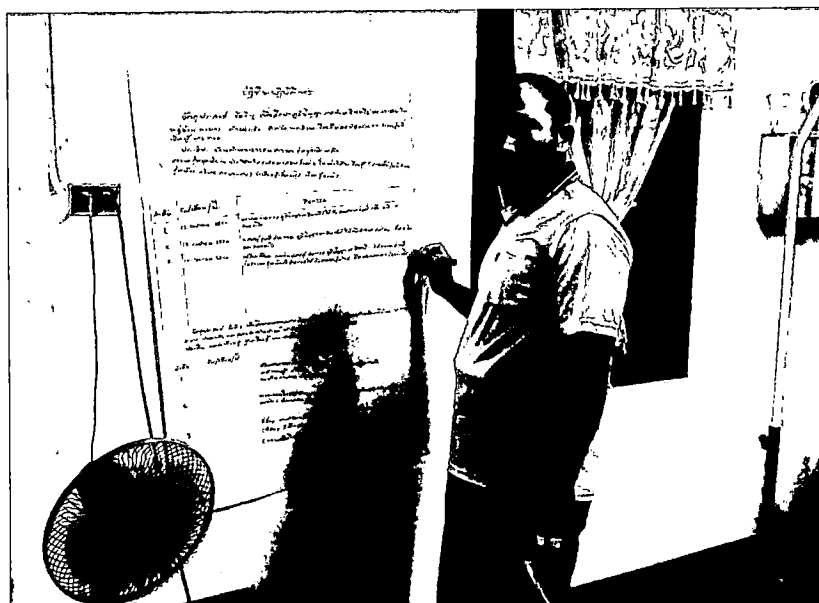
ทีมวิจัยได้ร่วมกันละหมาด “ฮายัตี” เพื่อเป็นสิริมงคลให้การดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ ลุล่วงด้วยดี และเพื่อให้กลุ่มชาวนามีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น รักกันภายในสมาชิกเพิ่มขึ้น

จัดทำปฏิทินปฏิบัติการแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์ เพื่อพื้นที่การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
บ้านละหา อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

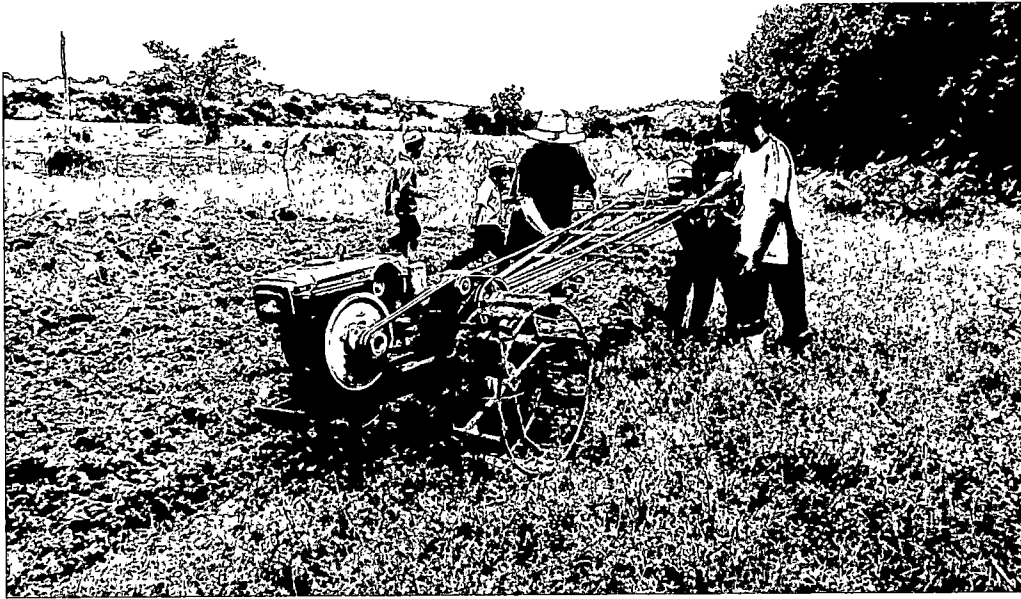

ศึกษาภูมิปัญญาการทำนาอินทรีย์ของเยาวชนในหมู่บ้านละหา ตำบลแว้ง จังหวัดนราธิวาส
โดยมีปราชญ์ชุมชน และชาวนารุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอด

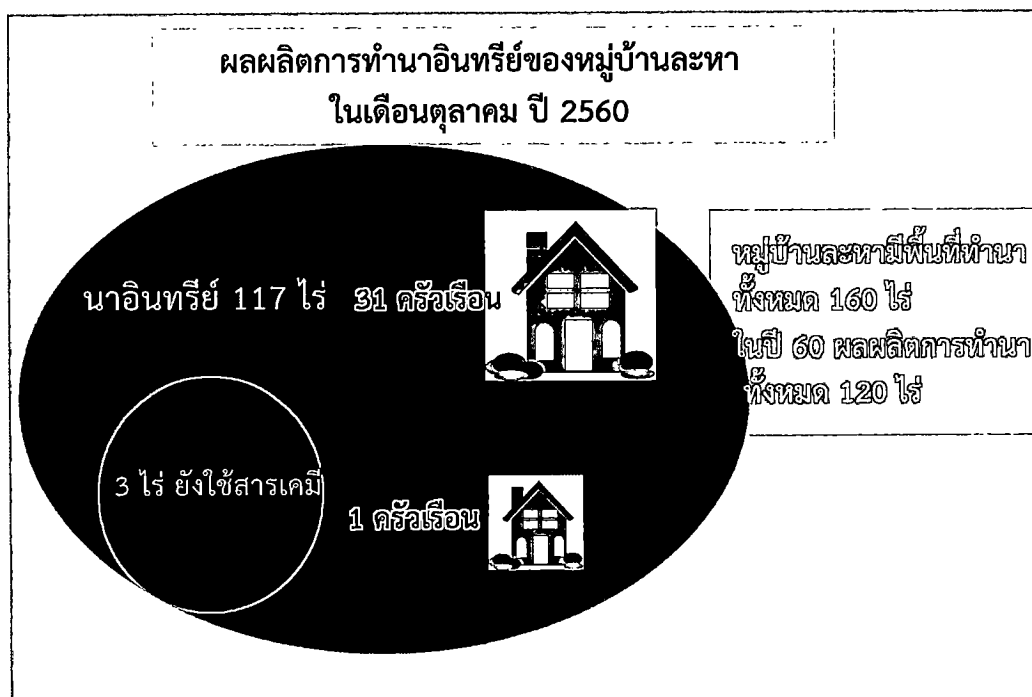

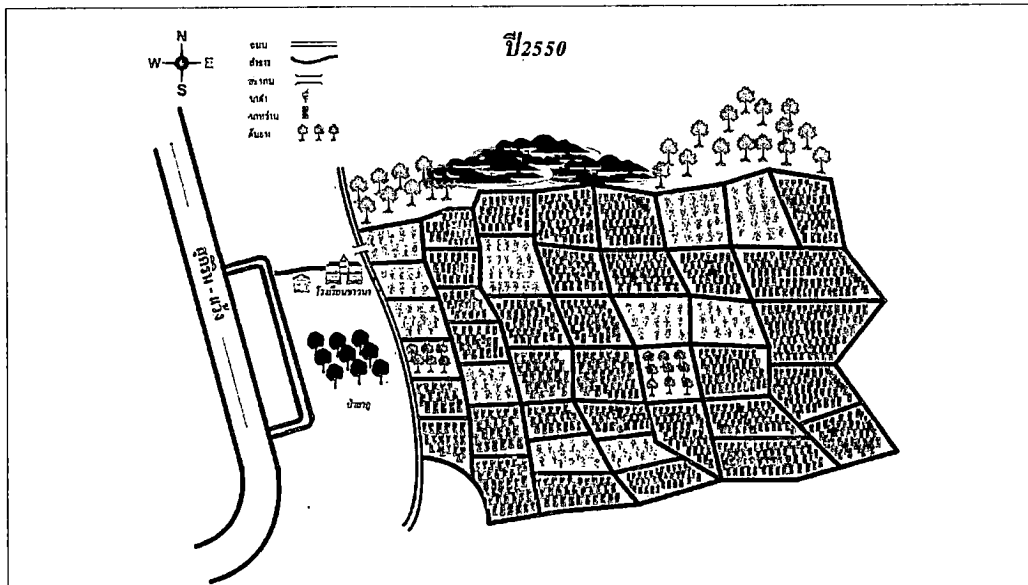
ศึกษาแนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์ของเยาวชนบ้านละหา ตำบลแว้ง
และชุมชนทำนาในตำบลใกล้เคียง ในอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

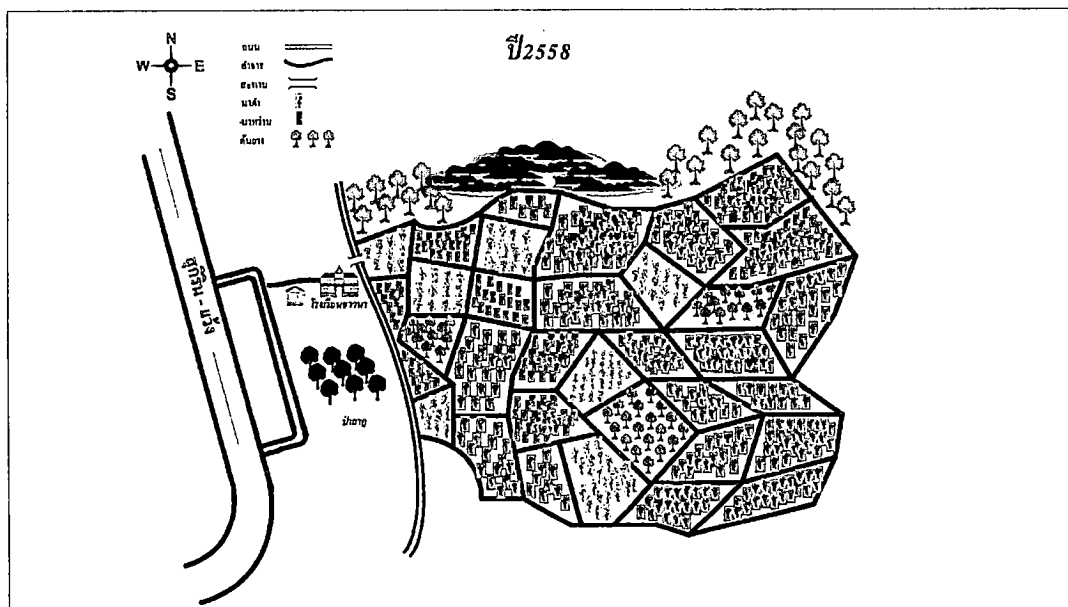

หาแนวทางขยายพื้นที่ทำนาอินทรีย์ในเขตพื้นที่อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส

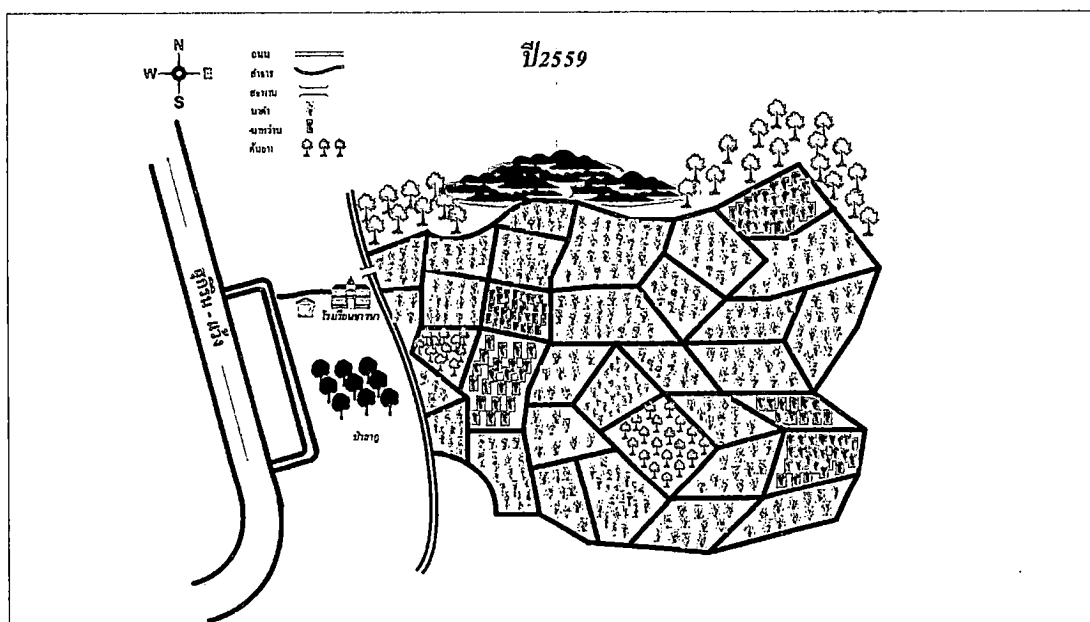
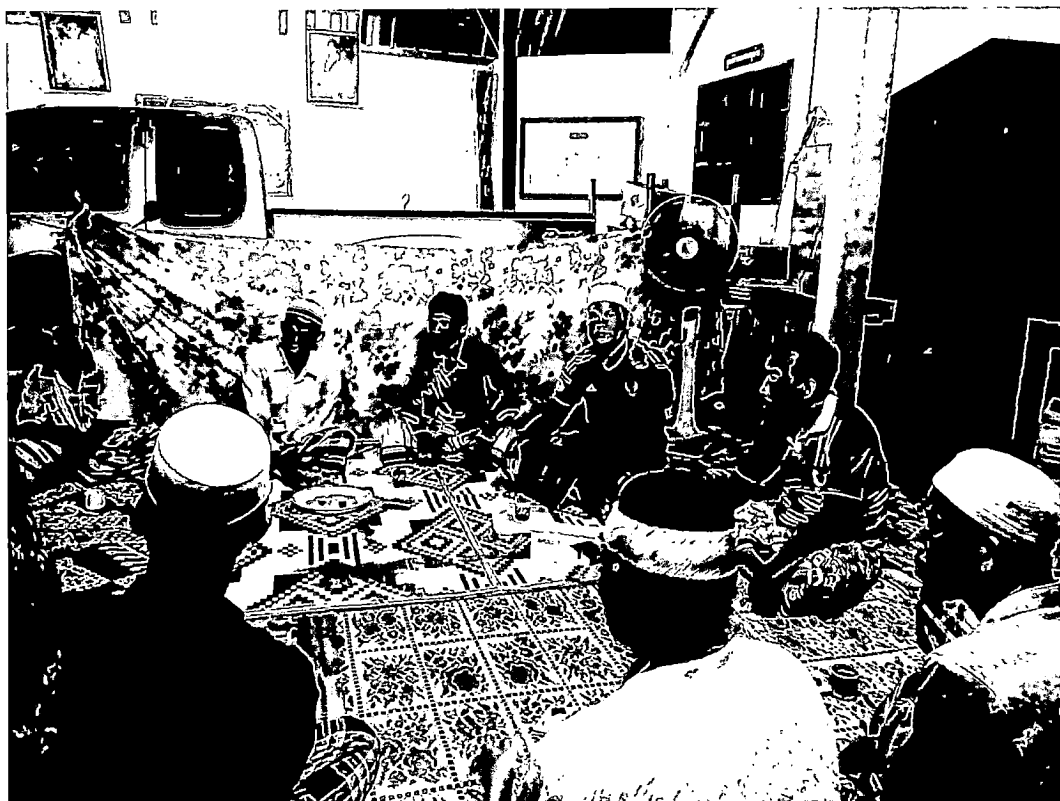

ภาพแสดงแผนที่ ปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ก่อนที่จะมีโครงการวิจัย

ภาพแผนที่ แสดงปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ช่วงดำเนินโครงการวิจัย

ภาพแผนที่ แสดงปริมาณการทำนาหว่าน และนาดำ ช่วงดำเนินโครงการวิจัย

หาแนวทางสร้างเครือข่ายให้ควมรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์
ให้กับชาวนาอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

ภาคผนวก ค

สื่อการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน

สื่อการทำนาอินทรีย์ และนำสื่อขยายสู่เด็กและเยาวชน

คู่มือการเรียนรู้การทำนาอินทรีย์
โรงเรียนชาวนา บ้านละหา อำเภอแวง จังหวัดนครราชสีมา

โดย คมวิทย์ สุขเสนีย์ และคณะ

โครงการแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเยาวชนนาอินทรีย์เพื่อเพิ่มทักษะการเรียนรู้
เพื่อชุมชนเป็นสุข บ้านละหา อำเภอแวง จังหวัดนครราชสีมา
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

(รายละเอียดไม่สมบูรณ์ในส่วนการดำเนินงานได้)

f โรงเรียนขามาวา ชุมชนบ้านละหา Q

**โรงเรียนขามาวา
ชุมชนบ้านละหา**

หน้าหลัก
โพสต์
วีร
วิดีโอ
รูปภาพ
เกี่ยวกับ
ชุมชน

ทุกใจ
💬 ติดตาม
👤 แนะนำ
⋮

วิดีโอ

คุณครูและปติศนิกาศปณิธิจิตศคลาน

ดูประวัติเพลงที่ 3 ของคุณ

พื้นฐานทางศาสนาสำคัญ

ส่งข้อความ

- 📍 219 คนติดตามที่นี่
- M Fakr Suthep และเพื่อนคนอื่นๆ อีก 36 คนถูกใจสถานที่นี้เพื่อเคยเชิดอินแล้ว 🙏🙏🙏🙏

เกี่ยวกับ

📍 ดูทั้งหมด

📍 Waeng (95.92 km)
Narathiwat, Thailand 96160
ขอทราบเส้นทาง
☎️ 089 598 6089

🕒 ปกติแล้วจะจบกลับภายในหนึ่งชั่วโมง

ส่งข้อความ

✉️ เกษตรกรรม

🕒 ช่วงเวลา 8

🔧 แนะนำการแก้ไข

ภาษาไทย - English (US) - 日本語
Español Português (Brasil)